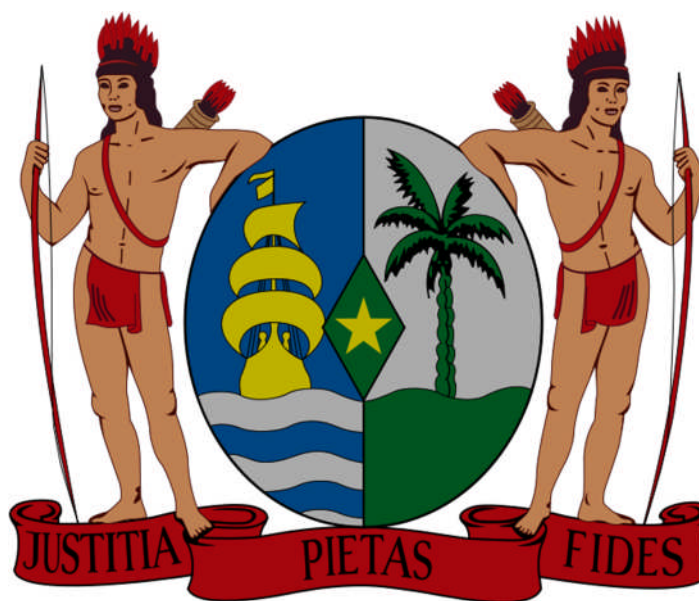

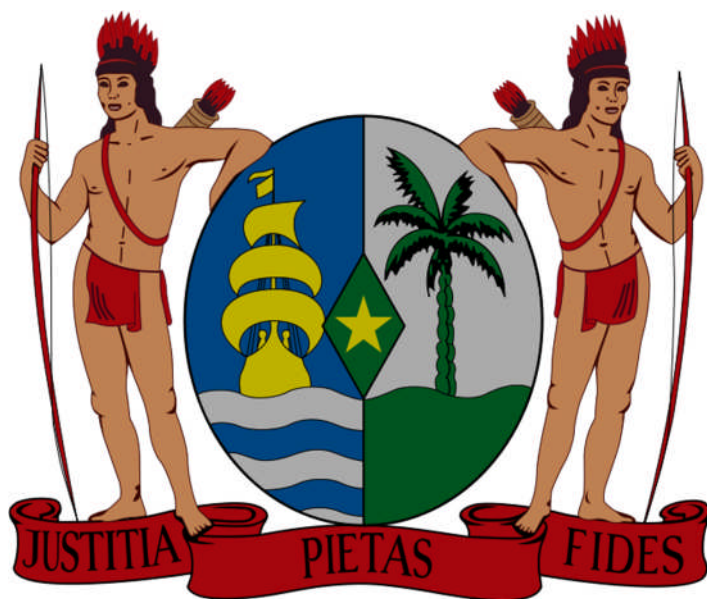
Concept Jaarplan 2017

Regering van de Republiek Suriname
Publicatie van de Stichting Planbureau Suriname

Jaarplan 2017

Regering van de Republiek Suriname

Publicatie van de Stichting Planbureau Suriname

September 2016

Verkorte Inhoudsopgave

VOORWOORD	x
TECHNISCHE NOTITIE BIJ JAARPLAN 2017	xi
Deel I Macro-Economische Beschouwingen	1
Hoofdstuk I.1 Internationale en Regionale Ontwikkeling 2011-2016	1
Hoofdstuk I.2 Macro-economisch Overzicht van de Surinaamse Economie	3
I.2.1 Economische groei	3
I.2.2 Lonen en Prijzen	7
I.2.3 Werkgelegenheid	8
Deel II Realisatie van Ontwikkelingsprogramma's	10
Hoofdstuk II.1 Samenvatting	10
II.1.1 Productie	10
II.1.2 Infrastructuur	10
II.1.3 Sociale Sector	10
II.1.4 Milieu	11
Hoofdstuk II.2 Financiering van de Ontwikkelingsprogramma's	11
II.2.1 Overzicht van de Financieringsbronnen	11
II.2.2 Realisatie graad en de Uitvoeringscapaciteit	12
Hoofdstuk II.3 Evaluatie per Ministerie	13
Deel III Geplande Ontwikkelingsprogramma's 2017	42
Hoofdstuk III.1 Groei Verwachtingen	42
Hoofdstuk III.2 Financiering van de Ontwikkelingsprogramma's	42
Hoofdstuk III.3 Geplande Programma's naar Ministerie en Beleidsgebied	45
Annex 1: Statistische Annex	91
ANNEX 2.a: Overzicht Beleidsmaatregelen naar Ministerie	98
ANNEX 2.b: Overzicht Beleidsmaatregelen naar Financieringsbron	99

Gedetailleerde Inhoudsopgave

VOORWOORD	x
TECHNISCHE NOTITIE BIJ JAARPLAN 2017	xi
Deel I Macro-Economische Beschouwingen	1
Hoofdstuk I.1 Internationale en Regionale Ontwikkeling 2011-2016	1
Hoofdstuk I.2 Macro-economisch Overzicht van de Surinaamse Economie	3
I.2.1 Economische groei	3
I.2.2 Lonen en Prijzen	7
I.2.3 Werkgelegenheid	8
Deel II Realisatie van Ontwikkelingsprogramma's	10
Hoofdstuk II.1 Samenvatting	10
II.1.1 Productie	10
II.1.2 Infrastructuur	10
II.1.3 Sociale Sector	10
II.1.4 Milieu	11
Hoofdstuk II.2 Financiering van de Ontwikkelingsprogramma's	11
II.2.1 Overzicht van de Financieringsbronnen	11
II.2.2 Realisatie graad en de Uitvoeringscapaciteit	12
Hoofdstuk II.3 Evaluatie per Ministerie	13
II.3.1 Ministerie van Financiën	13
II.3.1.1 Algemeen	13
II.3.1.2 Economie	13
II.3.2 Ministerie Van Binnenlandse Zaken	15
II.3.2.1 Algemeen	15
II.3.2.2 Openbaar bestuur	15
II.3.2.2.1 Publieke en Private Partnerschappen	15
II.3.2.2.2 Hervorming Publieke Sector	15
II.3.2.2.3 Openbaar Bestuur: Bijzondere Beleidsmaatregelen en Subsidies	16
II.3.2.3 Cultuur	16
II.3.2.4 Sociaal Zekerheidsstelsel	17
II.3.2.5 Gender	17
II.3.2.6 Kustwacht	17
II.3.2.7 Milieu	17
II.3.3 Ministerie Van Buitenlandse Zaken	18
II.3.3.1 Algemeen	18
II.3.3.2 Veiligheid en Internationaal Beleid	18
II.3.3.3 Regionale Samenwerking	20
II.3.3.4 Internationale Samenwerking	20
II.3.3.5 Immigratiebeleid	20
II.3.3.1 Economie; Economische planning, Ontwikkeling en Investerings	21
II.3.4 Ministerie Van Onderwijs Wetenschap En Cultuur	21
II.3.4.1 Algemeen	21
II.3.4.2 Onderwijs en Wetenschap en Cultuur	22
II.3.4.2.1 Onderwijs	22
II.3.4.2.2 Cultuur	23
II.3.5 Ministerie Van Sport- En Jeugdzaken	23
II.3.5.1 Algemeen	23
II.3.5.1 Welzijn	23
II.3.5.1.1 Sport	23
II.3.5.1.2 Jeugd	25
II.3.6 Ministerie Van Volksgezondheid	26
II.3.6.1 Algemeen	26
II.3.6.2 Gezondheidszorg en Gezondheidsbescherming	27
II.3.7 Ministerie Van Sociale Zaken En Volkshuisvesting	29
II.3.7.1 Algemeen	29
II.3.7.2 Welzijn: Sociaal Zekerheidsstelsel	29
II.3.7.3 Huisvesting	30
II.3.8 Ministerie Van Defensie	31
II.3.8.1 Algemeen	31
II.3.8.2 Interne Veiligheid; Binnenlandse Veiligheid	31
II.3.8.3 Subsidies en Bijdragen	31

II.3.8.4 Externe Veiligheid; Internationale Veiligheid.....	32
II.3.9 Ministerie Van Justitie En Politie.....	32
II.3.9.1 Algemeen.....	32
II.3.9.2 Bestuur en Justitie.....	32
II.3.9.2.1 Justitie.....	32
II.3.9.2.2 Veiligheid.....	33
II.3.10 Ministerie Van Arbeid.....	33
II.3.10.1 Algemeen.....	33
II.3.10.2 Welzijn.....	33
II.3.10.3 Bestuur en Justitie.....	33
II.3.10.4 Welzijn.....	34
II.3.11 Ministerie Van Handel En Industrie.....	34
II.3.11.1 Algemeen.....	34
II.3.11.2 Economie.....	34
II.3.12 Ministerie Van Transport, Communicatie En Toerisme.....	35
II.3.12.1 Algemeen.....	35
II.3.12.2 Transport en Communicatie.....	36
II.3.13 Ministerie Van Openbare Werken.....	36
II.3.13.1 Algemeen.....	36
II.3.13.2 Infrastructuur.....	36
II.3.13.3 Ruimtelijke Ordening en Milieu.....	37
II.3.14 Ministerie Van Natuurlijke Hulpbronnen.....	37
II.3.14.1 Algemeen.....	37
II.3.14.2 Water.....	37
II.3.14.3 Energie.....	37
II.3.14.4 Mijnbouw.....	37
II.3.15 Ministerie Van Ruimtelijke Ordening, Grond en Bosbeheer.....	38
II.3.15.1 Algemeen.....	38
II.3.15.2 Bosbeleid.....	38
II.3.15.3 Grondbeleid.....	38
II.3.16 Ministerie Van Landbouw Veeteelt En Visserij.....	38
II.3.16.1 Algemeen.....	38
II.3.16.2 Ontwikkelingsprogramma's Agrarische Sector.....	38
II.3.16.2.1 Landbouw.....	38
II.3.16.2.2 Veehouderij.....	39
II.3.16.2.3 Visserij.....	40
II.3.17 Ministerie Van Regionale Ontwikkeling.....	40
II.3.17.1 Algemeen.....	40
II.3.17.2 Infrastructurele Werken.....	40
II.3.17.3 Institutionele Versterking.....	40
II.3.17.4 Informatie en Communicatie.....	40
II.3.17.5 Subsidies en Bijdragen.....	40
Deel III Geplande Ontwikkelingsprogramma's 2017.....	42
Hoofdstuk III.1 Groei Verwachtingen.....	42
Hoofdstuk III.2 Financiering van de Ontwikkelingsprogramma's.....	42
III.2.1 Overzicht van de Financieringsbronnen.....	42
III.2.2 Overzicht naar Ministerie.....	44
Hoofdstuk III.3 Geplande Programma's naar Ministerie en Beleidsgebied.....	45
III.3.1 Ministerie Van Financiën.....	45
III.3.1.1 Algemeen.....	45
III.3.1.2 Hoofdbeleidsgebied Ontwikkelingscapaciteit.....	45
III.3.1.3 Ontwikkelingscapaciteit: mobilisering van ontwikkelingsfondsen.....	46
III.3.1.4 Ontwikkelingscapaciteit: versterking en hervorming van het politiek bestuurlijk apparaat, private sector en institutionele verandering.....	46
III.3.1.5 Ontwikkelingscapaciteit: versterking en hervorming van het politiek bestuurlijk apparaat, rechtszekerheid.....	47
III.3.1.6 Ontwikkelingscapaciteit: mobilisering van ontwikkelingsfondsen en het bevorderen van investeringen, ondernemerschap en export.....	47
III.3.1.7 Ontwikkelingscapaciteit: Ontwikkeling van de voorwaarde scheppende sectoren, infrastructuur.....	47
III.3.1.8 Duurzame Sociale Vooruitgang, een integrale strategie voor de sociale sector, het Sociaal Beschermingssysteem.....	48

III.3.1.9 Milieustrategie, Rampenbestrijding: potentiële door mensen of door de natuur veroorzaakte rampen.....	48
III.3.2 Ministerie Van Binnenlandse Zaken.....	48
III.3.2.1 Algemeen.....	48
III.3.2.2 Ontwikkelingscapaciteit: Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Infrastructuur.....	48
III.3.2.3 Ontwikkelingscapaciteit: Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Kennissector.....	48
III.3.2.4 Ontwikkelingscapaciteit: Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Kennissector, ICT.....	49
III.3.2.5 Ontwikkelingscapaciteit: Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Duurzame Sociale Ontwikkeling, Deelstrategie Veiligheid van burgers.....	50
III.3.2.6 Duurzame Sociale Vooruitgang, het Sociaal Beschermingssysteem.....	50
III.3.2.7 Milieu Strategie.....	51
III.3.2.8 Duurzame Sociale Vooruitgang, Deelstrategie Cultuur.....	51
III.3.2.9 Ontwikkelingscapaciteit, Institutionele; Versterking en hervorming van het Politiek Bestuurlijk Apparaat, Centraal en Regionaal bestuur.....	52
III.3.2.10 Sociaal: Cross-Cutting Ontwikkelingsdoelen, Gender.....	53
III.3.3 Ministerie Van Buitenlandse Zaken.....	53
III.3.3.1 Algemeen.....	53
III.3.3.2 Ontwikkelingscapaciteit: Institutionele Ontwikkeling en Structurele Verandering, Het bevorderen van Investerings, Ondernemerschap, Toegang tot Markten en Export.....	53
III.3.3.3 Duurzame Sociale Vooruitgang, Een integrale Strategie voor de Sociale Sector, Sociale zekerheid en Arbeidsmarktstrategie.....	54
III.3.3.4 Ontwikkelingscapaciteit: Mobilisering van ontwikkelingsfondsen.....	55
III.3.3.5 Ontwikkelingscapaciteit; Versterking en hervorming van het Politiek Bestuurlijk Apparaat, Uitvoeringscapaciteit van het Overheidsapparaat.....	55
III.3.4 Ministerie Van Onderwijs Wetenschap En Cultuur.....	55
III.3.4.1 Algemeen.....	55
III.3.4.2 Duurzame Sociale Vooruitgang, deelstrategie onderwijs: Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Infrastructuur.....	55
III.3.4.3 Duurzame Sociale Vooruitgang, deelstrategie onderwijs: Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, ICT Sector.....	56
III.3.4.4 Duurzame Sociale Vooruitgang, Deelstrategie Onderwijs; Een integrale Strategie voor de Sociale Sector.....	56
III.3.4.5 Duurzame Sociale Vooruitgang, Deelstrategie Onderwijs; Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Kennissector.....	58
III.3.4.6 Duurzame Sociale Vooruitgang; deelstrategie Cultuur.....	58
III.3.5 Ministerie Van Sport- En Jeugdzaken.....	60
III.3.5.1 Algemeen.....	60
III.3.5.2 Duurzame Sociale Vooruitgang, Cross-Cutting Ontwikkelingsdoelen, Sport.....	60
III.3.5.3 Duurzame Sociale Vooruitgang, deelstrategie Sport: Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Infrastructuur.....	61
III.3.5.4 Duurzame Sociale Vooruitgang, Sociaal, Cross-Cutting Ontwikkelingsdoelen, Jeugd Deelstrategie Sport; Een integrale Strategie voor de Sociale Sector.....	62
III.3.6 Ministerie Van Volksgezondheid.....	63
III.3.6.1 Algemeen.....	63
III.3.6.2 Duurzame Sociale Vooruitgang, Deelstrategie Volksgezondheid.....	63
III.3.7 Ministerie Van Sociale Zaken En Volkshuisvesting.....	66
III.3.7.1 Algemeen.....	66
III.3.7.2 Duurzame Social Vooruitgang; Integrale strategie voor de Sociale Sector; Armoedebestrijding.....	67
III.3.7.3 Duurzame Sociale Vooruitgang; Integrale strategie voor de Sociale Sector; Sociaal Beschermingssysteem.....	68
III.3.8 Ministerie Van Defensie.....	69
III.3.8.1 Algemeen.....	69
III.3.8.2 Institutionele Ontwikkeling en Structurele Verandering, Versterking en hervorming van het Politiek Bestuurlijk Apparaat, Externe veiligheid.....	69
III.3.9 Ministerie Van Justitie En Politie.....	70
III.3.9.1 Algemeen.....	70
III.3.9.2 Ontwikkelingscapaciteit Institutionele Ontwikkeling en Structurele Verandering, Versterking en Hervorming van het Politiek Bestuurlijk Apparaat, Rechtszekerheid.....	71
III.3.9.3 Duurzame Sociale Vooruitgang, Deelstrategie Veiligheid van burgers.....	72

III.3.10 Ministerie Van Arbeid	73
III.3.10.1 Algemeen.....	73
III.3.10.2 Duurzame Sociale Vooruitgang; Een integrale Strategie voor de Sociale Sector, Sociale zekerheid en Arbeidsmarktstrategie.....	73
III.3.11 Ministerie Van Handel En Industrie	74
III.3.11.1 Algemeen.....	74
III.3.11.2 Institutionele Ontwikkeling en Structurele Verandering, Het bevorderen van Investerings, ondernemerschap, toegang tot markten en Export	75
III.3.12 Ministerie Van Transport, Communicatie En Toerisme	79
III.3.12.1 Algemeen.....	79
III.3.12.2 Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende sectoren, Transport.....	79
III.3.12.3 Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende sectoren, ICT Sector	80
III.3.12.4 Ontwikkeling productie clusters: Productiecluster Toerisme en de “creative industries”.....	80
III.3.13 Ministerie Van Openbare Werken.....	80
III.3.13.1 Algemeen.....	80
III.3.13.2 Ontwikkelingscapaciteit: Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende sectoren, Infrastructuur	80
III.3.13.3 Milieu Strategie, Rampenbestrijding: potentiële door mensen of door de natuur veroorzaakte rampen.....	81
III.3.13.4 Milieu Strategie, Regionale en Ruimtelijke planning, zoneringsplan.....	81
III.3.13.1 Milieu Strategie, Regionale en Ruimtelijke planning, zoneringsplan.....	82
III.3.14 Ministerie Van Natuurlijke Hulpbronnen.....	82
III.3.14.1 Algemeen.....	82
III.3.14.2 Ontwikkeling van de voorwaarde scheppende Sectoren Water.....	82
III.3.14.3 Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Energie	83
III.3.14.4 Ontwikkeling van de Productieclusters in de mijnbouw en Extractieve Industrie	83
III.3.14.5 Ontwikkeling van de Productieclusters in de mijnbouw en Extractieve Industrie, Goud.....	83
III.3.14.6 Ontwikkeling van de Productieclusters in de mijnbouw en Extractieve Industrie, Bauxiet	84
III.3.15 Ministerie Van Ruimtelijke Ordening, Grond- En Bosbeheer	84
III.3.15.1 Algemeen.....	84
III.3.15.2 Regionale en Ruimtelijke Planning, Integratie van regionale en sector strategieën	84
III.3.15.3 Regionale en Ruimtelijke Planning, Strategische plannen voor lokale economieën	84
III.3.15.4 Ontwikkeling van de Productieclusters; Productiecluster Bosbouw en Verwante Industrie.....	84
III.3.15.5 Ontwikkeling van voorwaarde scheppende, Kennissector	85
III.3.16 Ministerie Van Landbouw Veeteelt en Visserij	85
III.3.16.1 Algemeen.....	85
III.3.16.2 Ontwikkeling van Productieclusters, Agrarische Sector: Grootlandbouw en Agro-industrie... ..	85
III.3.16.3 Regionale en Ruimtelijke Planning, Integratie van Regionale en Sector strategieën.....	86
III.3.16.4 Institutionele Ontwikkeling Structurele Verandering, Het bevorderen van Investerings, Ondernemerschap en Export.....	86
III.3.16.5 Institutionele Ontwikkeling Structurele Verandering, Het bevorderen van Investerings, Ondernemerschap en Export.....	86
III.3.16.6 Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Kennissector.....	86
III.3.16.7 Institutionele Ontwikkeling Structurele Verandering, Het bevorderen van Investerings, Ondernemerschap en Export.....	87
III.3.16.8 Ontwikkeling van de bestaande Productieclusters in de Landbouw, Veeteelt	87
III.3.16.9 Productie; Ontwikkeling van de bestaande Productieclusters in de Landbouw, Visserij	88
III.3.16.10 Institutionele Ontwikkeling en Structurele Verandering, Versterking en hervorming van het Politiek Bestuurlijk Apparaat, Public Sector Reform.....	89
III.3.17 Ministerie Van Regionale Ontwikkeling	89
III.3.17.1 Algemeen.....	89
III.3.17.2 Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Infrastructuur	89
III.3.17.3 Regionale en Ruimtelijke Planning, integratie van Regionale en Sector Strategieën	90
III.3.17.4 Institutionele Ontwikkeling en Structurele Verandering, Versterking en hervorming van het Politiek Bestuurlijk Apparaat, Centraal en Regionaal Bestuur	90
III.3.17.5 Institutionele Ontwikkeling en Structurele Verandering, Versterking en hervorming van het Politiek Bestuurlijk Apparaat, Centraal en Regionaal Bestuur	90
III.3.17.6 Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Kennissector.....	90
Annex 1: Statistische Annex.....	91
ANNEX 2.a: Overzicht Beleidsmaatregelen naar Ministerie.....	98
ANNEX 2.b: Overzicht Beleidsmaatregelen naar Financieringsbron	992

JAARPLAN 2017

Regering van de Republiek Suriname

Publicatie van de Stichting Planbureau Suriname

September 2016

Lijst van Tabellen

Tabel I -1.2.2 : CBI Inflatie , minimum uurloon (Nominaal en Koopkracht) 2015 -2016
(1^e helft)

Tabel I -2.3. : Economisch actieve, werkloze en werkzame bevolking Paramaribo en Wanica

Tabel I -2.3.2 : Economische groei versus arbeidspotentieel

Tabel I – 2.3.3: Structuur van de arbeidsmarkt

Tabel II – 2.1.1:Bestedingen Ontwikkelingsplan 2016 naar financieringsbron (x 1000 SRD)

Tabel II -2.1.2 : Bestedingen Ontwikkelingsplan 2016 naar financieringstype (x 1000 SRD)

Tabel II – 2.1.3:Bestedingen Ontwikkelingsplan 2016 naar GIPS sectoren (x 1000 SRD)

Tabel II – 2.2.1:Realisatie Ontwikkelingsplan naar ministerie

Tabel II – 3.6.1:Subsidie gefinancierd middels begroting van het ministerie van Volksgezondheid aan
rechtspersonen actief in de sector volksgezondheid in 2015 en 2016

Tabel III – 2.1.1:Ontwikkelingsplan 2017 in meerjarenkader naar financieringsbron
(x 1000 SRD)

Tabel III – 2.1.2 : Ontwikkelingsplan 2017 naar financieringstype (x 1000 SRD)

Tabel III – 2.1.3 : Ontwikkelingsinvesteringen 2017 naar GIPS sectoren in meerjarenkader
(x 1000 SRD)

Tabel III – 2.1.4 : Ontwikkelingsinvesteringen 2017 naar GIPS sectoren in meerjarenkader

Tabel III – 2.2.1: Ontwikkelingsinvesteringen 2017 naar ministerie in meerjarenkader
(x 1000 SRD)

Tabel III- 3.6.1 : Geraamde subsidie voor 2017 per instelling

Lijst van Grafieken

Figuur 1-I.1:1: Jaarlijkse procentuele groei van het volume van de wereldhandel in goederen en diensten...	2
Figuur 1-I.1:2: BBP groeicijfers van de ontwikkelde-, opkomende- en ontwikkelingslanden, landen in Latijns Amerika en het Caraïbisch gebied en de opkomende en ontwikkelingslanden in Azië 2005-2010.....	2
Figuur 1-I.1:3: BBP groeicijfers van de ontwikkelde-, opkomende- en ontwikkelingslanden, landen in Latijns Amerika en het Caraïbisch gebied en de opkomende en ontwikkelingslanden in Azië 2016-2021.....	3
Figuur 1-I.2:1: Procentuele groei van het totale reële BBP en het reële BBP in de primaire, secundaire, tertiaire en Overheidssector.....	4
Figuur 1-I.2:2: Aandeel primaire, secundaire, tertiaire en overheid in het BBP nominaal (basisprijzen) in de periode 2011-2015.....	5
Figuur 1-I.2:3: Ontwikkeling CPI 2011-2015.....	7

Lijst van afkortingen

Adekus	Anton de Kom Universiteit van Suriname
BBP	Bruto Binnenlands Product
BoP	Balance of Payment (betalingsbalans)
CARICOM	Caribbean Community
CBvS	Centrale Bank van Suriname
DNA	De Nationale Assemblee
EBS	Energie Bedrijven Suriname
FDI's	Foreign Direct Investments
IaDB	Inter American Development Bank
IMF	International Monetary Fund
Mln	Miljoen
LVV	Ministerie van Landbouw Veeteelt en Visserij
NH	Ministerie van Handel en Industrie
NGO's	Niet Gouvernementele Organisaties
Stg	Stichting
NOB	Nationale Ontwikkelings Bank
OIC	Organization of Islamic Cooperation
OW	Ministerie van Openbare Werken
SAO	Stichting Arbeids Ontwikkeling
SER	Sociaal Economisch Raad
SML	Stichting Machinale Landbouw
SOZAVO	Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting
SPS	Stichting Planbureau Suriname
SRD	Surinaamse Dollar
USD	US Dollar
VN	Verenigde Naties
VAT	Value added Taks
WB	Wereld Bank
IsDB	Islamic Development Bank
UNASUR	Union of South American Nations
CIMS	Child Indicators Monitoring System
SDMO	Suriname Debt Management Office
WTO	World Trade Organization
CCC	Caricom Competition Commision
UNEP	United Nation Environmental Program
UN	United Nations
OAS	Organisation of American States
NAM	Non Aligned Movement
GIPS	Government Infrastructure Production Social
GMD	Geologische Mijnbouwkundig Dienst
RGD	Regionale Gezondheids Dienst
GH	Geneeskundige Hulp
NVD	Nationale Voorlichtings Dienst
FMMB	Financiele Bijstand aan mensen met een beperking
SDG	Sustainable Development Goals
IOM	Internationale Organisatie voor Migratie
ACTO	Amazon Cooperation Treaty Organization
IBAS	Instituut Bestuurs Ambtenaren Suriname
PPP	Public Private Patnership

VOORWOORD

Het Jaarplan is dwingend voorgeschreven bij de indiening van de begroting. Hierbij moeten de Grondwet en de Planwet in combinatie gelezen worden.

Dit jaarplan wordt U gepresenteerd in een overgangsfase waarin het ook nodig is ons te bezinnen op de rol en functie van jaarplan, vooral in relatie tot de Financiële Nota. De traditie om bij de indiening van de begroting naast de Financiële Nota ook een Jaarplan dwingend voor te schrijven stamt uit “de tijd van de Ontwikkelingshulp”. Toen werd een fors deel van vooral de kapitaalsuitgaven van de overheid, als z.g. ontwikkelingsinvesteringen gefinancierd middels ontwikkelingshulp. Het Jaarplan beschreef dan ook voornamelijk deze geraamde uitgaven en de realisaties en de verantwoording van deze bestedingen vanuit een macro-economisch perspectief. De goedkeuring door het Surinaamse Parlement formaliseerde deze beleidsprioriteiten en maatregelen, bestedingen en verantwoording.

In deze situatie is drastisch verandering gekomen naarmate Ontwikkelingshulp steeds minder belangrijk werd in onze economie maar meer specifiek in de ontwikkelingsfinanciering. Sinds 2010 heeft Suriname het leeuwendeel van haar ontwikkelingsinspanningen zelf gefinancierd uit de opbrengsten van de minerale sector. In die situatie zijn de rol en functie van het Jaarplan onder druk komen te staan.

Surinames eigen besparingen zijn gekrompen en zeer ontoereikend als gevolg van de teruggelopen overheids- en deviezeninkomsten uit de minerale sector. De voor de hand liggende conclusie is dat Suriname in de toekomst veel meer ertoe over zal (moeten) gaan om bilaterale en multilaterale financieringsbronnen te mobiliseren om haar ontwikkelingsprogramma te financieren. Deze financieringsbehoefte vereist een weloverwogen strategie die particulier kapitaal, donorfondsen en leningen optimaal combineert.

Een transparant, effectief en efficiënt mechanisme dat de allocatie en besteding van deze middelen moet garanderen is evident. In deze context is de discussie over de opbouw van een competent en duurzaam planapparaat, een van de voorwaarden voor onze ontwikkeling, actueel. Immers, het beantwoorden van de ontwikkelingsuitdagingen waarmee ons land wordt geconfronteerd maar ook het (succesvol) grijpen van onze kansen zal afhankelijk zijn van het opbouwen van een dergelijk nationaal planapparaat. De rol en functie van het Jaarplan in dit geheel is onderdeel van deze discussie die nationaal gevoerd zal moeten worden.

TECHNISCHE NOTITIE BIJ JAARPLAN 2017

Het Jaarplan 2017 geeft weer het programma inzake de beleidsuitvoering van de op 12 augustus aangetreden Regering Bouterse–Adhin. Het uitgangspunt bij het opstellen van Jaarplan 2017 is het aangenomen Stabilisatie en Herstel Plan 2016-2018 en het concept Ontwikkelings Plan 2017-2021. Het beleidsuitvoeringsprogramma vervat in dit Jaarplan, is conform beleidsprogramma's en -projecten in de meerjaren beleidsbegroting 2017. In deze begroting worden de realisatiecijfers van 2015 en het eerste halfjaar 2016 gepresenteerd en zijn de ramingen van 2017 en de volgende jaren tot en met 2021 opgenomen. Hierdoor is het mogelijk evaluaties, analyses en prognoses te kunnen uitvoeren op de begrotingsposten cq beleidsprogramma's, projecten en maatregelen.

Dit Jaarplan bestaat uit 3 delen: deel I behandelt de Macro-economische beschouwingen, waarbij een overzicht wordt gegeven van de globale economie en een macro-economisch overzicht van Suriname 2011-2016. Deel II handelt over de realisaties van de begrotingen van 2015 en halfjaar 2016 alsook de analyses van de realisaties van beleidsprogramma's en -maatregelen naar beleidsgebied, ministerie, financieringsbron, financieringstype en sectorale bestemming. De realisatiecijfers over deze perioden zijn afkomstig van het Ministerie van Financiën. Het concept Ontwikkelings Plan voor 2017 met name de ontwikkelingsinvesteringen behorende bij de beleidsprogramma's worden per sector, categorie en ministerie beschreven in deel III. De data voor analyse van de investeringen per beleidsgebied, programma en project (maatregel) is verstrekt door het desbetreffend ministerie. In Jaarplan 2017 wordt voor analyse van de overheidsfinanciën en schuldenlast, de ontwikkelingen op de betalingsbalans en Monetair vlak verwezen naar de Financiële nota 2017, maar in het volgend Jaarplan zullen deze delen weer worden opgenomen. Het Planbureau zal op korte termijn een aparte publikatie uitbrengen waarbij de volledige analyse op macro en sectoraal niveau vervat is.

Paramaribo, september 2016

STICHTING PLANBUREAU SURINAME

Drs. R.G. Simons
Directeur

Deel I Macro-Economische Beschouwingen

Hoofdstuk I.1 Internationale en Regionale Ontwikkeling 2011-2016

De Internationale economie waarbinnen Suriname haar ontwikkelingsdoelen moet realiseren heeft gedurende de twee achter ons liggende planperioden, diepgaande veranderingen doorgemaakt. Vooral vanwege de schaal van de Surinaames economie oefenen deze veranderingen een grote invloed uit op onze ontwikkelingskansen of vormen een bedreiging voor ons land. Aanpassing van ons beleid en ontwikkelingsstrategie aan deze veranderende wereld is onvermijdelijk. Hier wordt niet alleen bedoeld op de globale ontwikkelingen in de financiële sfeer maar ook op de onderliggende veranderingen in de reële economie, de productie en de handel. Aangezien deze veranderingen ook de ontwikkelingsparadigma's gewijzigd hebben zullen beleid en planning optimaal gebruik moeten maken van de beleidsruimte die ontstaan is door een ontwikkelingsstrategie uit te stippelen die uitgaat van onze eigen, dus de lokale omstandigheden, uitdagingen en kansen.

In het afgelopen decennium, werden vrijwel alle landen in de wereld geconfronteerd met ernstig verslechterde internationale financieel-economische omstandigheden als gevolg van de wereldwijde financiële crisis van 2008/2009: de grote Recessie van 2008/9. Deze wereldcrisis die haar oorsprong vond in de geïnternationaliseerde hypotheekmarkt voor onroerend goed in Europa en de USA en werd evident door de val van Lehman Brothers in Wall Street. De wereldeconomische groei daalde in 2009 tot een historisch dieptepunt van 0.5% het laagste groeipercentage sinds de tweede Wereld Oorlog. Deze crisis kwam niet alleen onverwacht, dus niet voorzien, door de gezaghebbende Internationale Financiële Instituten, academici of zakenlui maar nog steeds is er onvoldoende overeenstemming over de dieperliggende oorzaken voor deze crisis. Deels daarom waren er ook vrij uiteenlopende meningen over de beleidsresponse in het bijzonder over de regulering van de financiële markten, de omvang en de duur van die stimulus noodzakelijk was. Vooral het neoliberalisme was en van de voornaamste slachtoffers van de naschokken van deze crisis terwijl de vergroting van beleidsruimte voor nationaal beleid een van de positieve effecten was. Het inzicht groeide het beleid moet uitgaan van de lokale omstandigheden en dat "one size does not fit all" zeker als het gaat om aanpassingen aan schokken veroorzaakt door internationale ontwikkelingen. De aanname van de Sustainable Development Goals moet niet los gezien worden van deze ontwikkelingen.

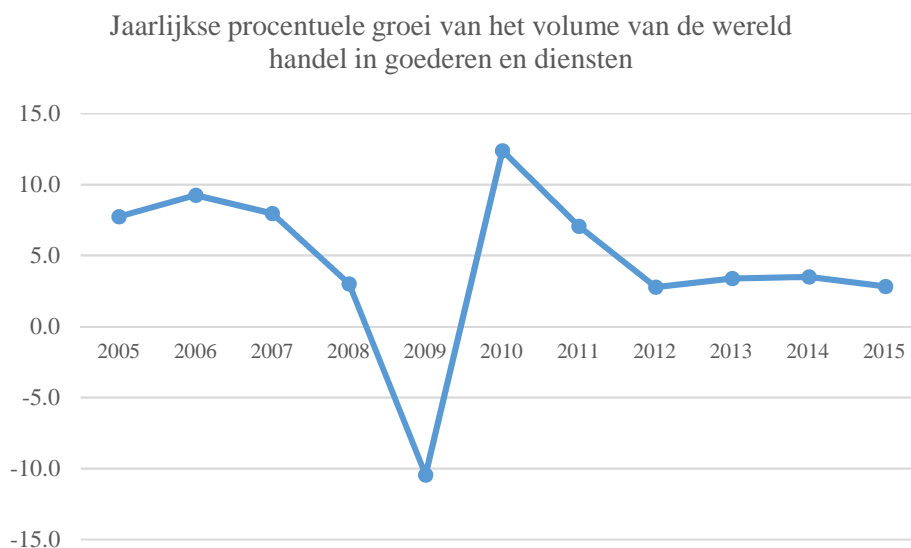
De wereld heeft zich traag herstelt van de Grote Recessie van 2009 en zowel de economisch groei als de groei van de internationale handel zijn middelmatig (zie tabel I.1.1-1 in de Statistische annex en grafiek I-1.1.2). Wereld Bank heeft haar groei projecties voor 2016 laatstelijk in Juni naar beneden bijgesteld van 2.9 procent naar 2,4 procent¹. Sinds 2012 ligt het jaar groeicijfer voor de Wereldeconomie tussen 3.1 en 3.5 procent per jaar en de projecties van het IMF voorspellen dat deze trend niet snel zal veranderen. Groei is middelmatig vooral in de ontwikkelde economieën, van de EUROZONE, de US en Japan. De landen die nog steeds een forse groei laten zien zijn de z.g. "Opkomende en Ontwikkelingseconomieën" van Azië, waar een jaarlijkse economische groei die ruim boven de 5 procent per jaar ligt, voorspeld is (zie tabel I.1.1-2 in de Statistische annex en grafiek I-1.1.3). Ook voor onze regio, Latijns-Amerika en het Caraïbisch gebied is middelmatige groei geprojecteerd.

Het groeicijfer voor de Wereldhandel lag na 2012 tussen 2.8 en 3.5 procent en dus beduidend lager dan de gemiddelde jaarlijkse groei van de wereldhandel van 7.1 procent in de periode 1987 tot 2007. Deze afname van het volume van de wereldhandel in vergelijking met de periode voor de crisis, wordt ook wel de "global trade slowdown" genoemd. Hierbij is een belangrijke vraag of dit een gevolg is van de (cyclische) afname van de BBP-groei of een verandering in de relatie tussen BBP-groei en handel. En dergelijke "ontkoppeling" waar sommigen op wijzen (C. Constantinescu, 2015, p. 8) kan in hoge mate bepalen hoelang tegenvallende vraag en lage prijzen voor "commodities" zullen aanhouden. De meest opvallend is de forse daling van de

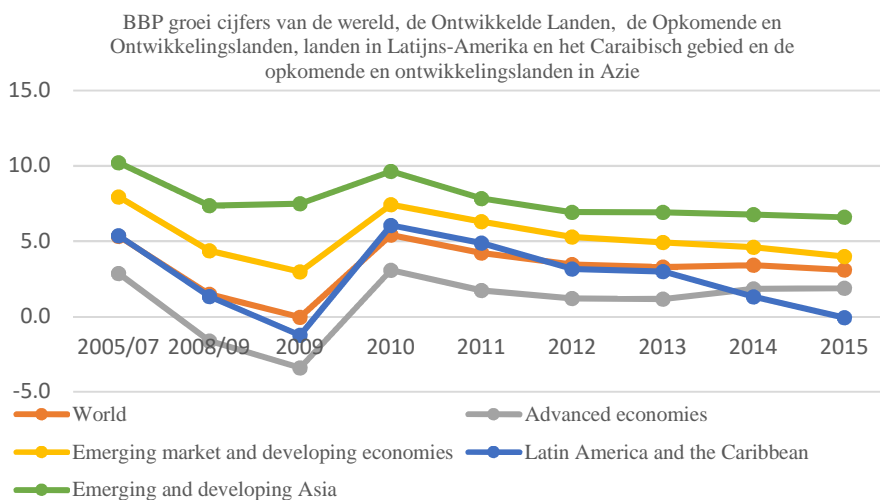
¹ The World Bank is downgrading its 2016 global growth forecast to 2.4% from the 2.9% pace projected in January. The move is due to sluggish growth in advanced economies, stubbornly low commodity prices, weak global trade, and diminishing capital flows.

wereldmarktprijs van aardolie² en goud met meer dan 50%. Deze mondiale grondstoffencrisis wordt vooral gedreven door de daling van de wereldhandel en de mondiale investeringsniveaus en wordt weerspiegeld door de ontwikkelingen in de Chinese economie.

Figuur 1-I.1:1

Figuur 1-I.1:2

De terugval van de economische groei in China, in de nasleep van de Grote Recessie, is een van de meest opvallende ontwikkelingen in de globale economie. De vertraagde groei van de Chinese economie wordt vrij algemeen geassocieerd met de mondiale grondstoffen crisis. Hoewel de dieperliggende oorzaken van de mondiale commodity crisis geenszins alleen veroorzaakt worden door de Chinese economie, wordt de tweede grote economie in de wereld geconfronteerd met:

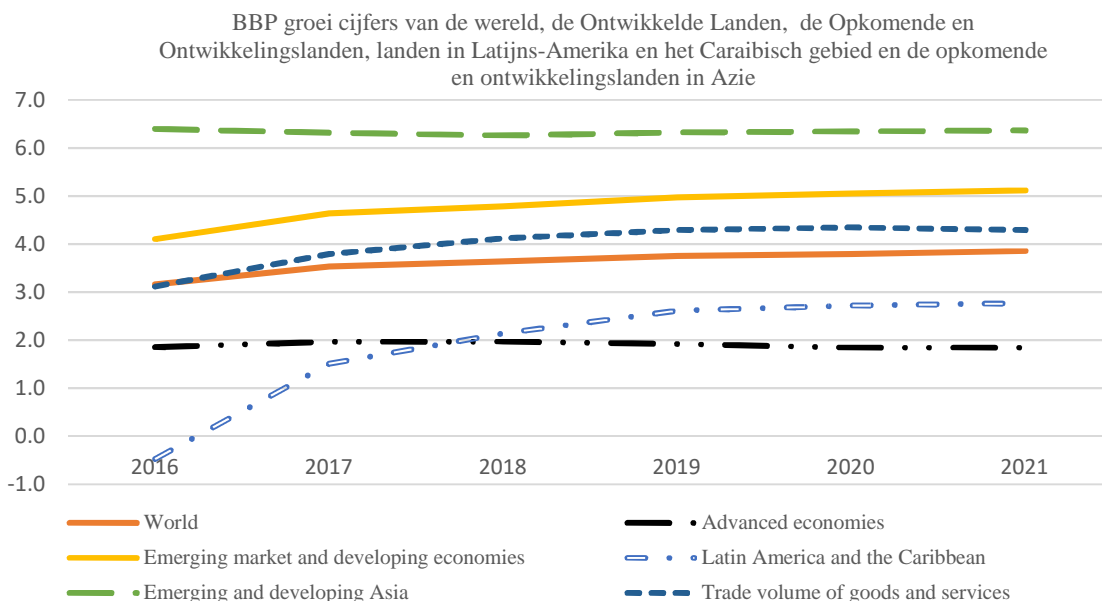
- **Een transformatieproces** waarin de economie gedreven door export omgevormd wordt tot één die steeds meer op binnenlandse consumptie gericht moet zijn. Hierbij streven de Chinese beleidsmakers

² “Secondly, is the possibility of environmental and resource shock expressing themselves through markets. If you look at growth rates across America and Europe what we see is a profound decoupling of the oil price from growth during the Great Recession in a way that is different to previous recessions. As an enormously sensitive indicator of economic health, and as the modern economy’s most important resource, we would expect the oil price to be a pretty good proxy for how the economy is doing.” (Roderick, 2014, p. 7)

ook naar een heroriëntatie van hun economie op de dienstensectoren in plaats van de exclusieve focus op industriële productie. Beide processen hebben direct gevolgen voor de wereldhandel

- Een daling van de aard en omvang van Directe Buitenlandse Investeringsniveaus (FDI) niveaus.

Figuur I-I.1:3

Hoofdstuk I.2 Macro-economisch Overzicht van de Surinaamse Economie

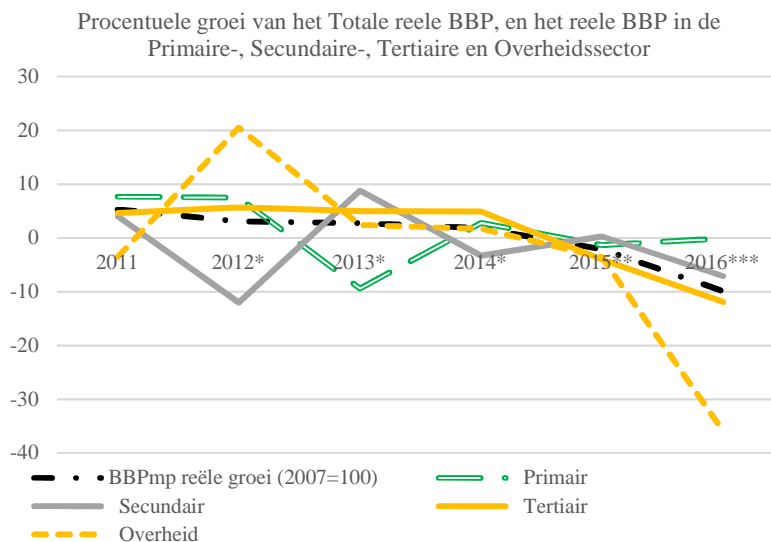
I.2.1 Economische groei

Het Bruto Binnenlands Product (BBP) in constante (2007) prijzen vertoont een neerwaartse trend sinds 2011: lagere jaarlijkse groeicijfers, negatieve groei in 2015 van -2,1 procent en een dieptepunt in 2016 van -8,9 procent (zie tabel 1.2.1.1 in de Statistische Annex). De onderstaande grafiek (1-1.2:1) geeft deze trend voor de totale economie, de primaire-, secundaire-, tertiaire- en overheidssector³ weer. Als oorzaken van de negatieve BBP-groei moeten onder meer genoemd worden:

- 1) ‘De internationale “commodity crisis” die vooral de productie clusters goud, aardolie en bauxiet getroffen heeft. Echter ook de andere productie clusters hebben de effecten van deze internationale neergang gevoeld.
- 2) De stopzetting van de Bauxiet en Aluinaarde productie en export in het laatste kwartaal van 2015
- 3) De effecten van de twee voorgaande ontwikkelingen op vooral:
 - a) De overheidsinkomsten en -bestedingen en daarmee ook op de sectoren constructie en handel
 - b) De deviezeninkomsten en daarmee de verstoring van het (monetair) evenwicht en de stabiliteit van onze munt
 - c) De scherpe daling van de binnenlandse vraag en dus de consumptieniveaus (van de overheid en de gezinnen) in onze economie
 - d) De daling van de werkgelegenheid

³ Deze sectoren zijn als volgt gedefinieerd: Primaire: Landbouw, Veeteelt en Bosbouw; Visserij en Mijnbouw. In onderstaand tabel wordt een overzicht gegeven van de groeicijfers van de primaire sectoren. Secundaire: Industrie, Nutsvoorzieningen en Constructie; Tertiaire: Handel, Restaurants en Hotels, Transport, Opslag en Communicatie, Financiële Instellingen, Overheidsdiensten alsmede Gemeenschappelijke, Sociale en Persoonlijke Diensten.

Figuur 1-I.2:1

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek (2011-2014) en Stichting Planbureau Suriname (2015-2016)
*) Voorlopige cijfers, **) Schatting, ***) Projectie

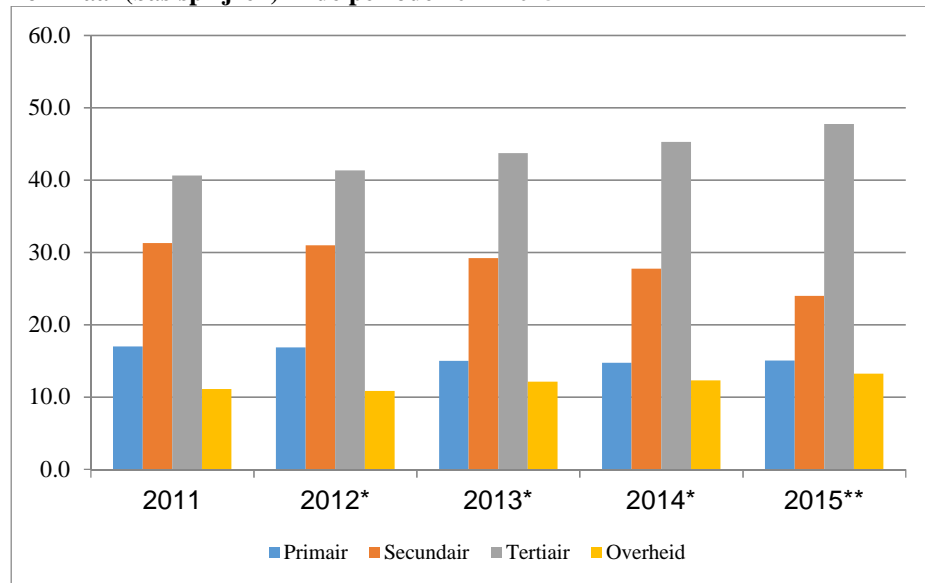
De economie van Suriname groeide gemiddeld met 2,2% in de periode 2011-2015. De totale productie groeide in 2013 met 2,8%. Dit groeicijfer wordt voornamelijk gedreven door een toename van de productie van de sectoren Industrie, Nutsvoorzieningen, Constructie.

De reële groei in 2014 was lager dan in 2013 en bedroeg 1,8%. Het lage groeicijfer had als belangrijkste oorzaak een verminderde productie bij de sectoren Mijnbouw en Industrie, de drivers van de economie. In de tweede helft van 2014 was de oude raffinaderij gesloten vanwege de omzetting naar de nieuwe raffinaderij. Hierdoor nam de productie van geraffineerde olieproducten af. Het reële groeicijfer van 2014 werd grotendeels teweeggebracht door de sectoren Visserij, Constructie en Hotels & Restaurants.

Een voorlopige schatting van de groei van het Bruto Binnenlands Product in constante prijzen geeft aan dat de economie in 2015 zal inkrimpen met 2,1% vergeleken met 2014. Op basis van de nieuw verkregen informatie en de gewijzigde assumpties moest een bijstelling plaatsvinden van eerdere schattingen van de BBP-groei in 2016: er is een daling van het BBP geprojecteerd van -8.9 procent. De daling van de reële groei in 2015 en 2016 is te wijten aan een terugval van de productie in zowel de primaire, secundaire en de tertiaire sector. Binnen de primaire sector is de daling te wijten aan afname van de productie bij de mijnbouwsector. De daling van het BBP van de secundaire sector is het gevolg van een productiedaling in de sector industrie in 2015 en 2016. Ook de constructiesector contraheerde in 2016. In de tertiaire sector veroorzaakte een terugval van de productieniveaus in de sub-sectoren handel, hotels en restaurants alsook transport, opslag en communicatie de daling.

Figuur 1-1.2.2 geeft een overzicht van de ontwikkeling van het aandeel van de primaire-, secundaire-, tertiaire- en overheidssector in het BBP nominaal (basisprijzen). Uit de grafiek blijkt dat het aandeel van de tertiaire sector in de periode 2011-2015 is toegenomen, terwijl het aandeel van de primaire en secundaire sector in dezelfde jaren afnam. Het aandeel van de primaire, secundaire, tertiaire sector en de overheid in het totale BBP lopend (basisprijzen) in de periode 2011-2015 bedroeg gemiddeld respectievelijk: 15,7%; 28,6%; 43,7% en 11,9% en weerspiegeld de effecten van reële groei zoals in de vorige paragraaf beschreven.

Figuur 1-I.2:2 Aandeel primaire, secundaire, tertiaire en overheid in het BBP nominaal (basisprijzen) in de periode 2011-2015

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek, Bewerking: Stichting Planbureau Suriname
 *) Voorlopige cijfers **) Schatting

De negatieve groei van de Primaire sector in 2013 had als oorzaak een daling van de totale productie binnen deze sector. Bij de sector Landbouw liep de productie van vooral bacoven terug met 7,4%, terwijl de Bosbouwproductie achteruitging met bijna 8,0%. De Mijnbouwsector kende een groei in dat jaar van -2,4%. De daling van de Mijnbouwsector was te wijten aan inkrimping van de goudertsproductie met bijna 1,0% en de bauxietproductie met 8,0%.

De Primaire sector realiseerde een voorlopige groei van 2,8% in 2014. Het groeicijfer werd gedreven door een toename van de productie droge padie bij Landbouw en een aanzienlijke verbetering van de productie bij de Bosbouwsector. Verder droeg een toename van de productie van de Visserijsector eveneens bij aan dit positief groeicijfer. De productie van rondhout bedroeg in 2014 circa 494.047 m³, dit is een groei van 22,8% vergeleken met 2013. De productie van padie steeg van 262.029 ton in 2013 naar 275.851 ton in 2014, een toename van 5,3%. De Bacoven sector kende net als in 2013 een minder goed jaar. De productie liep terug met ongeveer 10,0%. De Visserijsector groeide met 17,9%. De groei zou kunnen worden toegeschreven aan een stijging van het exportvolume van vis.

De Mijnbouwsector realiseerde in 2014 een groei van -4,3%. De terugval van de productie bij de Mijnbouwsector had als voornaamste oorzaak een verslechtering van de productie van gouderts met bijna 10,0%. De daling van de goudertsproductie had vermoedelijk als oorzaak lage goudprijzen en hoge productiekosten. In dat jaar stegen de productie van ruwe olie met 2,5% en bauxiet met 1,4%.

Op basis van beschikbare informatie is een voorlopige schatting gemaakt van de BBP groei in de Primaire sector voor 2015 van -1,3%. De daling van de Primaire sector kan hoofdzakelijk toegeschreven worden aan de ontwikkelingen in de Mijnbouw:

- 1) De daling van de goudertsproductie met 14,4% en de bauxietproductie met 31,1%. De achteruitgang van de goudertsproductie kan worden toegeschreven aan lage wereldmarktprijzen, de gedaalde investeringen en hoge productiekosten. De sluiting van SURALCO op 30 november 2015 verklaart de daling van de productie van deze sector in 2015.
- 2) De productie van ruwe olie wordt geschat op bijna 1,0%, een zeer middelmatige groei voor deze sector, die de daling in de andere bedrijfstakken van de mijnbouw niet heeft kunnen en compenseren

De andere sub-sector van de primaire sector, Landbouw, Veeteelt en Bosbouw, liet een redelijke groei zien in 2015 van 5,6%, wat hoofdzakelijk het gevolg is van een toename van de houtproductie. De rondhoutproductie bedroeg 568.657m³, een groei van 15,1%. De landbouw registreerde een daling van het BBP als gevolg van afname van de productie van droge padie met bijna 2,0%. Daarnaast verslechterde de bacoven productie voor een derde achtereenvolgend jaar. De productiedaling bedroeg ongeveer 10,4% en kan worden toegeschreven aan de 'moko bacterie' die een groot deel van het beplant areaal van het bacoven bedrijf Food and Agriculture Industries (FAI) vernietigde.

Voor 2016 wordt de groei van de primaire sector geraamd op -0,1%. De daling is vooral te wijten aan afname van ruwe olieproductie met 0,2% en het wegvallen van de bauxietproductie. Naar verwachting zal het goudbedrijf SURGOLD in het laatste kwartaal van dit jaar in productie gaan, waardoor de totale goudertsproductie zal verbeteren. Echter, dit is een compensatie voor de tegenvallende productie bij IAMGOLD aangezien een bedrijf dat een verlies rapporteerde over 2015 en geen of slechts een beperkte productieverhoging in het vooruitzicht stelde voor 2016. De vooruitzichten voor rondhoutproductie zien er gunstig uit. De sector zal toenemen met ongeveer 5%.

In **2013** realiseerde de Secundaire sector een groei van bijna 9,0%, als gevolg van toename van de productie binnen de sectoren Industrie, Nutsvoorzieningen en Constructie. De sector Industrie groeide met 8,7%. Dit groeicijfer was grotendeels te danken aan forse stijging van de productie van Staatsolie's raffinaderij. Deze bedroeg in 2012 ongeveer 2,3 miljoen barrels en steeg in 2013 naar circa 2,8 miljoen barrels. De productie van goud ging achteruit met 16,6% en aluinaarde met 4,4%. Verder droeg een stijging van de productie van rijst aan positieve groei van de secundaire sector. De productie van rijst nam toe van 108.949 ton in 2012 naar 117.162 ton in 2013, een stijging van ongeveer 7,5%.

In **2014** noteerde de Secundaire sector een groei van -3,3%, voornamelijk een gevolg van inkrimping van de productie binnen de sub-sector Industrie met 11,3%. De industriële productie gerelateerd aan de oliesector (de olieraffinaderij) en de padieproductie veroorzaakten de daling in deze sub-sector waarbij opgemerkt moet worden dat:

- Olieraffinage nam fors af, vermoedelijk als gevolg van het uit bedrijf halen van de oude raffinaderij voor een bepaalde periode in verband met de uitbreiding van de nieuwe raffinaderij. Deze productie liep terug van 2,8 miljoen barrels in 2013 naar 1,5 miljoen barrels in 2014.
- De productie van aluinaarde op hetzelfde niveau als in 2013 namelijk 1,1 miljoen metrieke tonnen.
- De productie van rijst nam af met bijna 3,0%.

Voor 2015 is een voorlopige schatting gemaakt van de groei van de Secundaire sector van 0,3%. Niet tegenstaande de lage positieve groei die geprojecteerd is wordt verwacht dat de industriële productie wederom achteruit zal gaan met 2,7 procent grotendeels als gevolg van de daling van:

- De goudproductie;
- Het wegvallen van de aluinaardeproductie;
- Een daling van de industriële rijstproductie.

De totale goudproductie nam af met bijkans 12,0 procent, vermoedelijk als gevolg van kelderende wereldmarktprijzen, hoge productiekosten en de afwachtende houding van de goudmaatschappij gezien de beperkte ertsvoorraden. Met de sluiting van SURALCO op 30 november 2015 is de totale aluinaarde productie weggevallen. De Industriële bewerking van rijst nam af in twee opeenvolgende jaren en wel van 113.668 ton in 2014 naar 105.295 ton in 2015. Uit verkregen informatie bleek dat de houtindustrie een goed jaar gekend heeft in 2015 en er is een groei gerealiseerd van ca. 7,5%.

De ononderbroken positieve groei van de Constructiesector van 2011 tot en met 2015 werd aangedreven door grote investeringen in infrastructurele werken waaronder de bouw van de nieuwe olieraffinaderij van Staatsolie en de goudmijn in het Merian gebied van Suriname Gold Company LLC (SURGOLD), de bouw vande Amerikaanse ambassade en ook het hoog niveau van de Overheidsinvesteringen in de infrastructuur.

Naar verwachting zal de secundaire sector in 2016 afnemen met 7,1%. Het negatief groeicijfer is te wijten aan productiedaling bij subsector industrie van ongeveer 7,5% als gevolg van afname van olieraffinage en het stilleggen van de aluinaardeproductie. Daarnaast zal volgens raming de Constructie sector afnemen met 8,3%. De neergaande trend zou kunnen worden toegeschreven aan het aflopen van de bouw van de goudmijn in het Meriangebied en dat er weinig of geen nieuwe grote infrastructurele projecten uitgevoerd zijn, mede als gevolg van de bezuinigingen op de overheidsinvesteringen. De kapitaalsuitgaven van de overheid omgerekend in US-dollars zijn teruggelopen met 52 procent in 2015 en 55 procent in 2016 (dit laatste cijfer is gebaseerd op de ramingen).

De tertiaire sector groeide in de periode 2011–2015 gemiddeld met 3,2%. De subsectoren die een belangrijke bijdrage leverden aan de groei van de tertiaire sector waren: Handel, Hotels en Restaurants alsook Transport, Opslag en Communicatie. Luchttransport en Telecommunicatie. Een belangrijke bijdrage aan de totstandkoming van dit groeicijfer waren de subsectoren Transport, Opslag en Communicatie.

In de periode 2011-2015 maakte de Overheidssector een groei door van gemiddeld 3,5%. De bijdrage van de Overheid aan het BBP wordt gelijkgesteld aan compensatie aan haar ambtenaren: de lonen en salarissen en de meeste overige arbeidskosten. Opgemerkt moet worden dat hoewel er sprake was van een “loon-matigend-beleid” in deze periode, de totale loonkosten van de overheid toch gestegen zijn. Bijgevolg steeg zowel het nominale BBP als het reële BBP van de Overheid in deze periode.

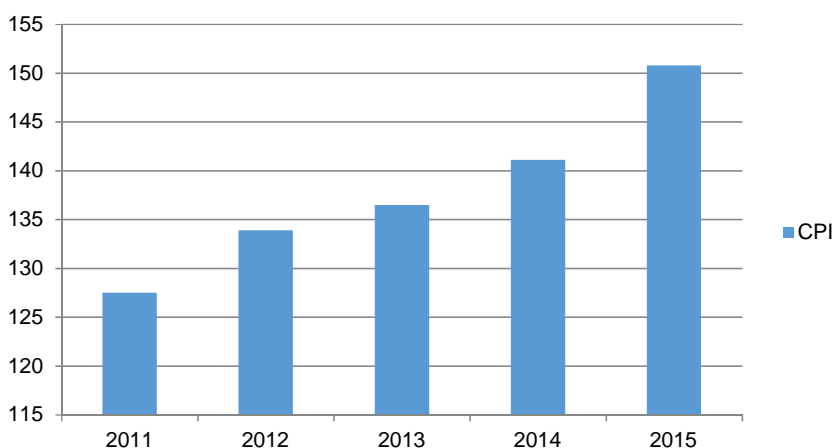
Uitgaande van het bovenstaande oefent de overheid middels de lonen en salarissen van haar werknemers een forse invloed uit op de economische groei. Echter, de overheidsconsumptie en -investeringen zijn andere factoren die deze invloed verklaren. In 2016 is de inkrimping van de economie deels een gevolg van de gedaalde overheidsinvesteringen en de daling van haar reële arbeidskosten.

I.2.2 Lonen en Prijzen

Prijsstabiliteit wordt doorgaans gemeten door het inflatiecijfer, dat de koopkracht binnen een samenleving weerspiegelt. Het inflatiecijfer is in feite de procentuele stijging van het Consumenten Prijs Indexcijfer (CPI). Met deze indicator kan de koopkracht van de lonen en salarissen berekend worden.

In de periode 2011-2015 is de CPI gestegen van 127,5 naar 150,8 oftewel een toename van de inflatie met 18,3 procent (zie figuur I-1.2-3).

Figuur I-1.2:3 Ontwikkeling CPI 2011-2015

Van 2015 tot en met juni 2016 is het twaalf maandelijks gemiddeld CPI gestegen van 150,8 naar 208,2, of een inflatiecijfer van 38 procent (zie tabel 1.2.2.1). Echter, als het CPI per 30 juni 2015 vergeleken wordt met CPI van 30 juni 2016 is het inflatiecijfer 63,8 procent. Het gaat hier om twee verschillende methoden voor het berekenen van het inflatiecijfer.

Met behulp van CPI kan de koopkracht van de Surinaamse munt berekend worden en gegeven het niet beschikbaar zijn van betrouwbare loonstatistieken, is ervoor gekozen om de koopkracht van het

minimumuurloon uit te rekenen. Deze vergelijking laat zien dat de koopkracht van het minimumuurloon tussen 31 januari en 30 juni 2016 is afgenomen van SRD 5,22 naar SRD 3,23, dus een koopkrachtverlies van 38%.

Tabel I.2.2.1 CPI, Inflatie, Minimumuurloon (Nominaal & Koopkracht) 2015-2016 (1^e helft)

	CPI*	Inflatie*	Minimumuurloon in SRD	
			Nominaal	Koopkracht*
2015	150.8	6.9	4.29	3.99
1e helft 2016	208.2	38.1	5.22	3.23

Bron: ABS, september 2016

I.2.3 Werkgelegenheid

De situatie op de Surinaamse arbeidsmarkt wordt gekenmerkt door structurele werkloosheid. Enkele oorzaken daarvan zijn het niet goed op elkaar afgestemd zijn van de vraag op het aanbod; het verlies van arbeidsplaatsen vanwege de sluiting casu quo het vertrek van bedrijven en een achterblijvende productiecapaciteit versus een snellere groei van de economisch actieve bevolking.

Nemen we voor wat betreft Paramaribo en Wanica de periode 2010 – 2014 in beschouwing dan blijkt dat de werkloosheid onder de jongeren tot 30 jaar het hoogst is, gemiddeld circa 56.7%. Daarvan is circa 67% vrouw (zie tabel I.2.3.1). Een soortgelijke trend doet zich voor in Latijns-Amerika en het Caribische gebied.

In vergelijking met de toename van het aantal werkzame mannen, is er sprake van een gestadige toename van het aantal werkzame vrouwen. Die toename kan onder andere worden verklaard door de toegenomen economische onafhankelijkheid van vrouwen.

Tabel I.2.3.1 Economisch actieve, werkloze en werkzame bevolking Paramaribo en Wanica

No.	Omschrijving	2010	2011	2012	2013	2014
01	Economisch actieve bevolking	145551	146904	147827	150855	154718
01.1	Werklozen	10412	11084	11974	9960	10745
	Naar leeftijd:					
	15 – 29 jaar	5432	6063	6792	6514	5871
	30 – 65 jaar	4980	5021	5181	3447	4874
	Naar geslacht:					
	Vrouw	7252	7712	7575	6687	7541
	Man	3160	3372	4398	3274	3204
	Naar Leeftijd en geslacht:					
	15-19 jaar:					
	*) Vrouw	3653	3978	4224	4161	4346
	*) Man	1779	2085	2568	2353	1524
01.2	Werkzamen	135162	135819	135854	140896	143973
	Naar leeftijd:					
	15 – 29 jaar	37306	36948	35487	36217	39165
	30 – 65 jaar	97856	98871	100367	104679	104808
	Naar geslacht:					
	Vrouw	50373	52335	53658	54070	56307
	Man	84765	83486	82195	86825	87666
02	Werkloosheidspercentage	2.3%	6.5%	8.0%	-16.8%	7.9%
	Werkloosheid jongeren (15-29 jaar) in % werklozen	52.2%	54.7%	56.7%	65.4%	54.6%

No.	Omschrijving	2010	2011	2012	2013	2014
	Werkloosheid jonge vrouwen in % werkloze jongeren (15-29 jaar)	67.2%	65.6%	62.2%	63.9%	74.0%

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek
Bewerking Stichting Planbureau Suriname

Hoewel er in de periode 2010-2014 sprake was van een economische groei van gemiddeld 3.6%, bleef de werkgelegenheid daarbij achter. Dit blijkt uit de toename van de werkloosheid in genoemde periode. Een uitzondering daarop was 2013. In dat jaar was er sprake van een daling van de werkloosheid met circa 16.8% (zie tabel I.2.3.2). Deze enorme daling kan hoofdzakelijk worden verklaard door onder meer de forse investeringen in de goudsector, die per saldo resulteerden in een netto toename van het aantal werkzamen met circa 3.7% (zie tabel 1.2.3.1)

Tabel I.2.3.2 Economische groei versus groei arbeidspotentieel

No	Omschrijving	2010	2011	2012	2013	2014
01	Economische groei	5.1%	5.3%	3.1%	2.8%	1.8%
02	Procentuele verandering werkloosheid	2.3%	6.5%	8.0%	-16.8%	7.9%
03	Procentuele verandering arbeidspotentieel	2.1%	0.9%	0.6%	2.0%	2.6%

Bron: Stichting Planbureau Suriname

Volgens data afkomstig van het Algemeen Bureau voor de Statistiek (ABS) is de overheid de grootste werkgever, waarbij ze voor gemiddeld circa 28.5% in het totaal aan arbeidsplaatsen voorziet. Uit schattingen is gebleken dat in de komende periode hierin geen verandering zal komen. Mits de hervorming van het overheidsapparaat ter hand wordt genomen, waarbij overtollig overheids personeel zodanig wordt om- of bijgeschoold, dat ze productief kunnen worden ingezet in de private sector.

Tabel I.2.3.3 Structuur van de arbeidsmarkt

No	Omschrijving	Schattingen							
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
01	Werkzamen:	175400	170600	184000	186300	190500	194400	183100	304400
-	Publieke sector	50100	50500	51100	51100	53700	59900	59900	5900
-	Private sector	125300	120100	132900	135200	136800	134500	123200	115400

Bron: Stichting Planbureau Suriname

Deel II Realisatie van Ontwikkelingsprogramma's

Hoofdstuk II.1 Samenvatting

II.1.1 Productie

In de afgelopen planperiode zijn diverse ondersteunende inspanningen verricht door de overheid vanuit de Ministeries om zodoende de productie te ondersteunen. De verstrekking van percelen voor de agrarische productie heeft voortgang gehad in de diverse districten. De rijstboeren zijn ondersteund met verschillende maatregelen inzake de ontwikkeling van de export en de voorziening van input. Voorlichting van landbouwers en andere producenten in alternatieve productiemethoden en de introductie en stimulering van de teelt van groente en bloemen in kassen. De productie van plantmateriaal wordt verder ontwikkeld in verschillende kwekerijen van het Ministerie van LVV. Verstrekking van concessies voor de houtsector heeft voortgang gehad evenals het begeleiden van de export van hout. Ten behoeve van de visserij is er geïnvesteerd in de kustwacht ten einde verbetering te brengen in de veiligheid van de kustvisserij. De toewijzing van concessies ten behoeve van de exploratie en exploitatie van grote en kleine mijnbouwondernemingen is voortgezet. Aan de multinational IAMGOLD is er concessie verleend voor het uitbreiden van productieactiviteiten van de onderneming naar de gebieden rond de huidige concessie zodat de continuïteit van het bedrijf voor de komende jaren is gegarandeerd.

II.1.2 Infrastructuur

Het onderhoud van de droge infrastructuur is ter hand genomen binnen de projecten ter asfaltering, bestrating en herinrichting van wegen en woongebieden in verschillende districten. In aanleg van de natte infrastructuurle werken is geïnvesteerd ter verbetering van de ontsluiting en ontwatering in diverse productiegebieden in de verschillende districten. Diverse sluizen, bruggen en pompgemalen zijn gerenoveerd met als doel de waterhuishouding van de desbetreffende gebieden te verbeteren. Het project Rehabilitatie Noordelijke Oost-West verbinding, waarbij het wegdek wordt gebracht naar internationale standaarden, qua breedte en draagvermogen die gelden binnen de IIRSA, is voortgezet. De Zuidelijke Oost-Westverbinding is afhankelijk van de omstandigheden gerehabiliteerd en zijn de bruggen van hout in deze wegstrekking vervangen door beton.

Diverse staatsgebouwen, scholen en woningen zijn gerenoveerd. Het beleid voor het landelijk woningbouwprogramma is voortgezet met ondersteuning van een externe "Werkgroep Herstructurering Huisvestingssector en Management Team Huisvesting". De fabriek ter fabricage van woningen te Smalkalden is operationeel en met ondersteuning van private investeringen is de financiering van de productie van de woningen voortgezet. Door de start van het landelijk woningbouwprogramma is er werkgelegenheid gecreëerd in de particuliere sector. Het onvoldoende beschikbaar zijn van geschikte gronden en beperkte financiën bij de overheid is een knelpunt geweest met als gevolg achterstanden in verschillende projecten inzake infrastructuur. Voor het oplossen van de grondproblematiek zijn in overleg met het Ministerie van ROGB locaties geïdentificeerd en ter beschikking gesteld voor de woningbouw. Met betrekking tot de financiering zijn mogelijkheden bekeken voor externe financiering.

II.1.3 Sociale Sector

De introductie van het basiszorg stelsel is voortgezet met de nodige aandacht voor de knelpunten en kinderziekten die zijn opgetreden bij operationeel houden van het stelsel. Alle actoren betrokken bij dit basiszorg gebeuren zijn intensief bezig de nodige oplossingen te ontwikkelen.

Het proces van onderwijsvernieuwing wordt doorgevoerd waaronder de operationalisering van de vernieuwingen in het technisch- en beroepsonderwijs en de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs. Het verstrekken van percelen ten behoeve van de grote aantallen woningzoekenden is voortgezet evenals de voorzieningen voor gunstige leningen ten behoeve van de bouw van woningen in zowel stad als district. Ter tegemoetkoming van de werkende klasse zijn belastingkortingen doorgevoerd tegen de achtergrond van de waardevermindering van de nationale munt.

II.1.4 Milieu

Na aanneming van het Parijs Akkoord, in december 2015, heeft Suriname dit Akkoord in april 2016 ondertekend. Momenteel worden de nodige voorbereidingen getroffen voor de ratificatie van dit klimaatverdrag, door het Ministerie van Buitenlandse Zaken in samenwerking met 'Coördinatie Milieu' van het Kabinet van de President. De volgende klimaatprojecten zijn in uitvoering: het nationaal Global Climate Change Adaptation Project met als donor de Europese Unie en het regionaal Japan Caribbean Climate Change Partnership met als donor de Japanse Overheid. Suriname is in december 2015 toegetreden tot het Green Climate Fund (GCF) met de Designated National Authority (DNA) bij het Ministerie van Financiën. De Overheid heeft in 2013 besloten een "Readiness Preparation Proposal" (R-PP) in te dienen bij de Wereldbank. Het NIMOS is vanaf januari 2015 gestart met het formeel implementeren van Surinames R-PP binnen het project Reducing of Emissions from Deforestation and Forest Degradation (REDD+-project). Coördinatie Milieu voert momenteel een aantal activiteiten uit met betrekking tot bio-veiligheid binnen het beleidsgebied Biodiversiteit.

Ten aanzien van Chemicaliënbeheer heeft Suriname voor verschepping en milieuvriendelijke vernietiging van vervallen pesticiden, in de maand juli 2016, zes (6) 40ft containers met voornoemde chemicaliën doen verscheppen naar het buitenland. In het dorp Gunki een pilot zonnepanelenproject opgezet in samenwerking met derden; de opgedane ervaring wordt meegenomen voor toekomstige projecten in het binnenland. De Exclusieve Economische Zone (EEZ) van Suriname, welke rijk is aan biologische diversiteit en waar exploratiestudies naar aardolie worden uitgevoerd, is uitgebreid van 200 zeemijlen naar ongeveer 350 zeemijlen. Aangezien de kennis over het mariene milieu beperkt is, zijn investeringen in oceaanstudies en oceaangelateerde studies van groot belang.

Hoofdstuk II.2 Financiering van de Ontwikkelingsprogramma's

II.2.1 Overzicht van de Financieringsbronnen

De gepleegde ontwikkelingsinvesteringen als gevolg van de uitvoering van de beleidsmaatregelen in 2015 en de eerste helft van 2016, worden in tabel II.2.1.1 naar financieringsbron aangegeven. De bestedingen in 2015 bedroegen in totaal SRD 2.882.164.000,-. Ten opzichte van de bijgestelde raming over het planjaar 2015 betekent dit een realisatiegraad van ca. 69,4%. Van de gerealiseerde uitgaven in 2015 had de overheid het grootste aandeel als financierder, ca. 97,7% en een realisatiegraad van 69,9%.

Na de overheid volgen Agence de Française Developpement (AFD) en de categorie Overige als financieringsbronnen met respectievelijk de gerealiseerde bedragen van SRD 3.055.000,- en SRD 64.489.000,-. Dit betekent een realisatiegraad van respectievelijk 50,8% en 53,1%. Met de AFD middelen is gefinancierd het programma Support to the healthsector. Wat de categorie Overige betreft, gaat om o.a. Volkswoningbouw, aanleg en verbetering van wegen en bestrijding van HIV/Aids, tuberculose en malaria.

Voor het lopend jaar 2016 is in het eerste halfjaar SRD 910.548.000,- gerealiseerd, waarvoor de Overheid als de voornaamste financieringsbron kan worden aangemerkt met een bedrag van SRD 902.516.000,- (ca 99,1%). De realisatiegraad van de Overheid is in deze periode ca 21,0%.

De categorie Overige heeft gerealiseerd SRD 8031.000,- (ca 0,9%) en heeft een realisatiegraad van 43,0%. Dit bedrag is besteed aan het bouwen van volkswoningen en bestrijding van HIV/Aids, tuberculose en malaria. Ten opzichte van de bijgestelde ramingen voor 2016 is in het eerste halfjaar 20,5% gerealiseerd.

Tabel II.2.1.1 Bestedingen Ontwikkelingsplan 2016 naar financieringsbron (X 1000 SRD)

Financieringsbron	2015				2016			Uitgaven 2016 jan-jun per fin. bron
	Uitgaven		Raming		Uitgaven (Jan-Jun)		Raming	
	SRD	%	SRD	%	SRD	%	SRD	
Agence de Française Development (AFD)	3055	0.1	6010	50.8	0	0.0	18809	0.0
IDB	0	0.0	0	0.0	0	0.0	8500	0.0
IsDB	0	0.0	0	0.0	0	0.0	6284	0.0
Overheid	2814620	97.7	4024409	69.9	902516	99.1	4414443	20.5

Financieringsbron	2015				2016			Uitgaven 2016 jan-jun per fin. bron
	Uitgaven		Raming		Uitgaven (Jan-Jun)		Raming	
	SRD	%	SRD	%	SRD	%	SRD	%
PAHO	0	0.0	599	0.0	0	0.0	0	0.0
UNICEF	0	0.0	0	0.0	0	0.0	50	0.0
Overige	64489	2.2	121383	53.1	8031	0.9	18662	43.0
Totaal	2882164	100.0	4152401	69.4	910547	100.0	4466749	21.0

Bron: Stichting Planbureau Suriname

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de bestedingen naar financieringstype. In 2015 zijn de bestedingen voor ca. 2,0% gefinancierd uit leningen en ca. 0,4% uit schenkingen. In het eerste halfjaar 2016 waren de percentages respectievelijk 0,2% en 0,7%. In beide jaren gold de Overheid als grootste financierder van het ontwikkelingsprogramma.

Tabel II.2.1.2 Bestedingen Ontwikkelingsplan 2016 naar Financieringstype (XSRD 1000)

Financieringstype	2015		2016			
	Uitgaven		Uitgaven (Jan-Juni)		Raming	
	SRD	%	SRD	%	SRD	%
Lening	59041	2.0	2203	0.2	30806	0.7
Overheid	2812832	97.6	902371	99.1	4409844	98.7
Schenking	10291	0.4	5973	0.7	26099	0.6
Totaal	2882164	100.0	910547	100.0	4466749	100.0

Bron: Stichting Planbureau Suriname

Onderstaande tabel geeft weer de bestedingen naar GIPS-sectoren. In zowel 2015 als het eerste halfjaar 2016 hadden de Sectoren Infrastructuur en Sociaal het grootste aandeel in de uitgaven ten behoeve van het ontwikkelingsprogramma. In 2015 werd 51,4% aangewend aan Infrastructuur en 37,8% aan de Sociale Sector. Voor het eerste halfjaar bedroegen de percentages respectievelijk 27,2% en 53,1%. Het ruime aandeel van Infrastructuur en de Sociale Sector kan toegeschreven worden aan de bestedingen ten behoeve van het sociaal beschermingsprogramma, huizen-, scholen en bruggenbouw en wegen, In de eerste helft van 2016 is 20% van de totale ramingen gerealiseerd. Voor de Sociale Sector en Infrastructuur is respectievelijk gerealiseerd 36% en 11%.

Tabel II.2.1.3 Bestedingen ontwikkelingsplan 2016 naar GIPS-sectoren (x SRD 1000)

GIPS sector	Uitgaven 2015		Raming 2015		Uitgaven 2016 (Jan Juni)		Raming 2016	
	SRD	%	SRD	%	SRD	%	SRD	%
Government	220571	7.7	282666	0.8	170926	18.8	695383	25
Infrastructuur	1482827	51.4	2399533	0.6	247640	27.2	2296949	11
Productief	90003	3.1	165994	0.5	8050	0.9	137511	6
Sociaal	1088763	37.8	1304208	0.8	483932	53.1	1335470	36
Totaal	2882164	100.0	4152401	0.7	910547	100.0	4466749	20

Bron: Stichting Planbureau Suriname

II.2.2 Realisatie graad en de Uitvoeringscapaciteit

Het ontwikkelingsprogramma 2015 was geraamd op SRD 2.882.164.000,-, waarvan is gerealiseerd 69,4%. Voor 2016 is van de bijgestelde totale raming naar SRD 4.466.749.000,- een bedrag van SRD 910.547.000,- gerealiseerd in het eerste halfjaar, welke een realisatiegraad van 20,5% betekent. Onderstaande tabel geeft in kolom 7 het aandeel weer dat in de periode januari tot en met juni in 2016 per ministerie van de voorgenomen investeringen is gerealiseerd; de realisatiegraad voor het gehele jaar 2015 is opgenomen in kolom 8. Van het totaal geraamd bedrag in 2016 hebben de ministeries Financien en Sociale Zaken het grootste aandeel in de uitgaven van elk respectievelijk in de uitgaven van respectievelijk 20,3% en 35,5%. Wat betreft de realisaties van hun begroting in 2015 heeft het Ministerie van Sport en Jeugd het hoogste percentage behaald met 100% realisatiegraad, gevolgd door de Ministeries Arbeid, Binnenlandse Zaken, Landbouw Veeteelt en Visserij, Onderwijs Wetenschap en Cultuur, Sociale Zaken en Volkshuisvesting en Transport Communicatie en Toerisme met percentages hoger dan 80%.

Tabel II.2.2.1 Realisaties Ontwikkelingsplan 2016 naar Ministerie

	2015		2016		Jan-jun 2016		UC in %	
	Uitgaven		Raming		Uitgaven		2015	2016
	SRD	%	SRD	%	SRD	%		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Ministerie								
Arbeid	3700	0.1	4401	0.1	2102	0.2	47.8	96.1
Binnenlandse zaken	304628	10.6	297033	6.6	140079	15.4	47.2	82.1
Buitenlandse zaken	1449	0.1	18276	0.4	814	0.1	4.5	58.1
Defensie	4350	0.2	14250	0.3	1584	0.2	11.1	56.4
Financiën	983225	34.1	1538002	34.4	184496	20.3	12.0	58.7
Handel en Industrie	2449	0.1	252899	5.7	1648	0.2	0.7	41.0
Justitie en Politie	8290	0.3	49949	1.1	434	0.0	1.1	61.5
Landbouw Veeteelt Visserij	82961	2.9	85154	1.9	5625	0.6	6.6	87.9
Natuurlijke hulpbronnen	162707	5.6	427625	9.6	6650	0.7	1.6	72.4
Onderwijs Wetenschap en Cultuur	337170	11.7	393372	8.8	95612	10.5	24.3	83.4
Openbare Werken	148962	5.2	183749	4.1	21835	2.4	11.9	50.0
Ruimtelijke Ordening Grond Bosbeheer	4959	0.2	13250	0.3	3731	0.4	28.2	28.2
Regionale Ontwikkeling	26923	0.9	51825	1.2	7794	0.9	15.0	57.7
Sport en Jeugdzaken	11194	0.4	11194	0.3	11194	1.2	100.0	100.0
Sociale Zaken & Volkshuisvesting	605439	21.0	715759	16.0	323276	35.5	45.2	83.1
Transport Communicatie Toerisme	56158	1.9	82989	1.9	26863	3.0	32.4	95.7
Volksgezondheid	137600	4.8	297916	6.7	83605	9.2	28.1	75.5
Totaal	2882164	100	4466749	100	910548	100.0	20.4	69.4

Bron: Stichting Planbureau Suriname

Hoofdstuk II.3 Evaluatie per Ministerie

II.3.1 Ministerie van Financiën

II.3.1.1 Algemeen

Het Ministerie van Financiën heeft voor de uitvoering van beleidsmaatregelen, ten laste van de Meerjaren Beleidsbegroting 2016, in het eerste halfjaar een bedrag ad SRD 231.403.950,- uitgegeven. In 2015 bedroegen deze uitgaven SRD 1.024.424.000,-. Genoemde bestedingen waren onder andere bestemd voor de uitvoering van beleidsmaatregelen in het kader van de financiële ontwikkeling en public sector reform. Het merendeel van de bestedingen werd opgeëist door Rentes en aflossingen, Suppletie Overheidsbijdrage Pensioenfonds. Daarnaast betroffen de bestedingen ook subsidies verstrekt aan het Bureau voor de Staatsschuld, de Centrale Lands Accountantsdienst, en de Stichting Algemeen Bureau voor de Statistiek en IDCS. Behalve subsidies aan parastatalen, zijn ook bijdragen verstrekt aan partnerschappen.

II.3.1.2 Economie

Het Ministerie van Financiën heeft onder het subbeleidsgebied **financiële ontwikkeling** en monetair beleid in het kader van het programma **financiële ontwikkeling** beleidsmaatregelen uitgevoerd die bij dit programma zijn ondergebracht. Het betreft de volgende beleidsmaatregelen:

Automatisering, Directoraat Financiën. Ten aanzien van deze maatregel heeft het directoraat Financiën uitgaven gepleegd in het eerste halfjaar van 2016, voor een bedrag van SRD 2.243.015,-. Deze uitgaven zijn gepleegd in het kader van de testfase van het Freebalance systeem. Per eind 2015 is ten behoeve van de automatisering een bedrag ad SRD 337.000,- uitgegeven voor de aanschaf van licenties, ten behoeve van het nieuw financieel systeem.

Bureau Staatsschuld: in het 1^e halfjaar 2016 en per eind 2015 is respectievelijk SRD 399.338,- en SRD 719.000,- uitgegeven. De uitgaven gepleegd onder de noemer van deze beleidsmaatregel hebben betrekking op de betaling van de lonen en salarissen van het personeel en het dekken van de exploitatiekosten van genoemd bureau. Dit kerninstituut is bij wet ingesteld, middels de “Wet op de Staatsschuld” van 19 maart 2002 en alle aan het Bureau voor de Staatsschuld toebedeelde taken werden door het Ministerie van Financiën en de Centrale Bank van Suriname aan dit instituut overgedragen.

De beleidsmaatregel met betrekking tot de **CLAD** betreft de betaling voor salarissen en exploitatiekosten. Per eind 2015 en in het 1^e halfjaar 2016 is respectievelijk SRD 4.772.000,- en SRD 3.354.619,- betaald. De CLAD is belast met de financiële controle voor de overheid en brengt adviezen met betrekking tot de begrotingsrekeningen.

Rentes en Aflossingen. Deze beleidsmaatregel heeft betrekking op de aflossing van de staatsschuld en de betaling van rente op die schuld. In dit geval betreft het zowel binnenlandse als buitenlandse leningen. Aan het eind van 2015 en in het 1^e halfjaar 2016 heeft de Overheid een totaal bedrag van respectievelijk SRD 795.489.000,- en SRD 31.853.788.000,- uitbetaald. In 2015 zijn er betalingen gedaan aan o.a de Export-Import Bank van India en China, IADB, Commodity Credit Corporation, General Contractors Tjonga langa N.V, IsDB, OPEC, European Investment Bank, Aannemingsbedrijven, State Bank of India, CBvS, Hakrinbank, DSB Bank, RBC, Agence Francaise De Development, e.a

Bijdrage stimulering ontwikkelingsprojecten. Deze maatregel is gericht op de herstructurering van de huisvestingssector, welke een van de ontwikkelingsprojecten is, het landelijk Woningbouw programma waaronder de bijdrage in het fonds bij de banken SPSB en DSB, Inovative Agro –processing N.V., en bouw van dijken in de districten Commewijne en Coronie. Per eind 2015 is een bedrag van SRD 650.000,- uitgegeven, en in de eerste helft van 2016 zijn er ten aanzien van deze maatregel geen uitgaven gedaan.

Capaciteitsopbouw. Hieronder vallen de kosten die te maken hebben met opleidingen en trainingen, gecoördineerd door het opleidingscentrum Belastingen, ten behoeve van het directoraat Financiën. In 2015 is met betrekking tot deze maatregel SRD 1256.000,- uitgegeven, ten behoeve van het directoraat Financiën en het directoraat belastingen. In het 1^e halfjaar 2016 is een totaal bedrag van SRD 204.130,- besteed ten behoeve van het directoraat Belastingen .

Suppletie overheidsbijdrage pensioenfondsen. Gebleken is dat de pensioenpremie die geheven wordt op lonen van overheidswerkers niet voldoende is om de aangepaste pensioenen te betalen. In dat kader heeft de Regering besloten de meerkosten voor haar rekening te nemen. Per eind 2015 en in het 1^e halfjaar 2016 heeft de Overheid respectievelijk SRD 161.577.000,- en SRD 141.128.716,- als overheidsbijdrage overgemaakt naar het Pensioenfondsen.

Bijzondere Voorzieningen Rampen. Het NCCR heeft een rampenplan ontwikkeld en op basis van dit plan zijn er activiteiten gefinancierd. Voor 2015 is een bedrag van SRD 300.000,- uitgegeven, aan onder andere hulp aan huishoudens die getroffen waren door hevige rukwinden en overstroming als gevolg van zware regens. In het eerste halfjaar 2016 is er nog geen realisatie bekend.

Automatisering, Directoraat Belastingen. De uitgaven die binnen het kader van deze beleidsmaatregel zijn gepleegd, waren gericht op het onderhouden van het douane systeem en de scans. Per eind 2015 is ten behoeve van automatisering een bedrag van SRD 1.738.000,- besteed. In het 1^e halfjaar van 2016 zijn er betalingen gedaan voor een bedrag van SRD 790.689,- voor onder andere onderhoud van het douane systeem en de scans

Renovatie en nieuwbouw kantoorgebouwen en dienstwoningen. Ten behoeve van de renovatie van kantoorgebouwen en dienstwoningen is per ultimo 2015 SRD 218.000,- gerealiseerd, en in het eerste halfjaar 2016 is ten aanzien van de Belastingdienst SRD 346.447,- uitgegeven.

Ten aanzien van **aanschaf kantoorgebouwen** is er in 2015 SRD 4.731.000 uitgegeven, terwijl er in de eerste helft van 2016 geen realisaties te melden zijn.

Ter financiering van de **Stichting Algemeen Bureau voor de Statistiek (ABS)** is per eind 2015 SRD 7.820.000,- uitgegeven, en in het 1^e halfjaar 2016 is SRD 2.230.000,-.

In 2015 bedroeg de bijdrage aan het Overheidsorgaan, **Investment and Development Corporation Suriname (IDCS)**, voor de exploitatiekosten, lonen en salarissen van personeel SRD 3.500.000,- Dit instituut heeft als voornaamste taak het aantrekken van buitenlandse investeringen voor Suriname. In het eerste haljaar van 2016 bedroeg de bijdrage SRD 1.945.408,-

Fiscale Controle Binnenland. Ten behoeve van deze maatregel zijn er middelen beschikbaar gesteld voor aankoop van fourage, benzine, huur vaartuigen. In 2015 is er SRD 108.000,- uitgegeven en voor de 1^e helft van 2016 zijn er geen uitgaven gedaan. Gepland is om de expedities naar het binnenland op te voeren.

Beveiliging Kantoorgebouwen. Voor het directoraat Belastingen zijn zowel in 2015 als in de eerste helft van 2016 geen uitgaven gedaan met betrekking tot beveiliging van gebouwen. Het was de bedoeling om te moderniseren middels camera's en andere elektronische apparaten. Deze maatregel is wel opgebracht in de begroting van 2016.

Introductie belastingwet/regelgeving. Ten behoeve van de regelgeving bij de belastingen is er in 2015 en de eerste helft van 2016 geen realisatie te melden voor fiscale controles van de sectoren die in het binnenland ontwikkeld zijn

Modernisering/ verzelfstandiging belastingen. In het kader van het moderniseringsproces van de belastingdienst, is er in 2015. SRD 10.000,- uitgegeven voor het moderniseren van de dienst in de zin dat er gewerkt wordt aan het klantvriendelijk inrichten van bepaalde ruimtes. In de eerste helft van 2016 zijn er geen realisaties gemeld.

II.3.2 Ministerie Van Binnenlandse Zaken

II.3.2.1 Algemeen

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken heeft in het dienstjaar 2015 ten bedrage van SRD 304.628.000,- (82%) besteed aan beleidsmaatregelen. Volgens de indeling van het Ontwikkelingsplan 2012 - 2016 behoren de uitgevoerde projecten naar bestedingsomvang voornamelijk tot de beleidsgebieden: Sociaal Zekerheidsstelsel, Openbaar Bestuur en Milieu. Het beleidsgebied Sociaal Zekerheidsstelsel, besloeg ca. 69% van de bestedingen in 2015 en bestaat uit de maatregelen Welvaartsbevordering en Bijdrage aan Huishoudens, de zogeheten Onderstanden. Ten laste van de maatregel Welvaartsbevordering worden onder meer de kosten voor de Basiszorgverzekering, het schooltransport en nutsvoorzieningen voor minderdraagkrachtigen gedekt.

De bestedingen in de eerste helft van 2016 bedroegen SRD 140.078.668,- (45%) van het begroot bedrag ad. SRD 312.033.000,-, waarvan ca. 37% ten behoeve van de eerdergenoemde maatregelen binnen het beleidsgebied Sociaal Zekerheidsstelsel.

II.3.2.2 Openbaar bestuur

II.3.2.2.1 Publieke en Private Partnerschappen

Binnen de maatregel **Institutionele versterking Kabinet Vice-President**, dat verbetering van het investeringsklimaat ten doel heeft, zijn door de Competitive Unit workshops georganiseerd, die onder meer hebben bijgedragen aan de stimulatie van ondernemerschap in Suriname en de samenwerking tussen de private en publieke sectoren. Het geraamd budget, ad. SRD 100.000,- werd in 2015 volledig besteed.

II.3.2.2.2 Hervorming Publieke Sector

Als onderdeel van het Public Sector Reform Programma, dat door het Ministerie van Financiën wordt uitgevoerd, wordt mede door de maatregel **Institutionele versterking Rekenkamer** sinds 2006 gestreefd naar versterking van het beheer en toezicht van staatsfinanciën. De uitgaven worden gedekt uit overheidsbijdrage en schenkingsmiddelen van de Wereldbank en de IDB. In 2015 bedroegen de uitgaven SRD 268.000,-, ca. 82% van het budget ad. SRD 327.000,-. De kosten van het congres van de Caribbean Organization of Supreme Audit Institutions (CAROSAI), dat in juni 2016 in Suriname werd georganiseerd, kwam ten laste van de overheidsbegroting. Vanwege een onjuiste financiële procedure konden die uitgaven niet in het eerste haljaar worden geadmistreerd. Voor 2016 zijn de bestedingen geraamd op SRD 400.000,-.

Met behulp van externe consultants worden geïdentificeerde processen begeleid ter verhoging van de uitvoeringscapaciteit van overheidsactiviteiten binnen de maatregel **Institutionele versterking Kabinet President**. In 2015 werd het gereserveerd bedrag ad. SRD 3.951.000,- volledig uitgegeven.

II.3.2.2.3 Openbaar Bestuur: Bijzondere Beleidsmaatregelen en Subsidies

Voor de maatregel **Subsidie Stichting Planbureau Suriname** werd voor het dienstjaar 2015 SRD 7.668.000,- begroot, waarvan SRD 7.213.000,- (94%) werd besteed. Tot de taken van het Planbureau behoren onder meer: het schatten van het Bruto Binnenlands Product (BBP), het maken van macro-economische projecties, waaronder het economische groeicijfer, het samenstellen van Jaar- en Ontwikkelingsplannen en het uitbrengen van publicaties met sociaaleconomische analyses. In het eerste halfjaar van 2016 werd SRD 1.000.000,- (20%) van het budget ad. SRD 5.000.000,- besteed aan onder meer het voorbereiden van het Ontwikkelingsplan 2017-2021, waarvan het concept uit dertien hoofdstukken en vier pijlers of hoofdbeleidsgebieden bestaat.

Tot de werkzaamheden binnen het **Centraal Bureau voor Burgerzaken (CBB)** behoren onder meer: 1) actualisering bevolkingsadministratie, 2) capaciteitsversterking middels vorming en opleiding, 3) vervanging en plaatsing van straatnaamborden en palen, 4) renovatie van Bureaus voor Burgerzaken (BvB), en 5) optimalisering van de dienstverlening. De uitgaven in 2015 bedroegen SRD 39.000,- (0,3%) van het gereserveerd bedrag ad. SRD 12.015.000,-. Voor 2016 zijn de bestedingen geraamd op SRD 6.000.000,-, waarvan SRD 2.642.675,- in de eerste helft zijn uitgegeven.

Enkele onderdelen van de **Pre- en Postelectorale activiteiten** zijn: 1. automatisering van het organisatieproces gericht op duurzaamheid en kostenbesparing, 2. Versterking verkiezingsorganen, 3. Documentatie van verkiezingsinformatie – en data, 4. Opleiding en training van alle verkiezingsactoren, en 5. Formalisering van het Algemeen Secretariaat Verkiezingen. De bestedingen in 2015 bedroegen SRD 56.680.000,- (71%) van het geraamd bedrag ad. SRD 80.000.000,-. Voor 2016 zijn de uitgaven begroot voor SRD 800.000,-, waarvan in het eerste halfjaar SRD 457.693,- is besteed.

Het **Onafhankelijk Kiesbureau (OKB)**, dat zijn bevoegdheid ontleent aan de Grondwet (S.B. 1996 no.5), moet erop toezien dat het gehele verkiezingsproces van pre-electoraal, electoraal en postelectoraal rechtvaardig, accuraat en bereikbaar verloopt en dat er eerlijke, vrije en geheime verkiezingen georganiseerd worden ter waarborging van de rechtstaat en de beleving van de democratie voor elke Surinamer en ter garanderen van een optimale bescherming van het stemrecht. In 2015 werd SRD 2.550.000,- (99,7%) van het budget ad. SRD 2.558.000,- besteed. Uitgaven in 2016 zijn begroot voor SRD 500.000,-.

Tot de taakstelling van het **Centraal Hoofdstembureau (CHS)** behoren onder meer: 1. het toepassen van de 1%-regeling, 2. het administreren en controleren van de kandidaatstelling, 3. het houden van workshops voor de verschillende verkiezingsorganen, en 4. het verwerken van de verkiezingsuitslagen. Van de reservering voor 2015 ad. SRD 1.600.000,- werd SRD 600.000,- (38%) besteed. De uitgaven voor 2016 zijn geraamd op SRD 500.000,-.

Het hoogste wetgevend en toezichthoudend Staatsorgaan kan via de maatregel **Bijdrage aan DNA** haar grondwettelijke taken op de meest effectieve en efficiënte manier uitvoeren. Tot de grondwettelijke taken behoren onder meer het vertegenwoordigen van het Surinaams volk en het uitdrukken van haar soevereine wil. De Nationale Assemblee streeft naar een professionele en autonome werkwijze, waarbij wordt nagegaan als het proces tot meer autonomie juridisch kan worden geformaliseerd. In 2015 werd SRD 17.285.000,- (38%) aan middelen besteed en in het eerste halfjaar van 2016 is ca. 46%, SRD 17.852.260,- van het budget ad. SRD 39.000.000,- uitgegeven.

II.3.2.3 Cultuur

Voor de 's **Landsarchiefdienst** of het **Nationaal Archief Suriname (NAS)** werd in 2015 SRD 364.000,- gereserveerd, waarvan SRD 1000,- is besteed aan onder meer: 1. de Bachelors Archivisten Opleiding voorbereiden ter professionalisering van het archiefkader, 2. de voorbereiding van het Javaanse Oral History project, en 3. het mede organiseren van conferenties ter herdenking van 125 jaar Javaanse immigratie en 40 jaar onafhankelijkheid. In het eerste halfjaar van 2016 zijn geen uitgaven gedaan ten behoeve van het NAS, waarvan de uitgaven voor dat dienstjaar geraamd zijn op SRD 690.000,-.

Activiteiten binnen de maatregel **Religieuze aangelegenheden** kunnen onder meer ten doel hebben: 1. institutionele versterking van de afdeling Eredienst, 2. deskundigheidsbevordering van geestelijken en huwelijksambtenaren, 3. morele educatie aan schoolgaanden, en 4. onderhoud overlegstructuur met en tussen religieuze actoren. De bestedingen bedroegen in 2015 SRD 14.000,-, die ca. 78% van het budget vormde. Voor het dienstjaar 2016 zijn de uitgaven begroot voor SRD 235.000,-.

II.3.2.4 Sociaal Zekerheidsstelsel

De maatregel **Welvaartsbevordering** heeft ten doel verbetering van de kwaliteit van leven van de Surinaamse burgers in het algemeen en in het bijzonder van individuen en gezinnen, die onvoldoende in hun leefomstandigheden kunnen voorzien middels het treffen van maatregelen en de uitvoering van het Nationaal Zorgsysteem, bestaande uit drie zorgstelsels: het algemeen pensioen, het minimumloon en de nationale Basiszorgverzekering. In september 2014 werden de respectieve wetten in de Nationale Assemblée aangenomen. De doelgroepen van de Wet Nationale Basiszorgverzekering zijn kinderen 0-16 jaar en volwassenen 60 jaar en ouder. De uitgaven in 2015 bedroegen SRD 186.530.000,-. Voor 2016 is SRD 251.666.000,- begroot, waarvan SRD 94.469.067,- (38%) in het eerste halfjaar is besteed.

Bijdrage aan Huishoudens (Onderstand) voor personen die de Staat hebben gediend als minister en/of president en derhalve in aanmerking komen voor een onderstand, omdat zij vanwege wettelijke regelingen geen pensioen ontvangen. Tot de onderstandgenietende personen behoren ook de weduwen of weduwnaars alsook het wezen van de gewezen landsdienaren. Het gereserveerd bedrag betreft inclusief de SZF-premieafdrachten. De uitgaven bedroegen in 2015 SRD 24.974.000,-. Van het geraamd bedrag voor 2016 ad. SRD 35.000.000,- is in het eerste halfjaar SRD 21.846.018,- (62%) besteed.

II.3.2.5 Gender

De maatregel **Genderaangelegenheden** onderscheidt vier aandachtsgebieden, te weten: 1) Beleidsbepaling, coördinatie, monitoring en ondersteuning, 2) Capaciteitsversterking Nationaal Bureau Genderaangelegenheden (NBG), 3) Herdenkingen, en 4) contributie internationale organisaties. In 2015 werden de uitgaven begroot voor SRD 323.000,-, waarvan SRD 190.000,- (59%) is besteed. Voor 2016 is SRD 500.000,- gereserveerd, waarvan SRD 39.001,- (8%) in het eerste halfjaar is uitgegeven.

II.3.2.6 Kustwacht

De maatregel **Opzet Kustwacht Suriname (KWS)** heeft een drieledig doel: 1. verdere opzet en operationalisering van de Kustwacht, 2. maritieme rechtshandhaving door toezicht te houden op naleving van de wet en opsporing van strafbare feiten, en 3. Het verlenen van nood-, zoek- en hulpdiensten ten behoeve van mens en milieu. Ten laste van de Overheidsbegroting bedroegen de uitgaven aan dit project in 2015 en in het eerste halfjaar van 2016 respectievelijk SRD 3.233.000,- en SRD 305.212,-. Tot de gevoerde activiteiten in 2016 behoren: 1. de operationele kosten te land; op het terrein van de Maritieme Autoriteit Suriname (MAS), dat als voorlopige basis van de Kustwacht te Paramaribo dient en de kosten te zee voor het uitvoeren van vaarpatrouilles, 2. Reparatie en onderhoud van de drie vaartuigen door bedrijven, die gespecialiseerd zijn in generatoren, motoren en het dokken van boten, 3. De verzorging van specialistische trainingen en opleidingen, en 4. Gezamenlijke voorbereidingen KWS en MAS tot de aanpassing van de MAS-steiger.

II.3.2.7 Milieu

Het uitvoeringsorgaan voor de maatregel **Milieubescherming en milieu rehabilitatie** is het Nationaal Instituut voor Milieu en Ontwikkeling in Suriname (NIMOS) dat onder het Kabinet van de President ressorteert, belast met onder meer de volgende taken:

- Het aandragen van voorstellen enerzijds ter verwezenlijking van de nationale; milieuwetgeving en anderzijds ter formulering van regelgeving voor milieubescherming;
- Het mede uitoefenen van controle op de naleving van milieuregelgeving;
- Het ontwikkelen van sectorrichtlijnen voor Milieu Effecten Analyse;
- Het verrichten van onderzoek naar te nemen maatregelen tegen geluidsoverlast en afvalbeheer
- Het landelijk doen verzorgen van trainingen en bewustwordingsactiviteiten.

In 2015 werd het begroot bedrag ad. SRD 1.000.000,- voor deze maatregel geheel besteed. De uitgaven in het eerste halfjaar van 2016 bedroegen SRD 1.466.743,-, ca. 22% van het budget ad. SRD 6.740.000,-.

II.3.3 Ministerie Van Buitenlandse Zaken

II.3.3.1 Algemeen

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft voor de uitvoering van beleidsprogramma's per ultimo juni 2016 een bedrag van SRD 816.486,- uitgegeven. De realisaties over het dienstjaar 2015 bedroegen in totaal SRD 1.449.000,-. Deze ontwikkelingsinspanningen hebben zich hoofdzakelijk geconcentreerd op de drie speerpunten van beleid, te weten:

- Commerciële en economische relaties in algemene zin;
- Duurzame versterking van de onderhandelingspositie;
- Waarborging van de nationale veiligheid in de betekenis van soevereiniteit.

De ontwikkelingsgerichte diplomatie was in 2015 en 2016 gericht op onder andere de land- en tuinbouw, onderwijs en capaciteitsversterking, de gezondheidszorg, de rurale ontwikkeling, armoedebestrijding, veiligheid, transport en toerisme, bescherming van het milieu en mitigatie van de effecten van klimaatverandering. Tevens werd ondersteuning verleend aan relevante ministeries en institutionele versterking van de interne organisatie. Voorts heeft het Ministerie zich over het haast afgelopen planjaar 2016, conform het Ontwikkelingsplan 2012-2016, geconcentreerd op de beleidsgebieden Ontwikkelingsdiplomatie, Regionale Samenwerking, Internationale Samenwerking en Immigratiebeleid als onderdeel van het hoofdbeleidsgebied: Veiligheid en Internationaal beleid.

II.3.3.2 Veiligheid en Internationaal Beleid

In 2016 werd ten laste van het programma **Ontwikkelingsdiplomatie** de samenwerking met de grens- en buurlanden overeenkomstig het principe van goed nabuurschap en uit veiligheidsoverwegingen, uitgebreid. Hieronder vielen vraagstukken zoals de grensoverschrijdende criminaliteit.

De **bilaterale betrekkingen** tussen Suriname en de landen van Zuid-, Midden-, Noord-Amerika en het Caribisch Gebied waren erop gericht, het integratieproces van Suriname in deze regio's verder voort te zetten, te faciliteren en te verdiepen. Politieke en economisch-strategische belangen, wederzijds voordeel en respect alsmede soevereiniteit zijn hierbij in acht genomen. Aan activiteiten in het kader van de **Bilaterale betrekkingen** met andere landen werd in 2015 een bedrag groot SRD 309.000,- uitgegeven terwijl de bestedingen in dit kader per ultimo juni 2016, ca. SRD 73.730,- waren. Het betreft hier ondermeer de volgende activiteiten met de hieronder genoemde landen:

Met de Buurlanden:

Brazilië: Met dit land werden de samenwerkingsprojecten op het gebied van landbouw, geologie, infrastructuur, technische ondersteuning, gezondheidszorg, trainingen en cursussen, gecontinueerd. Evaluatie van de lopende en samenwerkingsprojecten is afgerond en zijn enkele nieuwe overeenkomsten getekend voor uitbreiding van de samenwerking. Er is een vorm van trilaterale samenwerking ontstaan tussen Brazilië, Suriname en Nieuw Zeeland bij uitvoering van projecten op het gebied van stimulering van de productie van "hoogland-rijst".

Guyana: met dit buurland vond er ministerieel overleg plaats omtrent lopende beleidsaangelegenheden en werden er in het haast afgelopen planjaar consultaties en besprekingen gevoerd inzake de westgrens van Suriname.

Frans-Guyana: de intensivering van deze samenwerking stond in het teken van de verdere uitvoering van de afspraken in het kader van de 10e River Council. In het kader van het **Programme Opérationnel Amazonia Verdrag** is de bouw van een nieuwe grote veerboot voor de internationale verbinding Albina–St. Laurent du Maroni gepland en de afronding van de delimitatie van de maritieme grens met Frankrijk. Er zijn initiatieven ontplooid voor een gezamenlijke aanpak van de illegale visserij in het grensgebied van Suriname en Frans Guyana. Consultaties en besprekingen zijn voortgezet. Voorts worden er als onderdeel van de River Council

Meeting, projecten voorbereid betreffende de aanleg van een oeververdediging aan de Marowijne rivier, afval verwerking en culturele samenwerking.

a) Met landen in de Latijns-Amerikaanse en Caraïbische Regio

Chili: Met dit land werd op het gebied van verbetering fytosanitaire omstandigheden de samenwerking aangescherpt.

Cuba: In de relatie met Cuba werd de samenwerking voortgezet binnen onderwijs, gezondheidszorg, jeugd en sport, cultuur, landbouw, veeteelt alsmede handel en industrie.

Venezuela: Centraal in de relaties met Venezuela stonden de overengekomen rijst exporten. Deze kwamen opgang middels de eerste lading van 13.000 ton witte rijst die in 2016 verscheept werd. In het kader van de bilaterale betrekkingen met dit land werden in het tweede halfjaar van 2015 visserij besprekingen gevoerd

Verenigde Staten van Amerika (VS): In de kern van de zaak betrof de samenwerking met de VS het verzekeren van de continuïteit van de goede relaties op de gebieden handel, toerisme en investeringen alsmede multidimensionale veiligheid. Hier moeten de volgende hoogte punten genoemd worden:

- Continuering van het programma “Caribbean Basin Security Initiative”;
- De ondertekening (2015) en operationalisering (2016) van de *OpenSkies* luchtvaart overeenkomst tussen de Verenigde Staten van Amerika en Suriname. Hiermee is de hervatting van rechtstreekse vluchten naar de VSA een feit geworden.
- Verdieping van de dialoog en samenwerking met betrekking tot rapportage omtrent kinderarbeid en mensenhandel zijn voortgezet.

Canada: In de bilaterale relatie met dit land stond het verder invulling geven aan afspraken aangaande mijnbouwactiviteiten centraal.

Mexico: In het overleg met dit land werd een aanvang gemaakt met het bestuderen van de opties voor agrarische samenwerking terwijl aan de samenwerking concreet invulling werd gegeven door de benutting van aangeboden cursussen in diplomatie en nationale veiligheid. Voorts was tussen de wederzijdse ministers afgesproken de samenwerking op het gebied van behoud en herbepplanting van mangrove op te starten.

Argentinië. Na de opening van de ambassade in de eerste helft van 2015, werd de samenwerking op de gebieden volksgezondheid en toerisme geïnitieerd en een door Argentinië gesponsorde diplomaten training is aangeboden en benut.

Haiti: De Consulaten Generaal in wederzijdse landen (Suriname en Haiti) zijn reeds opgezet en geoperationaliseerd.

Uruguay: werd een overeenkomst voor technische, wetenschappelijke en culturele samenwerking ondertekend.

Colombia: De bilaterale samenwerking met Colombia werd uitgevoerd op het gebied van landbouw. Ook werd de samenwerking ten aanzien van de cursus spaans voortgezet.

Met landen op het Afrikaans of Aziatisch Continent

Zuid-Afrika. In 2015 kwamen Zuid Afrika en Suriname overeen om wederzijds de visa verplichting voor houders van diplomatieke, service- en dienstpaspooten af te schaffen. Het betreffend Memorandum of Understanding dat een mechanisme instelt voor politieke consultatie werd eveneens ondertekend.

Equatoriaal Guinea: zijn er afspraken gemaakt voor economische, wetenschappelijke, technische en culturele samenwerking.

India: Tijdens de vijfde vergadering van de Gemengde Commissie Suriname-India, werden afspraken gemaakt over samenwerking op diverse gebieden: handel, economische samenwerking, gezondheid en farmaceutische industrie, culturele samenwerking, capaciteits versterking, archiefwezen. Voorts werd door India een creditline met een waarde van USD 50 miljoen aan Suriname aangeboden.

China: In het kader van de intensieve bilaterale relaties met China werden de volgende programmas en projecten overeengekomen en/of geïmplementeerd:

- De schenking van 1000 stuks woningen in 2015 ter waarde van USD 60 miljoen. Er wordt thans gewerkt aan de invulling daarvan.
- De schenking van een partij landbouwgoederen. Deze zijn inmiddels aan de betreffende belangengroepen toegewezen.
- De haalbaarheid studie voor het Wanica Hospitaal Project door de Hunan Provincial Architectural Design Institute.
- De renovatie van het hoofdkantoor van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. De voorbereiding van dit project is aangevangen met de bouw van een “temporary office building”.

- Het projectvoorstel "Seminar on Extension of Hybrid Rice Technology for Suriname" werd na ontvangst van het Ministerie van LVV, gescreend en doorgeleid naar China..

Op het gebied van **Multilaterale betrekkingen** is per ultimo juni 2016 ca. SRD 205.972,- besteed. De uitgaven over 2015 bedroegen SRD 423.000,-.

II.3.3.3 Regionale Samenwerking

Met betrekking tot de **Regionale Integratie** heeft Suriname in het kader van de CARICOM - Mexico Summit, de samenwerking voortgezet en versterking op de volgende drie prioriteitsgebieden gezocht:

- Rampenbeheersingstechnieken;
- Ontwikkeling van de agro-sector;
- Versterking van de wetenschappelijke en technische samenwerking.

Binnen het kader van de relatie tussen Turkije en de Caricom, heeft er continuering en uitbreiding van de samenwerking plaatsgevonden. Ook werd een overeenkomst ondertekend voor afschaffing van de visa tussen Suriname en Turkije. Voorts vond er verdere versterking en uitdieping van de relatie tussen Caricom en Japan plaats. Suriname heeft geparticipeerd aan de 35ste en 36ste Community Council vergadering in Guyana. Belangrijke activiteiten daarbij waren de oprichting van een Permanent Committee of CARICOM Ambassadors, en de goedkeuring van het vijfjarig Strategisch Plan 2015 - 2019 door de staatshoofden alsmede de opstelling van een implementatie plan. In het kader van de Associatie van Caraïbische Staten, heeft Suriname in het tweede kwartaal van 2015 geparticipeerd in de Sixth Summit, welke gehouden werd in Mexico. Er vond implementatie plaats van de ACTO Strategische Agenda en overige projecten en programma's. Tegen de achtergrond van het Secretaris Generaalschap van Suriname heeft ons land actiever geparticipeerd in de desbetreffende vergaderingen.

In het kader van UNASUR (Union of South American Nations) vonden de volgende activiteiten plaats:

- IXe vergadering van Zuid Amerikaanse Raad van Staats- en Regeringshoofden, met hoogtepunt de overdracht van het Pro-Tempore voorzitterschap van Uruguay aan Venezuela;
- Reguliere buitengewone vergaderingen van de Zuid Amerikaanse Raad van Ministers van Buitenlandse Zaken, waarbij zij zich hebben gebogen over de ontwikkeling van Zuid Amerikaanse integratie (betrekkingen met derde landen, herziening van reglement voor Fonds voor gezamenlijke Initiatieven Jongeren Orgaan, formulering van een administratief en financieel reglement, vaststelling van quota contributie van lidlanden).

De genoemde activiteiten ter implementatie van de regionale integratie hebben per ultimo juni 2016 geresulteerd in een besteding van SRD 98.560,-. In 2015 is er een bedrag groot SRD 475.000,- besteed.

II.3.3.4 Internationale Samenwerking

Met de beleidsmaatregel **Internationale onderhandelingen** werd ernaar gestreefd om optimale voordelen en resultaten te behalen uit samenwerkingsrelaties alsook het marktaandeel van Surinaamse producten in het internationaal handelsgebeuren te vergroten, ter ondersteuning van de nationale ontwikkeling. De activiteiten als onderdeel van deze beleidsmaatregel in 2016 behelsden de inventarisatie van de getekende bilaterale overeenkomsten en het plegen van afstemming met de daarvoor in aanmerking komende ministeries en overige stakeholders. Voorts werd gestart met een nationale registratie over alle South South Cooperation (SSC) activiteiten, en werden er halfjaarlijkse en jaarlijkse UNDAF-UNDAP voortgangsrapporten ingediend bij de Raad van Ministers. Overige activiteiten betroffen de participatie in reguliere meetings die met internationale samenwerking en het bevorderen van de handel raakvlak hebben alsmede training en opleiding van personeel.

II.3.3.5 Immigratiebeleid

De activiteiten met betrekking tot **Migratie en personenverkeer** over het dienstjaar 2016 waren gericht op zowel de beheersing van de migratiestromen als gevolg van de groei in het internationaal reisverkeer als op de ordening van het personenverkeer. Als onderdeel van deze beleidsmaatregel werd in het planjaar 2015 Australië toegevoegd aan de landen lijst die in aanmerking komen voor een toeristenkaart. De afschaffing

van visa voor dienst- en diplomatiek paspoort voor burgers van Rusland, Turkije en Singapore is in bestudering. Voorts werden de nodige voorbereidingen getroffen in het kader van de invoering van de elektronische visa (e-visa).

Voorts werd het Border Management System geactualiseerd en vond de verdere uitwerking van Watchlisten en de connectie met het Interpol systeem plaats. De zittingstermijn van de Commissie Border Management System werd verlengd. Voor de ontwikkeling van een Diasporabeleid werden relevante wetgevingsproducten geformuleerd en vond tevens de installatie plaats van een interdepartementale Commissie. In samenwerking met het Ministerie van Justitie en Politie en de Internationale Organisatie voor Migratie werd een Regionale Mensenhandel Conferentie voorbereid en werden er "Country specific" projecten en trainingen over migratie en diaspora voorbereid.

De totale uitgaven aan uitgevoerde programma's in 2015 bedroegen SRD 13.000,-. De gepleegde ontwikkelingsinvesteringen in de periode januari tot en met juni 2016 bedroegen SRD 2.683,-.

II.3.3.1 Economie; Economische planning, Ontwikkeling en Investerings

Ten aanzien van **Beleidsonderzoek, planning en capaciteitsversterking**, werd in het planjaar 2015 een bedrag van SRD 229.000,- geïnvesteerd. Als onderdeel van deze beleidsmaatregel vond er capaciteitsversterking van zowel personeel van het Ministerie van Buitenlandse Zaken als van daartoe betrokken ministeries en overheidsinstanties plaats en wel voor een optimale coördinatie, monitoring en implementatie van de UNDAF-UNDAP. Ook werd in dit dienstjaar de vervolgcursus Spaans door de Universiteit van Colombia verzorgd ten behoeve van personeel van het Ministerie. Eveneens werden de jaarlijkse "Course for South American Diplomats" en de "Course for Caribbean Diplomats" in Brazilië verzorgd. De beleidsmaatregel **Residentiële kosten van lokale en buitenlandse vertegenwoordigingen** werd in het haast afgelopen planjaar uitgevoerd. Deze beleidsmaatregel voorziet in de renovatie van ambassades en consulaten in het buitenland ten behoeve van de ondersteuning van de nationale ontwikkeling. De raming ten behoeve van deze beleidsmaatregel over het eerste halfjaar 2016 bedroeg SRD 3.076.000,-.

II.3.4 Ministerie Van Onderwijs Wetenschap En Cultuur

II.3.4.1 Algemeen

De inspanningen van het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur waren in 2015 en de eerste helft van 2016 gericht op de ontwikkeling van het hoofdbeleidsgebied **Onderwijs, Wetenschap en Cultuur**. Deze inspanningen hebben voor de eerste helft van 2016 geresulteerd in een besteding van ca. SRD 95.612.000,-. Voor 2015 waren de bestedingen SRD 337.170.000,-.

In het kader van **Onderwijs** is de bereikbaarheid verbeterd middels onder andere renovatie en bouw van onderwijsfaciliteiten, continuering van subsidie aan diverse instellingen die onderwijs en educatie verzorgen en bijdragen aan instellingen en huishoudens. De kwaliteit van het onderwijs is onder andere verbeterd middels bijscholing van leerkrachten en vernieuwing en aanpassing van curricula.

In de eerste helft van 2016 is gerealiseerd SRD 95.452.000,-. In 2015 waren de realisaties groot SRD 337.039.000,-.

Binnen **Cultuur** is het bewustwordingsproces voor wat betreft kunst en cultuur, verder gestimuleerd middels onder andere bijdragen aan instituten en organisaties die muziek en ander kunst- en cultuuronderwijs verzorgen. De reguliere specifieke culturele activiteiten zijn georganiseerd, onder andere viering van nationale feestdagen, het opzetten van exposities, culturele manifestaties en teken- en andere creatieve cursussen. De renovaties van Thalia, CCS en ander cultuurcentra hebben door tussenkomst van het Directoraat Cultuur de toegankelijkheid van artistieke producties en kunstaanbod bevorderd. De samenwerking tussen het Directoraat en de Faculteit der Humaniora van de Anton de Kom Universiteit van Suriname heeft in 2015 structurele vorm gekregen, welke zal resulteren in de opzet van een studierichting Cultuurwetenschappen. Deze samenwerking is gericht op het opleiden van kader, het verrichten van studies en het uitgeven van publicatie. Doel is op termijn het Directoraat in staat te stellen systematisch en structureel inhoud te geven aan haar taakstelling. Voor Cultuur bedroegen de realisaties in de eerste helft van 2016 SRD 160.000,-. In 2015 bedroeg het gerealiseerd bedrag SRD 131.000,-.

II.3.4.2 Onderwijs en Wetenschap en Cultuur

II.3.4.2.1 Onderwijs

Ook in het vorig en dit planjaar is **subsidie verstrekt aan instellingen**, die onderwijs en educatie verzorgen. Het gaat om Bijzonder Lager en Nijverheidsonderwijs en het Christelijk Pedagogisch Instituut. De subsidie betreft voornamelijk het dekken van personeelskosten via de maandelijkse kredietopening. Aan voornoemde instellingen is in 2015 totaal een bedrag ad SRD 153.414.000,- aan subsidie verstrekt.

Ook zijn **Bijdragen aan huishoudens** gerealiseerd, waarbij het gaat om beursgelden voor studie in Suriname bijdragen in de kosten van levensonderhoud voor studenten, die in aanmerking komen voor een studiebeurs in het buitenland. In 2015 en per ultimo 2016 is respectievelijk SRD 1.695.000,- om SRD 7.000,- aan genoemde uitgaven gerealiseerd.

Bij de **Stichting Conservatorium Suriname** worden HBO-opleidingen voor beroepsmusici en muziekdocenten verzorgd. Het ministerie van Onderwijs, wetenschappen en Cultuur heeft In 2015 en per ultimo juni 2016 respectievelijk SRD 350.000,- om SRD 200.000,- aan subsidie uitgekeerd aan genoemd conservatorium. Genoemde bedragen waren bestemd voor de huur van een ruimte die op dit moment het meest geschikt is voor het verzorgen van muziekonderwijs op dit niveau en voor het aantrekken van docenten. Het betreft veelal topdocenten uit binnen- en buitenland, met (internationale) faam en relaties met grootheden uit de internationale muziekwereld.

Binnen de maatregel **Vernieuwing onderwijsstelsel en verbetering kwaliteit van het onderwijs** is verder gewerkt aan de herstructurering, kwaliteitsbehoud en – verbetering en de uitbouw van vernieuwingen in het onderwijs en het onderwijsstelsel. Het doel hiervan is onder andere betere doorstromingsmogelijkheden en aansluiting op vervolgonderwijs. Naast genoemde acties is ook aandacht besteed aan opslagruimte, levering, verpakking en distributie van leermiddelen. De uitgaven voor 2015 bedroegen SRD 55.267.000,-. In het eerste halfjaar 2016 is reeds besteed SRD 1.606.000,-.

In 2012 is gestart met **Naschoolse opvang/vorming** van leerlingen op diverse scholen. De opvang bestaat uit onder andere recreatiemogelijkheden, huiswerkbegeleiding, extra-activiteiten ter ondersteuning en begeleiding van kinderen na school en een warme maaltijd. In totaal doen 200 scholen mee aan de naschoolse opvang. In 2015 waren de uitgaven SRD 85.284.000,-. In het eerste halfjaar 2016 bedroeg het gerealiseerd bedrag SRD 42.856.000,-.

Via het **Centrum voor Nascholing Suriname** (Cenasu) vindt bijscholing van niet-onderwijzend en onderwijzend personeel op primair en secundair niveau plaats. De trainingen van het niet-onderwijzend personeel zijn op het gebied van Human Resource Management, ICT, en andere on the job trainingen. Het onderwijzend personeel wordt onder andere getraind in klasse management en gedifferentieerd lesgeven. In 2015 is SRD 20.000,- besteed aan trainingen in bovengenoemd kader.

In 2015 is aan de **Anton de Kom Universiteit van Suriname (ADEKUS)** ten behoeve van personeelskosten en een deel van de exploitatiekosten subsidie verstrekt ten bedrage van SRD 30.000.000,-. Voor de eerste helft van 2016 is het gerealiseerd bedrag SRD 48.784.000,-. De ADEKUS biedt opleidingen op wetenschappelijk niveau en mogelijkheden voor wetenschappelijk onderzoek.

In 2015 en de 1^e helft van 2016 is aan de **Stichting Polytechnic College** aan subsidie uitgekeerd respectievelijk SRD 1.000.000,- om SRD 2.000.000,-. Dit instituut op HBO-niveau is gericht op het verzorgen van deeltijdse beroepsgerichte technische opleidingen voor alle sectoren in de samenleving. Het doel is het afleveren van technici, die in staat zijn de opgedane theoretische kennis te integreren en toe te passen bij het oplossen van technische problemen op hun werkterrein. Voor een betere aansluiting van het onderwijs op de behoefte vanuit de verschillende sectoren en verdere ontwikkeling van het instituut, wordt samengewerkt met (onderwijs)instituten in binnen- en buitenland.

Aan de maatregel **Studielening voor hoger onderwijs in Suriname** is in 2015 uitgegeven SRD 10.000.000,-. Doel is het bieden van studiefinanciering aan studenten van het academisch, het hoger beroeps-

en het middelbaar beroepsonderwijs in Suriname. De financiering is in de vorm van een lening. In de opstartfase komen vooralsnog alleen de studenten van de voltijdse dagopleidingen aan de Anton de Kom Universiteit van Suriname en het IOL in aanmerking.

II.3.4.2.2 Cultuur

Met betrekking tot de maatregel **Subsidie aan overige niet-commerciële instellingen en instanties** is in 2015 gerealiseerd SRD 35.000,- ten behoeve van o.a. de volgende organisaties: Stg. Winner 101, Business Forum WIPO, Stg. Joden Savanne, Stg. Ter Bevordering van Kunst en Cultuur, Stg. Suriname Hindi Parishad. Van belang is dat de wet “creatieve uitingen” van personen, zoals composities van muziek, zang, dans, literatuur en wetenschap, beschermt. In de 1^e helft van 2016 is totaal SRD 160.000,- verbonden aan subsidie ten behoeve van een Surinaamse culturele avond in het kader van de 45ste Association of Caribbean University Research & Institutional Libraries, Ala kondre dron ensemble en Stg Jodensavanne. Ook worden binnen het beleidsprogramma **Subsidie** instituten en organisaties ondersteund die het bewustwordingsproces helpen stimuleren bij burgers wat betreft kunst en cultuur. Deze instituten en organisaties zijn veelal gericht op het verzorgen van muziek en ander kunst- en cultuuronderwijs. Ook wordt een bijdrage geleverd aan het bewaren en conserveren van de Surinaamse historie voor het nageslacht.

In verband met de **Landelijke viering hoogtij-/feestdagen** is in 2015 in totaal SRD 96.000,- uitgegeven. Hierbij betreft het kosten voor de begeleiding, coördinatie en voorbereiding van activiteiten die te maken hebben met de viering van de door de overheid erkende nationale feestdagen op landelijk niveau. Enkele van die feestdagen zijn de herdenking van de Afschaffing van de Slavernij op 1 juli, de Onafhankelijkheid van Suriname op 25 november, Divali, Phagwa, Dag der Inheemse Volkeren op 9 augustus en Marrondag op 10 oktober. Primair doel hierbij is het stimuleren dat de activiteiten gericht zijn op het bevorderen van nationale eenheid en/of natievorming.

II.3.5 Ministerie Van Sport- En Jeugdzaken

II.3.5.1 Algemeen

De inspanningen van het Ministerie van Sport- en Jeugdzaken zijn in 2015 en het eerste halfjaar 2016 gericht op de ontwikkeling van het hoofdbeleidsgebied **Welzijn** met als gebieden Sport en Jeugd. Deze inspanningen hebben voor de eerste helft van het planjaar 2016 geresulteerd in een besteding van ca. SRD 4.400.000,-. In 2015 bedroeg de besteding SRD 11.194.000,-.

In het kader van **Sport** zijn de investeringen gericht geweest op het stimuleren van de sportbeoefening, inclusief recreatiesport en bewegingsrecreatie. Onder andere zijn sportevenementen ontplooid op buurt- en georganiseerd niveau, is deelgenomen aan nationale en internationale wedstrijden en zijn accommodaties verbeterd. Ook heeft deskundigheidsbevordering plaatsgevonden middels kadertrainingen. Aan de georganiseerde sport is ondersteuning verleend bij de uitvoering van jaarprogramma's, deelname aan regionale en internationale meetmomenten, trainingen alsook carrièreplanning met het doel de sport verder te professionaliseren. Binnen dit beleidsgebied is reeds in het eerste halfjaar 2016 geïnvesteerd SRD 1.511.800,-. In 2015 bedroeg de investering SRD 7.166.000,-.

In de ontwikkeling van de **Jeugd** is voorzien middels onder andere training, onderzoek en naschoolse activiteiten, waaronder studie- en huiswerkbegeleiding. Tevens zijn geïnitieerd projecten met als doel terugdringing van jeugdwerkloosheid, waaronder vaktraining voor schoolverlaters en stimulering van het ondernemerschap en zelfwerkzaamheid. Om de participatie van jongeren te bevorderen zijn inspanningen gepleegd voor de instandhouding en uitbouw van het Jeugdparlement. In de eerste helft van 2016 is via voornoemde jeugdprogramma's geïnvesteerd SRD 2.888.200,-. In 2015 werd aan deze programma's besteed SRD 4.028.000,-.

II.3.5.1 Welzijn

II.3.5.1.1 Sport

De maatregel **Intensievere aanpak Recreatie-, Jeugdsport en Bewegingsrecreatie** heeft in 2015 een realisatie genoteerd van SRD 1.705.000,-. In 2016 is hieraan verdere uitvoering gegeven en heeft in het eerste halfjaar geresulteerd in een gerealiseerd bedrag van **SRD 39.000,-**.

In 2015 is onder begeleiding van gecertificeerde sportleiders het project Gemeenschapssport uitgevoerd in de verschillende districten. Kinderen in de verschillende ressorten kregen de gelegenheid om te participeren in de verschillende takken van sport die geboden werden in de buurtcentra. Ook zijn ter verbetering van de samenwerking tussen de ambtenaren de interdepartementale spelen ook het Lantimang toernooi genoemd, georganiseerd.

In 2016 is het gemeenschapssportproject in een nieuw jasje gestoken en heet nu het Kon na wan programma, waarbij centraal staat de vorming van jongeren via sport activiteiten in de verschillende buurten van stad en district. Binnen dit programma zijn de volgende activiteiten Pupillen Aspiranten Sport (PAS) competitie, Buurtsportontwikkeling en Vakantiesportactiviteiten uitgevoerd. Ook zijn landelijk schoolsportevenementen in samenwerking met het Ministerie van Onderwijs Wetenschap en Cultuur in met name atletiek, slagbal, voetbal, volleybal, georganiseerd. Het Glo-zwemmen voor de 4^e klassen vindt het gehele jaar door plaats en worden de examens afgenomen in de districten Wanica, Commewijne en Nickerie. Voorts zijn sportdagen voor mensen met een beperking georganiseerd in samenwerking met Sport Unlimited Suriname en Be Innovative.

Binnen de maatregel **Instituut voor Nationale Sportselecties (INS)** zijn wetenschappelijke lezingen voor topsporters en nationale selecties gehouden. Ook zijn alle aanvragen (afkomstig van individuele en door de overheid geselecteerde sporters) voor een sportmedische keuring en het medisch gezond sporten gehonoreerd en uitgevoerd. In het kader van talentontwikkeling zijn de nulmetingen in de evaluatieperiode voortgezet. In 2015 en de eerste helft van 2016 is de financiële ondersteuning nog niet geautoriseerd.

Om sporters die gerekend worden tot de Surinaams top in staat te stellen hun carrière op een hoger niveau te brengen wordt de maatregel **Topsport Projecten** uitgevoerd. Zo zijn individuele topsporters financieel ondersteund ter dekking van de kosten voor hun deelname aan nationale, regionale en internationale sportevenementen. Het gaat in deze om in totaal 18 sporters in 2015, waaronder zwemmers, atleten, tennissers, wielrenners, vechtsporters en badmintonspelers. Ook zijn sporters in aanmerking gekomen voor een volledige studiebeurs of financieel ondersteund bij hun studie. In 2015 zijn aan investeringen gerealiseerd SRD 781.000,-. De realisaties voor de eerste helft van 2016 bedragen SRD 605.600,-.

Via de maatregel **Jeugd- en Sportontwikkeling regionale gebiedsdelen** wordt sport in samenspraak met de plaatselijke gemeenschappen gestimuleerd. Ondermeer zijn sporttoernooien tussen dorpen georganiseerd en zijn sportleiders getraind. Ook zijn de gemeenschappen voorzien van sportmateriaal. Via het project **Inzet van buitenlands kader voor sporters in ontwikkelingsgebieden** zijn jongeren in de districten Brokopondo en Marowijne gestimuleerd te sporten. Ook zijn talenten gespot en verder begeleid. Voor 2015 bedroeg het gerealiseerd bedrag SRD 970.000,-. In de eerste helft 2016 is reeds gerealiseerd SRD 264.100.

Met betrekking tot de **Regionale Sport Academie (RSA)** is in april 2014 de derde certificaat opleiding in Sportstudies van start gegaan met een verruiming van het curriculum met de vakken Pedagogiek en Referee Officiating. In 2015 is voornoemde opleiding afgerond en hebben 12 van de 17 studenten hun certificaat in Sportstudies in ontvangst mogen nemen. De afgestudeerden zullen worden ingezet in sport- en buurtorganisaties. In 2015 en per medio 2016 is de financiële ondersteuning nog niet geautoriseerd

Binnen de maatregel **Internationale jeugdsportevenementen** zijn opgenomen de **Inter Guyanese Spelen** en de **Consude Games**. In 2015 hadden de **Inter Guyanese Spelen** geen voortgang gehad vanwege diverse redenen. De voornaamste oorzaak was de gerichtheid op de nationale verkiezingen in de Guyana's. De Consude Games oftewel de Zuidamerikaanse Spelen vonden in Paraguay plaats. Suriname heeft bij de onderdelen zwemmen, judo en atletiek medailles behaald. Voorts heeft Suriname ook deelgenomen aan volleybal, basketbal, zaalvoetbal en schaken, maar heeft op deze onderdelen geen prijzen kunnen behalen. De bestedingen bedroegen in 2015 SRD 623.000,-. In 2016 is de financiële ondersteuning nog niet geautoriseerd.

Binnen de maatregel **Bouw, civieltechnische en logistieke activiteiten** zijn verschillende activiteiten in uitvoering op het gebied van verbetering jeugd- en sportaccommodaties en buurtcentra. Organisaties zijn ondersteund bij de aankoop van materiaal en aankoop van attributen. Ook is de bouw van een centrale huisvesting voor het ministerie voortgezet. In 2015 bedroegen de realisaties SRD 1.202.000,-. In het eerste

halfjaar 2016 is ook het project Landelijke scan accommodatie in uitvoering gebracht, waarbij de accommodaties die niet voldoen aan de minimale eisen in kaart worden gebracht en is de informatie digitaal vastgelegd.

Binnen de maatregel **Ontwikkeling van het Sport- en Jeugdbeleid middels Onderzoek, Informatievoorziening en Deskundigheidsbevordering** is een aantal activiteiten voortgezet. Op het gebied van opleiding en vorming worden clinics verzorgd aan medewerkers van het Ministerie en sportkader, waarbij het accent wordt gelegd op sporttraining en scouting van talent. Deze groep wordt ingezet in de districten en in achtergestelde wijken van Paramaribo. Via het project Inzet buitenlands kader vindt kennisoverdracht en ondersteuning plaats aan coaches, trainers en sporters met als doel de topsport te bevorderen. Op het gebied van de Informatie en documentatievoorziening vindt het verzamelen en conserveren van sport- en jeugd materiaal plaats. Radio- en televisieproducties gericht op actuele onderwerpen jeugd en sport rakend zijn gecontinueerd. Voor het planjaar 2015 is gerealiseerd SRD 1.076.000,-. In 2016 worden ter vergroting van de uitvoeringscapaciteit sportleiders opgeleid in samenwerking met de stakeholders..

De maatregel **Health promotion** heeft in 2015 een realisatie van SRD 5.000,-. De voorbereiding voor de opzet van een bewustwordingscampagne Gezonde leefstijl is in een afrondende fase. Reeds is een commissie geïnstalleerd om een van de opdrachten voortgevoerd uit de sportcongressen, uit te voeren inhoudende vaststelling van de Surinaamse Norm van Bewegen. De nationale beweegnorm dient inzicht te verschaffen in het verband tussen frequentie, duur, intensiteit, type en de totale hoeveelheid lichamelijke activiteit, die nodig is voor de preventie van chronische ziekten. Op 29 mei heeft Suriname wederom deelgenomen aan de World Challenge Day. De Caribbean Wellness Day is in het kader van landelijke bewegingsactiviteiten georganiseerd. Stichting Active Living heeft haar activiteiten in de diverse bejaardentehuizen uitgebreid met speciale beweegdagen. Voor 2016 is de financiële ondersteuning nog niet geautoriseerd.

Ook is via de maatregel **Subsidie aan sportorganisaties en andere instellingen** ondersteuning verleend aan de buurt-, jeugd- en wedstrijd sportontwikkeling met het doel de sport in Suriname te professionaliseren. Niet alleen is er groei in het aantal deelnemers aan sport- en bewegingsactiviteiten, maar steeds meer organisaties en groepen nemen initiatieven die in lijn zijn met het sportbeleid. Meer sportbonden breken internationaal door en hebben daardoor grotere behoefte aan ondersteuning. Dit is vooral het geval bij de individuele sporten. Het subsidiebedrag is hierdoor te laag gebleken. Deze maatregel wordt in samenhang met de maatregelen Topsport en INS uitgevoerd om op effectieve wijze het talent van de individuele sporter te ontwikkelen. In 2015 zijn in totaal 27 sportorganisaties ondersteund voor een bedrag van SRD 769.000,-. In de eerste helft van 2016 zijn organisaties in aanmerking gekomen voor subsidie en is een aantal individuele sporters in verband met deelname aan internationale ontmoetingen ondersteund. Reeds is tot en met juni gerealiseerd SRD 603.100,-. In 2015 is SRD 35.000,- besteed aan de maatregel **Bijdrage aan overheidsinstellingen en niet-commerciële instellingen**.

Binnen de maatregel **Subsidie aan de Suriname Anti Doping Authority** zijn dopingtesten uitgevoerd en is een landelijk doping awareness project uitgevoerd. Reeds zijn 10 doping controle officials opgeleid. Deelname aan het internationale seminar van de WADA en de Board meeting van de Caribbean RADO (Regional Anti-doping Organization), waarvan Suriname ook lid is, heeft plaatsgevonden. De financiële ondersteuning voor dit programma is nog niet geautoriseerd.

II.3.5.1.2 Jeugd

In uitvoering is de maatregel **Voorzien in de ontwikkeling van de jeugd** ter ondersteuning van het algemeen jeugd beleid. Doel is het ontwikkelen van projecten gericht op de bevordering van het maatschappelijk functioneren van de jeugd en het leveren van een bijdrage aan de vermindering van jeugdwerkloosheid. In 2015 is een realisatie genoteerd van SRD 186.000,-. Binnen deze maatregel zijn in het kader van de **creatieve en culturele vorming** naschoolse en buitenschoolse activiteiten ontplooid voor jeugdigen tussen de 5 en 15 jaar. Deze activiteiten vonden in sociaalzwakke buurten plaats in Paramaribo en de districten. Voor **Netwerkontwikkeling en capaciteitsversterking** is regelmatig contact onderhouden met diverse jeugd- en buurtorganisaties met het doel ondersteuning te verlenen aan organisaties ter vergroting van hun betrokkenheid bij het jeugdwerk. Het contact geschiedt telefonisch, schriftelijk en middels bijeenkomsten. In samenwerking met de Jongerenwerkgroep OD Jeugdcentra wordt via de activiteit **Uitzendservice** een systeem ontwikkeld, waarbij in samenwerking met het bedrijfsleven en ministerie jongeren in aanmerking kunnen komen voor een baan in de vakantie. Diverse scholen zijn ondersteund die **educatieve dagtochten** hebben georganiseerd. Doel

is VOJ/VOS-leerlingen kennis te laten maken met diverse maatschappelijk relevante instanties/bedrijven en historische plaatsen. Ook worden in het kader van **zinnvolle vrijetijdsbesteding** in de vakantieperioden activiteiten ontplooid in de verschillende centra, die in alle tien districten zijn opgezet. Middels het houden van een **jongereninformatiebeurs** wordt aan jongeren van 12 jaar en ouder informatie verstrekt over opleidings- en trainingsmogelijkheden en hulp- en dienstverlenende instanties.

De implementatie van de maatregel **Ondersteuning instellingen met jeugdprogramma's** heeft geresulteerd in de realisatie van SRD 329.000,- in 2015. In de eerste helft 2016 bedraagt de realisatie SRD 1.215.300,-. Onder andere zijn gefaciliteerd de programma's van de Caricom Jeugdambassadeurs en de Millennium Development Goals. De **Antidiscriminatie-optocht** is georganiseerd met verschillende scholen i.v.m. de Internationale Dag ter uitbanning van Racisme en Discriminatie op 21 maart. Ook is uitgevoerd het project Schoolpakketten, waarbij kansarme jongeren voorzien zijn van schoolbenodigdheden. Ook zijn binnen deze maatregel diverse trainingsprojecten in uitvoering gebracht door de afdeling Coöperatieve Jongeren. De training Houtbewerking is verzorgd aan leerlingen van de Tata Colin school en van het Jeugd Opvoedings Gesticht. In het kader van Social Enterprises zijn jongeren van de padvinderij Bersaba en Coronie en jongeren van de Stichting in de Ruimte getraind in het telen van groente en fruit. Ook zijn de trainingen Cellulairreparatie, Textielbewerking en Kapper verzorgd aan vroege schoolverlaters en kansarme jongeren.

Met het doel de participatie van jongeren te bevorderen is de maatregel **Instandhouding en verdere uitbouw Nationaal Jeugdinstituut** in het planjaar 2015 uitgevoerd voor een bedrag van SRD 2.305.000,-. Medio 2016 is reeds gerealiseerd SRD 1.615.000,-. De bedragen zijn ter dekking van de kosten van onder andere: vergaderingen van het Jeugdparlement, trainingen in effectief vergaderen, parlementaire procedures en in het openbaar spreken voor leden van het jeugdparlement, afleggen van bezoeken aan de districten ter versterking van het contact en identificatie van problemen, organisatie van mini-jeugdcongressen in de districten en het Nationaal Jeugdcongres in Paramaribo en productie van het tv-programma Fesi. In 2015 is ook een informatiebeurs in samenwerking met de Graaf von Zinzendorf school georganiseerd. Het Nationaal Jeugdcongres 2016 is op 23 en 24 juli gehouden. Als voorloper op dit congres zijn in de maanden mei en juni in alle 10 districten districtcongressen georganiseerd. De jongeren hadden de gelegenheid om in hun eigen district te discussieren over maatschappelijke onderwerpen de jeugd rakende. Doel is de participatie van de jeugd op bestuurlijk niveau te maximaliseren en het beleid van het Nationaal jeugd Instituut te evalueren.

Binnen de maatregel **Versterking en begeleiding van risico jongeren** is het pilotproject Naschoolse opvang en begeleiding Winti Wai uitgevoerd. Binnen het Scholierenmoederprogramma vonden plaats counseling en begeleiding tienermoeders, uitreiking hand- en werkboek, kook- en cateringcursus, themadagen, documentaire tienerzwangerschap, bewustwordingsactiviteiten over problematiek tienerzwangerschap en versterking van counselors.

De maatregel **Versterking jeugd en gemeenschapsontwikkeling** heeft in 2015 een gerealiseerd bedrag van SRD 670.000,-. Doel is het scheppen van voorwaarden ter versterking van de actieve participatie van jongeren en gemeenschappen bij de ontwikkeling van de jeugd.

Het beleidsprogramma **Subsidie aan Jeugdorganisaties** heeft als doel jeugdorganisaties in staat te stellen zich verder te ontwikkelen en op termijn hun doelen zelfstandig te bereiken. Medio 2016 zijn reeds diverse jeugdorganisaties in aanmerking gekomen voor financiële ondersteuning voor een totaal bedrag van SRD 57.900,-. In 2015 bedroegen de realisaties SRD 538.000,-.

II.3.6 Ministerie Van Volksgezondheid

II.3.6.1 Algemeen

Het Ministerie van Volksgezondheid heeft in het dienstjaar 2015 76 procent SRD 137.600.000,- van het gereserveerd budget van SRD 182.240.000,- besteed aan beleidsmaatregelen. De beleidsmaatregelen kunnen naar doelstelling worden gecategoriseerd in:

1. Infrastructurele werken (Support to the Health System Strengthening Program);
2. Institutionele versterking (van de Verpleegkundigen en Aanverwante Beroepen);

3. Onderzoek en ontwikkeling (Aanvullend tekort medisch specialisten en overig medisch kader);
4. Subsidie en bijdragen (aan o.m. RGD en Medische Zending);
5. De ziektebestrijding en preventie (Terugdringen moeder- en kindsterfte).

Met een groot deel 54 procent van de uitgaven werd de dienstverlening van acht gezondheidsinstellingen gesubsidieerd en voor 21 procent werden ziekten voorkomen of bestreden. De uitgaven werden voor 2016 geraamd op SRD 283.335.000,-, waarvan in het eerste halfjaar SRD 83.605.279,- (30 procent) is besteed.

II.3.6.2 Gezondheidszorg en Gezondheidsbescherming

Met betrekking tot de door het ministerie van Volksgezondheid gesubsidieerde instellingen blijkt uit onderstaande tabel dat in 2016 ten opzichte van 2015 een 48 procent stijging van subsidie en met name voor zes van de acht instellingen. Op de subsidie van de Regionale Gezondheidsdienst (RGD) en het Bureau Dak- en Thuislozen (BDT) is ingekort. Als gevolg van de overname van de Basiszorgverzekering door het Staatsziekenfonds (SZF) per 1 juni 2016 wordt door de overheid voor de leeftijdsgroepen 0-16 en 60-plussers aanvullende bijdrage aan het fonds overmaakt.

Voor de acht instellingen bedroeg de subsidie in 2015 SRD 93.607.000,-, ca. 68% van de uitgaven aan beleidsmaatregelen. Ondanks de verhoogde subsidies in 2016 nam het aandeel in de gebudgetteerde uitgaven voor beleidsmaatregelen af van 68% naar 49%. Per instelling bedroeg de subsidie in 2015, de raming in 2016 en besteding in het eerste halfjaar als volgt:

Tabel II.3.6.1 Subsidie gefinancierd middels de begroting van het Ministerie van Volksgezondheid aan Rechtspersonen actief in de sector Volksgezondheid in 2015 en 2016

Subsidie ontvangende stichtingen	Subsidie 2015 (SRD)	Raming subsidie 2016	Subsidie 1e helft 2016
Stichting COVAB	6,750,000	9,200,000	2,300,000
Stichting Medische Zending	18,500,000	27,000,000	6,058,540
Stichting Jeugd tandverzorging (J.T.V)	9,000,000	9,200,000	4,594,183
Lig- verpleeg- en medische kosten chronische patiënten P.C.S.	12,195,000	15,000,000	15,000,000
Stichting Regionale Gezondheidsdienst (RGD)	32,154,000	20,700,000	NB
Stichting Bureau Dak- en Thuislozen (BDT)	2,500,000	2,000,000	NB
Stichting Nationale Bloedbank Surinaamse Rode Kruis	767,000	1.480,000	NB
Additionele Overheidsbijdrage Staatsziekenfonds (SZF)	11,741,000	55,000,000	34,002,473
Totaal	93,607,000	138,100,000	61,955,196

De bestedingen aan medische uitzendingen, lokale radiotherapeutische behandelingen en behandeling van zeldzame aandoeningen, die niet uit de reguliere verzekering worden betaald, bedroegen in 2015 SRD 21.924.000,- en werden met middelen uit de maatregel **Afbouw Regeling Medische Uitzending Lokale Opbouw Voorzieningen (ARMULOV)** gedekt. Van het budget voor 2016 ad. SRD 29.000.000,- is in het eerste halfjaar SRD 15.666.063,- (54%) uitgegeven.

Voor de maatregel **Global Fund ter bestrijding van HIV/AIDS, Tuberculose en Malaria** worden de uitgaven behalve uit donormiddelen ook uit overheidsbegroting gefinancierd. In 2015 bedroegen de bestedingen SRD 8.266.000,-, waarbij de donormiddelen uitsluitend werden besteed ter bestrijding van TBC. Van de geraamde middelen voor 2016 ad. SRD 3.410.000,- werden in het eerste halfjaar geen uitgaven gedaan.

Ter verbetering van de gezondheidssituatie van de Surinaamse en Franse gemeenschap langs de Marowijnse rivier wordt met een lening van Agence Française de Development de maatregel **Support to the health sector (AFD)** gefinancierd. Tot de activiteiten behoren onder meer de constructie, inrichting en installatiewerkzaamheden aan het ziekenhuis te Albina. In 2015 werd SRD 4.700.000,- aan investeringen

geraamd, waarvan SRD 2.778.000,- is besteed. Van het geraamde budget voor 2016 ten laste van overheidsfinanciering voor SRD 17.840.000,- zijn in het eerste halfjaar geen uitgaven gepleegd. De schenkingsmiddelen van de Franse ontwikkelingsorganisatie voor de maatregel **Support to the health sector (AFD-grant)** worden aangewend om de bilaterale samenwerking tussen Surinaamse en Frans Guyanese gezondheidsinstellingen te versterken. Behalve instellingen die bij de oostgrens actief zijn, zoals de Medische Zending en de RGD, nemen ook ziekenhuizen en het Centraal Laboratorium van Suriname deel aan deze samenwerking. In 2015 bedroegen de bestedingen SRD 277.000,-. Ten laste van de schenkingsmiddelen werden de uitgaven in 2016 begroot voor SRD 969.000,-, waarvan in het eerste halfjaar er geen bestedingen zijn gepleegd.

Enkele chronisch niet overdraagbare aandoeningen zijn: hypertensie, diabetes, hart- en vaatziekten, kanker en mentale stoornissen. Kosten voor de aanpak van deze ziekten komen ten laste van de maatregel **Bestrijding van Chronische Niet-Overdraagbare Aandoeningen**. Tot de bereikte resultaten behoren onder meer: 1) de landelijke gezondheids promotie Tour 2) ontwikkeling van het ziekte registratie instrument en 3) de ziekte gerelateerde en strategische werkplannen. Behalve het werkplan inhoudende zoutreductie-activiteiten is ook het plan ter verbetering van de oncologische zorg beschikbaar. Van de SRD 1.466.000,- aan gereserveerde middelen werd in 2015 SRD 1.194.000,- besteed. De uitgaven in het eerste halfjaar 2016 bedroegen SRD 112.700,- en hadden onder meer betrekking op: het naar internationale richtlijn aanpassen van protocollen voor Diabetes Mellitus en Cardiovasculaire ziekten, de training in het gebruik van het ziekte registratie instrument en de introductie van de intersectorale beleidsstrategie Health in All Policies (HiAP).

In geval van klimatologische en epidemiologische calamiteiten worden gezondheidsinstellingen en andere sectoren met middelen van de maatregel **Interventies bij rampspoed en gezondheidsdreiging** in betere staat van paraatheid gebracht om afdoend te reageren op mogelijke levensbedreigende situaties. Tot de rampen werende activiteiten behoren onder meer: aanschaf van benodigd materiaal voor calamiteitenbestrijding, trainingen in rampen beheersing en spoedeisende zorg, risicobeheersing, ontwikkelen van rampenplannen en het aanpassen van lokale relevante wetgeving conform internationale regels. De bestedingen in 2015 en in de eerste helft van 2016 bedroegen respectievelijk SRD 261.000,- en SRD 43.050,-.

De maatregel **Institutionele versterking van verpleegkundigen en aanverwante beroepen** heeft ten doel het verpleegkundig kader in onder meer de verpleeghuizen en thuiszorginstellingen te versterken middels: het verbeteren van het curriculum en bewerkstelligen van accreditatie, het bieden van nieuwe trainingen en opleidingen voor capaciteitsversterking en het ontwikkelen en uitvoeren van het Strategisch Verpleegkundig plan. De uitgaven in 2015 bedroegen SRD 262.000,-.

Van de gereserveerde middelen voor de maatregel **Aanvulling te kort medische specialisten en overig medisch kader** wordt ca. 75% bestemd voor het jaarlijks uitzenden van maximaal 10 medisch-specialisten-in-opleiding voor stage in het buitenland. Met het resterend deel (25%) worden de kosten voor het tijdelijk aantrekken van buitenlandse medisch specialisten en overig medisch kader gedekt. De bestedingen bedroegen in 2015 SRD 3.520.000,-.

Ter bereiking van gestelde VN-doelen met name het kindersterftecijfer tussen 1990 en 2015 met twee derde te doen afnemen en het verbeteren van de maternale gezondheid door het maternaal sterftecijfer met drie vierde te doen afnemen, werden activiteiten binnen de maatregel **Terugdringing moeder- en kind sterfte** geïdentificeerd. Ten opzichte van het jaar 2000 nam het kinder- en het maternale sterftecijfer in 2012 respectievelijk af van 27.2 naar 16.8 en van 153 naar 130 (2013). Enkele activiteiten ter reductie van de sterftecijfers zijn: 1. trainingen voor onder meer verloskundigen en de zwangere 2. Het opzetten, renoveren en inrichten van neonatale afdelingen in ziekenhuizen en 3. het vaccineren tegen virussen die met name de reproductieorganen aantasten. In 2015 werd SRD 40.000,- uitgegeven.

Activiteiten die binnen de maatregel **Operationalisering van het Huisarts Instituut Suriname** vallen, zijn onder meer: de totstandkoming van de Huisartsenopleiding voor Basisartsen, het aanvullen van het medische curriculum met het vak Huisartsengeneeskunde, het trainen van huisartsenopleiders, het identificeren van stageplaatsen en het wijzigen van relevante wetgeving ter leniging van het tekort aan deze

beroepsbeoefenaars. Voor 2016 zijn de uitgaven begroot voor SRD 475.000,-, waarvan in het eerste halfjaar geen bestedingen zijn gepleegd.

II.3.7 Ministerie Van Sociale Zaken En Volkshuisvesting

II.3.7.1 Algemeen

Het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting heeft in 2015 SRD 600.788.000,- aan bestedingen gerealiseerd. In het eerste halfjaar 2016 is SRD 323.276.000,- aan ontwikkelingsinvesteringen gerealiseerd voor het Hoofdbeleidsgebied Welzijn, dat de gebieden Sociaal Zekerheidsstelsel en Huisvesting omvat.

In het kader van Sociale Zekerheid hebben de reguliere ondersteuningsprogramma's voortgang gevonden, namelijk AKB, FB, AOV en GH ten behoeve van minder draagkrachtigen en kwetsbare groepen ter garanderen van sociale zekerheden. Kinderen en jeugdigen werd bescherming verleend via onder andere bijdragen in de dekking van kosten van schoolkleding en voeding en via het opvangcentrum Koela. Ook werd financiële ondersteuning verleend aan instellingen voor sociale dienstverlening aan senioren burgers, mensen met een lichamelijke en/of geestelijke beperking, kinderen en jeugdigen.

II.3.7.2 Welzijn: Sociaal Zekerheidsstelsel

De beleidsmaatregel **Schoonkledingactie** geldt als voorziening aan schoolkinderen van het basisonderwijs en het VOJ. Het betreft een bijdrage aan kinderen in sociaal zwakke huishoudens voor de aanschaf van onder andere schoolkleding. Deze faciliteit werd in 2015 geëvalueerd en mede als gevolg daarvan waren er geen bestedingen in het kader van deze maatregel.

Voor het bereiden en distribueren van voeding via de uitvoering van de beleidsmaatregel **Behoeftige kinderen** is de Dienst Kindervoeding verantwoordelijk. Via deze beleidsmaatregel wordt ook voeding beschikbaar gesteld aan gezinnen en kindinstellingen, zoals overheidscrèches. Het voorzien van voeding aan behoeftige kinderen ter verbetering van hun sociaal maatschappelijke omstandigheden. De doelgroep van deze beleidsmaatregel betreft ondervoede of met ondervoeding bedreigde kinderen. Doel is de verbetering van hun sociaal maatschappelijke omstandigheden. In 2015 heeft geen besteding plaatsgevonden.

De **Algemene Kinderbijslag (AKB)** is voor huishoudens met kinderen, waarvan de gezinshoofden niet uit andere hoofde aanspraak maken op kinderbijslag. De verstrekking vindt plaats conform de Algemene Kinderbijslagregeling van 1973 G.B. 107. In 2015 is besteed SRD 45.170.000,-.

De beleidsmaatregel **Subsidies en bijdragen** is bestemd voor overheids- en particuliere instellingen voor sociale dienstverlening aan senioren burgers, mensen met een lichamelijke en/of geestelijke beperking en kinderen/jeugd. Deze beleidsmaatregel stelt subsidie ter beschikking op basis van exploitatietekorten, subsidie op basis van tarieven per verblijfsdag en het Assistentieprogramma. Het Assistentieprogramma ondersteunt en begeleidt de instellingen bij het voldoen aan de wettelijk vastgestelde standaarden voor opvang van de respectievelijke doelgroepen. In 2015 werd aan deze beleidsmaatregel SRD 7.148.000,- besteed. In het eerste halfjaar 2016 is reeds SRD 3.540.000,- besteed.

De beleidsmaatregel **Medische kosten ten behoeve van geneeskundige hulp(GH)kaarthouders** garandeert door de overheid gesubsidieerde medische hulp bij de RGD en ziekenhuizen. Kaarthouders maken aanspraak op onder meer medicamenten en dekking van lig-, verpleeg- en poliklinische kosten. In 2015 is uitgegeven SRD 151.565.000,-. In de eerste helft van 2016 is reeds SRD 51.516.000,- besteed.

De beleidsmaatregel **Bijdrage aan medische hulpmiddelen** wordt uitgevoerd ter financiële ondersteuning van aanvragers. Medische hulpmiddelen die onder deze beleidsmaatregel vallen, betreffen onder meer prothesen, orthesen en gezichts-, gehoor- en verzorgingsmiddelen op medische indicatie, hulpmiddelen ter bevordering van de persoonlijke mobiliteit en aankoop van medicamenten. Financiering is ook mogelijk voor CT-scans, MRI-scans, brillen en pacemakers. De bestedingen in 2015 bedroegen SRD 90.000,-. In de eerste helft 2016 is SRD 55.000,- besteed.

De beleidsmaatregel **Financiële Bijstand aan mensen met een beperking** betreft een uitkering SRD 325,- per maand. De doelgroep bestaat uit personen met een fysieke en/of geestelijke beperking. Voor 2015 bedroeg de realisatie SRD 49.568.000,-. In de eerste helft van 2016 is reeds besteed SRD 33.607.000,-.

De beleidsmaatregel **Zorgvervoer** betreft financiële ondersteuning voor transport van vooral mensen met een beperking en seniorenburgers. Deze groepen mogen tegen een lager tarief gebruik maken van een geschikt vervoersmiddel. Sinds 2011 worden zorgvervoerders in de gelegenheid gesteld om via het Ministerie in aanmerking te komen voor transportbijdragen. Als zorgvervoerders staan geregistreerd: NVB, Mr. Huber Stichting, Matoekoe en Diapura. In het dienstjaar 2015 is uitgegeven aan zorgvervoer SRD 733.000,-. De uitgaven voor het eerste halfjaar 2016 bedroegen SRD 362.880,-.

Financiële Bijstand aan sociaal zwakke huishoudens betreft financiële ondersteuning aan het hoofd en andere leden van het huishouden. In 2015 is uitgegeven SRD 499.000,-. In het eerste halfjaar van 2016 is een bedrag van SRD 1.051.000,- besteed.

Via de beleidsmaatregel **Bijdrage in acute noodsituaties** wordt bijgedragen in het beheersbaar helpen maken van sociaaleconomische omstandigheden van minderdraagkrachtige huishoudens bij onder meer woningbrand, overlijden van een gezinslid en calamiteiten bij natuurrampen. De beleidsmaatregel geldt ook in geval van ziekte, waarbij medische behandeling in het buitenland noodzakelijk is. In 2015 is SRD 53.000,- gerealiseerd ter uitvoering van de deze beleidsmaatregel. In de eerste helft van 2016 is SRD 55.425,- besteed.

De beleidsmaatregel **Armoedebestrijding** dient ter garandering van de primaire levensbehoeftes van in aanmerking komende burgers. In 2015 heeft geen financiële realisatie plaatsgevonden. In de eerste helft van 2016 is SRD 622.750,- gerealiseerd.

Via de beleidsmaatregel **Algemeen Oudedagsvoorzieningsfonds (AOV Fonds)** financiële middelen beheerd en uitkeringen betaald aan AOV-gerechtigden. De AOV-uitkering is in 2011 verhoogd naar SRD 425,- per maand en in 2012 naar SRD 525,- per maand. In 2015 is besteed SRD 341.430.000,-. In de eerste helft van 2016 is in totaal SRD 232.476.000,- gerealiseerd.

De **Bigi Sma Dey** betreft de herdenking van de Internationale Dag van de senioren burgers. Het evenement wordt in de maand oktober in de verschillende districten georganiseerd. In 2015 is SRD 2.673.000,- besteed aan herdenkingsactiviteiten.

Onder de beleidsmaatregel **Gemeenschapsontwikkelingsprogramma** worden activiteiten ontplooid ter ondersteuning en ontwikkeling van buurtgroepen. Deze beleidsmaatregel moet eveneens de maatschappelijke deelname vergroten van personen met een sociale achterstand in achtergestelde buurten in stad, district en binnenland. Met de uitvoering zijn belast de diensten Maatschappelijk Werk, Algemeen Maatschappelijk Werk, Jeugdzorg, Bejaardenzorg en Gehandicaptenzorg. Via de uitvoering van kleinschalige projecten wordt ingespeeld op geïdentificeerde behoeften. Bij de uitvoering worden relevante diensten binnen het Ministerie betrokken en eventueel ook ngo's en cbo's. In 2015 is SRD 7.000,- besteed.

Voor de beleidsmaatregelen Monitorings- en evaluatiemechanisme uitvoering integraal Kinderrechtenbeleid en Versterken Child Indicators Monitoring System (CIMS) heeft in 2015 geen besteding plaatsgevonden.

II.3.7.3 Huisvesting

In het dienstjaar 2015 hebben de ontwikkelingsinspanningen van het Ministerie via de uitvoering van het **Low Income Shelter Program II** inzake armoedebestrijding door verbetering van de huisvestingssituatie van lage inkomensgroepen, geresulteerd in een totale besteding van SRD 16.736.083,- waarvan SRD 16.116.591,- uit de lening van de IDB en SRD 619.493,- uit Staatsbijdrage. In het jaar 2015 is er aan 1274 personen een "woningbouwsubsidie" verstrekt.

De ontwikkelingsinvesteringen aan het totale LISP II project bedroegen tot en met december 2015 SRD 51.270.807,- waarvan SRD 48.618.395,- uit de lening van de IDB en SRD 2.652.413,- uit Staatsbijdrage. Totaal zijn er 4.006 woonoplossingen gerealiseerd, waarvan 286 nieuwbouw, 3.585 renovatie/restauratie en 135 uitbreidingen. In december 2015 werd het LISP II programma beëindigd. In de eerste helft van het

dienstjaar 2016 werden voorbereidingen getroffen voor de continuering van het LISP programma onder LISP III.

In 2015 realiseerde het ministerie onder de beleidsmaatregel **Woningbouwprogramma**, de afbouw van woningen voor mensen met een beperking te SOGK (Stichting Ontspanningsoord Gehandicapte Kinderen). Verder werd het slopen van het gebouw KOELA (opvang en begeleiding moeilijk opvoedbare jongens) voor renovatiedoeleinden ter hand genomen. De financiële investeringen in het kader van de uitvoering van bovengenoemd programma bedroegen SRD 462.000,- in 2015.

Het **Low-Middle Income Shelter Program (LMISP)**. Dit programma heeft geresulteerd in een totale besteding van SRD 3.100.858,- uit de overloop van 2014. Via LMISP zijn tot op heden in totaal 238 leningen uitgezet waarvan 152 voor nieuwbouw, 62 voor woningverbetering en 24 voor aankoop woning+perceel. In 2015 waren dat er 82 goedkeuringen: 42 Nieuwbouw, 16 woningverbetering en 24 voor aankoop woning plus perceel voor een totaalbedrag van SRD 1.666.724,-. Door het niet verkrijgen van autorisaties konden niet meer leningen worden verstrekt en uitbetaald.

In het kader van de uitvoering van de beleidsmaatregel **Institutionele versterking en Scholing**, werd door het ministerie in 2015 geen financiële realisatie genoteerd. Aan de activiteiten onder voornoemd beleidsprogramma is geen uitvoering gegeven, deze zijn in de suppletoire begroting komen te vervallen en zijn verder ook niet opgenomen in de begroting 2016.

In 2015 is aan de beleidsmaatregel **Bouwsubsidie** geen uitvoering gegeven en in 2016 is zij evenmin opgenomen in de begroting. Hierdoor was de toegang tot financieringsfaciliteiten voor minder draagkrachtige gezinnen ten behoeve van bouwsubsidie voor het afbouwen of renoveren van hun woning komen weg te vallen.

II.3.8 Ministerie Van Defensie

II.3.8.1 Algemeen

Het Ministerie van Defensie heeft in 2015 en in de eerste helft van 2016 uitvoering gegeven aan haar taakstelling op het gebied van veiligheid, hulpverlening ter voorkoming van -en bij rampen, of bij productieve en dienstverlenende activiteiten van de Overheid alsmede bij de toezicht op de bescherming van alle activiteiten in de territoriale wateren, de economische zone en het continentaal plateau. De totale uitgaven aan uitgevoerde programma's in 2015 bedroegen SRD 4.350.000,-. De gepleegde ontwikkelingsinvesteringen in de eerste helft van het dienstjaar 2016 bedragen SRD 1.584.000,-.

II.3.8.2 Interne Veiligheid; Binnenlandse Veiligheid

Het Ministerie heeft middels implementatie van het sub-programma **Bijzondere aanschaffingen Defensiematerieel**, in de eerste helft van 2016 een uitgave van SRD 83.000,- gepleegd. Deze financiële middelen zijn aangewend aan afhandelingskosten in verband met het inklaren van een partij militaire goederen ten behoeve van het Ministerie van Defensie, afkomstig uit de Volks Republiek China.

Onder het sub-programma **Bijzondere voorzieningen Defensie**, is in het jaar 2015 een bedrag groot SRD 1.866.000,- uitgegeven. Inspanningen onder vernoemde programma hebben opgeleverd: de renovatie van de tandartsen poli van het Dr. F.A.C. Dumontier Militair Hospitaal, de renovatie van het gebouw van het Ministerie van Defensie. In het eerste halfjaar van 2016 zijn er vooralsnog geen investeringen gepleegd. Het Ministerie is voornemens diverse legeringsplaatsen te renoveren.

Voor het implementeren van het sub-programma **Kosten in verband met waarborgen veiligheid** heeft het Ministerie in het dienstjaar 2015 en in de eerste helft van 2016 geen financiële middelen aangewend. De voorbereidingen voor de aanschaf van munitie worden reeds getroffen.

II.3.8.3 Subsidies en Bijdragen

Onder het programma subsidie en bijdragen is in 2015 uitgevoerd **Bijdrage Stichting Nazorg Dienstplichtigen en Ex-Militairen**, aan uitgaven is genoteerd SRD 1.804.000,-. De bestedingen in de eerste

helpt van 2016 bedroegen SRD 1105.000,- ter dekking van de exploitatiekosten van de Stichting en de kosten van de toelage aan de leden van deze doelgroep.

In het dienstjaar 2015 werd binnen het kader van de uitvoering van het sub-programma **Bijdrage Ismay van Wilgen Sporthal** ten behoeve van personele en exploitatiekosten van de Stichting een besteding groot SRD 246.000,- genoteerd. De uitgaven in de periode januari tot en met juni 2016 bedroegen SRD 146.000,-.

Voor uitvoering van het sub-programma **Doorstart Agrarisch bedrijf Von Freyburg**, in 2015 noteert het Ministerie een financiële realisatie van SRD 10.000,-. Hiertegenover staat de fysieke realisatie van onder andere de aanschaf van landbouwproductie middelen. In de eerste helft van 2016 zijn er geen middelen besteed ten behoeve van het sub-programma Doorstart Agrarisch bedrijf Von Freyburg

II.3.8.4 Externe Veiligheid; Internationale Veiligheid

Het Ministerie heeft bij uitvoering van het programma Internationale samenwerking aan **Militaire diplomatieke vertegenwoordiging** in 2015 een uitgave gerealiseerd van SRD 424.000,-. In de periode januari tot en met juni 2016 werd SRD 250.000,- uitgegeven.

II.3.9 Ministerie Van Justitie En Politie

II.3.9.1 Algemeen

Vanaf 2015 worden er geen rapportages van gerealiseerde projecten door het ministerie van Justitie en Politie gemaakt. Hierdoor kan er o.a. geen goed overzicht worden verkregen van gerealiseerde projecten over 2015 en per ultimo 2016. Uit cijfers van het ministerie van Financiën en paragraaf II.3.9 blijkt dat er in 2015 en per ultimo 2016 waarschijnlijk weinig gerealiseerd is.

Het Ministerie van Justitie en Politie heeft in 2015 en per ultimo 2016 in het kader van de ontwikkeling van de hoofdbeleidsgebieden: **Bestuur en Justitie en Veiligheid en Internationaal beleid** inspanningen gepleegd ter versterking van de dienstonderdelen: Rechterlijke Macht, Justitie, Politie, Brandweer en Beveiliging- en Bijstandsdienst Suriname. Het ministerie heeft in 2015 SRD 8.290.000,- uitgegeven aan gerealiseerde projecten. Per ultimo 2016 bedroeg deze uitgave SRD 434.000,-.

De totale uitgaven voor **Infrastructurele voorzieningen** van het ministerie van Justitie en Politie bedroegen in 2015 SRD 1.957.000,-.

Ter **Versterking van de rechtsstaat** zijn trainingen verzorgd die gericht waren op het versterken van de capaciteit, effectiviteit en inzetbaarheid van justitiële actoren. De totale uitgaven bedroegen in 2015 SRD 169.000,-.

Binnen het dienstonderdeel **Justitie** zijn in 2015 en per medio 2016 onder andere activiteiten ontplooid in het kader van Huiselijk geweld en trainingen verzorgd aan medewerkers van Justitie.

Voorts bedroegen de realisaties van het programma **Interne en externe Veiligheid van het Ministerie van Justitie en Politie** in 2015 SRD 6.125.000,-.

Bij de **Politie** vond in het dienstjaar 2015 capaciteitsversterking plaats.

Binnen het dienstonderdeel **Brandweer** is in 2015 en tot juli 2016 gewerkt aan versterking brandweezorg.

Voor wat betreft het dienstonderdeel **Beveiliging en Bijstandsdienst (BBS)** is in 2015 en per medio 2016 gewerkt aan enkele infrastructurele werken.

II.3.9.2 Bestuur en Justitie

II.3.9.2.1 Justitie

Programma's ten behoeve van de Rechterlijke Macht

Ten behoeve van de **Rechterlijke Macht** is in het dienstjaar 2015 gewerkt aan versterking van de rechtsstaat. De totale uitgaven voor versterking van de rechtsstaat bedroeg in 2015 SRD 169.000,-.

Programma's ten behoeve van Justitie

Voor het dienstonderdeel **Justitie** is in het kader van het project **Kinder, Jeugdbeleid en Gender** trainingen verzorgd inzake huiselijk geweld voor medewerkers van het OM/HvJ en KPS.

In 2015 is het gewijzigde Wetboek van Strafrecht goedgekeurd en is met betrekking tot het project **Opzet van een Kinderombudsbureau** de wet KOB doorgeleid naar RvM.

II.3.9.2.2 Veiligheid en Internationaal

II.3.9.2.2 Veiligheid

Binnen het beleidsgebied **Veiligheid** vallen (voor wat betreft het Ministerie van Justitie en Politie) de volgende dienstonderdelen: **Politie, Brandweer en de Beveiligings- en Bijstandsdienst Suriname (BBS)**. Voor het planjaar 2015 bedroegen de kosten SRD 6.125.000,-.

Programma's ten behoeve van het Korps Politie Suriname

In het kader van het dienstonderdeel **Politie** is in het dienstjaar 2015 en per ultimo 2016 uitvoering gegeven aan het programma **Interne en externe Veiligheid**. Binnen dit programma zijn enkele activiteiten ontplooid.

Programma's ten behoeve van het Korps Brandweer Suriname

Voor uitvoering van het dienstonderdeel **Brandweer** is in 2015 en per ultimo 2016 wederom gewerkt aan versterking van de brandweertzorg. Per ultimo 2016 is SRD 434.000 gerealiseerd.

Programma's ten behoeve van het Beveiligings- en Bijstandsbedrijf Suriname (BBS)

Bij het dienstonderdeel **Beveiligings- en bijstandsdienst Suriname** zijn enkele infrastructurele werken uitgevoerd.

II.3.10 Ministerie Van Arbeid

II.3.10.1 Algemeen

Het Ministerie van Arbeid heeft aan ontwikkelingsinvesteringen in 2015 in totaal SRD 3.700.000,- uitgegeven, voor de uitvoering van werkzaamheden op het gebied van vakscholing, arbeidsbemiddeling, het bevorderen van duurzame werkgelegenheid en ondernemerschap. Over de periode januari tot en met juni 2016 noteert het Ministerie een uitgave van SRD 2.102.000,-.

II.3.10.2 Welzijn

Het beleid op het gebied van het scholen, her-, om- en bijscholen van werkzoekenden, jonge schoolverlaters en werkenden vanaf 16 jaar en ouder, ten behoeve van de arbeidsmarkt, werd door het Ministerie in 2015 voortgezet. De beleidsuitvoering is voornamelijk in handen van de **Stichting Arbeidsmobilisatie en Ontwikkeling (SAO)** en de Subsidie van dit instituut wordt op de begroting van het Ministerie van Arbeid opgebracht. De totale besteding voor het dienstjaar 2015 bedroeg SRD 3.000.000,-. Echter deze bestedingen konden slechts de personeelskosten van de SAO betaald worden. Als gevolg hiervan kon onvoldoende invulling gegeven worden aan het algemeen doel van de SAO namelijk het verzorgen van de dag trainingen. Een deel van de activiteiten van de SAO zijn middels projectfinanciering uitgevoerd. Zo werden curriculumontwikkeling en -aanpassing deels gefinancierd met gelden verkregen uit de avondtrainingen. In het eerste halfjaar van 2016 vond voorzetting van het beleid plaats en is aan ten behoeve van SAO SRD 1.981.000,- besteed.

II.3.10.3 Bestuur en Justitie

In 2015 heeft het Ministerie in uitvoering genomen de beleidsmaatregel Herziening Arbeidswetgeving.

In het kader van de bevordering van de werkgelegenheid, de vergroting van de exclusiviteit en beschermen van de gelijke kansen zijn door het Ministerie van Arbeid wetsvoorstellen voorbereid die inmiddels aan De Nationale Assemblee zijn aangeboden. Het gaat om de wetsvoorstellen:

- Wet Terbeschikkingstelling Arbeidskrachten voor Intermediairs (wetgeving voor uitzendkrachten)
- De Arbeidsbemiddelingswet 2016 (voor het vernieuwen van de praktijk van het bij elkaar brengen van werkgevers en werkzoekenden door bemiddelaars).

- Wet Vrijheid van Vakvereniging, een Wet op de Collectieve Arbeidsovereenkomst 2016
- Wet Herziening van het Decreet Arbeidsinspectie (die wordt omgezet in de Wet Arbeidsinspectie)
- Het Decreet Arbeidsadviescollege (dat wordt omgezet in Wet Arbeidsadviescollege).

Om de basismensenrechten betreffende arbeid te vergroten en te completeren zijn er ratificatievoorstellen ingediend bij De Nationale Assemblee ter goedkeuring van de toetreding tot het ILO Verdrag Minimumleeftijd inzake Arbeid (No. 138), ILO Verdrag Gelijke Beloning Mannen en Vrouwen (No. 100) en het ILO Verdrag Gelijke Behandeling en Kansen inzake Arbeid en Beroep (No. 111). Deze voorstellen zijn goedgekeurd door DNA.

II.3.10.4 Welzijn

Door het Ministerie zijn onder het beleidsgebied **Armoedebestrijding** diverse beleidsmaatregelen in uitvoering genomen met een totale uitgave van SRD 700.000,- in 2015. In de eerste helft van het planjaar 2016 werd ten behoeve van voornoemd beleidsgebied SRD 121.000,- uitgegeven.

II.3.11 Ministerie Van Handel En Industrie

II.3.11.1 Algemeen

Voor de uitvoering van beleidsmaatregelen ten laste van de beleidsbegroting 2015 van het Ministerie van Handel en Industrie is een bedrag van ca. SRD 2.449.000,- besteed. In de eerste helft van het dienstjaar 2016 is een bedrag van SRD 1.648.496,18 uitgegeven. De middelen zijn besteed aan de uitvoering van actieprogramma's onder het **hoofdbeleidsgebied Economie**. Het beleid heeft zich gericht op vier speerpunten, namelijk strategische sectoren, verbetering van het investeringsklimaat, versterking van de groei van de private sector en aanboren en bevordering van de toegang tot markten in andere landen.

II.3.11.2 Economie

Ten behoeve van de exploitatie van het **Surinaams Standaarden Bureau (SSB)** is in het planjaar 2015 een investering van SRD 1.092.000,- gepleegd. De bestedingen hebben betrekking op personeels- en exploitatiekosten en remuneratie van het SSB-Bestuur. Voor de eerste helft van het planjaar 2016 is een investering van SRD 557.597,88 gepleegd. De middelen zijn besteed aan een deel van de personeels- en exploitatiekosten van SSB. Ook zijn activiteiten uitgevoerd om de bewustwording betreffende het nut van standaarden te verbeteren.

De besteding in het planjaar 2015 ten behoeve van de **Opzet Mededingings Autoriteit** bedraagt SRD 206.000,-. De uitgaven zijn gepleegd ten behoeve van de huur- en bewakingskosten van het gebouw van de Caricom Competition Commission (CCC) en de kosten voor bewaking. In dit gebouw zijn tevens gehuisvest het Suriname Business Forum en het Suriname Business Development Center (SBC).

In het planjaar 2015 is een bedrag van SRD 450.000,- uitgegeven aan remuneratiegelden en exploitatiekosten van het **Suriname Business Forum (SBF)**. Het Ministerie draagt bij in het dekken van de exploitatiekosten van het Suriname Business Development Center (SBC). Het Suriname Business Development Center voert het Nationaal Strategisch Beleid ten behoeve van de lokale private sector en het daaraan gerelateerde activiteitenplan 2011-2015 uit.

Het Ministerie heeft in het planjaar 2015 voldaan aan **contributieverplichtingen** bij internationale organisaties, ten bedrage van SRD 57.000,-. Het Ministerie heeft deels voldaan aan haar internationale verplichting. De uitvoering van deze beleidsmaatregel dient om internationale partnerschappen te sluiten.

Aan de uitvoering van de beleidsmaatregel **ontwikkeling van de industriële sectoren** is in het dienstjaar 2015 een bedrag van SRD 200.000,- besteed. De middelen zijn uitgegeven aan de voorbereiding van projecten die in samenwerking met het Suriname Business Forum en anderen worden uitgevoerd. Deze projecten betreffen: Stimulering van de Meubelsector (SRD 65.000,-) en stimulering van de Specialty Food Sector (SRD250.000,-). In de eerste helft van 2016 is reeds SRD 521.116,08 uitgegeven. De uitgaven hebben

betrekking op de uitvoering, in samenwerking met de Kamer van Koophandel en Fabrieken (KKF) en de Associatie van Surinaamse Fabrikanten (ASFA), van deelprojecten ter bevordering van industrialisatie.

Voor de **ontwikkeling van de dienstensector** is in het dienstjaar 2015 een bedrag van SRD 20.000,- besteed. Het Ministerie heeft gewerkt aan de afronding van de consumentenwet en het verzorgen van workshops en trainingen over consumentenbescherming ten behoeve van het personeel. Tevens zijn in het kader van uitvoering van de wet en de bescherming van de consument diverse activiteiten ondernomen. Voor de eerste helft van het dienstjaar 2016 is een bedrag van SRD 89.782,22 reeds uitgegeven. Ter verhoging van de bewustwording in de gemeenschap betreffende de handelsverdragen waarin Suriname participeert, zijn bewustwordingscampagnes uitgevoerd. Verschillende strategieën worden toegepast om zo veel mogelijk mensen te bereiken. Deze zijn onder meer het vervaardigen van promotiemateriaal, het organiseren en deelnemen aan beurzen, het houden van districtsdagen, informatiedagen en vergaderingen.

Voor de **ontwikkeling van het ondernemersklimaat en het concurrentievermogen** van de private sector is een bedrag van SRD 134.000,- besteed voor het dienstjaar 2015. In samenwerking met het Suriname Business Center (SBC) is de ontwikkeling van de volgende projecten opgebracht voor uitvoering. Centralization of tourism in Brokopondo lake; Organic waste management for composting; Suriname hydroponic greenhouses; Production and processing units for açai; Amazonics aquaponics in Suriname Lodge shopping tour. Voor de eerste helft van het dienstjaar 2016 is een bedrag van SRD 480.000,- besteed. Het project ondersteuning van de meubelsector wordt reeds enkele jaren uitgevoerd met als publiekstrekker de meubelbeurs. De werknemers in de meubelindustrie krijgen specifieke trainingen, gericht op de kwalitatieve verbetering van het product. Het einddoel is productinnovatie, en de sector zodanig ontwikkelen dat er export bewust wordt geproduceerd. Deze ontwikkeling moet ook leiden tot werkgelegenheidscreatie.

Voor het **uitvoeren van het Nationaal Strategisch Actieplan voor facilitering van de Lokale Private Sector** is een bedrag van SRD 140.000,- uitgegeven in het dienstjaar 2015. De middelen zijn besteed aan de projecten Technical Assistance Industriële Parken, Ontwikkeling van de nationale dienstensector en het project Awareness “MADE IN SURINAME keurmerk”. Voor het project Technical Assistance Industriële Parken is technische assistentie aangevraagd. Tevens zijn oriëntatie bezoeken afgelegd door staffunctionarissen om een team van deskundigen te ontwikkelen die voldoende kennis in huis hebben om het uiteindelijke doel, de opzet van industrieparken, succesvol uit te voeren.

Het project Awareness “MADE IN SURINAME keurmerk” moet zorgdragen voor bewustwording bij de productiesector inzake de normen en standaarden waaraan het Surinaams product moet voldoen. Bij de uitvoering van het programma's ontwikkeling van de nationale dienstensector zijn verschillende projecten uitgevoerd.

Voor het dienstjaar 2015 is een investering van SRD 150.000,- gepleegd voor de **Ontwikkeling van Nationale Certificeringsprogramma's**. Bedrijven zijn in de gelegenheid gesteld hun bedrijfsprocessen en producten te certificeren. De certificering zal uiteindelijk resulteren in de vervaardiging en verlening van kwalitatief goede producten en diensten, bescherming van het milieu en de ontwikkeling van een gezonde en veilige samenleving. Bedrijven en organisaties in de publieke en private sector zijn in de gelegenheid gesteld hun bedrijfsprocessen, kwaliteitsmanagementsystemen, producten en diensten te certificeren. De uitvoering wordt in samenwerking met het Suriname Business Center verricht. De activiteiten zijn gericht op training, toepassing en toetsing door internationale CI's, zoals DNV, KIWA etc.

II.3.12 Ministerie Van Transport, Communicatie En Toerisme

II.3.12.1 Algemeen

Ter realisering van de beleidsprogramma's via het Ministerie van Transport, Communicatie en Toerisme zijn in 2016 per ultimo juli de investeringen opgelopen tot SRD 26.862.628,78,-. Van dit bedrag is SRD 270.000,- besteed aan de implementatie van projecten in de toerisme sector. Ten behoeve van het beleidsgebied **Transport en communicatie** is in het eerste half jaar van 2016 SRD 26.092.628,78 besteed.

In het dienstjaar 2015 zijn de totale investeringen van het ministerie van Transport Communicatie en Toerisme opgelopen tot SRD 58.929.777,50.

II.3.12.2 Transport en Communicatie

Het transportbeleid in het begrotingsjaar 2016 is onder andere gericht op het ontwikkelen van een efficiënt, modern, veilig, competitief, comfortabel, betaalbaar en kwalitatief goed transportsysteem. Het Ministerie van Transport Communicatie en Toerisme heeft de ordening van de transportsector, herziening van relevante wet- en regelgeving en bovenal investering in het menselijk kapitaal aangepakt door voortdurende training van het beschikbare kader. Het **Nationaal Vervoer Bedrijf (NVB)** als belangrijkste werkmarm van het Ministerie op dit stuk heeft per ultimo juni 2016 derhalve aan subsidie ca SRD 20.391.500,- ontvangen. Het Ministerie heeft in de eerste helft van planjaar 2016 bijzondere aandacht besteed aan de luchttransport. De luchtvaartverbindingen werden opgevoerd, op verschillende routes zijn landingsrechten verkregen door bi- en multilaterale verbanden van samenwerking aangegaan. De relaties op het gebied van luchtvaart met onze naaste buurlanden Brazilië, Guyana en Frans-Guyana geïntensiveerd. Er is intensief gewerkt aan versterking van luchtvaartrelaties met overige landen buiten de regio, zoals in de EU, Azië, Noord-Amerika en het Midden-Oosten.

Bijzondere aandacht is geschonken aan de veiligheid en beveiliging van de luchtvaart. In dit kader is aan het **National Civil Aviation Safety Commission (NCASC)** programma verder invulling gegeven. Er is een integraal maritiem beleid uitgestippeld, dat gericht is op een gestructureerd, effectief en efficiënt gebruik van de waterwegen. Door middel van de vastgestelde voorwaarden en richtlijnen is de controle door de daarvoor aangewezen instantie op het gebruik van de waterwegen opgevoerd. Aan de **Scheepvaart Maatschappij Suriname (SMS)** als werkmarm van het Ministerie is SRD 3.101.128,78 aan subsidie besteed. Genoemde investering is gepleegd in de verdere uitvoering van lijndiensten in het binnenland, bevordering van de toeristische scheepvaart en verbetering van aanmeerfaciliteiten. Om het openbaar transport betaalbaar te houden heeft de overheid gekozen voor het subsidiëren van de boot en bus vergunninghouders. Als gevolg van de ontwikkelingen met betrekking tot de brandstofprijzen is compensatie toegekend aan deze groep ondernemers.

II.3.13 Ministerie Van Openbare Werken

II.3.13.1 Algemeen

Ter realisering van de verschillende beleidsvoornemens voor het dienstjaar 2015 op het Ministerie van Openbare Werken is SRD 156.531.000,- en per ultimo juni 2016 een bedrag van SRD 25.442.513,- besteed aan de uitvoering van zowel civieltechnische, bouwkundige en milieu gerelateerde projecten in Suriname. Ten behoeve van het directoraat Bouwkundige Werken is een bedrag van SRD 2.902.020,- besteed, waarvan 76 procent aan de bouw en uitbreiding van landsgebouwen en ambtenarenwoningen is besteed. Aan de investeringen van civieltechnische aard is SRD 17.484.510,- besteed. Hiervan is SRD 3.497.480,- overeenkomend met 20 procent besteedt aan het wegennet, terwijl SRD 102.430,- is besteed aan de bouw en het onderhoud van bruggen. Aan de natte infrastructuur is SRD 7.593.570,- uitgegeven. Ten behoeve van de uitvoering van projecten in het kader van Openbaar Groen is een bedrag van SRD 811.387,- besteed.

II.3.13.2 Infrastructuur

Per ultimo juli 2016 is SRD 1.920.178.680,- besteed aan de weginfrastructuur binnen het kader van het beleidsprogramma **Onderhoud van wegen**. In dit kader heeft regulier onderhoud van geasfalteerde-, bestrate, lateriet- en zandwegen plaatsgevonden.

Binnen het beleidsprogramma **Aanleg en verbetering van wegen** is evenals in voorgaande jaren op drie gebieden de nadruk gelegd. Het verbeteren van de kwaliteit van de te asfalteren wegen aangezien de weginfrastructuur als primaire basis dient voor zowel de productie als leefomstandigheden. Het herinrichten en reconstrueren van wegen in Paramaribo en districten, afgestemd op de plaatselijke behoeften en behoort tot een van de aandachtspunten binnen dit beleidsprogramma. Per ultimo juli 2016 is een bedrag van SRD 16.260,- besteed. Aan het regulier **Onderhoud van Bruggen** in Paramaribo en districten. De bestedingen aan het beleidsprogramma **Bouwen van Bruggen** bedroegen per ultimo juli 2016 SRD 86170,-. Binnen de beleidsprogramma's **Verbetering Irrigatie- en Afwateringswerken** zijn de bestedingen voor Onderhoud open en gesloten rioleringen per ultimo juli 2016 SRD 155.990,- geweest. Deze beleidsprogramma's zijn de

basis van het landelijk onderhoudsplan van irrigatie- en drainagewerken. De uitgaven voor realisatie van het beleidsprogramma **Onderhoud Ontwateringswerken** bedroegen per ultimo juli 2016 SRD 5.145.010,-. In het kader van het beleidsprogramma **Verbetering van landsgebouwen met hun toebehoren** is per ultimo juli 2016 SRD 379.435,- besteed aan renovatiewerkzaamheden ten behoeve van diverse gebouwen van de overheid in Paramaribo en in de districten. Binnen het beleidsprogramma **Bouw en uitbreiding van landsgebouwen en ambtenarenwoningen** is per ultimo juli 2016 SRD 319.433,- besteed. Ten behoeve van het beleidsprogramma **Volks woningbouw** is per ultimo juli 2016 SRD 2.902.020,- besteed.

II.3.13.3 Ruimtelijke Ordening en Milieu

Ten behoeve van het beleidsprogramma **Ophalen van dichtbegroeide lozingen** is per ultimo juli 2016 SRD 187.152,- besteed. Ter concretisering van het beleidsprogramma **ophalen van illegale vuilstortplaatsen en ophalen van groot vuil** zijn de bestedingen per ultimo juli 2016 SRD 330.895,- geweest. Ter implementatie van het beleidsprogramma **Maaien van parken en pleinen alsmede bermen en talud van de secundaire en tertiare trenten** is per ultimo juli 2016 SRD 293.340,- besteed.

II.3.14 Ministerie Van Natuurlijke Hulpbronnen

II.3.14.1 Algemeen

De investeringen in de verschillende beleidsprogrammas op het Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen zijn in het jaar 2015 opgelopen tot het bedrag van SRD 162.706.000,-. In de eerste helft van het planjaar 2016 is ter implementatie van de verschillende beleidsprogrammas via het Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen een bedrag van SRD 6.649.613,05 besteed. Ter verbetering van de huisvesting van de dienst **Begroting en Financiële** zaken is er in 2015 SRD 31.000,- uitgegeven aan het opzetten van een nieuw pand.

II.3.14.2 Water

Het Ministerie heeft in het kader van het programma **Watervoorziening** in 2015 een bedrag van SRD 38.905.000,- besteed en van januari tot en met juni 2016 SRD 2.502.139,52. Gewerkt is aan zowel de renovatie als rehabilitatie van de bestaande drinkwaterinfrastructuur in de verschillende districten met als doel kwantitatief en kwalitatief goed drinkwater aan de bevolking te leveren. Daarnaast worden investeringen gepleegd in het zoeken naar nieuwe watervoorkomens en exploitatie van nieuwe waterbronvelden. Voor het beleidsprogramma **Kosten Instandhouding Waterleidingbedrijven en nieuwe aansluitingen** is het bedrag van SRD 3.295.000,- besteed in 2015. In de eerste helft van het planjaar 2016 is hieraan een bedrag van SRD 384.645,52 besteed.

II.3.14.3 Energie

Het Ministerie heeft in het kader van het beleidsprogramma **Openbare straatverlichting** in 2015 SRD 2.353.000,- en in de eerste helft van 2016 voor een bedrag van SRD 556.000,- uitgegeven in zowel districten als het binnenland. In dit kader zijn gefaseerd cobrahead lampen in de diverse dorpen aangebracht als straatverlichting. Het beleidsprogramma **Energievoorziening** is in 2015 geïmplementeerd via de Dienst Elektriciteitsvoorziening voor een bedrag van SRD 7.922.000,-. In het eerste halfjaar van 2016 is een bedrag van SRD 499.977,50,- uitgegeven. De **Kosten voor elektrische centrales binnenland** bedroegen in 2015 SRD 3.705.000,-. In de periode van januari tot en met juni 2015 is aan deze begrotingspost SRD 375.000,- uitgegeven. Aan de **Inkoop van Energie Brokopondo Overeenkomst** is in 2015 een bedrag van SRD 65.286.000,- besteed. In 2015 is een bedrag van SRD 30.600.000,- aan subsidie besteed ten behoeve van de exploitatie van de Energie Bedrijven Suriname.

II.3.14.4 Mijnbouw

De Commissie **Ordering Goudsector** heeft in 2015 een bedrag van SRD 8.650.000,- en in de eerste helft van 2016 een bedrag van SRD 1.595.399,71 besteed. In dit kader is de Mineral Processing school in de opstartfase. Deze opleiding zal op verschillende niveaus trainingen in de mijnbouwsector aanbieden. Er is een anti-kwikcampagne in ontwikkeling om gouddelvers in het binnenland en bij de verwerking van goud betrokken personen in Paramaribo en daarbuiten bewust te maken van de schade die kwik in het milieu veroorzaakt. Er zullen in de toekomst alleen milieuvriendelijke methoden worden toegepast. In 2015 is een bedrag van SRD 1.587.000,- aan subsidie verstrekt aan het **Bauxiet Instituut Suriname**. In de eerste helft van 2016 is er een bedrag van SRD 690.000,- aan dit instituut besteed. Met het ter beschikking stellen van deze middelen zijn de taken van het Ministerie die ondergebracht zijn bij dit kerninstituut, uitgevoerd. Ter voorbereiding van de

beleidsmaatregel **Vorbereiding van het Mineralen Instituut** is in 2015 een bedrag van SRD 373.000,- besteed en in het eerste halfjaar van 2016 een bedrag SRD 46.550,-.

II.3.15 Ministerie Van Ruimtelijke Ordening, Grond en Bosbeheer

II.3.15.1 Algemeen

De bestedingen ten laste van de beleidsprogrammas van het Ministerie van Ruimtelijke Ordening **Grond en Bosbeheer** hebben in 2015 het bedrag van SRD 4.959.000,- bereikt. In de eerste zes maanden van het planjaar 2015 is SRD 3.731.167,- uitgegeven ten laste van de beleidsprogrammas.

II.3.15.2 Bosbeleid

In het planjaar 2015 en per ultimo juni van het 2016 heeft het Ministerie respectievelijk SRD 4.000.000,- en SRD 100.000,- aan subsidie overgemaakt voor de **Stichting Bosbeheer en Bostoezicht**. Dit bedrag is besteed aan:

- de training van het aanwezige kader, capaciteitsopbouw;
- het uitvoeren van monitoring en controlewerkzaamheden;
- uitbreiding van veldposten.

In het kader van de beleidsmaatregel **Stichting Natuurbehoud Suriname** is in 2015 aan deze werkm van het Ministerie een bedrag van SRD 188.000,- besteed. In het eerste halfjaar van 2016 is een bedrag van SRD 3.443.667,- besteed aan **STINASU**. In het kader van de beleidsmaatregel **Stichting Jan Starke Opleidings- en Ontspanningscentrum** is SRD 375.000,- in 2015 overgemaakt en per eind juni 2016 SRD 187.500,-.

II.3.15.3 Grondbeleid

In het kader van de beleidsmaatregel **Institutionele versterking Ruimtelijke Ordening** is in 2015 SRD 296.000,- besteed. Ten behoeve van de beleidsmaatregel **Verkaveling** is in 2015 een bedrag van SRD 100.000,- besteed.

II.3.16 Ministerie Van Landbouw Veeteelt En Visserij

II.3.16.1 Algemeen

De investeringen besteed via het Ministerie van Landbouw Veeteelt en Visserij zijn in 2015 opgelopen tot SRD 82.961.000,- en in het eerste halfjaar van 2016 is SRD 5.625.495,-.

II.3.16.2 Ontwikkelingsprogramma's Agrarische Sector

II.3.16.2.1 Landbouw

De subsidie ontvangen door het onderzoeksinstituut **ADRON/Stichting Nationaal Rijstonderzoeksinstituut (SNRI)** in 2015 en tot eind juni 2016 bedraagt respectievelijk SRD 2.995.000,- en SRD 715.258,-. **De Stichting Proeftuinen in Suriname** is verantwoordelijk voor fruitcollecties van het Ministerie van LVV. In 2015 heeft de Stichting Proeftuinen in Suriname SRD 200.000,- besteed. Het staatsbedrijf **Alliance** houdt zich hoofdzakelijk bezig met ontwikkeling van de citruscultuur. De onderneming heeft hiervoor in 2015 SRD 1.175.000,- gerealiseerd. Hierbij is onder meer de Nursery in productie gebracht, is plantmateriaal voor verjonging van de aanplant ingeplant en is afzet van fruit gegarandeerd door contracten met de afnemers. In het eerste halfjaar van 2016 is SRD 39.160,- gerealiseerd, waarbij onder andere de verdere verjonging van de aanplant is voortgezet en de ringdam is verstevigd en verhoogd.

De **Stichting Landbouw Ontwikkeling Commewijne (SLOC)** heeft in 2015 SRD 120.000,- geïnvesteerd voor het verhogen van het aanbod van citrusplanten, kersenplanten en overige fruitplanten. In 2015 heeft de **Stichting Nationale Parken** belast met het beheer van de Cultuurtuin SRD 188.000,- gerealiseerd, waarbij onder meer onderhoudswerkzaamheden zijn uitgevoerd, de infrastructuur verder is verbeterd, de bestaande aanplanten verder zijn uitgebreid en identificatie borden zijn geplaatst bij diverse bomen. Diverse cultuurtechnische projecten zijn uitgevoerd voor onderhoud van zowel de natte als droge infrastructuur in de

agrarische gebieden als onderdeel van de beleidsmaatregel **Cultuurtechnisch Onderhoud**. In 2015 en in de eerste helft van 2016 is ter implementatie van deze beleidsmaatregel respectievelijk SRD 49.747.000,- en SRD 4.026.600,- besteed.

Ter implementatie van het beleidsprogramma **Reactivering Waterschappen** is in 2015 en in de eerste helft van 2016 een bedrag van respectievelijk SRD 1.748.000,- en SRD 145.054,- besteed aan werkzaamheden van de Waterschap Henarpolder en studies van de waterschappen Bruto- & Nannipolder, Wasima, Clarapolder en Paradise & Longmay. Binnen het beleidsprogramma **Institutionele Vormgeving** is in 2015 SRD 2.798.000,- gerealiseerd en in de eerste helft van 2016 SRD 190.717,-. In dit kader zijn onder meer de navolgende projecten gerealiseerd:

Het permanente kantoorgebouw van het regionaal instituut voor agrarische gezondheid en voedselveiligheid, de Caribbean Agricultural Health and Food Safety Agency (CAHFSA), alsook van het nationaal instituut (AGVIS) zijn opgeleverd en in gebruik genomen; medewerkers Suriname Candied Fruits en Suriname Pig Farms zijn getraind in veilig werken met bestrijdingsmiddelen in kader GLOBAL GAP certificering; landbouwproducenten zijn en worden begeleid ter voorbereiding op het toepassen van GLOBAL GAP-richtlijnen en diverse trainingen zijn verzorgd aan het personeel van het Residu Laboratorium in het kader van capaciteitsopbouw en te verrichten werkzaamheden.

In het kader van de uitvoering van de beleidsmaatregel **Stimulering Landbouwsector** zijn verschillende projecten uitgevoerd voor zowel kwalitatieve als kwantitatieve productieverhoging. De uitgevoerde projecten zijn zeer uiteenlopend doch onmisbaar voor de agrarische productie. Ruime aandacht is besteed aan voorlichting en training van zowel individuele landbouwers als landbouwbedrijven omtrent aanmaak van plantmateriaal, stimulering tuinbouwkassenproductie, telen van groenten in plantenkassen en nieuwe teelttechnieken, erfcultures, landbouwontwikkeling binnenland, agrotourisme en bijenteelt. Ook heeft introductie en distributie van de Solar Insect Killer plaatsgevonden ter reductie van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in de landbouwsector. De kosten ter bestedingen in dit kader zijn respectievelijk opgelopen tot SRD 5.144.000,- en SRD 441.350,- in 2015 en de eerste helft van het jaar 2016.

Voor het beleidsprogramma **Stimulering Privatesector/Privatesector** ontwikkeling is in 2015 SRD 57.000,- en in 2016 SRD 22.673,- uitgegeven per eind juni. Trainingen in Agro Ondernemerschap zijn verzorgd met als algemeen doel het ondernemerschap onder de boeren te stimuleren. In het kader van de implementatie van de beleidsmaatregel **Landbouwinfrastructuur en exportpromotion** is in 2015 SRD 16.475.000,- uitgegeven en per ultimo juni 2016 SRD 37.250,-. Het gaat in deze beleidsmaatregel om investeringen in de studie bouw van Packing House en laboratoria (residu en veterinair) ten behoeve van voedselveiligheid evenals verbetering van de infrastructuur in diverse gebieden binnen Paramaribo en de overige districten.

II.3.16.2.2 Veehouderij

Ter ontwikkeling van de **Veehouderij** zijn verschillende projecten uitgevoerd in 2015, hetgeen heeft geresulteerd in de besteding van een bedrag van SRD 228.000,-. De uitvoering van de projecten is in 2015 voorgezet voor het bedrag van SRD 7.434,-. De resultaten worden als volgt samengevat:

- 1) Landelijke dierziekte survey is in uitvoering met monsternamen bij landbouwhuisdieren;
- 2) Landelijke herregistratie van veebedrijven heeft plaatsgevonden;
- 3) Dierziekte monitoring en surveillance programma is opgesteld;
- 4) Regelmatige controle veebedrijven vindt plaats;
- 5) Identificatie, registratie en traceerbaarheidsprogramma van landbouwhuisdieren is gestart;
- 6) Voorbereidingen voor de inrichting van de eerste melkcollector station op de Staatsboerderij ten behoeve van het Reeberggebied worden getroffen;
- 7) Curriculum educatieprogramma voor opleiding Animal Health Assistant is opgemaakt;
- 8) Wetgevingsproducten zijn ingediend bij de DNA;
- 9) Vermeerderingsstation is operationeel;
- 10) Bouwactiviteiten voor verbetering infrastructuur Staatsboerderij worden gecontinueerd;
- 11) GAP-trainingen zijn verzorgd aan veeboeren uit verschillende subsectoren;
- 12) HACCP-trainingen aan vleeswinkels en vleesverwerkende bedrijven zijn verzorgd.

II.3.16.2.3 Visserij

In het beleidsgebied **Visserij** is in 2015 SRD 2.086.000,- besteed aan projecten voor duurzame ontwikkeling en export binnen de sector. De genoemde investeringen hebben geleid tot de volgende resultaten:

- 1) Inrichting van visrokerijen Commewijne en Nickerie;
- 2) Het viskeuringslaboratorium te Bethesda is in gebruik genomen;
- 3) De aquacultuurwet is ingediend bij DNA;
- 4) Herziene Visserijwet wordt voorbereid;
- 5) Formulering van Publiek-Private Partnerschap (PPP) voor het onderzoek- en kweekstation aquacultuur vindt plaats;
- 6) Reorganisatie visserij centra wordt voortgezet;
- 7) Aquacultuur Informatie Systeem wordt ontwikkeld;
- 8) Art Fish Systeem is in uitvoering;
- 9) De nieuwe aanmeerfaciliteit en de moderne vis- en ijshal van de Centrale Markt Suriname zijn opgeleverd en in gebruik genomen;
- 10) Regulering en ordening van de Fuiknet visserij wordt voortgezet.

II.3.17 Ministerie Van Regionale Ontwikkeling

II.3.17.1 Algemeen

Het Ministerie van Regionale Ontwikkeling heeft voor de uitvoering van haar beleidsprogramma's Decentralisatie, Grondenrechten, Traditioneel gezag en Waterschappen in het dienstjaar 2015 een bedrag van **SRD 26.923.000,-** uitgegeven. Per ultimo juni 2016 is een bedrag van **SRD 4.229.730,-** besteed.

II.3.17.2 Infrastructurele Werken

Het Ministerie heeft verschillende beleidsmaatregelen onder dit beleidsgebied uitgevoerd, waaronder onderhoud van gebouwen en terreinen als ook van onderhoud van wegen, irrigatie- en kunstwerken, bouwen van betonnen bruggen, houten bruggen en aanmeersteigers evenals het bestraten van wegen, opschonen en uitdiepen van lozingen. Het uitvoeren van diverse bouwkundige werken en accommodatievoorzieningen in de districten en Groot Paramaribo.

II.3.17.3 Institutionele Versterking

Dit programmaonderdeel wordt onder beheer en supervisie van het Onder directoraat Districtsbestuur en Decentralisatie uitgevoerd ter uitvoering van het **Decentralisation and Local Government Strengthening Program**. Als onderdeel van dit programma is uitgevoerd de certificering van de districten Saramacca, Coronie, Sipaliwini en Brokopondo. Door het verzorgen van trainingen is de institutionele capaciteit van deze districten verder versterkt.

II.3.17.4 Informatie en Communicatie

Voor het uitvoeren van programma's ter stimulering van het ontwikkelingsbewustzijn voor de binnenland bewoners zijn er vier zenders aangeschaft voor het vergroten van uitzendcapaciteit van **Radio Boskopu**.

II.3.17.5 Subsidies en Bijdragen

Voor het uitoefenen van de autonome taken door de 10 (tien) gedecentraliseerde en gecertificeerde districten zoals vastgelegd in de Wet Regionale Organen, artikel 47 is er een bedrag van SRD 2.619.730,- besteed in het dienstjaar 2016. De zelfstandig verkregen inkomsten van het district zijn niet toereikend voor het dragen van de volledige kosten die gepaard gaan met de uitoefening van deze taken. De **Stichting Fonds Ontwikkeling Binnenland** (FOB) heeft als doel het wegwerken van de sociaaleconomische achterstand van de gemeenschappen in het binnenland. In dit kader heeft FOB diverse activiteiten ontplooid in het Binnenland. Het **Instituut Bestuursambtenaren Suriname (IBAS)** is belast met het verzorgen van opleidingen, cursussen en trainingen voor bestuursambtenaren. **Dorpsontwikkeling** is het programma waarmee het ministerie tracht

kleinschalige projecten te financieren met als doel de ontwikkeling van achtergestelde gebieden in de districten projectmatig te versnellen.

In het kader van het beleidsprogramma **Waterschappen** is een bedrag van SRD1.400.000,- besteed aan projecten. Voor het uitvoeren van het programma **Grondenrechten en Traditioneel Gezag** is een bedrag van SRD 223.000,- besteed aan het opzetten van een Grondrechtenbureau, organisatie van een grondenrechtenconferentie, organisatie van een vergadering van hoge autoriteiten van Inheemse Aangelegenheden van de Amazon Cooperation Treaty Organization (ACTO), afronden SSDI project en het uitvoeren van delen uit het Samaaka vonnis. Wat betreft het Traditioneel Gezag zijn er een aantal projecten uitgevoerd waaronder de beëdiging van Graman der Aucaners en het faciliteren van een gran krutu te Boven Suriname.

Deel III Geplande Ontwikkelingsprogramma's 2017

Hoofdstuk III.1 Groei Verwachtingen

Het macro-economisch beleid voor 2017 zal zich richten op het voorkomen van verdere contractie van de economie, welke zich sinds 2015 voordoet. Zoals eerder aangegeven wordt een verdere inkrimping van de economie verwacht in 2016 van -8,9% en een gemiddelde inflatie van ca. 61%. Bij ongewijzigd beleid en uitvoeringsprestatie, het z.g. baseline scenario, en uitgaande van een begrotingstekort van de overheid van 4% van het BBP, is de bbp-groeiverwachting -1,2 procent in 2017.

Om de economie weer op een groeipad te brengen in 2017 zijn er naast investeringen, goed fiscaal en monetair beleid nodig om de stabiliteit te garanderen op het koersen en prijzen front. Uit de mijnbouwsector moet niet veel verwacht worden in 2017. Aluinaarde productie/export bestaat niet meer, en de goud opbrengsten in het eerste jaar van SURGOLD brengen niet genoeg inkomsten voor de staat om uit eigen middelen fors te investeren. Voor investeringen is Suriname dus aangewezen op de mogelijkheden te lenen bij het IMF of de IsDB. Met de IsDB zijn er gesprekken gaande en zijn er al projecten geïdentificeerd die nog goedkeuring behoeven. Om de economie binnen de kortste keren een duw te geven zal er geïnvesteerd moeten worden in infrastructuur, energie, woningbouw, menskracht en institutionele versterking omdat deze voorwaarde scheppend zijn voor elke vorm of richting van onze ontwikkeling.

Reeds zijn er bestekklare projecten in de infrastructuur geïdentificeerd voor een bedrag van ca. USD112 mln verdeeld over 2 jaar. Daarnaast zijn er middelen ter beschikking van IsDB voor de aankoop van medicijnen, basisgoederen en input voor de agrarische sector. Naast IsDB zijn er afspraken met de Franse ontwikkelingspartner AFD, de Chinese en de Indiase overheid voor financiering van projecten in genoemde sectoren.

Op grond van de beschikbare cijfers schat het Planbureau van Suriname (SPS) dat de economie bij een investeringsvolume van 406 mln USD een groei kan verwachten van rond de 2,8%. Deze investeringen zijn bovenop de investeringen die nu gepleegd worden in de mijnbouwsector. Dit investeringsvolume zal niet alleen uit overheidsinvesteringen moeten bestaan en er zal alles aan gedaan moeten worden om zowel lokale als buitenlandse investeerders aan te trekken en te faciliteren. De extra investeringsinspanning zou voor werkgelegenheid zorgen in vooral de constructie en transportsector, de handel, en overige dienstverlening. Een voorlopige inflatie schatting bedraagt gemiddeld 30% in 2017, mits de koers stabiel blijft op 7,5 SRD voor de USD.

Hoofdstuk III.2 Financiering van de Ontwikkelingsprogramma's

III.2.1 Overzicht van de Financieringsbronnen

Voor implementatie van de beleidsprogramma's in het Ontwikkelingsplan 2017 bedragen de begrote ontwikkelingsinvesteringen ca. SRD 5.225.937.000,-. In tabel III.2.1.1 is een overzicht weergegeven van de begroting van het totaal aan beleidsprogramma's in meerjarenkader voor de periode 2016 t/m 2021, waarbij alle voor deze begroting relevante financieringsbronnen zijn opgenomen. Het aandeel van de Overheid in de financiering van beleidsmaatregelen in het begrotingsjaar 2017 is 97,9%. Dit betekent een lichte daling van 0,9% ten opzichte van 2016. Een belangrijke externe ontwikkelingsfinancierder is de IsDB met een aandeel van 0,5%. Het aandeel van de IDB dat vorig jaar nog op 0,2% stond, is gestegen naar 0,5%. Het aandeel van de categorie Overige is gestegen met 0,5% en staat voor 2017 op 0,9%.

Tabel III.2.1.1 Ontwikkelingsplan 2017 in Meerjarenkader naar financieringsbron (XSRD 1000)

Financieringsbron	Raming		Raming		Raming		Raming	
	2016	%	2017	%	2018	2019	2020	2021
Agence Française Developpement	18809	0.4	12763	0.2	14039	15443	16988	18686
IDB	8500	0.2	29623	0.5	20000	10000	7000	5000
IsDB	6284	0.1	25546	0.5	81070	67000	60300	28904

Overige	18662	0.4	48563	0.9	89339	98273	112601	132361
Overheid	4414444	98.8	5467001	97.9	5013930	5294539	5648379	5501291
UNICEF	50	0.0	50	0.0	32	35	40	48
Totaal	4466749	100.0	5225937	100.0	5218410	5485290	5845308	5686290

Bron: Stichting Planbureau Suriname

Tabel III.2.1.2 geeft een overzicht van het Ontwikkelingsplan 2017 naar financieringstype. Het aandeel van de geraamde overheidsmiddelen stijgt in absolute termen tot ca. SRD 5.452.691.000,-, doch procentueel blijkt dit een daling te zijn van 0,9% ten opzichte van 2016. Vergeleken met Ontwikkelingsplan 2016 is het aandeel van zowel de schenkingen als de leningen lichtelijk gestegen. De stijging bedraagt respectievelijk 0,4% en 0,7%.

Tabel III.2.1.2 Ontwikkelingsplan 2017 naar Financieringstype(XSRD 1000)

Financieringstype	Raming		Raming		Raming		Raming	
	2016	%	2017	%	2018	2019	2020	2021
Lening	30806	0.7	77357	1.4	165109	147443	149288	132590
Overheid	4409844	98.7	5452691	97.7	4998189	5279068	5632638	5485550
Schenking	26099	0.6	53498	1.0	55112	58779	63382	68150
Totaal	4466749	100	5225937	100	5218410	5485290	5845308	5686290

Bron: Stichting Planbureau Suriname

In tabel III.2.1.3 blijkt bij de vergelijking van de GIPS-sectoren van het Ontwikkelingsplan 2016 en 2017 de daling van allocaties ten behoeve van Infrastructuur en Sociaal. Het aandeel van beide sectoren is respectievelijk gedaald van 51,5%, naar 20,1%; en van 29,9% naar 25,6%. Voor de sector Productief zijn er in 2017 relatief meer middelen ter beschikking gesteld. De stijging bedraagt 0,9 %.

Tabel III.2.3 Ontwikkelingsinvesteringen 2017 naar GIPS-sectoren in Meerjaren kader(XSRD 1000)

GIPS Sector	Raming		Raming		Raming		Raming	
	2016	%	2017	%	2018	2019	2020	2021
Government	695383	15.6	2809441	50.3	2657581	2688199	2723928	2680622
Infrastructuur	2298385	51.5	1122583	20.1	824426	1006248	1241618	1083099
Productief	137511	3.1	223006	4.0	181770	184455	188172	186354
Sociaal	1335470	29.9	1428516	25.6	1554632	1606389	1691590	1736215
Totaal	4466749	100	5225937	100	5218410	5485290	5845308	5686290

Bron: Stichting Planbureau Suriname

In tabel III.2.1.4 is het Ontwikkelingsplan 2017 in meerjarenkader per investeringscategorie weergegeven. Het is gebleken dat voor 2017 dat de categorie Input het hoogste aandeel heeft met 60,2% gevolgd door Investering met 24,5%. Onderzoek heeft met 1,1% het laagste aandeel.

Ten opzichte van 2016 blijkt dat slechts het aandeel van de categorie Input te zijn gestegen en wel met 35%. Daarentegen is Institutionele versterking fors gedaald met 25,7%.

Tabel III.2.1.4 Ontwikkelingsinvesteringen 2017 naar GIPS-sectoren in Meerjaren kader (XSRD 1000)

Investeringscategorie	Raming		Raming		Raming		Raming	
	2016	%	2017	%	2018	2019	2020	2021
Input	1121716	25.1	3353535	60.1	3306238	3346963	3396958	3457071
Institutionele versterking	1451958	32.5	437874	7.8	461150	453381	480758	430519
Investering	1282315	28.7	1370265	24.5	1125842	1290023	1417067	1500446
Onderzoek	72747	1.6	72423	1.3	62488	124597	274690	63820
Wettelijke maatregel	538013	12.0	349449	6.3	262692	270327	275834	234434
Totaal	4466749	100	5225937	100	5218410	5485290	5845308	5686290

Bron: Stichting Planbureau Suriname

III.2.2 Overzicht naar Ministerie

In Tabel III.2.2.1 wordt een overzicht verschaft van de ontwikkelingsinvesteringen naar ministerie voor de uitvoering van Ontwikkelingsplan 2017 in meerjarenkader. Hierbij is voor de vergelijking de begroting van 2016 geplaatst. Het betreft alle beleidsmaatregelen, ongeacht financieringstype of financieringsbron. Voor het planjaar 2017 bedraagt de raming voor de uitvoering van beleidsmaatregelen SRD 5.225.937.000,-. De beleidsmaatregelen worden in de navolgende paragrafen toegelicht, waarbij een gedetailleerde beschrijving van de begrote uitgaven voor 2017 wordt gegeven naar beleidsgebied. Meer detail per ministerie wordt gegeven in de bijlage.

Tabel III.2.2.1 Ontwikkelingsinvesteringen 2017 naar Ministerie in meerjaren kader (x SRD 1000)

Ministerie	Raming		Raming		Raming	Raming	Raming	Raming
	2016	%	2017	%	2018	2019	2020	2021
Arbeid	4401	0.1	8324	0.1	10127	10540	10950	0
Binnenlandse Zaken	297033	6.6	297974	5.7	140700	268550	281965	0
Buitenlandse Zaken	18276	0.4	12950	0.2	13209	13473	13878	14293
Defensie	14250	0.3	23650	0.4	26900	26400	26900	0
Financien	1538002	34.4	2577806	49.2	2476396	2466830	2585797	2471424
Handel en Industrie	252899	5.7	108250	2.0	0	0	0	0
Justitie en Politie	49949	1.1	29520	0.5	30220	30650	32750	32800
Landbouw Veeteelt en Visserij	85154	1.9	141539	2.7	155694	155424	155694	155694
Natuurlijke Hulpbronnen	427625	9.6	103447	1.9	117946	144039	187251	243425
Onderwijs Wetenschap en Cultuur	393372	8.8	464882	8.8	545730	600312	690338	826845
Openbare Werken	183749	4.1	195902	3.6	217616	239303	267654	302834
Ruimtelijke Ordening Grond en Bosbeheer	13250	0.3	16600	0.3	17750	17750	17750	17750
Regionale ontwikkeling	51825	1.2	78805	1.5	84926	88850	92801	96798
Sport en Jeugdzaken	40300	0.9	73122	1.4	78974	85287	92106	99479
Sociale Zaken & Volkshuisvesting	715759	16.0	751748	14.3	752748	752748	752748	752748
Transport Communicatie en Toerisme	82989	1.9	125215	2.4	144588	161937	184608	212298
Volksgezondheid	297916	6.7	289325	5.5	404885	423197	452118	459902
Totaal	4466749	100	5225937	100	5218410	5485290	5845308	5686290

Bron Stichting Planbureau Suriname

Hoofdstuk III.3 Geplande Programma's naar Ministerie en Beleidsgebied

III.3.1 Ministerie Van Financiën

III.3.1.1 Algemeen

Voor dienstjaar 2017 zijn uitgaven gepland voor de uitvoering van beleidsmaatregelen onder de hoofdbeleidsgebieden binnen het OP 2017-2021 Ontwikkelingscapaciteit en Sociale ontwikkeling volgens het nieuw systeem opgedeeld in de volgende beleidsgebieden: Ontwikkeling van de voorwaarde scheppende sectoren-infrastructuur; Institutionele ontwikkeling en structurele verandering, versterking en hervorming van het politiek bestuurlijk apparaat : a) uitvoeringscapaciteit van het Overheidsapparaat, b) private sector en institutionele verandering; Institutionele ontwikkeling en structurele verandering, het bevorderen van investeringen, ondernemerschap en export; Duurzame sociale vooruitgang, een integrale strategie voor de sociale sector, sociale zekerheid en arbeidsmarktstrategie; Milieustrategie, rampenbeheersing: potentieële door mensen of door de natuur veroorzaakte rampen; Institutionele ontwikkeling en structurele verandering, versterking en hervorming van het politiek bestuurlijke apparaat, rechtszekerheid; Institutionele ontwikkeling en structurele verandering, ontwikkeling van de voorwaarde scheppende sectoren.

De begroting voor de uitvoering van de beleidsmaatregelen in 2017 voor het Ministerie van Financiën wordt geraamd op SRD 2.577.806.000,- waarvan SRD 2.539.430.000,- ten behoeve van het directoraat Financiën, SRD 26.698.000,- ten behoeve van het directoraat Belastingen en SRD 11.678.000,- ten behoeve van het directoraat Ontwikkelingsfinanciering.

III.3.1.2 Hoofdbeleidsgebied Ontwikkelingscapaciteit

In het Ontwikkelingsplan van de Regering is opgenomen het hoofdbeleidsgebied **Ontwikkelingscapaciteit**. Het **Ministerie van Financiën** zal binnen het beleidsgebied Institutionele ontwikkeling en structurele verandering, versterking en hervorming van het politiek bestuurlijk apparaat, uitvoeringscapaciteit van het Overheidsapparaat, maatregelen treffen die onder andere gericht zijn op de institutionele versterking van het overheidsapparaat, Betreffende maatregelen omvatten:

Capaciteitsopbouw, die gericht is op het investeren in Human Capital middels specifieke opleidingen en trainingen voor het personeel van de directoraten Financiën en Belastingen. Het doel dat wordt nagestreefd met genoemde trainingen is verbetering van de interne bedrijfsvoering en monitoring van het financieel proces, verbetering van de interne en externe samenwerking, evenals vergroting van de efficiëntie bij de uitvoering van werkzaamheden. Onder deze beleidsmaatregel zijn, voor wat betreft het directoraat Belastingen, tevens opgenomen de kosten voor voorlichting en training betreffende de nieuwe fiscale maatregelen, inclusief de nieuwe belastingwet- en regelgeving. De kosten voor de capaciteitsopbouw ten behoeve van het personeel van de directoraten Financiën en Belastingen zijn voor 2017 geraamd op respectievelijk SRD 3.000.000,- , SRD 3.098.000,- . Genoemde bedragen zullen uit eigen middelen worden gefinancierd.

Automatisering, directoraat Financiën: hierbij gaat het onder andere om de aankoop van computer hard- en software, de betaling van licenties op software en de onderhoud van het nieuw financieel systeem. Voor de Automatisering is voor 2017 een bedrag ad. SRD 16.000.000,- geraamd. Dit bedrag zal uit eigen middelen worden gefinancierd.

Ten behoeve van het **Bureau voor de Staatsschuld** of **Suriname Debt Management Office (SDMO)** worden middelen ter beschikking gesteld voor de personeelskosten en exploitatie. De middelen zijn nodig voor adequate invulling van de taken van het SDMO in het kader van het overheidsbeleid met betrekking tot de Staatsschuld, zoals is geregeld in de Wet op de Staatsschuld van 19 maart 2002 SB 2002 no. 27. Voor 2017 is een bedrag ad. SRD 2.372.000,- geraamd, dat uit eigen middelen zal worden gefinancierd.

De **Centrale Landsaccountantsdienst (CLAD)** voert in opdracht van de Overheid, casu quo het Ministerie van Financiën controlewerkzaamheden uit bij ministeries en parastatale bedrijven en instellingen. Voor de personeelskosten, exploitatie, betaling van consultants en de dienstverlening naar de Overheid, casu quo het Ministerie van Financiën, is voor 2017 een bedrag ad. SRD 6.617.000,- begroot, dat uit eigen middelen zal worden gefinancierd.

Aanschaf kantoorgebouwen, directoraat Belastingen. Ter facilitering van een aantal diensten is het noodzakelijk gebleken een kantoorgebouw te kopen. Hiervoor is een bedrag van SRD 3.650.000,- uitgetrokken in 2017, welk uit overheidsmiddelen zal worden gefinancierd.

Modernisering/verzelfstandiging van de belastingorganisatie. De modernisering en verzelfstandiging van de belastingorganisatie omvat onder andere de overgang van de Belastingdienst in een belastingautoriteit. Deze overgang gaat gepaard met de evaluatie, het herschrijven en opstellen van processen en procedures. Om dit proces te begeleiden zullen consultants worden aangetrokken. Voorts zullen trainingen worden verzorgd. De uitgaven voor de modernisering en verzelfstandiging van de belastingorganisatie zijn voor 2017 geraamd op SRD 2.000.000,-. Dit bedrag zal uit eigen middelen worden gefinancierd.

Het beschikbaar stellen van middelen voor personeelskosten en exploitatie van de **Stichting Algemeen Bureau voor de Statistiek (ABS)**. Dit bureau zal ten behoeve van de statistiekvoorziening in 2017 een aantal trainingen, workshops en seminars plannen. Hierbij zullen diverse UN-organisaties, CARTAC IDB, WB en andere instellingen mede financieren. Geplande trainingen zijn SNA 2008 en indexcijfers, poverty measurement, projectmanagement. Voor 2017 is een bedrag van SRD 8.310.000,- uitgetrokken.

Donorcoördinatie. De maatregel wordt uitgevoerd onder leiding van het Directoraat Planning en Ontwikkelingsfinanciering. Er zal een effectieve donorcoördinatie gevoerd worden om beleid te formuleren ten aanzien van diversificatie van de ontwikkelingspartners. Voor 2017 is het geraamd bedrag SRD 500.000,-, welk uit eigen middelen zal worden gefinancierd.

III.3.1.3 Ontwikkelingscapaciteit: mobilisering van ontwikkelingsfondsen

Het reserveren van middelen voor **Rentes en Aflossingen** inclusief provisie- en transferkosten. Het doel hiervan is om middels de betaling van rente op en de aflossing van leningen, de Staatsschuld op een wettelijk aanvaardbaar niveau te houden. De middelen voor de betaling van rente op en de aflossing van leningen zijn voor 2017 geraamd op SRD 2.208.563.000,-, waarvan SRD 500.365.000,- voor rentes en SRD 1.708.198.000,- voor aflossingen.

Introductie nieuwe fiscale wet en regelgeving. In het kader van de hervormingen op het gebied van de overheidsfinanciën en gegeven de veranderingen op economisch gebied, is het noodzakelijk dat de bestaande fiscale wet- en regelgeving wordt aangepast aan de vereisten van de tijd. Dit is een van de voorwaarden voor succesvolle hervorming van de Belastingdienst en de overheidsfinanciën. Diverse wettelijke regelingen in de directe- en indirecte sfeer zullen worden aangepast aan moderne, internationaal aanvaardbare en gebruikelijke normen en procedures. Zo zal de wet op kansspelen worden aangepast, herintroductie van Rij – en voertuigenbelasting. Er zullen belasting verdragen worden gesloten met enkele staten om : dubbele belasting te voorkomen; de noodzaak om belasting informatie uit te wisselen teneinde belastingontduiking tegen te gaan; een bijdrage te leveren aan de realisatie van een gunstig investeringsklimaat; douane verdragen met als doel uitwisseling van informatie mogelijk te maken en Suriname zal toetreden tot de Wereld Douane organisatie. De uitgaven voor de introductie van nieuwe fiscale wet- en regelgeving zijn voor 2017 geraamd op SRD 2.000.000,-. De financiering van deze maatregel zal uit eigen middelen geschieden.

III.3.1.4 Ontwikkelingscapaciteit: versterking en hervorming van het politiek bestuurlijk apparaat, private sector en institutionele verandering

Bijdrage ter stimulering van ontwikkelingsprojecten. Hierbij betreft het de reservering van de middelen ten behoeve van woningbouw en de exploitatiekosten voor de werkgroep Huisvesting. Verder zijn er middelen gereserveerd voor andere ontwikkelingsprojecten Voor 2017 is het bedrag geraamd op SRD 4.000.000,-. Dit bedrag wordt uit eigen middelen gefinancierd.

Automatisering, directoraat Belastingen. De voorbereidingen voor de aanschaf van een nieuw automatiseringssysteem zijn sinds enige tijd opgestart. Voor het nieuw systeem zal de benodigde hardware, overige randapparatuur en het netwerk vervangen worden. Onder deze beleidsmaatregel vallen ook het onderhoud van het Douanesysteem en de scans. Het geraamd bedrag is SRD 7.000.000,- in 2017, en wordt uit eigen middelen gefinancierd.

Ondersteuning van de **Fiscale Controle Binnenland**, door het geven van voorlichting en het ondernemen van verschillende expedities naar de goudvelden in multidepartementaal verband. De uitgaven betreffen opvoering

van de expedities en hiertoe zijn de kosten in 2017 geraamd op SRD 800.000,-. Dit bedrag zal uit eigen middelen worden gefinancierd.

Sociaal Economische Raad (SER). De SER is vanaf 2016 operationeel en dit adviesorgaan is uitgerust met de volgende taken:

1. Het bevorderen van een goede afstemming van de belangen van zowel overheid en maatschappelijke groepen met betrekking tot het sociaaleconomische beleid.
2. Het bevorderen van een goede maatschappelijke werkzaamheid en duurzame ontwikkeling van het sociaaleconomische leven van daarbij betrokken maatschappelijke groepen gericht op sociale rechtvaardigheid en economische groei.

De bijdrage voor de SER is in 2017 geraamd op SRD 1.947.000,- De middelen zullen voor de helft gefinancierd worden uit de heffing van opcenten via de kamer van Koophandel en Fabrieken, maar hiertoe moet eerst wijziging plaatsvinden van de Handelsregisterwet.

Activiteiten in het kader van sociaaleconomische ontwikkelingen. Het betreft onder andere het microkredietenprogramma, en aflopende ontwikkelingsprojecten, zoals extra kosten bij de afronding van Johan Adolf Pengel Luchthaven project en het Meerzorg-Albina Corridor Rehabilitatie project. Voor de activiteiten in het kader van sociaaleconomische ontwikkelingen is voor 2017 een bedrag van SRD 921.000,- geraamd. Betreffend bedrag zal uit eigen middelen worden gefinancierd.

III.3.1.5 Ontwikkelingscapaciteit: versterking en hervorming van het politiek bestuurlijk apparaat, rechtszekerheid

Beveiliging directoraat Financiën. Uitgaand van moderne standaarden, zullen de gebouwen die ressorteren onder het directoraat Financiën worden beveiligd. In dit verband moet worden gedacht aan camera- en elektronische beveiliging, evenals andersoortige beveiliging. Voor 2017 is het geraamde bedrag voor beveiliging gesteld op SRD 175.000,-. Dit bedrag zal uit eigen middelen worden gefinancierd

De beveiliging kantoorgebouwen en dienstwoningen, gericht op het opvoeren van de beveiliging van kantoorgebouwen onder beheer van het directoraat Belastingen. In dit verband moet worden gedacht aan het opzetten van een beveiligingsunit om op strategische plaatsen de veiligheid van het personeel en de klanten te waarborgen. Ook zullen camera- en elektronische beveiliging aangebracht worden. De kosten zijn voor 2017 geraamd op SRD 150.000,-. De financiering van deze maatregel zal uit eigen middelen geschieden.

III.3.1.6 Ontwikkelingscapaciteit: mobilisering van ontwikkelingsfondsen en het bevorderen van investeringen, ondernemerschap en export

Bijdrage Investment & Development Corporation Suriname (IDCS). De IDCS is een staatsbedrijf waarvan alle aandelen in handen zijn van de Overheid. Genoemd bedrijf is opgericht met het doel: buitenlandse investeringen aan te trekken, joint ventures met buitenlandse bedrijven aan te gaan en te opereren als one stop window voor de sectoren mijnbouw, energie, toerisme en landbouw. Voor de bijdrage IDCS is voor 2017 een bedrag ad SRD 3.200.000,- geraamd.

III.3.1.7 Ontwikkelingscapaciteit: Ontwikkeling van de voorwaarde scheppende sectoren, infrastructuur

Renovatie oud domeinkantoor. De raming van deze activiteit bedraagt SRD 3.000.000,- IDCS is voor 2017 een bedrag ad SRD 3.200.000,- geraamd.

Renovatie en nieuwbouw kantoorgebouwen, directoraat Belastingen. Renovatie van gebouwen en decentralisatie van de dienstverlening naar de districten zijn belangrijk voor de verbetering van de dienstverlening naar de samenleving. De kosten voor renovatie en nieuwbouw kantoorgebouwen zijn voor 2017 geraamd op SRD 4.000.000,-. Dit bedrag zal uit eigen middelen worden gefinancierd.

Renovatie en nieuwbouw dienstwoningen, directoraat Belastingen. In dit kader zullen renovatiewerkzaamheden aan de dienstwoningen worden voortgezet en zullen dienstwoningen die niet meer op een verantwoorde wijze kunnen worden gerenoveerd, middels nieuwbouw worden vervangen. Voor 2017 is het geraamde bedrag voor renovatie en nieuwbouw dienstwoningen gesteld op SRD 5.000.000,-. Dit bedrag zal uit eigen middelen worden gefinancierd.

III.3.1.8 Duurzame Sociale Vooruitgang, een integrale strategie voor de sociale sector, het Sociaal Beschermingssysteem

Suppletie Overheidsbijdrage Pensioenfonds gericht op het aanvullen door de Overheid van het tekort bij het Pensioenfonds als gevolg van de aanpassing van pensioenen, waardoor het bedrag aan in te houden pensioenpremies niet voldoende is om de overheidspensioenen uit te betalen. Voor 2017 is het geraamde bedrag aan suppletie Overheidsbijdrage Pensioenfonds gelijk aan SRD 270.503.000,-. Genoemd bedrag zal uit eigen middelen worden gefinancierd.

III.3.1.9 Milieustrategie, Rampenbestrijding: potentiële door mensen of door de natuur veroorzaakte rampen. Bijzondere Voorziening Rampen. Ter beheersing en bestrijding van eventuele rampen levert de Staat een bijdrage van SRD 10.000.000,- in 2017.

III.3.2 Ministerie Van Binnenlandse Zaken

III.3.2.1 Algemeen

Voor het Ministerie van Binnenlandse Zaken heeft voor beleidsprogramma's in 2017 SRD 297.974.000,- geraamd. Naar aandeel zullen de volgende typen programma's worden uitgevoerd: ICT (SRD 43.228.000,-), Sociale Ontwikkeling (SRD 125.000.000,-) en Subsidies en Bijdragen (SRD 44.918.000).

Aan programma's is respectievelijk per directoraat begroot: Algemene Zaken SRD 182.500.000,- en Binnenlandse Zaken SRD 115.474.000,-. Door het directoraat Binnenlandse Zaken zullen de uit te voeren programma's voornamelijk behoren tot de categorieën: Algemene Openbare Diensten, Subsidies en Bijdragen en Infrastructurele Werken.

In het concept Ontwikkelingsprogramma 2017-2021 zijn vier hoofdbeleidsgebieden geïdentificeerd, met name: Ontwikkelingscapaciteit, Productie, Sociale ontwikkeling en Milieu. Per hoofdbeleidsgebied worden meerdere beleidsgebieden onderscheiden, waaronder betreffende projecten naar volgorde van codering worden beschreven.

III.3.2.2 Ontwikkelingscapaciteit: Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Infrastructuur

Bestedingen aan het project **Renovatie en uitbreiding gebouwen hoofdkantoor Ministerie van Binnenlandse Zaken** zijn voor 2017 geraamd op SRD 14.875.000,- en betreffen onder meer het monumentaal gebouw aan het onafhankelijkheidsplein, dat na renovatie door het ministerie van Openbare Werken zal worden opgeleverd.

Met de middelen voor het project **Institutionele versterking Nationale Voorlichtingsdienst**, die voor 2017 geraamd zijn op SRD 472.000,- zal gedeeltelijk worden voorzien in de aanschaf van benodigde opname- en zendapparatuur voor radio en televisie. De kosten voor **training** van NVD-medewerkers en alle voorlichtingsambtenaren werkzaam bij de overheid komen ook ten laste van dit project.

Bestedingen binnen het project **Institutionele versterking C.I.V.D.** zijn voor 2017 begroot voor SRD 500.000,- en betreffen de aanschaf van kantoorpanden, voer- en vaartuigen, het opzetten van een werkloids voor opslag, onderhoud en reparatie van rollend materiaal en het verbouwen van een pand tot opleidingsinstituut.

III.3.2.3 Ontwikkelingscapaciteit: Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Kennisector

Voor 2017 zijn de uitgaven aan het project **Institutionele versterking Rekenkamer** begroot voor SRD 500.000,-. Om de uitvoeringscapaciteit duurzaam te versterken zullen trainingen en bijscholing van het personeel worden voortgezet en benodigde aanschaffingen worden gepleegd ter ondersteuning van de auditwerkzaamheden bij de Rekenkamer van Suriname.

Activiteiten binnen het project **Institutionele versterking Kabinet President** zijn voor 2017 geraamd op SRD 500.000,- en zullen onder meer gericht zijn op het verhogen van de uitvoeringscapaciteit middels training en bijscholing van personeel, dat adequaat in aangeschafte en/of gerenoveerde kantoorpanden wordt ondergebracht.

Het project **Institutionele versterking Directoraat Algemene Zaken** heeft onder meer de volgende doelstellingen: 1. bevorderen van efficiënt en effectief uitvoeren van werkzaamheden, 2 verbeteren van de controle op het personeelsbeleid, en 3. bevorderen van de interne communicatie. Tot de activiteiten ter bereiking van voornoemde doelen behoren respectievelijk: het opleiden en trainen van het personeel, de aanschaf van een inkloksysteem en een telefooncentrale. De bestedingen zijn geraamd op SRD 2.500.000,-.

Ten laste van de **Subsidie Stichting Planbureau Suriname (SPS)**, die voor 2017 geraamd is op SRD 5.500.000,- zal de uitvoering van statutaire en verruimde taken worden voortgezet. Met betrekking tot één van de reguliere activiteiten, met name het maken van macro-economische projecties worden door dit bureau bruikbare projecties gemaakt van het Bruto Binnenlands Product op basis van geproduceerde bbp-realisatiecijfers van het ABS. De voorgenomen activiteiten ten aanzien van de ruimtelijke planning en het noodzakelijkerwijs implementeren van een geïntegreerd planningsmechanisme zijn enkele verruimde taken. Ter verbetering van de representatie en veiligheid van het Regeringsgebouw, dat huisvesting biedt aan het Kabinet van de Vicepresident en de Stichting Planbureau Suriname, zullen passende voorzieningen worden getroffen. Bij de duurzame herstructurering van het Nationaal Plan Apparaat zal de nieuwe rol, taken en het mandaat van het Planbureau duidelijk vaststellen. Dit als een van de belangrijke aspecten de lange termijn ontwikkelingsvisie voor Suriname. Echter, gezien de urgente behoefte aan een efficiënt mechanisme dat op transparante wijze de projectcyclus met verschillende ontwikkelingspartners kan coördineren zal het Planbureau op korte termijn versterkt worden. Aan **Subsidie Stichting Planbureau Suriname (SPS)** is voor 2017 SRD 5.500.000,- begroot. Naast het schatten van het BBP-groei-cijfer, het samenstellen van Jaarplannen en het uitbrengen van publicaties zullen de volgende projecten worden gestart: 1) upgraden IT faciliteiten, 2) herstructureren van het planapparaat, en 3). formuleren c.q. samenstellen van een lange termijn plan voor Suriname. Ook zullen onder de supervisie van het Planbureau de volgende studies worden voorbereid:

1. Pre-feasibility studie van de 2^e brug over de Suriname rivier (2017);
2. Tap A Jai haalbaarheidsstudie met medeneming van milieu en sociale effecten (2017);
3. Revisie labour survey;
4. Studie nieuw ontwerp huishoud survey;
5. Job opening and labour turnover survey;
6. Small business and informal sector survey;
7. Business environment survey;
8. Studie over Bevolkingspolitiek, waarbij in 2017 een programma met de UNDP zal worden uitgewerkt;
9. Studie ontwerp voor de instelling van een migratie instituut (2017);
10. Studie naar energie besparing (2017); en
11. Project voor local economy en regionaal bestuur (2017)

Voor het **Overheidspersoneelsbeleid** zal het onder directoraat Personeelsbeleid worden getransformeerd naar een op internationale standaarden gebaseerd directoraat Human Resource Management, door instelling van dit directoraat in 2016. Het Directoraat HRM zal de hervormingen binnen het overheidsapparaat helpen realiseren. Alle personeelsgebieden, waaronder personeelsbeheer, -planning, -zorg en -ontwikkeling zullen door voornoemd directoraat beleidsmatig worden aangestuurd. De bestedingen zijn in 2017 begroot voor SRD 2.950.000,-.

III.3.2.4 Ontwikkelingscapaciteit: Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Kennisector, ICT

Het project **E-Governance** heeft ten doel het elektronische aansturen van de interne overheidsorganisatie en haar diensten, waarbij toegang tot geautoriseerde bestanden op ministerieel en interministerieel niveau verleend zal worden door het E-Governance directoraat, dat uit een directeur, een secretariaat en drie coördinatoren zal bestaan. Binnen dit project zullen overheidsambtenaren getraind en/of bijgeschoold worden. De uitgaven voor het project zijn voor 2017 geraamd op SRD 41.028.000,-.

Met een twaalfstal dienstonderdelen, waaronder het CBB, het Nationaal Archief Suriname en de Bureaus Religieuze en Gender Aangelegenheden, is het project **Informatie Technologie** noodzakelijk voor het directoraat Binnenlandse Zaken om een degelijk ICT-netwerk tussen de beleidsgebieden op te zetten, de onderlinge data-units tussen de beleidsgebieden en afdelingen te coördineren en de ICT-afdeling institutioneel te versterken. Voor 2017 zijn de bestedingen geraamd op SRD 2.200.000,-.

De Communicatie Unit van het ministerie van Binnenlandse Zaken, die belast is met alle voorlichtingsactiviteiten zal de samenleving in 2016 middels mediaproducties en drukwerken blijven voorzien van informatie over de positie en rol van het Ministerie in het algemeen en de zeven dienstonderdelen in het bijzonder. Naast mediaproducties worden onder meer ook onderhoud, transport en logistieke voorzieningen getroffen, studio-apparatuur en meubilair aangeschaft en personeel getraind in interview technieken, schrijfvaardigheid en het gebruik van soft- en hardware. De bestedingen ten laste van het project **Voorlichting** zijn voor 2017 geraamd op SRD 900.000,-.

III.3.2.5 Ontwikkelingscapaciteit: Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Duurzame Sociale Ontwikkeling, Deelstrategie Veiligheid van burgers

Vanwege de taakstelling van de Centrale Inlichtingen en Veiligheidsdienst moet vaak gebruik worden gemaakt van geavanceerd apparatuur, waaronder explosieopruiming en communicatieapparatuur. De bestedingen aan het project **Bijzondere aanschaffingen CIVD ter waarborging van de nationale veiligheid**, zijn voor 2017 geraamd op SRD 700.000,-.

In 2017 zal de Kustwacht Suriname (KWS) verder worden opgezet en zullen belangrijke delen daarvan in gebruik worden genomen. Tot de activiteiten behoren onder meer: de aanschaf van transportmiddelen voor de basis te Nieuw Nickerie, de voortgang van interne opleidingen en het verder inrichten van de bases te Paramaribo, Coronie en Nickerie met elektronica, meubilair en huishoudelijke artikelen. De uitgaven aan het project **Opzet Kustwacht** zijn begroot voor SRD 7.976.000,-.

Binnen het project **Management Regelgeving** wordt juridisch instrumentarium tot stand gebracht, dat nodig is bij de uitvoering van bij de diverse beleidsgebieden behorende taken. Met behulp van voornoemd instrumentarium wordt het concept van Goed Bestuur bevorderd, welk resulteert in een beter functionerende overheid. Tot de activiteiten voor 2017 behoren onder meer: 1) het versterken van de afdeling verantwoordelijk voor de wetsproducten 2) het vergroten van de toegankelijkheid tot de staats- en advertentiebladen en 3) het standaardiseren en vereenvoudigen van het administratiefrechtelijk verkeer, nadat de processen in kaart zijn gebracht. De uitgaven zijn voor 2017 geraamd op SRD 350.000,-.

III.3.2.6 Duurzame Sociale Vooruitgang, het Sociaal Beschermingsstelsel

Met een bestand van ca. 2.688 personen, waarvan 130 gewezen ministers/ onderministers en of presidenten, 100 leden van de DNA en voor het overige gewezen landsdienaren zijn de **Onderstandenen** voor het dienstjaar 2017 geraamd op SRD 35.000.000,-. De Onderstandenen varieerden tussen de SRD 228,- en SRD 300,-. In 2013 werd door het ministerie van Binnenlandse Zaken een voorstel tot aanpassing van het onderstand bedrag naar SRD 400,- gedaan. Daarna werd een raadsvoorstel bij de R.v.M ingediend om de pensioenen en Onderstandenen van ministers, die in de periode 1980-1987 hebben gediend, aan te passen. De aanpassing van het onderstandsbedrag zal door de Regering bekeken worden tegen de achtergrond van het streven om senioren die de staat hebben gediend, een goede oude dag te bezorgen. De groep van senioren die in aanmerking komen voor een onderstand hebben allen de Staat gediend, maar komen vanwege de wettelijke regelingen niet in aanmerking voor een pensioen. In tegenstelling tot de aanpassing van de pensioenen in de afgelopen periode zijn de Onderstandenen niet aangepast. In 2017 zal het digitaliseren van het bestand van onderstand ontvangers worden gecontinueerd en het Onderstandsbesluit (1957) nader worden geëvalueerd en aangepast.

Met middelen van het project **Welvaartsbevordering**, dat voor 2017 geraamd is op SRD 125.000.000,- worden vijf kosten gedekt, met name: 1. de medische inclusief ziekenhuiskosten; 2. openbaar- en schoolvervoer; 3. huishoudens rekeningen, gas en EBS; 4. huishoudens rekeningen SWM en 5. exploitatiekosten

Voor individuen en gezinnen die onvoldoende in hun leefomstandigheden kunnen voorzien, heeft de Regering besloten om via het directoraat Algemene Zaken deze doelgroep waar nodig subjectief en/of objectief te subsidiëren ter dekking van hun kosten voor levensonderhoud. Met betrekking tot de medische kosten is per 1 juli 2014 de Wet Nationale Basiszorgverzekering van de overheid voor kinderen van 16 jaar en jonger en ouderen vanaf 60 jaar ingevoerd. Voor die leeftijdsgroepen met de Surinaamse nationaliteit wordt de zorgverzekering door de Overheid gesubsidieerd. Verder komen kinderen die vanaf 1 oktober 2014 in Suriname zijn geboren ongeacht hun nationaliteit in aanmerking voor een Basis Zorgverzekering. De In juni 2016 is de Zorgverzekering overgeheveld van een lokaal verzekeringsmaatschappij naar het Staatsziekenfonds. Voornoemde verzekering is voorloper van het Nationaal Zorgstelsel, zal in 2017 worden gecontinueerd om

de medische zorg voor de Surinaamse burgers te garanderen. Het Nationaal Zorgsysteem, dat uit een algemeen pensioen, een minimumloon en een basiszorgstelsel bestaat, heeft ten doel de kwaliteit van het leven van Surinaamse burgers te verbeteren. De ontwerpwetten van het Zorgsysteem zijn in augustus 2014 door De Nationale Assemblee goedgekeurd en stellen bij de inwerkingtreding de volgende verplichtingen: iedere burger moet een ziektekostenverzekering afsluiten, werkenden moeten pensioenpremie betalen en werkgevers moeten ten minste het minimumloon aan werknemers betalen. Naast de gezondheidszorg zullen de nodige subsidies en bijdragen in 2017 verstrekt worden aan overheids- en particuliere instellingen, waaronder: de RGD, de nutsbedrijven, de Particuliere Lijnbushouders Organisatie en de Organisatie van Veerboothouders.

III.3.2.7 Milieu Strategie

Voor het beleidsprogramma **Milieubescherming** zijn de bestedingen voor 2017 geraamd op SRD 5.800.000,-. Een beleidsmaatregel die binnen dit beleidsprogramma uitgevoerd zal worden, is het opzetten van een studierichting voor **'Mariene Studies'** aan de Anton de Kom Universiteit voor het vergroten van kennis over mariene disciplines van zowel het 'groene deel' (flora en fauna) als het 'grijze deel' (fysisch geografisch eigenschappen) van het marien milieu. Ook **Milieuwet- en regelgeving** is een aandachtsgebied van de komende beleidsperiode, namelijk behandeling en goedkeuring van de concept Milieuraamwet door Raad van Ministers (RvM), Staatsraad en De Nationale Assemblée en de voorbereiding van de raadsvoorstellen, ontwerpwetten en memo's, voor ratificatie van de volgende milieuoverdragen:

- Minamata Convention on Mercury;
- Parijs Akkoord;
- Nagoya Protocol on Access to Genetic Resources and the Fair and Equitable Sharing of Benefits Arising from their Utilization (ABS Protocol);
- Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals;
- Convention for the Protection and Development of the Marine Environment in the Wider Caribbean Region (WCR) or Cartagena Convention en de ondersteunende protocollen.

De beleidsmaatregel **Klimaatverandering** omvat onder andere de samenstelling van een Klimaatstrategie en -actieplan; voorbereiding en samenstelling van het Bi -Annual Update Report voor de rapportage aan het United Nations Framework Convention on Climate Change-secretariaat en analyse van broeikasgassen in de verschillende sectoren voor het realiseren van de 'Derde Nationale Communicatie' onder het Klimaatverdrag. Binnen de beleidsmaatregel **Biodiversiteit** genieten het Biodiversiteitverdrag, Bioveiligheid, Bescherming Coronie-zoetwaterzwamp en Oprichting Mariene Beschermd Gebieden aandacht. Regionaal is 235.000 USD van de United Nations Environment Program (UNEP) beschikbaar voor Biosafety.

In de komende beleidsperiode zal de aandacht verder gericht zijn op **Duurzaam Landbeheer** voor minimalisatie van landdegradatie en rehabilitatie van gedegradeerde gebieden.

De beleidsmaatregel **Chemicaliënbeheer** omvat onder meer de volgende activiteiten:

- Het verwijderen van chemisch afval uit Suriname, waaronder vervallen pesticiden;
- Het aanschaffen van een chemische- en biologische verbrandingsoven voor de Anton de Kom Universiteit van Suriname;
- Het opstellen van een plan voor opslag en verwijdering van kwik (Mercury Storage and Disposal Plan) in samenwerking met de Basel Convention Regional Center for the Caribbean.

Verder zullen de beleidsmaatregelen **Afvalbeheer**, voor het verbeteren van afvalverwerking en de verwerking van menselijke fecaliën en vet uit afvalputten, en **Waterbeheer**, voor het minimaliseren van de negatieve beïnvloeding van het milieu door afvalwater, uitgevoerd worden. Voor afvalwatermanagement is USD 50.000,- beschikbaar van de UNEP.

III.3.2.8 Duurzame Sociale Vooruitgang, Deelstrategie Cultuur

Enkele onderdelen van het project **Nationaal Archief Suriname** zijn: 1) behoud gebouw en installaties 2) overbrenging van overheidsarchieven 3) conservering van archiefbronnen 4) professionalisering archiefkader en 5) onderzoek en publicatie. Voor de instandhouding van het Archiefgebouw, dat in april 2010 officieel in gebruik werd genomen, is het sluiten van onderhoudscontracten met diverse bedrijven noodzakelijk ook ten behoeve van de aanwezige installaties, apparatuur en collectie. Het archiefbeheer bij overheidsorganen moet volgens gestelde regels worden ingericht. Conservering van de archiefbronnen is noodzakelijk voor het behoud

van het cultuurerfgoed van Suriname. Via onderzoek en publicatie wordt kennis over de Surinaamse geschiedenis aan een breder publiek beschikbaar gesteld. Voor 2017 zijn de uitgaven begroot voor SRD 2.435.000,-.

Activiteiten die in 2017 binnen het project **Religieuze Aangelegenheden** zullen worden uitgevoerd, hebben onder meer het volgende ten doel: 1. Verbetering netwerk religieuze partners 2. Deskundigheidsbevordering van geestelijken en huwelijksambtenaren 3. Efficiënte en effectieve overlegstructuur 4. Institutionele versterking van de afdeling en 5. Morele educatie. Verbetering van het netwerk leidt tot verbetering van het samenwerkingsverband tussen de afdeling en de religieuze organisaties, terwijl de deskundigheidsbevordering het aantal wettige religieuze huwelijken kan doen toenemen. De overlegstructuur draagt bij tot versterking van de vrede en harmonie tussen religieuze groepen in de samenleving en het institutioneel versterken van de afdeling kan resulteren in een professionele taakuitvoering. De bestedingen zijn begroot voor SRD 440.000,-.

Het project **Bevolkingsbeleid, Integratie en Migratie** vormt een onderdeel van de uit te stippelen bevolkingspolitiek van de Regering. Het bevolkingsbeleid is het geheel van overheidsmaatregelen die bedoeld zijn om de bevolkingsomvang, -groei, -samenstelling en/of -spreiding te beïnvloeden. Mede vanwege economische activiteiten in de landbouw, handel en de goudsector heeft de bevolkingssamenstelling van Suriname in de afgelopen jaren een transformatie ondergaan. Ter ondersteuning van zowel de voorbereiding als de uitvoering van het bevolkingsbeleid is de afdeling Integratie Migratie Unit (IMU) verantwoordelijk voor het verzamelen, het bijhouden en het analyseren van demografische gegevens. Deze afdeling zal periodiek onderzoeksrapporten opstellen, waarin resultaten van relevante studies worden beschreven. Voor 2017 zijn de uitgaven begroot voor SRD 220.000,-.

III.3.2.9 Ontwikkelingscapaciteit, Institutionele; Versterking en hervorming van het Politiek Bestuurlijk Apparaat, Centraal en Regionaal bestuur

Het Directoraat Binnenlandse Zaken van het gelijknamige Ministerie is via de maatregel **Pre- en Post electorale activiteiten** verantwoordelijk voor het in orde brengen van de randvoorwaarden ten behoeve van een goede verkiezingsorganisatie. Bij de Algemene Vrije en Geheime Verkiezingen van 25 mei jl. zijn volks raadplegende (Districts- en Ressortsraden) en -vertegenwoordigende organen (DNA) gekozen. De bestedingen voor 2017 zijn geraamd op SRD 1.570.000,-.

Enkele activiteiten behorende bij de maatregel **Centraal Bureau voor Burgerzaken (CBB)**, die in 2017 voortgezet zullen worden en die begroot zijn voor SRD 5.750.000,-, zijn: 1) Het actualiseren, bijhouden en beheer van de Bevolkingsadministratie 2) opzetten, renoveren, beveiligen en onderhoud van de bureaus voor burgerzaken (BvB) 3) vorming, opleiding, capaciteitsversterking van het personeel 4) ordening straatnaamborden en huizennummers 5) versterking, modernisering en optimalisering van de dienstverlening en 6) modernisering identiteitskaarten. Voorzieningen die bevolking administratieve werkzaamheden vereisen zijn: a) jaarlijkse missies naar het binnenland b) werken buiten reguliere werktijden c) extra personeel als logistieke voorzieningen. In 2016 zal een aanvang worden gemaakt met de opzet van BvB op de door dorpsgemeenschappen beschikbaar gestelde bouwgronden in het binnenland. Met betrekking tot capaciteitsversterking moet ook geïnvesteerd worden in nieuw aan te trekken c.q. in te zetten medewerkers voor kantoren in het binnenland.

Het **Onafhankelijk Kiesbureau (OKB)**, dat haar bevoegdheid ontleent aan de Grondwet van 1987 en die nader is uitgewerkt in de Kiesregeling (S.B. 1987 no.62 en S.B. 1996 no. 15), ziet erop toe dat er eerlijke, vrije en geheime verkiezingen gehouden worden. Het drie fasen tellend verkiezingsproces moet ook rechtvaardig, accuraat en bereikbaar zijn. Het project is begroot voor SRD 500.000,- ter dekking van de kosten voor: 1) opleidingen 2) seminars en workshops in het binnenland en 3) trainingen en stage van OKB leden in binnen- en buitenland.

In 2016 zal het **Centraal Hoofdstembureau (CHS)** het automatiseringssysteem verder ontwikkelen en workshops houden voor verschillende verkiezingsactoren om in te gaan op het gebruik van gehanteerd systeem en waar nodig zullen werkafspraken worden gemaakt. Voor 2017 is de maatregel geraamd op SRD 500.000,-.

III.3.2.10 Sociaal: Cross-Cutting Ontwikkelingsdoelen, Gender

De activiteiten voor 2017 vanuit het project **Gender Aangelegenheden** behoren onder meer tot de volgende aandachtsgebieden: 1) beleidsbepaling 2) coördinatie en monitoren van het genderbeleid 3) herdenkingen 4) beleidsondersteunende projecten en 5) versterken personeel. Ten aanzien van beleidsbepaling zullen de activiteiten van het getransformeerd Nationaal Gender Bureau hoofdzakelijk gericht zijn op onderzoek, rapportage en dataverstrekking. In samenwerking met relevante actoren zullen de beleidsintenties inzake gendergelijkheid en –gelijkwaardigheid nader worden uitgewerkt. Coördinatie en monitoring dragen bij tot een vlotte uitvoering van het genderbeleid. Het gedenken van betreffende internationale dagen schept de mogelijkheid de nationale genderverplichtingen na te komen. Middels ondersteuning van gender gelijkheid bevorderende projecten kan het mainstreamingsproces op gang worden gebracht, netwerken worden versterkt en data uitwisseling worden geoptimaliseerd. Door versterking van het personeel wordt de centrale rol die Bureau Gender Aangelegenheden heeft bij de uitvoering van het beleid, professioneel ingevuld. De uitgaven zijn begroot voor SRD 390.000,-.

Op basis van artikel 55 van de grondwet vertegenwoordigt De Nationale Assemblee het Surinaams volk en brengt de soevereine wil van de natie tot uitdrukking en is DNA het hoogste orgaan van de Staat. Derhalve stelt De Nationale Assemblee zich ten doel alle aan haar toebedeelde grondwettelijke taken op de meest effectieve en efficiënte manier uit te voeren. Het streven van DNA is erop gericht zich te ontwikkelen tot een zakelijk, deskundig en goed geïnformeerd orgaan, dat professioneel en zo veel als mogelijk onafhankelijk opereert. Het proces tot het verkrijgen van autonomie is reeds ingezet, waarbij nagegaan zal worden hoe dit proces juridisch te formaliseren. Voor 2017 is de **Bijdrage aan De Nationale Assemblee** begroot voor SRD 39.418.000,-.

III.3.3 Ministerie Van Buitenlandse Zaken

III.3.3.1 Algemeen

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken zal in het planjaar 2017 invulling geven aan ontwikkelingsinspanningen voor een bedrag van SRD 12.950.000,-. In het kader van de Regionale Samenwerking en de Regionale Integratie zal als speerpunt van het buitenlands beleid de bescherming van de nationale soevereiniteit en territoriale integriteit als onvervreembare principes gelden. Essentieel hierbij is dat de interacties met andere landen, sub-regionale, regionale en internationale organisaties, bijdragen aan de realisatie van de nationale ontwikkelingsdoelen.

III.3.3.2 Ontwikkelingscapaciteit: Institutionele Ontwikkeling en Structurele Verandering, Het bevorderen van Investerings, Ondernemerschap, Toegang tot Markten en Export

Vanuit het beleidsuitgangspunt dat het buitenlands beleid dient ter ondersteuning van beleidsgebieden die essentieel zijn voor de nationale ontwikkeling, zullen in samenwerking met de overige actoren de aangeboden schenkingen, leningen en credit-lines vanwege diverse samenwerkingspartners, technische samenwerkingsprojecten en beurzen ter versterking van de nationale capaciteiten, optimaal aangewend worden voor de nationale ontwikkeling. Hiertoe zal de capaciteitsversterking op het Ministerie, vooral tegen de achtergrond van de realisatie van de doelstellingen zoals vervat in het Stabilisatie- en Herstelplan, worden voortgezet.

Het Ministerie heeft ter continuering van de maatregel Bilaterale betrekkingen in het komend planjaar 2017 een bedrag van SRD 1.600.000,- geraamd. Binnen het kader van deze beleidsmaatregel zijn de volgende prioriteiten gesteld: de uitbreiding en versterking van de bilaterale relaties met onder andere de grens- en buurlanden Brazilië, Guyana, Frans-Guyana, Venezuela en Colombia, alsmede met de Volksrepubliek China, India, Indonesië, Zuid Korea en sleutellanden in het Midden Oosten binnen het kader van de Zuid-Zuid samenwerking. Deze activiteiten moeten ertoe leiden dat de samenwerkingsrelatie met de landen intensiever wordt en nieuwe opties geëxploreerd zullen worden. Met betrekking tot Europa zullen de bilaterale betrekkingen worden gecontinueerd met het oog op de voortzetting en het op zoek gaan naar nieuwe samenwerkingsgebieden. De bestaande bilaterale relaties, met België, Frankrijk, Duitsland, Rusland, Georgië en Turkije zullen nauwgezet opgevolgd, versterkt en uitgebreid worden. In de relatie met Brazilië zullen de samenwerkingsprojecten en bilaterale bijeenkomsten ter evaluatie en identificatie van nieuwe samenwerkingsprojecten worden voortgezet. Als onderdeel van de trilaterale samenwerking tussen Suriname, Brazilië en Nieuw Zeeland zal het project "Support to the improvement of Upland Rice Cultivation in Suriname" worden gecontinueerd. Het project "Agro-Ecological Zoning Suriname" zal evenals diverse landbouwprojecten worden voortgezet.

In de relatie met Frans-Guyana zal de gezamenlijke aanpak van illegale visserijpraktijken in het grensgebied met Suriname zal worden voortgezet. De 13e en 14e bijeenkomst van de River Council vergaderingen zijn gepland. Voorts is in het kader van het Programme Opérationnal (PO) Amazonia verdrag de oplevering van de nieuwe veerboot gepland. De consultaties en besprekingen in het kader van de oplossing van het grensgeschil tussen beide landen zullen worden gecontinueerd. Met Guyana zal het ministerieel overleg inzake lopende beleidsaangelegenheden worden gecontinueerd. Voorts zullen de consultaties en besprekingen in het kader van de oplossing van het grensgeschil worden gecontinueerd.

De samenwerking met China zal op de volgende gebieden worden voortgezet:

- Op het gebied van de landbouwontwikkeling in het binnenland, de uitvoering van het projectvoorstel "Seminar on Extension of Hybrid Rice Technology for Suriname";
- De bouw van het Hospitaal in Wanica;
- De aanvang van renovatiewerkzaamheden aan het bijkantoor van het Ministerie aan de Lim A Postraat;
- Ondertekening van de overeenkomst op het stuk van vermindering van dubbele belastingheffing;
- Voortzetting van het proces tot indienen van twee leningsaanvragen.

De samenwerking met Cuba zal op meerdere terreinen worden gecontinueerd en zullen de goede bilaterale betrekkingen worden geconsolideerd. De betrekkingen met de Verenigde Staten van Amerika zullen in 2017 moeten leiden tot verdere operationalisering van de luchtvaartovereenkomst tussen beide landen. Continuering en realisering van de gemaakte afspraken op het gebied van handel, toerisme, volksgezondheid, justitie, defensie, onderwijs, investeringen en multidimensionale veiligheid (*Caribbean Basin Security Initiative*) zijn daarbij centraal. In het komend planjaar 2017 zal op basis van de gesloten rijstovereenkomst de export van rijst naar Venezuela worden voortgezet. Daarnaast is de uitbreiding van overige lokaal geproduceerde goederen gepland. Met dit land zijn er voor 2017 eveneens visserij besprekingen gepland.

In het kader van de maatregel Multilaterale betrekkingen, waarvoor in 2017 een bedrag van SRD 3.000.000,- is begroot, heeft het ministerie als prioriteiten gesteld: de versterking van de samenwerking in multilateraal verband, onder andere de *United Nations* (UN), *Organization of American States* (OAS), de *Non-Aligned Movement* (NAM) en de *Organization of Islamic Cooperation* (OIC), UNASUR, CELAC, EU, OIC en de WTO. Suriname zal actief participeren in de Summit van de Non-Aligned Movement (NAM) en in de Economic Commission for Latin America and the Caribbean (ECLAC).

In het kader van de Regionale Integratie zal Suriname in 2017 het lidmaatschap bij de regionale organisaties optimaal benutten tegen de achtergrond van het bevorderen van de integratie tussen de landen van Zuid-Amerika en het Caribisch Gebied. De integratiepolitiek zal gericht zijn op de verdere implementatie van de afspraken met betrekking tot samenwerking met de CARICOM lidstaten, gericht op versnelde verwezenlijking van de nationale ontwikkelingsdoelen. De genoemde activiteiten ter implementatie van de Regionale Integratie zullen in 2017 resulteren in een geraamde besteding van SRD 2.000.000,-.

III.3.3.3 Duurzame Sociale Vooruitgang, Een integrale Strategie voor de Sociale Sector, Sociale zekerheid en Arbeidsmarktstrategie

Het Ministerie heeft ten laste van de beleidsmaatregel Migratie- en personenverkeer een bedrag van SRD 100.000,- geraamd. De activiteiten met betrekking tot deze beleidsmaatregel omvatten het verbeteren werkprocessen en infrastructuur ten aanzien van migratie, consulaire zaken en personenverkeer. In het kader van deze beleidsmaatregel zal eveneens gewerkt worden aan het verder versoepelen van het visumbeleid, optimaliseren van het grensbewakingssysteem (Border Management System), ontwikkeling van een diasporabeleid, opstellen van migratieprogramma's en toetreding van Suriname tot de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM). In het komend planjaar 2017 zullen de inspanningen in het kader van deze beleidsmaatregel moeten resulteren in:

- Continuering van de voorbereidende activiteiten in het kader van e-visa;
- Evaluatie van het Border Management System;
- Aanstellen van Honorair consuls van Surinaamse origine voor strategische sectoren;
- Voorbereiding van wetgevingsproducten en speciale programma's inzake arbeidsmigratie;
- voortzetting van de technische samenwerking met de IOM.

Ten behoeve van de optimalisering van de dienstverlening en uit oogpunt van het garanderen van de veiligheid van zowel het personeel als het publiek zal in 2017 een aanvang worden gemaakt met de renovatie van het bijkantoor aan de Mr. Lim A Postraat, waar de Afdeling Consulaire Zaken is gehuisvest.

III.3.3.4 Ontwikkelingscapaciteit: Mobilisering van ontwikkelingsfondsen

Het Ministerie zal in het kader van de maatregel Internationale onderhandelingen in het komend planjaar 2017 SRD 250.000,- besteden. De te verwachten beleidsresultaten omvatten een intensievere aanpak bij implementatie van bilaterale overeenkomsten, het beleggen van River Council meetings, het herschrijven van het United Development Assistance Framework (UNDAF) op basis van een gepleegde evaluatie, het opstellen van voortgangsrapporten, capaciteitsversterking personeel van het Ministerie, start van de implementatie van de "Sustainable Development Goals" (SDG's), bevordering van het principe van "one government" benadering naar de VN en donorpartners.

III.3.3.5 Ontwikkelingscapaciteit; Versterking en hervorming van het Politiek Bestuurlijk Apparaat, Uitvoeringscapaciteit van het Overheidsapparaat

De maatregel beleidsonderzoek, planning en capaciteitsversterking, heeft als doel het Ministerie inzicht te verschaffen in fundamentele kennis van specifieke vraagstukken, waardoor zij de koers van het beleid inzake planning, monitoring en evaluatie kan bepalen. Ter verbetering van de communicatie naar de internationale partners toe zal de diplomatieke dienst verder geprofessionaliseerd worden, middels specifieke opleidingen, inclusief diplomatieke training en upgrading van de buitendienst. Voor het personeel van zowel de thuisdienst als de buitendienst zijn er opleidingen en trainingen in Spaans, Frans, Portugees, Mandarijn, Nederlands en Engels gepland. Gewerkt zal worden aan de finalisering van een "Wet in de Buitenlandse Dienst". Deze wet zal dienen als referentiekader voor de rechten en plichten van het personeel van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Voorts zal het ministeriue zich richten op Professionalisering van de diplomatieke dienst. Ten behoeve van deze beleidsmaatregel zal in het planjaar 2017 een bedrag van SRD 3.000.000,- worden geïnvesteerd.

Middels uitvoering van de beleidsmaatregel Residentiële kosten van lokale en buitenlandse vertegenwoordigingen streeft het Ministerie ernaar om via renovatie, de ambassades en consulaten in het buitenland efficiënter en effectiever in te zetten voor de ondersteuning van de nationale ontwikkeling. Ten behoeve van deze beleidsmaatregel is voor het planjaar 2017 een bedrag van SRD 3.000.000,- geraamd.

III.3.4 Ministerie Van Onderwijs Wetenschap En Cultuur

III.3.4.1 Algemeen

De ontwikkelingsinvesteringen van het Ministerie van Onderwijs Wetenschap en Cultuur zijn voor het planjaar 2017 geraamd op SRD 464.882.000,-. Deze investeringen zullen gepleegd worden ten behoeve van het hoofdbeleidsgebied **Sociale ontwikkeling**. Voor Onderwijs en Wetenschap zijn de investeringen geraamd op SRD 457.353.000,- ten behoeve van de uitvoering van programma's ter verbetering van bereikbaarheid en effectiviteit van het onderwijs op alle niveaus, onderzoek en ontwikkeling. De investeringen zijn onder meer gericht op structuur- en onderwijsinhoudelijke vernieuwing, bij- en herscholing van onderwijsgeevenden en bureaupersoneel, decentralisatie van het onderwijs en bouw, renovatie en inrichting van onderwijsfaciliteiten.

De investeringen voor Cultuur bedragen SRD 7.529.000,- en zijn gericht op behoud en bescherming van ons cultureel erfgoed, het ontwikkelen en toegankelijk maken van kunst- en cultuuronderwijs, het stimuleren en ontwikkelen van kunst- en cultuurproductie en capaciteitversterking van het Directoraat Cultuur. Inspanningen om het concept Cultuur voor Ontwikkeling verder gestalte te doen krijgen zullen worden gepleegd. Binnen de samenwerking tussen het Directoraat Cultuur en de Faculteit der Humanoria van de Anton de Kom Universiteit van Suriname zal gewerkt worden aan de opzet van de studierichting Cultuurwetenschappen.

III.3.4.2 Duurzame Sociale Vooruitgang, deelstrategie onderwijs: Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Infrastructuur

Binnen het beleidsprogramma **Infrastructurele werken** zal het scholenbouwprogramma inclusief overige voorzieningen in 2017 in Paramaribo, de randdistricten en het binnenland worden voortgezet, voor een

geraamd bedrag van SRD 23.400.000,- In dat kader zijn onder andere gepland: de bouw van een Basis- en VOJ-school te Pontbuiten; bouw van een scholencomplex te Bel a Soir Commewijne; vervanging oudbouw fase Havo I (16 lokalen en toiletengroep); renovatie van 5 gymzalen; vervanging oudbouw AMS fase 2 (lokale e.a. ruimten); bouw van praktijklokale ten behoeve van het LBO op verschillende lokaties; bouw VOS school te Moengo en omgeving; uitbreiding van 60 lokale ten behoeve van het Basis, VOJ en VOS onderwijs in het kustgebied; bouw basisschool te Goede Verwachting. Ook zullen kantoorfaciliteiten worden gebouwd.

III.3.4.3 Duurzame Sociale Vooruitgang, deelstrategie onderwijs: Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, ICT Sector

Voor wat betreft het **beleidsprogramma ICT (Automatisering)** zal via het **Bureau Informatie Communicatie en Onderwijs (BICTO)** worden gewerkt aan de integratie van de informatie en communicatie technologie (ICT) in het onderwijsproces. Wat op termijn zal moeten resulteren in verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs vanwege distance learning van leerkrachten en extra hulp met de vakken nederlands en taal onder andere voor kinderen van de basisschool. Voor 2017 is een bedrag ad SRD 22.000,- begroot gericht op de integratie van ICT in het onderwijsproces.

Binnen het **beleidsprogramma Informatie en communicatie**, zal via het **Bureau Communicatie en Media (BCM)** gewerkt worden aan verbetering van de communicatie vanuit het MINOWC naar de samenleving. Dit zal geschieden in de vorm van overdracht van kennis over vernieuwingen en beleidsinzichten vanuit het ministerie. Om genoemde communicatie te verbeteren is voor 2017 een bedrag ad SRD 1.033.000,- begroot.

In het planjaar 2017 zal aan het **Beleidsprogramma Onderzoek en Ontwikkeling** invulling worden gegeven middels de uitvoering van de volgende projecten:

Het project **Nationaal Orgaan voor Accreditatie (NOVA)**, voor het garanderen van de kwaliteitszorg en accreditatie binnen het onderwijs c.q. accreditatie van opleidingen op een structurele manier. Voor 2017 is ten behoeve van operationele kosten en kosten voor de voorbereiding van producten een bedrag ad SRD 500.000,- gereserveerd.

III.3.4.4 Duurzame Sociale Vooruitgang, Deelstrategie Onderwijs; Een integrale Strategie voor de Sociale Sector

Het project **Early Childhood Development (ECD)**, waarvoor voor 2017 een bedrag ad SRD 50.000,- is begroot, is onder andere gericht op de verbetering van de startpositie van leerlingen waarvan de thuistaal een andere is dan de schooltaal, middels stimulering van de algehele ontwikkeling van het kind van 0-8 jaar.

Het project **Schoolvoeding** via welke middels het verstrekken van onder andere melkproducten wordt voorzien in een behoefte van sociaal zwakke kinderen. Dit zal uiteindelijk moeten bijdragen aan de verbetering van de prestaties onder deze groep kinderen. Gelet op de hoge transportkosten naar het binnenland zal een nieuw concept worden ontwikkeld, waardoor ook sociaal zwakke kinderen in de overige districten in aanmerking kunnen komen voor schoolvoeding. Voor 2017 is een bedrag ad SRD 8.000.000,- gereserveerd, om in die behoefte te voorzien.

Activiteiten voor **“Basic Life Skills (BLS) Education”** die zijn voor 2017 begroot op SRD 100.000,- en omvatten de implementatie van het BLS-educatieprogramma in leerjaar 5 en 6 van het GLO en leerjaar 1 en 2 van het VOJ. Het BLS-educatieprogramma is gericht op het ontwikkelen van vaardigheden bij kinderen en jongeren, zodat zij opgewassen zijn tegen de uitdagingen van het leven

Het project **Ouderparticipatie en stimulerende unit** is voor 2017 begroot op SRD 20.000,-. De bedoeling van dit project is vergroting van de betrokkenheid van ouders bij het onderwijsgebeuren (samenwerken, samendenken en samendoen). Hierbij staat de leerling centraal, wat uiteindelijk zal moeten leiden tot een beter schoolresultaat.

Het programma **Vernieuwing onderwijsstelsel en verbetering van het onderwijs** is gericht op herstructurering, kwaliteitsbehoud en -verbetering en verder uitbouw van de vernieuwingen in het onderwijs en het onderwijssysteem. Wat naast infrastructurele werken ook het voorzien in nieuwe bij de tijd aangepaste leer- en onderwijsmiddelen inclusief ICT in het curriculum, omvat. Ook zijn meegenomen de aspecten opslagruimte, levering, verpakking en distributie van leermiddelen. Voor 2017 is een bedrag ad SRD 66.435.000,- begroot.

Via het project **Centrum voor Nascholing Suriname** (CENASU) zal in 2017 bijscholing van niet-onderwijzend en onderwijzend personeel worden voortgezet. In dit verband kan onder andere worden gedacht aan trainingen op het gebied van Human Resource Management en ICT. Ingaande het schooljaar 2016/2017 zullen trainingen ter upgradation worden gegeven aan onderwijsgeevenden, die in het bezit zijn van een onderwijzers-A-akte, hoofdkleuterleidsterakte, onderwijzersakte, hoofdakte en boslandakte. Ook aan de districtskwekelingen zal gelegenheid worden geboden om middels trainingen hun niveau te upgraden. Voor de uitvoering van deze maatregel is een bedrag ad SRD 500.000,- begroot.

Via het project **Suriname National Training Authority** (SNTA) zal assistentie worden verleend aan consultants en bij het organiseren van trainingen onder andere gericht op bijscholing van personeel ten behoeve van Technical Vocational Education Trainingsinstituten (TVET) en de SNTA. Hiervoor is ten behoeve van het planjaar 2017 een bedrag ad SRD 1.139.000,- begroot.

Het project **Bureau Speciaal Onderwijs** is gericht op een integrale, holistische aanpak binnen het onderwijssysteem om kinderen zo breed mogelijk binnen dat systeem te accommoderen, met de juiste zorg en didactische aanpak. Voor 2017 is ten behoeve van dit project een bedrag ad SRD 357.000,- begroot.

Voor diverse instellingen, die educatie en informatie verzorgen ten behoeve van de gemeenschap, in het bijzonder de schoolgaanden, zal het **Beleidsprogramma Subsidie en bijdragen** worden gecontinueerd. De financiële bijdrage aan **Stichting Dierentuin, Medische Zending en Parima** is totaal begroot op SRD 100.000,-. Aan de **stichtingen Kennedyschool en Mythylschool** wordt subsidie verstrekt voor respectievelijk onderwijs aan kinderen met een auditieve beperking en opvang van kinderen met een dubbele beperking in Suriname. Het bedrag in 2017 is begroot op SRD 200.000,-. Binnen dit programma is **Bijdragen aan huishoudens**, begroot voor SRD 10.147.000,-. Hiermee wordt de mogelijkheid geboden kosten voor studie in Suriname en in het buitenland te financieren. De **Stichting Conservatorium Suriname** is opgebracht voor een bedrag van SRD 1.300.000,-. Dit bedrag is gericht op het leveren van een bijdrage aan het op een hoger peil brengen van het muziekonderwijs in Suriname en de hier te lande aanwezige talenten te ontwikkelen.

Het project **Educatief Studentenopvangcentra** (ESOC) is gericht op het Structureren van de activiteiten rond de opvang van studenten. Om invulling hieraan te geven is voor 2017 voor een bedrag ad SRD 1.200.000 begroot.

Binnen het **beleidsprogramma Primair (Basis) Onderwijs** zullen twee programma's worden uitgevoerd. Het programma **Bijzonder Lager Onderwijs**, waaronder de scholen met een religieuze achtergrond (zoals RKBO, EBG, Sanatan Dharm, Arya Dewaker, SIS, Zevendaagse Adventisten, AMEC, Baptisten Gemeente, Bahai, Scholen met de Bijbel, SMA, Wesleyaanse Gemeente en EMG) vallen verzorgen onderwijs op GLO en VOJ niveau. Voor het planjaar 2017 is totaal SRD 176.717.000,- begroot.

Voor verbetering en ontwikkeling van de kwaliteit van het basisonderwijs zal het project **ondersteuning van Basisonderwijs in Suriname, Basic Education Improvement Project (BEIP) II** worden voortgezet. Hierbij zullen onderwijsprocessen en leergebieden worden ontwikkeld c.q. verbeterd. Daarnaast zullen leerkrachten onderwezen worden in de didactiek en methodiek van de nieuwe leergebieden. Voorts zullen managementvaardigheden van onderwijzend en niet-onderwijzend personeel worden verbeterd. De kosten die gepaard gaan met de uitvoering van BEIP II worden gefinancierd middels een lening van de Inter-American Development Bank (IDB). Voor 2017 is een bedrag van SRD 3.629.000,- begroot.

Binnen het **beleidsprogramma Secundair Onderwijs** wordt het Bijzonder Nijverheidsonderwijs en het Christelijk Pedagogisch Instituut ondersteund. De subsidie aan het **Bijzonder Nijverheidsonderwijs** wordt geraamd op SRD 906.000,-. Binnen dit onderwijstype worden studenten bepaalde beroepsgerichte praktische

vaardigheden bijgebracht. Ook wordt het **Christelijk Pedagogisch Instituut** financieel ondersteund, waarvoor SRD 4.686.000,- is begroot. Op dit instituut worden studenten op middelbaar niveau opgeleid tot leerkrachten.

III.3.4.5 Duurzame Sociale Vooruitgang, Deelstrategie Onderwijs; Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Kennissector

Binnen het **beleidsprogramma Hoger Onderwijs** is voor de **ADEK Universiteit van Suriname (ADEKUS)** voor 2017 een bedrag groot SRD 142.912.000,- begroot. Doel is de universiteit te ondersteunen bij de uitvoering van taken die liggen op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en universitair onderwijs.

Ook het hoger beroepsonderwijs wordt ondersteund middels onder andere subsidie aan de **Stichting Polytechnic College (PTC)**. Voor 2017 is daarvoor een bedrag ad SRD 4.000.000,- begroot. Het PTC heeft als doel het verzorgen van beroepsgerichte opleidingen, die moeten leiden tot het afleveren van afgestudeerden, die onder andere in staat zijn theoretische kennis te integreren en toe te passen bij het oplossen van technische problemen.

Ten behoeve van **Studielening voor Hoger onderwijs in Suriname** is een bedrag ad SRD 10.000.000,- begroot. Doel van het studiefinancieringssysteem is studenten in de gelegenheid te stellen middels een lening hun studie op middelbaar beroepsonderwijs- en hoger beroepsonderwijsniveau, evenals aan de ADEKUS te bekostigen. De ratio voor het invoeren van dit studieleningssysteem is dat onder andere het rendement van de student en de instelling wordt verhoogd en meer ruimte wordt gecreëerd voor kwaliteitsverbetering bij de instellingen.

III.3.4.6 Duurzame Sociale Vooruitgang; deelstrategie Cultuur

Binnen het **Beleidsprogramma Informatie en Communicatie** zullen **Kunst en Cultuur voorlichtingsprogramma's** worden uitgevoerd met een budget van SRD 750.000,-. Doel is meer bekendheid te geven aan aspecten van onze multiculturele samenleving en de activiteiten van het Directoraat Cultuur.

Aan het **Beleidsprogramma Onderzoek en Ontwikkeling** zal onder andere invulling worden gegeven middels implementatie van het project **Bevordering van Cultuurstudies**, dat in 2017 voor een bedrag van SRD 150.000,- zal worden uitgevoerd. Doel is het verrichten van onderzoek, alsmede het ontsluiten, vastleggen en toegankelijk maken van de veelheid aan culturele informatie als onderdeel van het rijk en divers Surinaams Cultureel Erfgoed.

In 2017 zullen de activiteiten gericht op training van erfgoed medewerkers, met het verrichten van concrete studies en veldonderzoeken, worden voortgezet.

De uit onderzoek en studie verkregen informatie zullen conform de internationale standaarden van de UNESCO worden gedocumenteerd en toegankelijk worden gemaakt voor het algemeen publiek.

Het programma **Inventarisatie en modernisering beheersysteem van en aankoop kunstwerken t.b.v. de Staatscollectie** is begroot voor SRD 12.000,-. Voor de staatscollectie van kunstwerken onder verantwoordelijkheid en beheer van het Directoraat Cultuur is dringend behoefte aan adequate opslagruimte. Ook dient de staatscollectie geïnventariseerd te worden en de conditie van kunstwerken die onder het beheer zijn van andere overheidsinstanties gecontroleerd te worden. Voorts is nodig een modern beheersysteem, met gebruikmaking van digitale technologie.

Binnen het programma **Bevorderen van een gedegen modern mediabeleid** zijn de activiteiten gericht op het verlenen van financiële en materiële ondersteuning aan organisaties die als doel hebben bevordering en verbetering van de kwalitatieve uitoefening van de journalistiek middels trainingen, workshops en seminars zoals Stichting ter Bevordering van de Journalistiek en Stichting Vereniging van Journalisten en de nog in te stellen mediaraad. De bestedingen voor 2017 zijn geraamd op SRD 50.000,-.

Voor het planjaar 2017 zal het **Beleidsprogramma Subsidie en bijdragen** worden gecontinueerd middels Subsidies en bijdragen aan culturele en overige niet-commerciële instellingen en/of instanties. Voor deze instellingen, die een sociaal-maatschappelijke en culturele achtergrond hebben, is in het planjaar 2017 SRD 1.200.000,- begroot. De tot 2015 apart opgebrachte instellingen, te weten Stichting Surinaams Museum, Cultureel Centrum Suriname en de Volksmuziekschool, Stichting Nationale Volks Muziekschool Suriname, Naks Gemeenschapscentrum, Stichting Openlucht Museum Fort Nieuw Amsterdam zijn nu ondergebracht onder genoemd programma.

Voor wat betreft het **Beleidsprogramma Kunst en Cultuur** zullen de volgende programma's worden gecontinueerd.

Het programma **Reguliere specifieke culturele activiteiten** is in het planjaar 2017 begroot voor SRD 850.000,-. In dit kader wordt aandacht besteed aan capaciteitsversterking en ontwikkeling van artistieke producties, cultuuronderzoeken en -publicaties en het bevorderen van integratie door middel van kunst en cultuur op nationaal, regionaal en internationaal niveau.

De bestedingen van het programma **Voorbereiding (en) deelname aan Carifesta** zijn voor 2017 geraamd op SRD 2.000.000,-. Met het concept Culture for Development wordt Carifesta gezien als een continu proces gericht op het stimuleren van nieuwe talenten, creatieve en innovatieve uitingen ter benutting van de economische potenties van de sector kunst en cultuur en het bevorderen van regionale integratie.

In 2017 zal het programma inzake het **Opzetten van landelijke kunst en nijverheidsprojecten en een permanente exporuite voor craft- en textielproducties** worden voortgezet. Met de instelling van de interdepartementale werkgroep voorbereiding Nationaal Craftboard, zijn er serieuze stappen gezet om te komen tot een structurele ontwikkeling van de kunstnijverheidsindustrie. De in de afgelopen jaren door het directoraat cultuur in samenspraak met de desbetreffende stakeholders geïnitieerde nijverheids-projecten, blijken in een enorme behoefte te voorzien.

Bovendien is als resultaat van de tot nu toe verrichte activiteiten, met name het organiseren van het jaarlijkse Handicraft Festival zichtbaar bijgedragen aan de verhoging van de kwaliteit van handicraft producten.

In 2017 zullen de activiteiten binnen dit programma zich voornamelijk richten op het voorbereiden van de crafters op de deelname aan regionale beurzen. Hiertoe zullen de volgende activiteiten worden uitgevoerd: trainingen kwaliteitsverbetering van de producten; verdere inrichting en operationalisering permanente expositieruimte en organisatie van nationale festivals. Daartoe is een bedrag ad SRD 100.000,- begroot.

Het programma **Landelijke viering nationale hoogtij-/feestdagen** betreft het begeleiden, coördineren en voorbereiden van activiteiten in verband met de viering van de door de Overheid erkende nationale feestdagen op landelijk niveau. Ter ondersteuning van het activiteitenprogramma dat in samenwerking met de relevante NGO's en de eventueel door de Overheid ingestelde Nationale Commissies zal worden uitgevoerd, is voor 2017 een bedrag van SRD 400.000,- begroot.

Een werkgroep zal worden ingesteld om een speciaal programma, waarbij bij de viering van bovenvermelde dagen primair zal worden gestimuleerd dat de activiteiten gericht zijn op het bevorderen van nationale eenheid en/of natievorming, te ontwikkelen en uit te voeren.

Het programma **Kunst- en Cultuureducatie** wordt in 2017 uitgevoerd met een budget van SRD 1.367.000,-. Deze betreft een meerjarig beleidsprogramma gericht op het doen opnemen van kunst- en cultuureducatie in het Onderwijscurriculum, te beginnen op de basisscholen. Doel is de betrokkenheid en participatie van de schooljeugd in het cultuurgebeuren te verhogen.

In 2017 zullen de activiteiten primair gericht zijn op het bevorderen van kunstenaars/artiestenbezoek aan scholen en samenstellen en uitgave van lesbrieven t.b.v. het onderwijs op VOJ en VOS-niveau.

Bij de uitvoering van het programma **Ondersteuning Culturele Centra Districten** zal met het oog op de bestaande districtsplannen afgestemd worden met het Ministerie van Regionale Ontwikkeling. Doel is beleving van kunst en cultuur door alle lagen van de gemeenschap. Per district zijn centra geïdentificeerd, die wederom vanuit het Directoraat Cultuur zullen worden ondersteund. In samenspraak en in samenwerking met de relevante stakeholders in de districten zullen er jaarlijks community festivals worden georganiseerd met de nodige financiële ondersteuning vanuit het Directoraat Cultuur. Deze community festivals zullen katalyserend moeten werken op de kunst- en cultuurontwikkeling in de respectieve districten. De kosten zijn voor 2017 geraamd op SRD 200.000,-.

Het programma **Opzet Nationaal Informatiecentrum Surinaamse Cultuur** heeft in 2017 een budget van SRD 100.000,-. Voorbereidingen zullen worden getroffen voor de opzet van een Nationaal Instituut voor Geschiedenis en Cultuur. Dit centrum heeft als doelstelling het bevorderen van onderzoek, vastlegging en toegankelijk maken van de Surinaamse cultuur en geschiedenis.

De samenwerking tussen het Directoraat Cultuur en de faculteit der Humaniora van de Anton de Kom Universiteit die in 2014 zijn beslag heeft gekregen zal onder meer moeten resulteren in het opzetten van bovengenoemd centrum.

Het programma **Cultuur Erfgoedzorg** heeft ten doel behoud van het erfgoed. Overeenkomstig het meerjarig beleidsprogramma van de UNESCO en de daaruit voortvloeiende internationale ontwikkelingen waarbij nadrukkelijk wordt gewezen op het groeiend belang van adequate zorg voor het menselijk cultureel erfgoed

(immaterieel en materieel), en het nationaal belang om het Surinaams cultureel erfgoed te beschermen en te behouden voor de toekomstige generatie, is het Cultuurbeleid van Suriname voor de komende jaren meer dan voorheen gericht op een actievere erfgoedzorg. De nieuwe organisatiestructuur van het directoraat cultuur is als zodanig aangepast, waarbij de functie van Onderdirecteur Cultureel Erfgoed is toegevoegd. Om invulling te geven aan het voorgaande is voor cultuur erfgoedzorg in 2017 een bedrag ad SRD 350.000,- begroot.

III.3.5 Ministerie Van Sport- En Jeugdzaken

III.3.5.1 Algemeen

De ontwikkelingsinvesteringen van het Ministerie van Sport- en Jeugdzaken zijn voor het planjaar 2017 geraamd op SRD 73.122.000,-. Deze investeringen zullen gepleegd worden ten behoeve van de beleidsgebieden Duurzame Sociale Vooruitgang Deelstrategie Sport en Cross-Cutting Ontwikkelingsdoelen Jeugd, die binnen het hoofdbeleidsgebied **Sociale Ontwikkeling** vallen.

Voor het **beleidsgebied Duurzame Sociale Vooruitgang Deelstrategie Sport** zullen de investeringen op basis van een weloverwogen sport-, recreatie- en bewegingsbeleid worden gepleegd gericht zijn op het waarborgen en stimuleren van kwalitatieve sport-, recreatie- en bewegingsactiviteiten waaraan de totale bevolking, in het bijzonder de jeugd, kan deelnemen. Op basis van het **Kon na wan** principe worden deze activiteiten in buurten en/of in formele organisaties ontplooid worden. Met inzet van lokaal en buitenlands kader kan interesse voor sportbeoefening groeien en talentontwikkeling voor deelname aan de topsport plaatsvinden. Ter ondersteuning zullen de sport- en jeugdaccommodaties worden verbeterd. De Regionale Sportacademie zal in 2017 verder worden uitgebouwd met als doel de topsport in de regio en in Suriname in het bijzonder, op een hoger niveau te brengen. Voorts zal onderzoek worden verricht, de informatievoorziening worden verbeterd en de deskundigheid worden bevorderd. Mogelijkheden zullen worden gecreëerd voor deelname aan sportevenementen en -uitwisselingsprogramma's. Een actieve leefstijl wordt ook in 2017 gepromoot via programma's ontwikkeld voor inactieve volwassenen met speciale aandacht voor ouderen, sociaal zwakkeren, mensen met een beperking of chronische aandoeningen. De investeringen voor 2017 zijn geraamd op SRD 48.122.000,-.

Voor wat betreft het **beleidsgebied Cross-Cutting Jeugd** hebben de investeringen in buiten- en naschoolse activiteiten ten doel de jeugdigen mogelijkheden te bieden om zichzelf te ontwikkelen tot zelfstandige burgers en actief deel te kunnen nemen aan het sociaal en economisch leven. Relevante aandachtspunten hierbij zijn opvoeding en vorming, ontwikkeling en participatie, bescherming en mogelijkheden, vroegtijdig signaleren van problemen en aanpak. Instellingen en organisaties met jeugdprogramma's zullen verder worden ondersteund. De organisatiegraad van buurt- en jeugdorganisaties zal worden verhoogd ter verbetering van het woon- en leefklimaat van de gemeenschap in het algemeen en van jeugdigen in het bijzonder. Ook zal het Nationaal Jeugd Instituut worden uitgebouwd met het doel de participatie van de jeugd op onder andere bestuurlijk niveau te verbeteren. De investeringen zijn geraamd op SRD 25.000.000,-.

III.3.5.2 Duurzame Sociale Vooruitgang, Cross-Cutting Ontwikkelingsdoelen, Sport

Binnen het **Beleidsprogramma Topsportontwikkeling** zullen de volgende programma's worden uitgevoerd. Het programma **Gestructureerde aanpak van de Recreatiesport, Jeugdsport en Bewegingsrecreatie** wordt uitgevoerd met als doel de kwaliteit van het bewegen te verbeteren door kinderen bekend te maken met en bepaalde sportactiviteit en te stimuleren om te gaan sporten in ongeorganiseerd en georganiseerd verband. Dit programma wordt uitgevoerd via de speerpunten Gemeenschapssport (Kon na wan), Inzet van buitenlands kader en Volksbeweging. Via buurtsport (gemeenschapssport) in diverse wijken, woon- en leefgebieden wordt de interesse voor de sportbeoefening gestimuleerd, waardoor verdere sportbeoefening en –ontwikkeling van het talent kan worden ontwikkeld. Een vlottere doorstroming naar de georganiseerde sport wordt hierdoor bevorderd. Door vorming van de jeugd kunnen de maatschappelijke problemen waarmee de jeugd te kampen heeft, worden teruggedrongen. Volksbeweging heeft als doel het stimuleren van een actieve gezonde levensstijl waarvoor beweeg- en sportprogramma's worden ontwikkeld voor inactieve en actieve burgers met aandacht voor ouderen, minvermogens mensen met een beperking of chronische aandoening. De totale raming voor genoemd planjaar bedraagt SRD 7.000.000,-.

Het programma **Instituut Nationale Sportselecties (INS)** is voor 2017 begroot op SRD 500.000,-. Doel is een bijdrage te leveren aan een gestadige groei en ontwikkeling van de topsport. In dit planjaar zal het begrote bedrag besteed worden aan de volgende inspanningen: organisatorische versterking van INS; topsport- en talentontwikkeling; educatie en specifieke kadervorming; sociaalmaatschappelijke, psychologische en mentale begeleiding; sport medisch advies en keuring (SMAK), sport en wetenschap en sportdatainfrastructuur.

De maatregel **Topsportprojecten** heeft ten doel het bieden van garanties aan Surinaamse topsporters om deel te kunnen nemen aan regionale en internationale sportevenementen. Voorzien zal worden in de nodige faciliteiten voor een professionele deelname. De uitzending van nationale selecties en individuele sporters zal na een objectieve beoordeling en advies van het Instituut voor Nationale Sportselecties plaatsvinden. De raming voor 2017 bedraagt SRD 2.500.000,-.

De maatregel **Jeugd- en sportontwikkeling regionale gebiedsdelen** heeft als doel de participatie van de jeugd en volwassenen over het gehele land (uitgezonderd Paramaribo en Wanica) in bewegings-, sport- en jeugdactiviteiten te vergroten en om gemeenschapsontwikkeling in de ruimste zin te bevorderen. Het programma is gericht op bewegen, gezondheid, vroege herkenning van talent en talentontwikkeling. De raming voor 2017 bedraagt SRD 4.000.000,-.

Het programma **Internationale jeugdsportevenementen** (voorheen maatregel Inter Guyanese Spelen) is voor 2017 geraamd op SRD 2.500.000,-. Doel is talentontwikkeling en topsportbevordering. Een zo breed mogelijke en verantwoorde deelname van de jeugd aan sportactiviteiten en het systematisch en planmatig verbreden van het niveau van de sportbeoefening van de schoolgaande jeugd onder de 19 jaar als belangrijke onderbouw voor de piramidale opbouw van de sport in het algemeen wordt hierdoor mogelijk gemaakt. De schoolgaande jeugd van de Guyana's wordt hierdoor in de gelegenheid gesteld elkaar op sportief gebied te ontmoeten in diverse takken van sport en mede sportieve relaties tussen de Guyana's te bestendigen. De sportonderdelen zijn: atletiek, schaken, wielrennen, zwemmen, basketbal, volleybal en voetbal. Binnen deze maatregel wordt ook de deelname aan regionale en internationale spelen gefinancierd, waaronder de Consude Games en de Gymnasiade.

III.3.5.3 Duurzame Sociale Vooruitgang, deelstrategie Sport: Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Infrastructuur

Binnen het **Beleidsprogramma Infrastructurele werken** zal het programma **Bouw, civieltechnische en logistieke activiteiten** in 2017 voor een bedrag van SRD 20.122.000,- worden uitgevoerd. Doel is het scheppen en instandhouden van voorwaarden, faciliteiten en middelen ten behoeve van de vorming, ontwikkeling en participatie van de bevolking aan sport- en gemeenschapswerk, in het bijzonder de jeugd. Voor het personeel zal verder worden gewerkt aan verbetering van de fysieke werkomgeving middels renovaties aan bestaande werkruimten en dienstpanden, de afbouw en inrichting van de centrale huisvesting van het Ministerie. De sportinfrastructuur zal verder worden verbeterd, instandgehouden en uitgebreid. Voorts wordt binnen dit programma sport- en diverse materialen aangeschaft ter voorziening van de multifunctionele centra en in de behoefte van sportverenigingen, stichtingen die een aanvraag hebben gedaan.

Het Beleidsprogramma Onderzoek en ontwikkeling wordt in 2017 uitgevoerd via het programma Ontwikkeling van het Sport- en Jeugdbeleid middels Onderzoek, Informatievoorziening en Deskundigheidsbevordering voor een bedrag van SRD 3.000.000,-. Binnen dit programma zullen onderzoeksprojecten worden uitgevoerd om informatie te verzamelen ten behoeve van beleidsontwikkeling, -uitvoering, -monitoring en informatievoorziening. Versterking van sport-, jeugd- en buurtorganisaties zal plaatsvinden middels de uitvoering van managementtrainingen. Ter upgradering van het personeel van het ministerie zullen diverse sport- en kaderopleidingen worden verzorgd. Buitenlands kader zal worden ingezet om jongeren te stimuleren om te sporten, talent te spotten en te begeleiden.

Het **Beleidsprogramma Subsidie en bijdragen** zal in het planjaar 2017 via **Subsidie aan sportorganisaties en andere instellingen** worden gecontinueerd. Doel is de buurt-, jeugd- en sportontwikkeling te ondersteunen ter bevordering van de cohesie in de samenleving. Sportorganisaties worden financieel bijgestaan bij de uitvoering van hun jaarprogramma, deelname aan c.q. organisatie van regionale/internationale evenementen en trainingen en carrièreplanning van topsporters. Voor 2017 zijn de bestedingen begroot op SRD 5.000.000,-.

Ook zal het programma **Bijdragen aan overheids- / niet-commerciële instellingen** worden uitgevoerd voor een bedrag van SRD 3.500.000,-. De instellingen zijn opgericht om het sportbeleid van de overheid te ondersteunen. Vanaf 2017 zullen de Stichting Suriname Anti Doping Autoriteit (SADA), Regional Sport Academy (RSA) en School Sport Federatie (SSFS) via dit programma financieel worden bijgestaan. De SADA en RSA werden voordien als aparte beleidsmaatregelen opgenomen. De SADA heeft tot taak het gebruik van verboden middelen en methoden binnen de sport uit te bannen en zal in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende instanties regelgeving op dit stuk maken en uitvoeren. Het RSA heeft als doel de coördinatie en integratie van projecten en programma's voor talentontwikkeling en topsport in de regio met als 6 peilers: onderwijs, talent- en topsportontwikkeling, onderzoek, sporttoerisme en sporttrainingskampen. De SSFS die in 2016 is opgericht, heeft als doel het doen organiseren en het structureel bevorderen van schoolsport binnen het primair, secundair en tertiair onderwijs.

III.3.5.4 Duurzame Sociale Vooruitgang, Sociaal, Cross-Cutting Ontwikkelingsdoelen, Jeugd Deelstrategie Sport; Een integrale Strategie voor de Sociale Sector

Het **Beleidsprogramma Jeugdontwikkeling** omvat de volgende vijf programma's:

Het programma **Voorzien in de ontwikkeling van de jeugd** ter ondersteuning van het algemeen jeugdbeleid zal in 2017 worden voortgezet met een begroting van SRD 3.000.000,-. Doel is middels het ontwikkelen van projecten bij te dragen aan de bevordering van het maatschappelijk functioneren van de jeugd en de vermindering van jeugdwerkloosheid. Het project Zinnvolle vrijetijdsbestedingsactiviteiten wordt uitgevoerd om jongeren tussen de 5 en 24 jaar een verantwoorde en zinnvolle besteding van hun vakantie te kunnen bieden. Opvang en begeleiding vinden plaats middels vormingsactiviteiten. Mogelijkheden worden geboden op het gebied van educatie, recreatie en werkgelegenheid aan de jeugd gedurende de vakantie.

Het programma **Ondersteuning instellingen en organisaties met jeugdprogramma's** heeft als doel een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling en uitvoering van jeugdprogramma's die de jeugd de vaardigheden en instrumenten aanreiken ter voorbereiding op hun functioneren in de maatschappij. De bestedingen worden voor 2017 geraamd op SRD 8.000.000,-. Jaarlijks wordt met financiële ondersteuning van het ministerie landelijk een schoolpakkettenproject uitgevoerd. Aan schoolgaande kinderen uit sociaal zwakke gezinnen wordt een standaard schoolpakket inclusief uniform verstrekt. Dit project wordt in nauw overleg met het Nationaal Jeugd Instituut en relevante buurt- en jongerenorganisaties uitgevoerd.

Het programma **Instandhouding en verdere uitbouw Nationaal Jeugdinstituut** heeft als doel het bevorderen van de participatie van jongeren en wordt voortgezet in 2017 met een begroting van SRD 7.000.000,-. In dit planjaar zal verder uitvoering worden gegeven aan: het scheppen van voorwaarden voor het beleggen van vergaderingen van het Jeugdparlement voor het nemen van beslissingen, het initiëren van projecten, seminars en het onderhouden van contacten tussen de leden; het informeren van de samenleving omtrent het jeugdbeleid; zorg voor deelname aan conferenties nationaal, regionaal en internationaal ten behoeve van de kwaliteitsontwikkeling van het Jeugdparlement; zorg voor netwerkversterking van het Jeugdparlement zowel nationaal, regionaal als internationaal, uitvoering van projecten van de vaste commissies. Binnen deze maatregel worden vanaf 2017 ook de programma's van de Caricom Jeugdambassadeurs (CYA) en Millennium Development Goals Ambassadeurs (UN MDG YA) samen met de afdeling Nationale en Internationale Betrekkingen van het Directoraat Jeugdzaken uitgevoerd. Het hoofddoel van de CYA is het promoten van de CSME, alsook het initiëren van projecten die betrekking hebben op de problematiek van de jongeren op regionaal niveau. Wat betreft UN MDG YA is de voornaamste taak de Surinaamse jongeren zoveel mogelijk bewust te maken van en te betrekken bij activiteiten betreffende de MDG's.

Het programma **Versterking en begeleiding van risico-jongeren** zal in het kader van het nieuw beleid met betrekking tot gemeenschapsontwikkeling worden uitgevoerd voor een bedrag van SRD 3.500.000,- in 2017. Deze maatregel is gericht op het begeleiden en versterken van kwetsbare jongeren, met name scholierenmoeders, vroege schoolverlaters, jongeren die dreigen te ontsporen en die in aanraking zijn gekomen met de justitie, jongeren met een beperking en kinderen zonder adequate opvang en begeleiding na schooltijd. Middels voorlichting en begeleiding zullen deze jongeren toegerust worden met sociale en technische vaardigheden met als doel het verbeteren van hun kansen op maximale ontplooiing.

Het programma **Versterking jeugd en gemeenschapsontwikkeling** wordt voor 2017 begroot voor SRD 2.500.000,-. Doel is actieve participatie van jongeren in ontwikkeling en de actieve participatie van gemeenschappen bij de ontwikkeling van jongeren te bevorderen. In dit planjaar zal het accent liggen op

versterking van buurtorganisaties, die activiteiten zullen ontplooiën gericht op het toerusten van de jeugd met vaardigheden en kennis tot het maken van verantwoorde keuzen.

Aan het **beleidsprogramma Subsidie en bijdragen** zal uitvoering worden gegeven middels de maatregel **Subsidie aan jeugdorganisaties** in 2017 met een begroting van SRD 1.000.000. Door middel van het subsidiebeleid worden voorwaarden geschapen voor de jeugd om tot ontplooiing te komen. Doel is organisaties die werken met en voor de jeugd in staat te stellen zich verder te ontwikkelen en op termijn hun doelen zelfstandig te bereiken.

III.3.6 Ministerie Van Volksgezondheid

III.3.6.1 Algemeen

Het Ministerie van Volksgezondheid heeft voor de ontwikkelingsprojecten in het dienstjaar 2017 SRD 289.325.000,- geraamd. Naar doelstelling kunnen projecten in verschillende typen programma's worden ondergebracht, met name: Infrastructurele Werken, Institutionele Versterking, Onderzoek en Ontwikkeling, Binnenlandse Veiligheid, Subsidies en Bijdragen en Ziektebestrijding en Preventie. Een programma bestaat uit meerdere projecten en een project uit meerdere activiteiten, waarbij per activiteit een specifiek doel wordt nagestreefd. Eén project kan derhalve gericht zijn op het realiseren van meerdere doelen, die afhankelijk van het doel (deelproject) onder meerdere typen programma's worden ondergebracht. Voor 2017 zijn de Volksgezondheidsprogramma's met een relatief hoog budget respectievelijk Subsidies en Bijdragen, 47%, Ziektebestrijding en Preventie, 43% en Infrastructurele Werken, 8%.

De projecten worden per type programma en naar rangorde van codering beschreven. De type programma's zijn geplaatst onder de vier hoofdbeleidsgebieden, die in het concept Ontwikkelingsplan 2017-2021 zijn geïdentificeerd, te weten: 1. Ontwikkelingscapaciteit, 2. Productie Groei, 3. Sociale Ontwikkeling en 4. Milieu. Volksgezondheid behoort tot één van de acht beleidsgebieden binnen hoofdbeleidsgebied Sociale Ontwikkeling.

III.3.6.2 Duurzame Sociale Vooruitgang, Deelstrategie Volksgezondheid

Het project **Support to the Health System Strengthening Program** heeft onder meer ten doel het verbeteren van de toegang tot gezondheidszorgdiensten op het AZP-terrein en kwaliteitsverbetering van plaatselijke dienstverlening. De activiteiten hebben een tweeledig karakter en vallen onder de programma's Infrastructurele Werken en Institutionele Versterking. Tot de infrastructurele (constructie) werken behoren onder meer: het aanleggen van een nieuw rioleringsstelsel, van een verbinding met het bestaande pompstation, van nieuwe wegen, verbeterde bestrating naar de spoedeisende hulp en het opzetten van een parkeergebouw. De plaatselijke werken (site works), waaronder het slopen en verplaatsen van gebouwen vangen in 2016 aan en worden in 2020 afgerond. Het grootste deel zal in 2018 worden opgeleverd. Voor 2017 worden de infrastructurele werken ten bedrage van SRD 8.464.000,- gefinancierd en is opgebouwd uit leningen van de Islamitische Ontwikkelingsbank (IsDB) en het OPEC Fonds voor Internationale Ontwikkeling (OFID) en een overheidsbijdrage. Het aandeel van de financiers in de totale projectkosten (infrastructureel als institutioneel) is respectievelijk: IsDB 19%, OFID 47% en Overheid 34%.

Het project **Interventies bij rampspoed en gezondheidsdreiging** heeft ten doel middels activiteiten gezondheidsinstellingen en andere sectoren in Suriname in betere staat van paraatheid te brengen in tijden van rampspoed en gezondheidsdreiging. Enkele activiteiten zijn: het inrichten en operationeel houden 24uurs huisartsenposten, het in voorraad hebben van vaccins en bespuitingsmiddelen en het ontwikkelen van rampenplannen. Tot de activiteiten met een institutioneel versterkend karakter behoren het trainen van kader in rampenbeheersing en spoedeisende zorg en het aanpassen van wetgeving om te voldoen aan internationaal gestelde regels. Uitgaven aan institutioneel versterkende activiteiten zijn voor 2017 geraamd op SRD 317.000,-.

Enkele geplande activiteiten binnen het project **Institutionele versterking van verpleegkundigen en aanverwante beroepen**, dat ten bedrage van SRD 387.000,- uit overheidsbegroting zal worden gefinancierd, zijn: 1. Het opzetten van enerzijds een informatie en communicatie Nursing data en anderzijds een Management Informatie Systeem (MIS) voor de productie en beheer van gewenste statistieken, 2. Het trainen

van leidinggevende verpleegkundigen in Leadership for Change en 4. Het ontwikkelen van een Strategisch Beleidsplan 2017-2020.

Binnen het programma Institutionele Versterking behoort het deelproject **Support to the Health System Strengthening Program**, dat betrekking heeft op de fase na oplevering van het hypermodern 300 beddenhuis voor tertiaire zorgverlening op het AZP terrein. Tot de institutioneel versterkende activiteiten behoren: 1. inrichting van het beddenhuis en de poliklinieken, 2. het doen verzorgen van gespecialiseerde trainingen, 3. consultancydiensten bij de bouw en aanschaf van apparatuur, 4. ondersteuning van de projectleiding, en 5. financial auditing. De uitgaven voor 2017 ten bedrage van SRD 130.000,- worden gefinancierd met leningen van IsDB, OFID en overheidsbijdrage.

Het project **Aanvulling tekort medische specialisten en overig medisch kader** is één van de twee projecten binnen het programma Onderzoek en Ontwikkeling. Voor 2017 zijn de uitgaven geraamd zijn op SRD 760.000,- te laste van de overheidsbegroting. De middelen worden gesteert in een revolverende studiefonds bij de Nationale Ontwikkelingsbank (NOB) mede ter dekking van de jaarlijkse uitzendkosten voor buitenlandse stage van Surinaamse medische-specialisten-in-opleiding. Op basis van een lopend contract met de Cubaanse overheid worden medische specialisten en overig medisch kader naar Suriname uitgezonden om tijdelijk te voorzien in het lokaal tekort van dat betreffend kader.

Het tweede project binnen het Onderzoek en Ontwikkelingsprogramma is **Operationalisering van het Huisarts Instituut Suriname**, dat ten doel heeft verbetering van de gezondheidszorg van Suriname middels het verzorgen van opleidingen volgens curriculum tot huisarts specialisten, doctorassistenten en Train de Trainers Cursussen (CTT) volgens kwaliteitsstandaarden. Ter behoud van de medische bevoegdheid zijn er jaarlijks een aantal punten nodig, die met activiteiten van de opleiding of bijscholing gehaald moeten worden. Aan de accreditatie en registratie, die in 2015 zijn voorbereid zullen in 2016 en 2017 verder gestalte worden gegeven. In 2016 vangt een tweede groep Doktersassistent cursus en een groep CTT. De uitgaven zijn voor 2017 zijn geraamd op SRD 1.005.000,-.

Als gevolg van globalisatie kunnen ziekten, die epidemische vormen aannemen makkelijk het land binnenkomen. Behalve ziekten zijn ook veranderende klimatologische omstandigheden van invloed op de volksgezondheid. Via het project **Interventies bij rampspoed en gezondheidsdreiging**, dat valt onder het programma Binnenlandse Veiligheid, kunnen gezondheidsinstellingen en andere sectoren in het land in betere staat van paraatheid worden gebracht om snel op rampen en gezondheidsbedreigende situaties te reageren. Essentieel in het netwerk van spoedeisende medische hulpverlening zijn de 24 uren huisartsenposten en de aanschaf van benodigd materiaal ter bestrijding en beteugeling van vector ziekten zoals zika, chikungunya en dengue en vector controle op de Aedes egypti muskiet. Voor 2017 zijn de uitgaven geraamd op SRD 3.000.000,- enerzijds voor acute hulpverlening bij rampspoed en gezondheidsdreiging ten bedrage van SRD 1.000.000,- en anderzijds ter bestrijding van vector ziekten voor een bedrag van SRD 2.000.000,-.

Via het programma **Subsidies en Bijdragen** zal de dienstverlening in 2017 vanuit acht instellingen door het Ministerie van Volksgezondheid worden gecontinueerd ten bedrage van SRD 151.500.000,-, dat ca. 47% van de geraamde programma uitgaven beslaat. Tot de acht instellingen behoren onder meer: het Staatziekenfonds (SZF), de Regionale Gezondheidsdienst (RGD), de Medische Zending Primary Health Care (PHC) en het Psychiatrisch Centrum Suriname (PCS).

Ten aanzien van het project **Additionele Overheidsbijdrage Staatsziekenfonds**, dat 36% van de subsidie beslaat, heeft de Regering vooruitlopend op een definitieve vaststelling, besloten de huidige premie, die de Staat Suriname betaald ten behoeve van verplichtverzekerden bij het SZF, te verhogen van 9 naar 12 procent per ingaande 1 januari 2015. De verhoging is mede ter aanvulling van het tekort op het tarief voor ligdagen aan de ziekenhuizen. Voor 2017 is SRD 55.000.000,- begroot.

Het aandeel van instellingen die primaire gezondheidszorg (RGD en MZ) en psychiatrische zorgdiensten (PCS en BDT) verlenen is in de geraamde subsidie respectievelijk 36% en 13%. De onderwijsinstelling COVAB beslaat 6% en de stichtingen JTV en de Nationale Bloedbank beslaan samen 9% van de subsidie voor 2017.

Tabel III.3.6.1 Geraamde subsidie voor 2017 per instelling

Subsidie ontvangende stichtingen	Geraamde Subsidie 2017 (SRD)
Stichting COVAB	9,500,000
Stichting Medische Zending (P.H.C)	27,000,000
Stichting Jeugd tandverzorging (J.T.V)	11,000,000
Lig- verpleeg- en medische kosten chronische patiënten P.C.S.	18,000,000
Stichting Regionale Gezondheidsdienst (RGD)	27,000,000
Stichting Bureau Dak- en Thuislozen (BDT)	2,000,000
Stichting Nationale Bloedbank Surinaamse Rode Kruis	2,000,000
Additionele Overheidsbijdrage Staatsziekenfonds (SZF)	55,000,000
Totaal	151,500,000

Ten laste van het project **Afbouw Regeling Medische Uitzending Lokale Opbouw Voorzieningen (ARMULOV)** dat voor 2017 begroot is voor SRD 29.000.000,- zullen de volgende kosten naar orde van aandeel worden gedekt: 1. bestraling in het radiotherapeutisch centrum van het AZP, 57%, 2. de lokale behandeling van laagfrequente aandoeningen, 17%, 3. Tertiaire of Top specialistische zorg, 14%, en 4. Uitzendingen naar het buitenland via het SZF, 12%. Ofschoon het aantal uitzendingen drastisch zijn afgenomen van 100 (2012) naar 38 (2014) zijn de kosten per uitzending per patiënt gestegen van maximaal USD 20.000,- (2012) naar USD 48.000,- (2013).

Voor het project **Global Fund ter bestrijding van HIV/AIDS, Tuberculose en Malaria** zijn voor 2017 de uitgaven geraamd op SRD 22.116.996,- .

Tot de bestrijdingsactiviteiten van HIV/AIDS behoren onder meer: 1. het verruimen van het aantal HIV test sites (ca. 10 sites landelijk en op 56 poliklinieken van de MZ) 2. het vergroten van de toegang tot zorg en medicamenten voor ca. 1000 HIV/AIDS patiënten en 3. het psychosociaal begeleiden van deze patiënten. In 2017 zullen de bestaande HIV test sites worden versterkt. Voor de landelijke TBC-bestrijding zullen met de beschikbare middelen in 2017 trainingen worden georganiseerd ter verbetering van de vroege diagnose en behandeling van deze ziekte. Bij de bestrijding zal specifieke aandacht worden gegeven aan patiënten met een verhoogd risico voor het oplopen van TBC, waaronder patiënten met HIV/AIDS, gevangenispopulatie en inheemsers in het verre binnenland. Met betrekking tot malaria zal de bestrijding van opkomende malaria-epidemieën in de bewoonde gebieden in het binnenland worden gecontinueerd en de bestrijding onder de mobiele populaties in de goudconcessies zal in samenwerking met Global Fund worden geïntensiveerd.

Binnen het project **Support to the health sector** loopt het leningscontract met de Agence Française de Developpement (AFD) voor de bouw van het Albina hospitaal per 9 oktober 2016 ten einde. Voor de afbouw, die gepland was voor november 2015 wordt als gevolg van opgetreden stagnaties, koers ontwikkelingen en bijgekomen noodzakelijke meerwerken, nog zes maanden uitgetrokken. Na oplevering van het hospitaal zal de operationalisatie plaatsvinden, waarvoor de kosten ten laste van de overheidsbegroting geraamd zijn op SRD 12.763.000,-. Enkele operationele kosten zijn: medicamenten, voorraden, inventaris, personeel, consultansy fees en noodzakelijke infrastructurele werken.

De uitgaven aan het project **Bestrijding van Chronische Niet-Overdraagbare Aandoeningen (NCDs)** zijn voor 2017 geraamd op SRD 8.050.000,-. Met de middelen zullen de beleidsplannen ten aanzien van enerzijds Cardiovasculaire ziekten, Diabetes Mellitus en Kanker en anderzijds de risicofactoren roken, alcohol, ongezonde voeding en overgewicht in uitvoering worden gebracht. De activiteiten zullen onder meer gericht zijn op: 1. Training van gezondheidswerkers in implementatie en management van NCD programma's ter preventie van risico factoren, 2. Het implementeren van NCD surveillance systeem, en 3. Het ontwikkelen van publieke educatie programma's inzake gezondheid, gezondleefstijl en het beheersen van NCDs.

Ondanks dalende maternale en zuigelingensterftecijfers in 2013, respectievelijk 130 en 15.9 ten opzichte van 2000 respectievelijk 153 en 20.2 hebben diverse activiteiten ter verbetering van de gezondheid van betreffende

doelgroepen, niet tot het gewenste resultaat geleid. Binnen het project **Terugdringen moeder- en kindsterfte** zullen de activiteiten in 2017, waarvan de uitgaven begroot zijn voor SRD 3.330.000,- onder meer gericht zijn op: 1. het produceren en uitzenden van voorlichtingsprogramma's, 2. het trainen van gespecialiseerd personeel, 3. het implementeren van het Safe Motherhood Plan of Action, 4. Bewustwordingscampagnes, en 5. Training in gemeenschapsparticipatie.

Met het implementeren van de Wet Nationale Basiszorgverzekering in 2014 heeft de Regering de eerste stap gezet ter realisering van een duurzaam sociaal zekerheidsstelsel en het mogelijk elimineren van ongelijkheden voor iedere ingezetene van Suriname. De Basiszorgverzekering voorziet in een basispakket van gezondheidszorgdiensten, waarin in de afgelopen jaren hiaten zijn opgemerkt in de benodigde zorg van met name de chronische patiënten. Middels het project **Evaluatie Nationale Basiszorgverzekering en aanvulling tekorten** zullen op verschillende evaluatie momenten worden nagegaan als het gestelde doel bereikt wordt. De uitgaven van alle activiteiten, inclusief de aanvulling van het basispakket voor de chronische patiënten, komen ten laste van gereserveerde middelen, die voor 2017 zijn geraamd op SRD 8.000.000,-.

De uitgaven aan het project **Aankoop vaccins, laboratoriumbenodigdheden, medicamenten, hulpmiddelen en laboratoriumkosten ten behoeve van het Bureau voor Openbare Gezondheidszorg (BOG)** zijn voor 2017 geraamd op SRD 4.560.000,- en komen ten laste van de Staatsbegroting. Als dienstonderdeel van het Ministerie van Volksgezondheid is het Bureau voor Openbare Gezondheidszorg (BOG) mede verantwoordelijk voor het waarborgen van de gezondheidszorg door het verrichten van kwalitatieve onderzoeken, volgens universele standaarden in het Centraal Laboratorium. Het BOG is tevens belast met het uitvoeren van inspectie bij overige in Suriname gevestigde laboratoria. Om de voortgang van deze activiteiten te garanderen, zullen de laboratorium benodigdheden vanaf het begrotingsjaar 2017 niet meer onder de apparaatskosten worden opgenomen, onder een apart beleidsprogramma.

Uitgaande van het feit dat geestelijke en lichamelijke gezondheidszorg onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, zal het project **Verbeteren Geestelijke Gezondheidszorg en Suicide Preventie** in 2017 van start gaan met een geraamd budget van SRD 900.000,-. Het National Mental Health Plan en het Nationaal Plan voor Suicide Preventie werden respectievelijk in 2015 en 2016 opgesteld. Tot de activiteiten behoren onder meer: 1. Het aanpassen, bespreken, aan DNA aanbieden en het doen afkondigen van wet- en regelgeving, 2. Bekendheid geven aan het belang van de geestelijke gezondheid (welzijn) en begrip kweken voor mensen met psychische aandoeningen, 3. Het decentraliseren van psychiatrische zorg en integreren van de geestelijke gezondheidszorg in de eerste en tweedelijns, 4. Het uitbreiden en versterken van kader werkzaam in de geestelijke gezondheidszorg, 5. Het opzetten van suïcidepreventieprogramma middels intersectorale samenwerking, en 6. Het verbeteren van de opvang en begeleiding van tentamen suïcideplegers en van nabestaanden van mensen die middels suïcide om het leven zijn gekomen.

Het project **Medicamentenvoorziening BGVS ten behoeve van de totale gemeenschap** is voor 2017 geraamd op SRD 35.042.000,-. Geneesmiddelenvoorziening is staatszorg, die toevertrouwd is aan het Bedrijf Geneesmiddelen Voorziening Suriname (BGVS), dat ter garandering van die voorziening speciaal daartoe werd opgericht. Bij de aankoop van medicamenten en medische verbruiksartikelen gepaard gaande kosten worden met overheidsmiddelen gefinancierd, die tot en met 2016 uit de begroting van het Ministerie van Binnenlandse Zaken werd opgenomen ten bedrage van SRD 24.000.000,- en tegen een oude (3,35) koers voor de USD. Vanaf 2017 zullen de kosten voor de geneesmiddelenvoorziening uit de begroting van het Ministerie van Volksgezondheid worden gefinancierd tegen een aangepaste (7,30) USD-koers.

III.3.7 Ministerie Van Sociale Zaken En Volkshuisvesting

III.3.7.1 Algemeen

De voorgenomen ontwikkelingsinvesteringen van het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting voor het planjaar 2017 zijn geraamd op SRD 751.748.000,-. Deze investeringen zullen binnen het hoofdbeleidsgebied Sociale Ontwikkeling worden gepleegd.

Voor Institutionele versterking is een bedrag van SRD 4.000.000,- gereserveerd, om instituten binnen het ministerie op te zetten of te versterken. Ook moeten waar nodig, training en scholing plaatsvinden, waardoor het personeel goed is toegerust om haar taken te kunnen uitvoeren.

Op het gebied van Sociale Zekerheid zullen ondersteuningsbeleidsprogramma's gericht op de minderdraagkrachtigen en kwetsbare groepen worden voortgezet, verbeterd en verruimd.

De diverse beleidsprogramma's worden voortgezet, waaronder de Algemene Kinderbijslag, de Algemene Oudedagsvoorziening, de Financiële Bijstand en de Geneeskundige Hulpkaart. Verbetering van het sociaal voorzieningssysteem ten behoeve van de doelgroepen kinderen, jeugdigen, senioren burgers en mensen met een geestelijke of lichamelijke beperking, zal worden voortgezet middels investeringen. In dit kader zullen de inspanningen worden gericht op aanzienlijke verbetering van het sociale voorzieningenstelsel. Ook zal de dienst-, hulp- en zorgverlening doelmatiger en doeltreffender worden uitgevoerd. Als strategisch beleidsinstrumentarium bij dit streven geleden voornamelijk decentralisatie en integratie, deskundigheidsbevordering en wet- en regelgeving. De investeringen ten behoeve van de sociale voorzieningen zijn voor 2017 geraamd op SRD 736.748.000,-.

De Wet Nationale Basiszorgverzekering is in werking getreden op 9 oktober 2014 met als doel een basiszorgverzekering te garanderen voor alle ingezetenen in Suriname. Het betreft een verplichting een ziektekostenverzekering af te sluiten. Het gaat hierbij om de leeftijdscategorie 17 tot en met 59 jaar. Met de invoering van de Wet Nationale Basiszorgverzekering wordt ook het beleidsprogramma Geneeskundige Hulpkaarten (On- en Minvermogen kaarten) afgebouwd in 2016. Voor de groepen in de leeftijdscategorie 0-16 jaar en 60+ wordt de premie door de overheid betaald. Voor de on- en minvermogenenden in de leeftijdscategorie van 17-59 jaar biedt de wet de mogelijkheid in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming in het betalen van hun basiszorgverzekeringspremie.

Het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting is in het planjaar 2017 voornemens haar beleid op het gebied van huisvesting voort te zetten middels uitvoering van het huisvestingsprogramma's: Woningbouwprogramma en het Low Income Shelter Programma (LISP). De benodigde investering hiertoe bedraagt SRD 11.000.000,-.

III.3.7.2 Duurzame Social Vooruitgang; Integrale strategie voor de Sociale Sector; Armoedebestrijding

Het programma Subsidies en bijdragen betreft onder meer subsidie aan particuliere sociale instellingen, die activiteiten ontplooiën in het belang van kwetsbare groepen. Het betreft onder meer kinderen/jeugdigen, mensen met een beperking, senioren en sociaal zwakkeren. Voor 2017 is begroot SRD 6.500.000,-.

Ook wordt subsidie verstrekt aan overheidsstichtingen op basis van exploitatietekorten. Het betreft subsidie aan overheidsstichtingen, die activiteiten ontplooiën in het belang van één der bovengenoemde doelgroepen. Deze overheidsstichtingen zijn Stichting Beheer en Exploitatie Bejaardencentra, Stichting Trainingsprojecten Jeugdige Gehandicapten, Esther Stichting, Stichting Beheer en Exploitatie Crèches, Stichting Kinder en Jongeren telefoon en Stichting Na Nyun Horizon Suriname. De subsidie toekenning aan deze stichtingen vindt plaats op basis van exploitatietekorten. Voor 2017 is begroot SRD 4.500.000,-.

Armoedebestrijding heeft ook in 2017 hoge prioriteit en wordt uitgevoerd met een geraamd budget van SRD 45.492.000,-. Doel is verbetering en uitbreiding van de collectieve voorzieningen met het oog op verhoging van de effectiviteit. In samenwerking met het Ministerie van Arbeid zal o.a. de instelling van een ouderschapsverzekering plaatsvinden. Ook zal over het schooljaar 2017/18 de uitbetaling van schoolmateriaalkosten aan de verschillende scholen in alle districten ten behoeve van de sociaal zwakkeren binnen dit programma geschieden.

Het programma Conditional Cash Transfer wordt uitgevoerd gericht op Welzijn en Arbeid met het doel de sociaaleconomische weerbaarheid en onafhankelijkheid, de verantwoordelijkheid en capaciteit van de doelgroep te vergroten. Voor 2017 zijn de bestedingen geraamd op SRD 33.500.000,-. Dit programma houdt o.a. in: het aanpassen van de huidige uitkeringen aan de economische realiteit, voorwaarden (condities) verbinden aan de hoogte en de duur van de uitkeringen, het aanbieden van trainingen/ programma's en begeleiding ten einde de cliënten te empoweren om zodoende duurzaam uit de kwetsbare situatie te geraken. Maatregelen en activiteiten zullen daarom worden uitgevoerd opdat iedere burger over de noodzakelijke basisgoederen beschikt. In dit kader zal er verdere uitvoering worden gegeven aan het Sociaal Beschermingsprogramma. Doel is het versterken van de risicogroepen (sociaal zwakkeren) in de samenleving. Via dit programma kunnen de sociaal zwakkeren basisgoederen aanschaffen. In 2017 zal dit programma voortgezet, dan wel aangepast worden met een geraamd budget van SRD 13.500.000,-. Ook zal ervoor worden gezorgd dat voedsel voor iedere burger bereikbaar, dus beschikbaar en betaalbaar is.

Het programma Algemene Kinderbijslag wordt uitgevoerd op basis van de Algemene Kinderbijslagregeling t.b.v. huishoudens met kinderen, waarvan de gezinshoofden niet elders aanspraak maken op kinderbijslag. Per juni 2015 is deze maandelijkse voorziening verhoogd van SRD 30,- per kind naar SRD 50,-. Voor het planjaar 2017 zijn de uitgaven geraamd op SRD 57.566.000,-.

Voor het programma Financiële Bijstand aan mensen met een beperking (FBMMB) is voor het jaar 2017 SRD 74.572.000,- begroot. Vanuit de doelgroep is aangegeven dat gelijkstelling van FMmB-uitkering met die van de AOV wenselijk wordt geacht. In dit kader zal worden nagegaan hoe een relatie te leggen tussen de graad van een beperking en aanpassing van de bijstand.

Het programma Zorgvervoer biedt bijstand in de dekking van transportkosten van voornamelijk mensen met een beperking en seniorenburgers. Tegen gereduceerd tarief wordt toegang tot deugdelijk zorgvervoer mogelijk gemaakt. Het streven is om in 2017 de dienstverlening te verbeteren en vooral meer toegankelijk te maken. De uitgaven aan zorgvervoer zijn in 2017 begroot voor SRD 1.340.000,-.

Voor het programma Financiële bijstand aan sociaal zwakke huishoudens wordt voor 2017 SRD 4.677.000,- begroot, gebaseerd op ruim 7.000 aanvragen per maand.

Het programma Bijdrage in acute noodsituaties is gericht op het helpen verbeteren van de sociaaleconomische situatie van minderdraagkrachtige huishoudens in geval van onder andere woningbrand, overlijden van een gezinslid, ziekte en calamiteiten bij natuurrampen. Het aanbod bestaat uit materiële, sociale of psychosociale hulp, welke beschikbaar komt na samenstelling van een sociaal en financieel rapport. Gepland wordt de oprichting van een noodfonds om de bijdrage vlotter te kunnen verstrekken. Voor uitvoering van het beleidsprogramma is een bedrag van SRD 1.000.000,- gereserveerd.

Het Algemeen Oudedagsvoorzieningsfonds is een dienstverlenende instelling voor beheer en uitbetaling van uitkeringen aan AOV- gerechtigden. Gerechtigden zijn personen die minimaal 60 jaar oud zijn, de Surinaamse nationaliteit bezitten of ingezetenen zijn, die 10 jaar voor het bereiken van de 60-jarige leeftijd onafgebroken in Suriname hebben gewoond en gedurende die tijd AOV-premie hebben gestort. De maandelijkse AOV-uitkering per rechthebbende bedraagt SRD 525,-. Cliënten kunnen evenals die voor de AKB en de Financiële Bijstand vanaf juni 2015 alleen nog via een bankrekening ontvangen. Ook wordt gestreefd naar het in kaart brengen van alle in Suriname wonende rechthebbenden en het voorbereiden van de herziening van het AOV-decreet. Om de efficiëntie en doelmatigheid wordt de optie bestudeerd de uitbetaling in het district Sipaliwini en afgelegen leefgemeenschappen in andere districten uit te besteden aan bankinstellingen. De raming voor AOV-betalingen in 2017 bedraagt SRD 361.451.000,-.

III.3.7.3 Duurzame Sociale Vooruitgang; Integrale strategie voor de Sociale Sector; Sociaal Beschermingssysteem

Het programma Medische kosten ten behoeve van Geneeskundige Hulpkaarthouders valt binnen het beleidsprogramma Gezondheid en Gezondheidsbescherming. Dit sub beleidsprogramma voor dekking van de kosten van 1ste en 2de lijns gezondheidszorg ten behoeve van sociaal zwakkeren in de leeftijdscategorie 17-59 jaar, wordt afgebouwd. Het betreft de dekking van kosten voor onder andere medicamenten, lig- en verpleegkosten, poliklinische kosten en thuiszorg en ambulance- en exploitatiediensten. Thans vindt een overgangproces plaats van vrije geneeskundige kaarten naar het basiszorgverzekeringsstelsel. Voor 2017 is SRD 126.000.000,- begroot.

Voorts wordt binnen het programma Bijdrage aan medische hulpmiddelen door het Ministerie financiële steun verleend aan minderdraagkrachtigen die daartoe een verzoek hebben ingediend. Tot de medische hulpmiddelen behoren onder andere prothesen, orthesen, gezichts-, gehoor- en verzorgingsmiddelen op basis van medische indicatie, hulpmiddelen ter bevordering van de mobiliteit van personen en aankoop van medicamenten. De uitgaven voor 2017 zijn begroot voor SRD 500.000,-.

Het programma Versterken Child Indicators Monitoring System (CIMS) betreft dataverzameling rond duurzaam kinderrechtenbeleid. Deze data zijn van belang bij planning, uitvoering, monitoring en bijsturing van duurzaam en integraal kinderrechten/mensenrechtenbeleid. In dat verband wordt in samenwerking met de Unicef het Zesde Multiple Indicator Cluster Survey-Onderzoek MICS-6, uitgevoerd. Voor deze maatregel is voor 2017 SRD 6.150.000,- begroot.

In 2017 is voor het programma Institutionele versterking ten behoeve van maatregel Instituut en scholing gereserveerd SRD 4.000.000,-. De activiteiten die hieronder zullen worden uitgevoerd zijn: bouw van een dienstencentrum ten behoeve van de dienstverlening van het ministerie, het renoveren van crèches om de capaciteit aan kinderdagopvang van de Stichting Beheer en Exploitatie Crèches (SBEC) te vergroten om te voorzien in de behoefte en het opzetten van een crisis huis om kinderen in bedreigde situaties op te vangen. Deze faciliteit is de eerste voorwaarde voor optimale begeleiding en bescherming. Verder zullen ter hand worden genomen de uitvoering van datasurvey woningbehoefte onderzoek, het project Nationale Habitat Commissie (NHC), de renovatie van Esther stichting en Huize Ashiana, maar ook de bouw van opvanghuis

Koela, en Nieuwbouw ministerie SoZaVo. Voorts zullen in dit kader ook trainingen worden verzorgd voor het personeel ten behoeve van een betere dienstverlening.

Het Ministerie heeft het voornemen in uitvoering te nemen het Low Income Shelter Program III (LISPIII), voor het planjaar 2017, voor het totaalprogramma is uitgerekend dat een US\$ 15.000.000 (95%) lening en USD 868,800 (5%) aan overheidsmiddelen benodigd zal zijn. Het programma zal worden opgedeeld in de volgende Componenten: I. het subsidiemodel voor de kust- en urbane gebieden:

Kustgebied 1500 subsidies van USD 3,000 voor renovatie/uitbreiding en 500 subsidies van USD 6,000 voor Nieuwbouw. II. het subsidiemodel voor het binnenland:

Subsidies Binnenland: 50 van USD 3,000 ten behoeve van renovatie/ uitbreidingen 300 van USD 8,000 voor Nieuwbouw. Component III. Het ontwikkelen van woningbouwpijlers: Alternatieve woonoplossingen:

150 woonoplossingen in Public Private Partnership (PPP) op grondhuurgebied. Component IV. Technische uitvoeringsapparaat. Component V. Evaluatie en Controle (Audit).

Voor het planjaar 2017 is een totaalbedrag van USD 2.599.800 benodigd, waarvan het overheid aandeel SRD 2.000.000,- bedraagt.

Voor uitvoering van het Woningbouwprogramma, bedraagt de investering in 2017 SRD 9.000.000,-

Het Ministerie tracht gezinnen die zonder overheidssteun geen woonoplossing kunnen realiseren te ondersteunen middels uitvoering van het sociaal woningbouw programma, middels uitvoering van de sub activiteiten: Civieltechnisch bestek (verkavelingsplan) Ephraïmszegen; het Low Middle Income Shelter Program (LMISP) een resolverend huisvesting financieringsfonds voor woningzoekenden behorende tot de ondergrens van de middeninkomensgroep, voor het jaar 2017 wordt realiseerbaar geacht de goedkeuring voor 20 nieuwbouw woningen en 40 renovaties/uitbreidingen; Afbouw Reparatie Woning Sociaal Zwakkeren, het betreft in deze financiële tegemoetkoming voor de gezinnen in wooncrisis; Verkavelen project Voorburg ten behoeve van Woningbouw, er is reeds een concept verkaveling plan voor circa 100 kavels van ongeveer 400m² bij het Ministerie van Openbare Werken en Verkeer ter goedkeuring ingediend;. Project Alleenstaande moeders, het versterken van alleenstaande moeders in hun huisvestingsnood; Instelling Garantiefonds welke beoogt de toegankelijkheid te vergroten tot gebruikelijke financieringsmogelijkheden voor personen behorende tot de lagere en midden inkomensklassen, middels het verstrekken van garanties aan kredietverstrekkers als extra zekerheid voor de terugbetaling van een vordering die de geldgever heeft uit hoofde van een door de geldgever verstrekte hypothecaire lening; Bouw van woningen voor gezinnen die voormalig terrein 'Mi Abri' bezet houden; Stichting Volkshuisvesting Suriname, het gaat in deze om Huursubsidie, achterstallig grootonderhoud en vervangingsinvesteringen.

III.3.8 Ministerie Van Defensie

III.3.8.1 Algemeen

Het Ministerie van Defensie zal in het dienstjaar 2017, naast haar constitutionele hoofdtaak – het waarborgen van de territoriale soevereiniteit tegen buitenlandse gewapende militaire agressie - , invulling geven aan het mede waarborgen van de nationale veiligheid op het gehele grondgebied. Noodzakelijke investeringen zullen gepleegd worden ter uitvoering van de navolgende programma's: Binnenlandse veiligheid, Subsidies en Bijdragen en Internationale samenwerking (opzet jungle survival site, doorstart agrarisch bedrijf, nazorg dienstplichtigen, bijdrage Ismay van Wilgen Sporthal en militair diplomatieke vertegenwoordiging). Als zodanig bedragen de ontwikkelingsinvesteringen van de Defensieorganisatie SRD 23.650.000,- voor het dienstjaar 2017.

III.3.8.2 Institutionele Ontwikkeling en Structurele Verandering, Versterking en hervorming van het Politiek Bestuurlijk Apparaat, Externe veiligheid

Voor het uitvoeren van de beleidsmaatregel **Bijzondere aanschaffingen Defensie** heeft het Ministerie van Defensie ten behoeve van het dienstjaar 2017, SRD 10.500.000,- gereserveerd ten behoeve van de aanschaf van twee Fixed Wing vliegtuigen en het uitbreiden van de kleermakerij van het Nationaal Leger. Middels deze investeringen zullen de ondersteuning van overheidsinstanties en het troepentransport ten behoeve van de defensieorganisatie en de kledingvoorziening gegarandeerd worden.

In 2017 zal middels een investering van SRD 5.000.000,- uitvoering gegeven worden aan de beleidsmaatregel **Bijzondere voorzieningen Defensie**, in samenwerking met het Ministerie van Openbare Werken.

Deze middelen zullen aangewend worden voor infrastructurele verbeteringen van met name detachementen en de Memre Boekoe Kazerne Noord en Zuid.

De Defensieorganisatie zal in 2017 SRD 2.000.000,- investeren voor uitvoering van de beleidsmaatregel **Kosten in verband met waarborgen veiligheid**, voor onder meer het opvoeren van de slagkracht van het Nationaal Leger en het aansterken van de grenscontrole.

Voor het uitvoeren van de beleidsmaatregel **Opzet Jungle Survival Site** heeft het Ministerie van Defensie ten behoeve van het planjaar 2017, SRD 250.000,- gereserveerd.

Het sub-programma **Doorstart Agrarisch bedrijf Von Freyburg** wordt in het dienstjaar 2017 gecontinueerd teneinde de aanschaf van groenten en fruit in zijn geheel te elimineren en deze zelf in eigen beheer te verbouwen. Verder zullen in dit beleidsjaar de pluimvee-en veeteelt van start gaan, alsook de uitbreiding van de kassenteelt. De te plegen investeringen in 2017 teneinde dit doel te bereiken, worden geraamd op SRD 3.000.000,-.

De Defensieorganisatie zal in 2017 SRD 2.100.000,- investeren in verband met de implementatie van het sub-programma **Bijdrage Stichting Nazorg Dienstplichtigen en ex-Militairen**, ter dekking van de vaste exploitatiekosten, de kosten van de toelage aan de leden van deze doelgroep en de kosten voor medisch /psychiatrische behandeling. Voorts zal verdere invulling worden gegeven aan het beleid met betrekking tot om-, her- en bijscholing van leden van deze doelgroep.

In het kader van de implementatie van het sub programma **Bijdrage Stichting Ismay van Wilgen Sporthal** is voor het planjaar 2017 een bedrag groot SRD 300.000,- gereserveerd voor personele en exploitatiekosten van de stichting.

Het verstevigen en continueren van Internationale Defensiebetrekkingen is van strategische waarde en zal in het dienstjaar 2017 worden voortgezet middels uitvoering van het programma **Militaire Diplomatieke Vertegenwoordiging**. Voor uitvoering van de inrichtings- en exploitatiekosten ten behoeve van de militaire diplomatieke vertegenwoordigingen in de ontvangende staten wordt SRD 500.000,- gereserveerd.

III.3.9 Ministerie Van Justitie En Politie

III.3.9.1 Algemeen

Het ministerie van Justitie en Politie heeft in het van de ontwikkelingsinspanningen voor het planjaar 2017 een bedrag van SRD 29.520.000,- begroot. Deze kosten zijn ten behoeve van de hoofdbeleidsgebieden **Ontwikkelingscapaciteit** en **Sociale Ontwikkeling** die de dienstonderdelen **Rechterlijke Macht, Justitie, Politie, Brandweer en Beveiliging- en Bijstandsdienst Suriname** bevatten.

Het ministerie zal in het kader van het dienstonderdeel **Rechterlijke Macht** in het planjaar 2017 SRD 14.245.000,- besteden. Prioriteit wordt gegeven aan versterking van de Rechtsstaat teneinde te geraken tot een transparante, zelfsturende en goed uitgeruste rechterlijke organisatie, die in staat is op signalen uit de omgeving te reageren alsook op de ontwikkelingen in de vraag naar haar diensten te anticiperen.

Ter versterking van de Rechterlijke Macht zullen in 2017 gewerkt worden aan de volgende programma's: **Institutionele versterking Rechterlijke Macht**. Binnen dit programma zullen in 2017 de deelprojecten Institutionaliseringsonderzoek HvJ, Professionalisering parketorganisatie en Opleiding Rechterlijke Macht uitgevoerd worden. Voorts zal het programma **ICT-automatisering Rechterlijke Macht** worden voortgezet. Binnen dit programma zullen de deelprojecten Automatiseringsprocessen OM, aanleg van ICT-voorzieningen Kantongerecht strafzaken en aanleg van ICT-voorzieningen Hof van Justitie worden gerealiseerd. Ook zullen **Infrastructurele voorzieningen** van de Rechterlijke Macht aangepakt worden middels de bouw, inrichting en renovatie van betreffende gebouwen en zal beveiliging van gebouw en personeel van het Openbaar Ministerie plaats vinden.

Voor wat betreft **Justitie** zullen in de planperiode 2017 investeringen gepleegd worden ter bevordering en bescherming van de fundamentele rechten van de mens en zullen diverse projecten worden voorbereid en uitgevoerd, waaronder het project **Kinder- en Jeugdbeleid en Gender**. In 2017 zullen programma's over

huiselijk geweld worden voortgezet en gerealiseerd en zullen activiteiten in het kader van het kinderactieplan worden uitgevoerd. Ook zal seksueel molest op de werkvloer worden aangepakt. Er zal gewerkt worden aan de aanpak van hangjongeren en uitvoering van het HALT project, waarbij alternatieve straffen worden toegepast. Voorst zal gewerkt worden aan **capaciteitsversterking van het personeel van Justitie**. Ook zullen de **Infrastructurele voorzieningen** van Justitie verbeterd worden middels het bouwen, renoveren en inrichten van de gebouwen van Justitie en zal gewerkt worden aan **automatiseringsprocessen Justitie**. Voor 2017 zijn de kosten voor het dienstonderdeel Justitie begroot op ca. SRD 3.200.000,-. Van dit bedrag zal SRD 555.000,- gefinancierd worden uit donormiddelen.

De investeringen voor het dienstonderdeel **Politie** bedragen in 2017 SRD 6.250.000,-. Er zal voortdurend gestreefd worden naar het bieden van kwalitatief hoogwaardige politiezorg aan de gemeenschap. Het Korps Politie Suriname, het Nationaal Leger en het Bureau Nationale Veiligheid van het Kabinet van de President zullen de krachten bundelen bij de handhaving van de openbare orde en interne veiligheid van en op het gehele Surinaams grondgebied. In het kader van de effectieve criminaliteitsbestrijding zullen speciale criminaliteitsbestrijdingsprojecten betreffende inbraakbestrijding, verkeersveiligheid, drugsbestrijding, aanpak van overvallen en berovingen, aanpak van huiselijk geweld en aanpak van illegale mijnbouw worden uitgevoerd. In het verlengde hiervan zal aandacht besteed worden aan onder andere **aanschaf technisch apparatuur, aanpak openbare orde en verkeersveiligheid en aanpak zware criminaliteit**. Ook zullen **Infrastructurele voorzieningen** van de politie aangepakt worden middels de bouw, renovatie en inrichting van dienstwoningen, politiebureaus en cellenhuizen en zal **verbetering van human capacity** plaats vinden. De investeringen voor het dienstonderdeel **Brandweer** bedragen voor het dienstjaar 2017 SRD 4.685.000,-. In deze planperiode zal de landelijke brandweezorg structureel verbeterd worden. Het beleid van het Korps Brandweer Suriname zal het komend jaar vooral gericht zijn op de proactieve, repressieve en preparatieve brandweezorg en het uitvoeren van activiteiten. Geïnvesteed zal worden in **Versterking brandweezorg, Institutionele versterking en Verbetering infrastructuur** Korps Brandweer Suriname. Bij het dienstonderdeel **Beveiliging- en Bijstandsdienst Suriname** bedragen de investeringen in het planjaar 2017 ca. SRD 1.090.000,- ten behoeve van verbetering infrastructuur en institutionele versterking BBS.

III.3.9.2 Ontwikkelingscapaciteit Institutionele Ontwikkeling en Structurele Verandering, Versterking en Hervorming van het Politiek Bestuurlijk Apparaat, Rechtszekerheid

In 2017 zal verdere uitvoering worden gegeven aan ontwikkelingsprogramma's van de **Rechterlijke Macht** en zullen de volgende projecten worden uitgevoerd: **Institutionele versterking Rechterlijke Macht, ICT (automatisering) en Infrastructurele voorzieningen ten behoeve van de Rechterlijke Macht en beveiliging gebouw en personeel van het Openbaar Ministerie**. De kosten voor 2017 zijn geraamd op SRD 14.245.000,-.

Binnen het programma **Infrastructurele werken Rechterlijke Macht** zal uitvoering worden gegeven aan de volgende projecten: bouw en inrichting Parket van de procureur-Generaal (SRD 700.000,-), bouw en inrichting Kantongerechten Strafzaken (SRD 700.000,-), en renovatie en inrichting Hof van Justitie (SRD 500.000,-).

In 2017 zal binnen het **programma Institutionele versterking Rechterlijke Macht** de volgende deelprojecten worden gerealiseerd: In het kader van het deelproject **Institutionalisering onderzoek Hof van Justitie** wordt in 2017 SRD 800.000,- vrijgemaakt. De kosten voor de voortzetting van het project **Professionalisering van de Parketorganisatie** bedragen in 2017 SRD 2.200.000,-. De volgende activiteiten zullen uitgevoerd worden: permanente educatie van het OM, RAIO-opleiding staande Magistratuur, bureau voor Slachtofferzorg OM, deconcentratie Openbaar Ministerie, professionalisering van de vervolging, berechting en bejegening van jeugdigen.

Voor het planjaar 2017 is SRD 4.500.000,- begroot ten behoeve van de uitvoering van het deelproject **Opleiding Rechterlijke Macht** (RAIO-opleidingen).

Voor het deelproject **Beveiliging gebouw en personeel OM** is in 2017 een bedrag van SRD 345.000,- begroot. Met betrekking tot het project automatisering **Programma ICT (automatisering) Rechterlijke Macht** zullen de volgende projecten worden uitgevoerd: automatiseringsprocessen Openbaar Ministerie (SRD 1.000.000,-), aanleg van ICT-voorzieningen Kantongerechtsstrafzaken (SRD 2.500.000,-) en aanleg van ICT – voorzieningen Hof van Justitie (SRD 1.000.000,-).

Programma's ten behoeve van Justitie

Binnen dit beleidsgebied wordt prioriteit gegeven aan de beleidsprogramma's **Rechtsbescherming en Rechtshandhaving, automatiseringsprocessen Justitie, capaciteitsversterking personeel en**

Infrastructurele werken. De investeringen voor 2017 bedragen SRD 2.645.000,- die gefinancierd zullen worden uit overheidsmiddelen en SRD 555.000,- uit donormiddelen.

Binnen het Programma **Kinder, Jeugdbeleid en Gender** zullen in 2017 de volgende activiteiten worden uitgevoerd: aanpak geweld tegen kinderen (SRD 20.000,- uit overheidsmiddelen en SRD 80.000,- uit donormiddelen), daderbegeleiding Huiselijk Geweld (SRD 100.000,- uit overheidsmiddelen), aanpak Huiselijk Geweld (SRD 125.000,- uit overheidsmiddelen en SRD 75.000,- uit donormiddelen), het opzetten van een Kinderombudsinstituut (SRD 100.000,- uit donormiddelen), aanpak seksueel molest op het Ministerie van Justitie en Politie (SRD 50.000,-), overige activiteiten met betrekking tot Bureau Vrouwen en Kinderen (SRD 50.000,-) en het opzetten van de Unit Hangjongeren voor SRD 250.000,-. (SRD 595.000,- wordt gefinancierd uit overheidsmiddelen en SRD 255.000,- uit donormiddelen).

Het project **automatiseringsprocessen Justitie** is voor 2017 geraamd op SRD 500.000,-.

In het kader van het programma **Infrastructurele werken Justitie** zullen in 2017 diverse werkzaamheden met betrekking tot de bouw, renovatie en inrichting van de gebouwen van Justitie worden voortgezet. Voor dit planjaar is bovengenoemd programma begroot op SRD 1300.000,-.

De kosten voor het project **Capaciteitsversterking personeel Justitie** zijn in 2017 begroot voor ca SRD 550.000,-, waarvan SRD 300.000,- gefinancierd zal worden uit donormiddelen. Binnen dit project zullen 2 deelprojecten worden uitgevoerd: **trainingen personeel Justitie** voor een bedrag van SRD 250.000,- en **Opleiding Wetgevingsjuristen** voor een totaalbedrag van SRD 300.000,- gefinancierd uit donormiddelen.

III.3.9.3 Duurzame Sociale Vooruitgang, Deelstrategie Veiligheid van burgers

Binnen het beleidsgebied Veiligheid van burgers vallen (voor wat betreft het Ministerie van Justitie en Politie) de volgende dienstonderdelen **Politie, Brandweer en de Beveiligings- en Bijstandsdienst Suriname (BBS).**

Programma's ten behoeve van het Korps Politie Suriname

Binnen het dienstonderdeel **Politie** zullen in 2017 de volgende programma's uitgevoerd worden: **Infrastructurele werken KPS, Rechtshandhaving en Rechtsbescherming KPS, Institutionele versterking en Interne en externe Veiligheid KPS** voor een bedrag van SRD 6.250.000,-.

Binnen het programma **Infrastructurele werken KPS** zal in 2017 verdere uitvoering worden gegeven aan de bouw, renovatie en inrichting van dienstwoningen, politiebureaus en cellenhuizen. Het begroot bedrag voor de uitvoer van dit programma bedraagt SRD 750.000,-.

Binnen het programma **Rechtshandhaving en Rechtsbescherming KPS** heeft in 2017 uitvoering de beleidsmaatregel **Aanpak openbare orde en verkeersveiligheid**. Hiervoor is SRD 1.750.000,- vrijgemaakt. Voor de uitvoering van het project **Institutionele versterking KPS** is voor 2017 ca. SRD 750.000,- begroot.. Binnen dit project zal ter verbetering van de **Human capacity KPS** de volgende activiteiten worden uitgevoerd: opleiding nieuwe lichte IP BSc, specialistische opleiding, lichte reserve politie en loopbaanontwikkeling.

Ook zal in 2017 verdere uitvoering worden gegeven aan het programma **Interne en Externe Veiligheid KPS**. Er zal uitvoering worden gegeven aan een tweetal deelprojecten: **aanschaf Technische apparatuur** en **aanpak zware criminaliteit**. Het project **aanschaf Technische apparatuur** is voor het planjaar 2017 begroot op SRD 1.500.000,-.

In het kader van de maatregel **Aanpak zware criminaliteit** zal in 2017 gewerkt worden aan het opsporen en terugdringen van de criminaliteit op trans- en grensoverschrijdend niveau met het doel het verminderen van Zee piraterij, terugdringen van illegale vreemdelingen, aanpak jeugdcriminaliteit, ontmantelen van criminele organisaties, aanpak mensenhandel en mensensmokkel, aanpak drugscriminaliteit en Openbaar cameratoezicht. De uitvoering van dit programma heeft in 2017 geresulteerd in een besteding van SRD 1.500.000,-.

Programma's ten behoeve van het Korps Brandweer Suriname

Het dienstonderdeel **Brandweer** is voor 2017 begroot op een totaalbedrag van SRD 4.685.000,-. In dit bedrag zijn opgenomen de programma's **Infrastructurele werken KBS, Interne en Externe veiligheid KBS en Institutionele versterking KBS**.

Het programma **Infrastructurele voorzieningen KBS** zal in 2017 verder gecontinueerd worden. Dit project is voor 2017 begroot op SRD 885.000,-.

Binnen het programma **Interne en Externe Veiligheid KBS** zal in 2017 wederom gewerkt worden aan het project **Versterking brandweezorg**. Hierbij zal het beleid van het komend jaar vooral gericht zijn op de

proactieve, preventieve en preparatieve brandweezorg. In dit kader zal gewerkt worden aan bevordering van de burgerparticipatie en zelfredzaamheid bij de samenleving met betrekking tot brandveiligheid en zal de landelijke community safety voortgezet worden. Ook zal de jeugd geïnteresseerd worden in het brandweerwerk. Ter verhoging van de bluswatervoorziening zullen diverse bluswaterwinplaatsen ontwikkeld worden. In het kader van de preparatieve brandweezorg zullen risico-inventarisaties en risicoanalyses in diverse verzorgingsgebieden uitgevoerd worden en zullen aanvalsplannen en bereikbaarheidskaarten ontwikkeld worden. Voorts zal Persoonlijke Standaard Uitrusting (bluskleding, brandweerhelmen, blushandschoenen, uitruklaarzen, en aanvullende beschermingsmiddelen) aangeschaft worden. Er zullen materialen t.b.v. brandbestrijding en hulpverlening aangeschaft worden. Het wagenpark zal versterkt worden middels de aanschaf van uitrukvoertuigen, zoals blusvoertuigen, watertankwagens, hulpverleningsvoertuigen en kraan/takelwagen. Met het oog op ongevallen te water zullen er aangepaste vaartuigen aangeschaft worden. Tenslotte zal de radioverbinding landelijk aangepakt worden en zullen in dit kader radioverbindingsapparatuur en communicatiemiddelen aangeschaft worden. Ook zal de samenwerking met andere overheidsinstanties/stakeholders voortgezet worden. De totale kosten voor dit project zijn voor het dienstjaar 2017 geraamd op SRD 2.500.000,-.

Binnen het kader van het programma **Institutionele versterking KBS** zal voor 2017 een totaalbedrag van SRD 1.300.000,- uitgegeven worden en zullen de volgende deelprojecten uitgevoerd: **Capaciteitsversterking menskracht KBS** (SRD 850.000,-) en **Herstructurering KBS-organisatie** voor een bedrag van SRD 500.000,-.

Programma's ten behoeve van het Beveiligings- en Bijstandsdienst Suriname

In het kader van het dienstonderdeel **Beveiligings- en Bijstandsdienst Suriname** zal in 2017 de programma's **Infrastructurele werken BBS** en **Institutionele versterking BBS** uitgevoerd worden voor een bedrag van SRD 1.090.000,-.

De totale kosten voor het project **Verbetering infrastructurale BBS**-bedragen in 2017 SRD 100.000,-. Binnen het project **Institutionele versterking BBS** zal **Reorganisatie en capaciteitsversterking BBS** plaats vinden voor een totaalbedrag van SRD 990.000,-.

III.3.10 Ministerie Van Arbeid

III.3.10.1 Algemeen

Het Ministerie van Arbeid heeft aan ontwikkelingsinvestering in het planjaar 2017 een voorgenomen besteding van SRD 8.324.000,-. Dit bedrag zal worden aangewend ten behoeve van het hoofdbeleidsgebied **Sociale Ontwikkeling**. De maatregelen die zullen worden uitgevoerd zijn gericht op bestrijding van armoede en werkloosheid, het bevorderen van productieve werkgelegenheid, in stad en district, upgrading van de infrastructuur, het garanderen van een bestaansminimum alsmede ondersteuning en versterking van de vakbeweging. Ook zal gewerkt worden aan het opleiden en trainen van werkers in de hospitality sector.

III.3.10.2 Duurzame Sociale Vooruitgang; Een integrale Strategie voor de Sociale Sector, Sociale zekerheid en Arbeidsmarktstrategie

De beroepsvorming van jeugdigen, werkzoekenden en personen die de behoefte hebben om tweede kans onderwijs te volgen wordt in 2017 voortgezet middels uitvoering van korte praktische trainingen om zodoende te voorzien in de vraag naar goed geschoolde vaktechnische arbeidskrachten. De uitvoering van het bovengenoemde zal plaatsvinden onder de beleidsmaatregel **Stichting Arbeidsmobilisatie en Ontwikkeling**. Het bedrag dat hiervoor is uitgetrokken bedraagt SRD 3.100.000,-. De activiteiten en projecten die zullen worden uitgevoerd zijn: bijdrage exploitatiekosten SAO.

Het ministerie van Arbeid zal zich in het planjaar 2017 blijven inspannen om het welzijn van de burgers te waarborgen middels het ontplooiën van diverse activiteiten, waarvoor in totaal begroot is SRD1.049.000,- onder de beleidsmaatregel **Armoedebestrijding**. De projecten en activiteiten die uitgevoerd zullen worden zijn: Het Programma Arbeidsmarktbeleid, gericht op het verbeteren van de trajectbemiddeling op de arbeidsmarkt middels een geautomatiseerd systeem, het vergroten van de weerbaarheid van de economisch zwakkere groepen zoals vrouwen en jongeren middels vakscholing, hetgeen moet resulteren in vermindering van de werkloosheid. Hiervoor is SRD 80.000,- begroot.

Teneinde de garantie van een zeker bestaansminimum voor werknemers en hun gezinnen te kunnen verwezenlijken zullen de werkzaamheden in het kader van de instelling van een minimumloon worden

gecontinueerd. Hiervoor is begroot SRD 60.000,-. Het **programmaraad voor de Coöperatieve** zal worden gecontinueerd in 2017.

In dit verband wordt ten gunste van de activiteiten van de Raad voor de Coöperatieve gereserveerd SRD 200.000,-.

In het kader van de versterking van de integriteit van de Arbeidsinspectie, zal een nieuwe structurele activiteit worden uitgevoerd deze zal plaatsvinden onder het programma **(her)vestigen van de autoriteit/integriteit van de Arbeidsinspectie**. Tevens zal versterking plaats vinden van de arbeidsinspectie.

De Stichting Productieve Werkeenheden waarvoor begroot is SRD 202.000,-, zal zich inzetten voor het verschaffen van volledige en productieve arbeidsplaatsen aan werkzoekenden. De activiteiten hiertoe zijn hulpverlening en begeleiding aan kleine ondernemingen en coöperaties.

In het kader van het vergroten van de competenties van werknemers in de toerismesector en het verhogen van de kwaliteit van de dienstverlening in deze sector, wordt voor de **Stichting Suriname Hospitality Tourism and Training Center**, in het planjaar 2017 SRD 327.000,- gereserveerd.

Het Ministerie zal haar beleid naar het **Scholingsinstituut voor de Vakbeweging in Suriname** continueren middels subsidieverlening ter scholing van de werkende mens in het algemeen en de leden van de vakbeweging in het bijzonder. De geraamde investering hiertoe bedraagt SRD 180.000,- .

Het Programma Arbeidsmarktbeleid, welke gericht is op educatieve trainingen voor de werkzoekenden, drop-outs en voor het verbeteren van de beschikbaarheid van recente en betrouwbare arbeidsmarktinformatie zal in 2017 ter hand worden genomen.

Het ministerie van Arbeid zich erop toegelegd om de functionarissen van het ministerie die een specifieke rol te vervullen hebben bij de uitvoering van de wet, minimumuurloon middels informatie en werksessies gereed te maken om hun werk op dit gebied naar behoren te kunnen verrichten. Vervolgens heeft het ministerie zich gericht op het omstandig informeren van de gemeenschap. Primair zijn activiteiten gericht op het informeren van werkgevers en werknemers over de inhoud en werking van de Wet Minimumloon. Diverse groepen, w.o. vakorganisaties en werkgeversorganisaties informatiebijeenkomsten gehouden.

Het is in dit kader belangrijk te vermelden dat de Arbeidsinspecties naast het verschaffen van informatie tijdens de reguliere spreekuren ook specifieke assistentie verleent op het gebied van het doorberekenen van de dag-, week- en of maandlonen.

Middels uitvoering van de sociale en arbeidsmarkt projecten onder het **Stabilisatie en Herstelplan** ter compensatie van de verhoogde kosten voor de huishoudens als gevolg van het stabilisatieprogramma zal de Regering met een investering van SRD 4.175.000,- benodigde compenserende maatregelen uitvoeren. Deze compenserende maatregelen moeten de koopkracht van specifieke groepen beschermen om verslechtering van de inkomensverdeling tegen te gaan. In de districten (Paramaribo/ Wanica) zal bij bestaande bedrijven worden gemeten wat de vraag is naar arbeid. De activiteiten vinden plaats in samenwerking met andere Ministeries en NGO's. Het doel hierbij is om data te verzamelen m.b.t. welke bedrijven op korte termijn behoefte zullen hebben aan arbeidskrachten, hoe groot die behoefte is en welke soort arbeidskrachten nodig zijn. De relevantie hiervan is het verzamelen van betrouwbare en vergelijkbare gegevens over vacatures en lonen ter ondersteuning van werkzoekenden, studenten, werkgevers en beleidsmakers. De activiteiten die uitgevoerd zullen worden met het doel om werkloosheid te bestrijden zijn: - Vaktechnische certificering van minstens 200 werkloze jongeren (16-24 jaar) uit "arme gezinnen". Verder komen nog aan de orde:

- Een speciaal programma voor de om- en bijscholing van werknemers die hun baan verloren hebben gedurende de stabilisatieperiode;
- Uitvoering van een programma om 100 jonge werkloze academici van een tijdelijke "eerste baan" te verzekeren met als neven doel capaciteitsversterking.

III.3.11 Ministerie Van Handel En Industrie

III.3.11.1 Algemeen

De investeringen van het **Ministerie van Handel en Industrie** voor het dienstjaar 2017 zijn geraamd op ca. SRD 108.250.000,-. Met deze middelen zal het Ministerie de randvoorwaarden scheppen en verbeteren voor een ondernemend Suriname waar oog is voor duurzaamheid. Het overheidsbeleid voor de komende vijf jaar richt zich op vier ontwikkelingspijlers, namelijk productiegroei, verhoging van de ontwikkelingscapaciteit,

sociale ontwikkeling en het milieu. De bestedingen van het ministerie zijn bestemd voor de uitvoering van actieprogramma's onder het **hoofdbeleidsgebied Productiegroei**. De investeringen worden gepleegd onder de beleidsgebieden Bevordering van Investerings, Ondernemerschap en Export en Strategische Planning voor Productieclusters. De respectieve actieprogramma's zijn: Onderzoek en Ontwikkeling, Subsidies en Bijdragen en Contributies.

III.3.11.2 Institutionele Ontwikkeling en Structurele Verandering, Het bevorderen van Investerings, ondernemerschap, toegang tot markten en Export

Onder het actieprogramma Onderzoek en Ontwikkeling worden de volgende beleidsacties uitgevoerd. De uitvoering van het beleid in het kader van de **Ontwikkeling Industriële Sector** is in het planjaar 2017 begroot op circa SRD 56.025.000,-. Een veelheid aan activiteiten zullen worden ondernomen welke hierna genoemd worden. Ten eerste het Paranam Industrie en Commercie Park (PICP) (bestek fase 2). Ten tweede de uitvoering van Trade Map Analysis. Tijdens een eerdere mapping activiteit zijn 5 sectoren geïdentificeerd met exportpotentie waaronder goud, vis, groenten en fruit, houtverwerking en toerisme. De volgende op de lijst is het McKinsey project welke behelst het maken van landelijke sectoranalyses. Bedrijven met potentie worden op hun doorgroeimogelijkheden geanalyseerd, waarna een selectie wordt gemaakt op basis van bedrijven die in aanmerking komen voor intensieve begeleiding. Deze projecten zijn in het Stabilisatie- en Herstelplan 2016 – 2018 opgenomen. Het project ter ondersteuning van de meubelsector wordt reeds enkele jaren uitgevoerd waarbij de meubelbeurs alom bekend is. Er zal een catalogus uitgebracht worden in zowel digitale als uitgeprinte versie. Een internationale marktstrategie zal worden uitgezet om internationale kopers aan te trekken. Onder de industrie noemer zullen ook worden uitgevoerd het Industrial Master Plan. Hierbij gaat het om het opstellen van een raamwerk voor industriële ontwikkeling, waarbij prioriteitssectoren zullen worden aangewezen en industrieterreinen zullen worden geïdentificeerd. Ook zal technische assistentie worden aangevraagd voor het uitvoeren van een studie voor de opzet van een industrieontwikkeling ondersteuningsunit. Binnen het concept van Bio Trade, gaat de aandacht uit naar commercialisering, verwerking en export van producten van de sectoren: non timber forest products, specialty food sector en biologisch geteelde producten. Er zal een center of excellence worden opgezet die zal moeten begeleiden in commercialisering en groei. Tevens zal een fonds worden opgezet ter facilitering van investeringen ter ondersteuning van de productie en industrialisatie in bestaande en nieuwe sectoren.

Voor het dienstjaar 2017 is voor de **ontwikkeling van de dienstensector** een bedrag van ca. SRD 725.000, - uitgetrokken. Middels een sector scan zal een strategisch plan voor diensten worden opgezet, waarbij de focus gericht zal zijn op 2 clusters gerelateerd aan handel en industrie. Om een goed overzicht te verkrijgen van de diensten in- en uitstromen van Suriname, zal reguliere analyse van de diensten handelsdata plaatsvinden. Tevens zal een raamwerk ten behoeve van een services regulator worden opgezet welke moet zorgdragen voor standaardisatie en onderhandeling van diensten.

Ter **ontwikkeling van het ondernemersklimaat en het concurrentievermogen** van de private sector is een bedrag van ca. SRD 26.466.000, - voor het dienstjaar 2017 begroot. Ter stimulering van de ontwikkeling van de Kleine en Middelgrote Ondernemingen (KMO) worden economische groeicentra in het binnenland en de districten in kaart gebracht. In deze planperiode zal het kader van investeringsbeleid ten behoeve van KMO's worden ontwikkeld. De sector zal business coaching en business facilitation ter beschikking hebben, in het kader van capaciteitsversterking van de ondernemers. Het KMO-fonds wordt voortgezet. Dit fonds wordt verder aangevuld via andere financieringsbronnen.

Het Doing Business Reform Programma welke een Stabilisatie- en Herstelplan 2016 – 2018 (SHP) project betreft, wordt ook in dit planjaar ten uitvoer gebracht, in samenwerking met de Competitiveness Unit Suriname (CUS). Het doel van dit programma is het vereenvoudigen van het zaken doen in Suriname.

Het CUS IDB Programma 2015-2017 wordt deels met overheidsmiddelen en deels met donormiddelen bekostigd. De overheidsbijdrage is circa SRD 9.615.920,- en de donorbijdrage is circa SRD 25.262.135,-. Met deze middelen wordt het SUBCIP programma uitgevoerd bestaande uit de volgende componenten: Wetgeving; Capaciteit; Value chain/Innovatie. Het project dossier is af en wordt ten uitvoer gebracht.

Onder dit programma wordt ook een ondernemersdesk opgezet ter stimulering van ondernemerschap. Deze desk zal de dienstverlening verbeteren via verhoging van elektronische- en fysieke informatiestromen naar de ondernemers toe.

Ten behoeve van de uitvoering van het Nationaal Strategisch Actieplan voor facilitering van de lokale private sector zullen drie acties in samenspraak met SBF worden uitgevoerd.

Ter ondersteuning van ondernemingen zullen trainingen worden opgezet ter begeleiding van de ondernemers. Het beleidsprogramma **Ontwikkeling innovatie ecosysteem** zal in het dienstjaar 2017 voor een bedrag van ca. SRD 5.150.000, - worden uitgevoerd. In deze beleidsperiode zal het innovatiebeleid geformuleerd worden. Het ministerie zal een aantal projecten uitvoeren die gericht zijn op verbetering van het innovatievermogen alsook de rol van technologie in de organisatie. Tevens zal overgegaan worden tot de opzet van een fonds ten behoeve van productontwikkeling, IP-financiering en de aankoop van nieuwe technologie voor de bedrijfsvoering. De locatie aan de Saramaccadoorsteek die eigendom is van het Ministerie, zal getransformeerd worden tot een industriële Incubator en Innovatiecentrum. In een incubator worden ondernemingen, in de opstartfase ondersteund middels ruimte, advies en professionele en administratieve diensten. De ondersteuning vindt plaats gedurende een vooraf bepaalde periode tot het moment van volledige zelfstandigheid. Door middel van het innovatiecentrum zal innovatie gestimuleerd worden, ter verbetering van de productie, de productiviteit en dienstverlening. Daarnaast zal worden ingesteld een innovatie denktank, Marketplace en er zal worden samengewerkt met instituten in het hoger onderwijs. In deze periode wordt de samenwerking met 3 hogere opleidingsinstituten voorbereid. Dit in het kader van de uitwerking van mechanismen voor innovatie, productontwikkeling en commercialisatie van IP.

Het beleidsprogramma **Ontwikkelen van beleid voor Intellectueel Eigendom** is voor 2017 begroot op ca. SRD 1.900.000, -. Binnen dit beleid besteedt het ministerie aandacht aan de bewustwording van de ondernemers over de sociaaleconomische voordelen welke zij middels intellectueel eigendom kunnen genieten. Goedkeuring van de wet Industrieel Eigendom heeft hoge prioriteit, mede in het kader van het voornemen van het transformeren van de Surinaamse economie. Dit beleidsprogramma bestaat uit de volgende uitvoeringselementen: Institutionele versterking Bureau Intellectuele Eigendommen, het formuleren van een Intellectueel Eigendomsbeleid, Modernisering van een registratiesysteem, capaciteitsversterking en voorbereidingen treffen voor de opzet van een IP Commercial and Technology Transfer Knowledge Unit. Het op te stellen beleidskader moet de economische ontwikkeling ondersteunen en productie en innovatie stimuleren. Authentieke Surinaamse producten en diensten moeten beschermd worden en de bijbehorende wetgeving moet gemoderniseerd worden. Enkele belangrijke wetten zijn: bescherming van traditionele kennis, auteursrechten en naburige rechten, uitvindingen, merken inclusief dienstmerken, collectieve merken, instellen van IE arbitrage, biodiversiteit en geografische indicatie. De IP Commercial and Technology Transfer Knowledge Unit heeft een adviserende functie naar de gemeenschap toe, waarbij ondersteuning zal worden geboden in hoe onderzoek om te zetten in IE en hoe dit vervolgens te vercommercialiseren. Behalve voor de behuizing van het Bureau Intellectuele Eigendom, zal ook gezorgd worden voor de ICT voorziening van het bureau en de opstart van de IP Helpdesk. Het registratiesysteem voor merken, modellen en tekeningen en octrooien zal verbeterd worden. Een beter systeem heeft zowel voor de ondernemers als de overheid voordelen. Ook zal in deze periode gewerkt worden aan capaciteitsversterking van overheidsmedewerkers en de private sector inzake intellectueel eigendom.

Het Internationaal handelsbeleid is voor het planjaar 2017 geraamd op ca. SRD 3.632.000, -. Dit beleidsprogramma is onderverdeeld in 6 beleidslijnen. Markttoegang, Single Electronic Window for Trade, Caricom Single Market and Economy (CSM&E), Internationale handelsonderhandelingen, capaciteitsversterking handelsonderhandelingen en dispute settlement. Het programma voor markttoegang is gericht op handelspromotie, handelsmissies, het synchroniseren van het HS code systeem en het opleiden van commerciële officers die potentiële markten in kaart brengen. De Single Electronic Window for Trade betreft het opzetten van een netwerk voor het vergemakkelijken van de handel, waarbij alle nationale belanghebbenden in verbinding staan met het ministerie, middels een online systeem ten behoeve van zowel de import, export als doorvoer van goederen. De activiteiten die in het kader van de CSM&E op programma staan zijn: districtsdagen, informatiedagen, netwerkvergaderingen, consultaties, videoconferenties, seminars en workshops. Het trade facilitation project wordt voortgezet waarbij de Suriname Trade Promotion Organization weer wordt geactiveerd en een trade portal wordt opgezet, ter facilitering van de productie- en

dienstensector. Ter voorbereiding van de internationale onderhandelingen worden nationale consultaties gehouden met relevante ministeries en belangengroepen. In dit kader zullen ook trainingen worden verzorgd voor het personeel van het ministerie, om in staat gesteld te worden impact assessment analyses te plegen. Ook in het kader van Dispute settlement staan er trainingen op het programma.

Het programma betreffende **Investeringsfacilitering** zal in 2017 worden uitgevoerd voor een bedrag van ca. SRD 1.100.000, -. Ten behoeve van het faciliteren van de internationale handel zal er een studie worden uitgevoerd voor het opzetten van een import en exportbank. Tevens zullen voorbereidingen worden getroffen voor het opzetten van een kenniscentrum voor investeringen. Middels dit programma zal gewerkt worden aan expertise op het gebied van moderne investeringen en investeringsovereenkomsten, ter ondersteuning van de private sector. Ter verbetering van het concurrentie niveau van de private sector en ten behoeve van diversificatie van de export worden in dit planjaar de voorbereidingen getroffen voor de opzet van het Trade Investment & Promotion (TIPA) project. Het accent van dit project ligt op activiteiten betrekking hebbende op business development, exportpromotie en investeringspromotie.

In het planjaar 2017 zal de bijdrage van het ministerie aan **Internationale economische betrekkingen en financiering** ca. SRD 200.000, - bedragen. In dit kader besteedt het ministerie aandacht aan samenwerkingsmechanismen, die tot heden onbenut zijn gebleven. Het gaat in deze om mogelijkheden voor capaciteitsversterking, fondsen die betrekking hebben op stimulering van het midden- en kleinbedrijf en het aantrekken van investeerders ten behoeve van de ontwikkeling van industrieën. In dit planjaar zullen de voorbereidingen getroffen worden voor de opzet van een Projectontwikkeling Monitoring Unit (PMU) voor het schrijven van projecten en identificeren en toegankelijk maken van fondsen. Tevens zal een bureau voor het monitoren van internationale economische betrekkingen en financiering worden opgezet.

De bestedingen aan het programma **Economische planning en ontwikkeling** zijn in het planjaar 2017 geraamd op ca. SRD 875.000, -. De activiteiten die onder dit programma zullen worden uitgevoerd zijn: Opzet en Operationalisering Economic Intelligence Unit (EIU); het voorbereiden van de opzet van een Onderzoeks en Ontwikkelings Unit (R&D unit); Projectontwikkeling, Monitoring en Evaluatie Unit (PME unit); voorbereiding en opzet van een productiviteits Unit; en voortgang GIS mapping en training. Het ministerie zal ondernemingen faciliteren door de nodige informatie beschikbaar te stellen via de Market Intelligence Unit (MIU) die deel zal uitmaken van de EIU. Ten behoeve van de opzet van de unit voor Onderzoek en Ontwikkeling zal er een behoefteanalyse rapport worden opgemaakt. In dit rapport zullen worden vervat onderzoek, functie, producten en activiteiten waar behoefte naar is binnen het ministerie, om in staat gesteld te worden het meerjaren Onderzoeks- en Ontwikkelingsplan te formuleren. De PMU unit wordt opgezet ter monitoring van de resultaten van alle PIU's binnen het ministerie om de huidige en toekomstige projecten binnen het ministerie te managen en te monitoren. Voor het meten en bijsturen van de productiviteit binnen sectoren worden de voorbereidingen getroffen voor de opzet van een productiviteitsunit. Het ministerie zal met behulp van GIS mapping commerciële en industriële ondernemingen in kaart brengen om zodoende een duidelijk overzicht te realiseren van bestaande industriële- en commerciële ondernemingen. Het personeel zal in dit kader basis GIS-trainingen volgen.

Het **Beleid nationale kwaliteitsinfrastructuur** zal met een begroting van ca. SRD 1.150.000, - worden uitgevoerd in 2017. Het beleid heeft betrekking op de uitvoering van het Nationaal Certificeringsprogramma, waarbij de selectie- en begeleiding van bedrijven in de industriële sector centraal staat. Tevens worden de auditors getraind en worden nationaal certificeringsprotocollen opgesteld. Ter verhoging en versterking van het concurrentieniveau van Surinaamse bedrijven op de internationale markten en ten behoeve van het internationaal profileren van Surinaamse producten wordt een nationaal exportkeurmerk gecreëerd. Eventueel kan het Made in Suriname keurmerk worden uitgebreid naar een export garantie keurmerk, uitgegeven door het Ministerie van Handel en Industrie in samenwerking met het bedrijfsleven. De voorbereidingen worden getroffen voor de opzet van een metrologie instituut, waarbij er een transformatie zal plaatsvinden van de Dienst Waarborg & IJkwezen naar een Nationaal Metrologisch Instituut. Tevens zullen mobiele units van de Dienst Waarborg & IJkwezen op strategische locaties worden opgezet. Ook worden de voorbereidingen getroffen voor de opzet van een Nationaal kwaliteitsinfrastructuur ten behoeve van de economische ontwikkeling. In dit kader zullen diverse protocollen worden ontwikkeld voor sectoren.

Aan het **Beleid economische controle** zal in 2017 uitvoering worden gegeven met een begroot bedrag van ca. SRD 300.000, -. In dit planjaar zal de nadruk gelegd worden op versterking en modernisering van de economische controledienst.

De bestedingen voor het **Beleid Interne Markt** voor het dienstjaar 2017 zijn geraamd op ca. SRD 350.000, -. Dit programma behelst de formulering van het mededingingsbeleid, waarbij de structuur van de mededinging- en consumentenautoriteit zal worden ontwikkeld. In het kader van de consumentenbescherming zal het beleid zich richten op datacollectie en onderzoek en het opzetten van een netwerk met NGO's en Internationale Organisatie awareness campagne. Onder dit programma wordt ook meegenomen de ontwikkeling van beleid ten aanzien van prijsvorming van goederen en diensten.

De uitgaven voor het programma **Beleid economische wet en regelgeving** zijn voor 2017 begroot op ca. SRD 350.000, -. Ter creatie van een optimaal juridisch kader voor het ondernemen, investeren en produceren zal de wet- en regelgeving worden aangepast aan de eisen van de tijd. Volgens een uitgevoerde inventarisatie is gebleken dat meer dan 100 wetten t.b.v. het ondernemen, reguleren en ontwikkelen van economische activiteiten gemoderniseerd moeten worden. Het gaat niet alleen om wetgeving conform de taakstelling van het Ministerie van Handel en Industrie, maar ook relevante aanleunende wetgeving andere ministeries en of instituten regarderende. In dit planjaar wordt een aanvang gemaakt met de inventarisatie van wetten in het kader van het ontwikkelen van een Wetboek Economisch Recht. Tevens zal een studie worden uitgevoerd ter opzet van een unit voor alternatieve geschillenbeslechting en capaciteitsversterking. Het ministerie zal nieuwe economisch gerelateerde wetgeving concipiëren en bestaande verouderde wetgeving aanpassen.

Het budget voor het **Communicatiebeleid** is voor het dienstjaar 2017 begroot op ca. SRD 500.000, -. De voorlichtingsafdeling en de IT-afdeling zullen getransformeerd worden naar een professionele communicatie unit. In dit planjaar zal ook een geïntegreerd communicatieplan voor handel en industrie worden opgesteld. De IT-afdeling zal worden getransformeerd van een technische onderhoudsafdeling naar een gespecialiseerde innovatieve IT-afdeling die bijdraagt aan de productiviteit van de organisatie. De aanschaffingen bestaan uit: conference apparatuur en aanschaf en ontwikkeling van sector gerelateerde software. Tevens zal worden gewerkt aan capaciteitsversterking via netwerkbeheer, content management ten behoeve van de website en netwerkbeveiliging.

Voor het programma **Beleid institutionele versterking** is in het planjaar 2017 een bedrag van ca. SRD 275.000, - gereserveerd. In dit programma worden uitgevoerd: Change management op het ministerie naar analogie van het Baldrige Performance excellence systeem; Her evaluatie van het HRM-beleid, waarbij de kwalificatie van het personeel in kaart wordt gebracht, zodat gewerkt kan worden aan verbetering en versterking van de uitvoeringscapaciteit van het ministerie; Voorbereidingen voor een facilitair plan. Het betreft een assessment plan ten behoeve van een facility center voor alle business centra en het ledlampen project.

Onder het beleidsprogramma Subsidies en Bijdragen vallen beleidsmaatregel in het kader van het Surinaams Standaarden Bureau en het Suriname Business Forum.

De uitgaven bij beleidsmaatregel **Surinaams Standaarden Bureau (SSB)** zijn voor het planjaar 2017 geraamd op ca. SRD3.956.000, -. Naast de besteding van deze middelen aan personeels- en exploitatiekosten van SSB zal het bureau ook de inwerkingtreding van standaarden verwezenlijken. Het SSB ontwikkelt, beheerst en onderhoudt de nationale meetstandaarden, terwijl haar technische werkm, de Dienst Waarborg & Ijkwezen toezicht houdt op naleving van de metrologiewet en de waarborgwet. De verwachting is dat de metrologiewet wordt goedgekeurd, zodat de basis voor de metrologische infrastructuur is gelegd.

In het planjaar 2017 zal de bijdrage van het Ministerie aan het **Suriname Business Forum** ca. SRD 450.000, - bedragen. Dit bedrag wordt besteed aan remuneratie van commissieleden alsook een deel van de exploitatiekosten van het Suriname Business Development Center (SBC). De raming voor apparaatskosten van dit instituut is SRD 706.596,77. De raming voor materiële kosten is SRD 328.595,37 en de raming voor aanschaffingen is SRD 112.300, -.

De Import van basisgoederen, geneesmiddelen en landbouw inputs in samenwerking met de ministeries van Volksgezondheid en Landbouw Veeteelt en Visserij voor het dienstjaar 2017 zal middels een lening van de Islamic Development Bank gefinancierd worden. Dit beleidsprogramma wordt uitgevoerd in het kader

van het Stabilisatie- en Herstelplan 2016 – 2018, ter facilitering van de strategie gericht op bescherming van de koopkracht en inkomensverdeling.

Onder het beleidsprogramma **Contributieverplichtingen** wordt de beleidsmaatregel **contributieverplichtingen** aan regionale en internationale organisaties uitgevoerd. De **contributieverplichtingen** aan regionale en internationale organisaties in het dienstjaar 2017 zijn geraamd op ca. SRD 4.846.000,-. De contributie wordt betaald voor lidmaatschap van regionale en internationale organisaties als Caricom, World Trade Organization (WTO), Caricom Competition Commission (CCC), Office of Trade Negotiations (OTN), CEDA, UNIDO Consumer International ICEPEN en WIPO. Het lidmaatschap draagt bij aan het internationaal profileren van het land Suriname, het creëren van saamhorigheid bij partnerlanden met betrekking tot actuele onderwerpen en verruiming van handelsmogelijkheden en exportmarkten voor ondernemingen.

III.3.12 Ministerie Van Transport, Communicatie En Toerisme

III.3.12.1 Algemeen

Ter **concretisering** van de verschillende beleidsvoornemens voor het dienstjaar 2017 is er op het Ministerie van Transport Communicatie en Toerisme een bedrag van SRD 125.215.000,- begroot inzake het beleidsgebied **Ontwikkeling van de productieclusters Toerisme** voor de uitvoering van zowel **Toerisme** gerelateerde projecten als projecten in het beleidsgebied **Transport en Communicatie** verspreid over het heel grondgebied. Voor het beleidsgebied **Transport en communicatie** is te behoeve het dienstjaar 2017 een bedrag van SRD 117.840.000,- begroot. Voor het beleidsgebied **Toerisme** zijn de geplande programma's op SRD 7.375.000,-begroot. Uitvoering van de begrootte projecten zullen hoofdzakelijk plaatsvinden via aanbestedingen aan aannemers in zowel binnen- als buitenland.

III.3.12.2 Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende sectoren, Transport

Het transportbeleid zal in het begrotingsjaar 2017 een continuering zijn van het beleid in het afgelopen planjaar 2016 waarbij een efficiënt, modern, veilig, competitief, comfortabel, betaalbaar en kwalitatief goed transportsysteem werd nagestreefd. Aan de voornoemde vereisten voorgoed transport wenst het Ministerie te voldoen door middel van verdere ordening van de transportsector, verdere herziening van relevante wet- en regelgeving en bovenal investering in het menselijk kapitaal door voortdurende training van het beschikbare kader. Ter realisering van het beleidsprogramma **Ordening Transportsector** is een bedrag ca SRD 250.000,- begroot. Ook zal het toezicht op naleving van de regels worden verscherpt. Het **Nationaal Vervoer Bedrijf (NVB)** is de belangrijkste werkmarm van het Ministerie op dit stuk en is derhalve voor het komend jaar SRD 46.620.000,- aan subsidie begroot. De bestedingen zullen worden gebruikt voor het verhuizen van het hoofdkantoor van NVD, dit in verband met uitbreidingsplannen van de NV Havenbeheer op het Nieuwe Havencomplex. Ook zal een passagiersterminal met sanitaire gelegenheden aan de Heiligenweg worden op gezet en zullen andere busstations passagiersvriendelijk worden gemaakt.

Het beleidsprogramma **Bus en Boot vergunninghouders** is voor SRD 47.142.000,- begroot. Het Ministerie zal in het planjaar 2017 werken aan de verdere opvoering van de luchtvaartverbindingen waarbij bi- en multilaterale samenwerkingsverbanden zullen verder worden aangehaald. Gewerkt zal worden aan verdere versterking van luchtvaartrelaties met overige landen buiten de regio, zoals in de Europese Unie, Azië, Noord-Amerika en het Midden-Oosten. Bijzondere aandacht zal worden geschonken aan de veiligheid en beveiliging van de luchtvaart. In dit kader zal aan het **NCAS** programma verder invulling worden gegeven. Ten aanzien van het beleidsprogramma **Vliegdiensten Binnenland** is SRD 2.772.000,- begroot. Met het beschikbaar stellen van subsidies zullen vluchten naar het binnenland worden uitgevoerd tegen gereduceerde tarieven naar met name gebieden die moeilijk bereikbaar zijn over land. Het aanbieden van trainingen en studiemogelijkheden aan het personeel in de luchtvaartsector voor het versterken en vergroten van de deskundigheid verdient prioriteit bij het beleidsprogramma **Institutionele versterking Luchtvaartsector**. Een bedrag van SRD 906.000 is hiervoor begroot. Met als doel een effectieve beveiliging van de burgerluchtvaart en het naleven van internationale standaarden waaraan wij ons hebben gecommitteerd te garanderen, zal veiligheidsbeleid worden aangescherpt. Het Nationaal Burgerluchtvaart- en beveiligingsprogramma is reeds herzien. Om de veiligheid op de binnenlandse vluchten te vergroten zal binnen de beleidsprogramma's **Verbetering Vliegveiligheid en Verbetering Nationale veiligheid** de uitrusting van de luchthavenbrandweer van de luchthavens zorg en Hoop, Nickerie en andere strategische vliegvelden in het binnenland worden uitgebreid. De luchtverkeerstorens met bijbehorende dienstruimten zullen op diverse luchthavens worden opgezet en of verder worden ingericht. Ter realisering van deze beleidsprogramma's is een bedrag van respectievelijk SRD 2.000.000,- en SRD 5.200.000,- begroot. Het Ministerie van Transport Communicatie en Toerisme zal de vaste weginfrastructuur ontlasten door het transport te water te stimuleren. De hout- en mijnbouwsector zullen worden gestimuleerd om meer gebruik van de waterwegen te maken. Daarbij zal het Ministerie vanwege haar taakstelling de veiligheid, beveiliging en milieuvriendelijke aspecten verheffen tot prioriteiten. Het traditionele vervoer van personen en goederen via waterwegen zal efficiënter plaatsvinden. Er zal een integraal maritiem beleid worden uitgestippeld, dat gericht is op een gestructureerd, effectief en efficiënt gebruik van de waterwegen. Door middel van de vastgestelde voorwaarden en richtlijnen zal de daarvoor aangewezen instantie de controle op het gebruik van de waterwegen opvoeren. De **Scheepvaart Maatschappij Suriname (SMS)** zal als werkmarm

van het Ministerie SRD 12.600.000,- aan subsidie ontvangen. Genoemde investering zal gebruikt worden voor de verdere uitvoering van lijndiensten in het binnenland, bevordering van de toeristische scheepvaart en verbetering van aanmeerfaciliteiten.

III.3.12.3 Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende sectoren, ICT Sector

Het Ministerie van TCT zal samen met de Telecommunicatie Autoriteit Suriname, TAS, initiatieven nemen op het gebied van breedband en computerlabs op scholen. De TAS zal wet en regelgeving aanpassen om de nieuwe technologische ontwikkelingen mogelijk te maken. Het proces te komen tot volledige digitale omroep zal door de TAS worden gecoördineerd. Het ministerie is een samenwerking aangegaan met de UNDP, de ontwikkelingspoot van de Verenigde Naties. In dit kader zal het project om de **Toegang tot overheidsdiensten in de districten** en het binnenland te vergroten worden uitgevoerd. Door het openen van gemeenschap centra met informatie online van de overheidsdiensten zal de afstand tussen de overheid en de burger worden verkleind. Hierbij zullen de relevante en cruciale overheidsdiensten bereikbaar zijn in de districten. Ten behoeve van het beleidsprogramma **Informatie en Communicatie Technologie** is SRD 350.000,- begroot.

III.3.12.4 Ontwikkeling productie clusters: Productiecluster Toerisme en de “creative industries”

Het beleid is gericht op het ontwikkelen van een kwalitatief goed en duurzaam toeristisch product met inachtneming van de rechten van de Inheemse en Marron gemeenschappen met daarbij respect voor het milieu. Ter bevordering van het toerisme als exportproduct, wordt naast de traditionele markten en doelgroepen, uitgekeken naar nieuwe. Hiervoor zullen naast de gebruikelijke marketingproducten (brochures en bezoeken van beurzen) ook de moderne ICT-middelen ingezet worden (e-marketing). Het toerisme product van Suriname zal professioneel worden gebrand middels een eigen identiteit. De STS is onder andere een samenwerking aangegaan met het Amerikaans bedrijf Ultraviolet voor de brand positioning en marketingstrategie op de Noord Amerikaanse markt. Ter realisering van dit beleid is een bedrag van ca SRD 3.500.000,- begroot. Ten behoeve van het **Suriname Hospitality and Tourism Training Centre (SHTTC)** is SRD 375.000,- opgebracht voor operationele zaken. Het centrum is bedoeld om personeel ten behoeve van de toerisme industrie op te leiden. Teneinde een gestage en een duurzame groei van het aantal toeristen naar Suriname te realiseren zal de aandacht gericht zijn op de opvoering van de **awareness, trainingen en opleidingen** op het gebied van toerisme. Deze trainingen in de sector, en de opleidingen voor koks zullen gecontinueerd worden. Tevens zal de sector worden versterkt middels het verzorgen van een driejarige MBO- HORECA-opleiding. Ten behoeve van het beleidsgebied **Toerisme Planning** is een bedrag van SRD 3.000.000,- begroot.

III.3.13 Ministerie Van Openbare Werken

III.3.13.1 Algemeen

De geraamde investering op het Ministerie van Openbare Werken in het kader van het hoofdbeleidsgebied **Ontwikkelingscapaciteit** voor het dienstjaar 2017 voor de uitvoering van zowel civieltechnische, bouwkundige als milieugerelateerde projecten, veelal landelijk verspreid, bedraagt **SRD 195.902.000,-**. De uitvoering van de projecten zal hoofdzakelijk geschieden met nationale en internationale aanbestedingen. Het directoraat Bouwkundige Werken is geraamd voor SRD 47.642.000,-. De voorgenomen investeringen van civieltechnisch aard zijn geraamd op SRD 135.583.000,- en zullen aangewend worden voor de aanleg, verbetering en het onderhoud van het wegnnet, bouw en onderhoud van bruggen en de natte infrastructuur. De vuil ophaaldienst en vuilverwerking zijn opgebracht voor SRD 35.1000.000,- op de begroting. Voor de uitvoering van voornamelijk milieuprojecten, vuilophal en -verwerking in het kader van Openbaar Groen is een bedrag van SRD 12.677.000,- gereserveerd.

III.3.13.2 Ontwikkelingscapaciteit: Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende sectoren, Infrastructuur

Uitbreiden en verbeteren van de infrastructuur van het wegnnet ter bevordering van de productie, het halen van woongebieden uit hun isolement en het zorgen voor een goede afwikkeling van het verkeer zijn bijzondere aandachtspunten waarop de regering zich in het planjaar 2017 zal toeleggen. Met name voor **Onderhoud van wegen** is een bedrag van SRD 19.750.000,- begroot. In dit kader zal het regulier onderhoud van gasfaltende, bestrate, lateriet- en zandwegen ter hand worden genomen. Er zullen voorzorgsmaatregelen, zodat de goede staat van de bestaande wegen gewaarborgd blijft worden getroffen. De kosten opgebracht ter realisatie van het beleidsprogramma **Aanleg en verbetering van Wegen** bedragen SRD 9.900.000,-. In dit kader zullen investeringen worden gedaan ter verbetering van de kwaliteit van de te asfalteren wegen, zodat de weginfrastructuur als basis kan dienen voor zowel de lokale productie als leefomstandigheden. Alternatieve wegen zullen worden aangelegd ter ontsluiting van woongebieden en voor een goede verkeersafwikkeling. Ter concretisering van het regulier **Onderhoud van Bruggen** in Paramaribo en districten is voor het planjaar 2017 SRD 4.350.000,- opgebracht. Onderhoud van de drie grote bruggen over

respectievelijk de Coppenerivier, Surinamerivier en Saramaccarivier maakt deel uit van dit programma, evenals het regulier onderhoud van bruggen in Paramaribo en overige districten.

Voor het beleidsmaatregel **Bouwen van Bruggen** is de besteding geraamd op SRD 7.400.000,-. De bestedingen zullen gericht zijn op het bouwen of vervangen van bruggen in Paramaribo en de overige districten. De beleidsprogramma's **Onderhoud onwateringswerken** en **verbetering irrigatiewerken** en **afwateringswerken** zijn elk begroot op SRD 20.806.000,-. Deze programma's vormen de basis van een landelijk onderhoudsplan van irrigatie- en drainagewerken. Afwateringswerken zullen worden gerenoveerd evenals het opschonen en uitdiepen van lozingen. Verbetering van de hoofdontwatering van Paramaribo Centrum en – Noord is op het programma. Het aanleggen van nieuwe kanalen, irrigatiesystemen en pompgemalen welke het irrigatie en afwateringssysteem verbeteren eveneens. Voortgang zal plaatsvinden van verbetering van de hoofdontwatering in verschillende woonwijken van Paramaribo. **Onderhoud Waterkering- en Verbetering Waterkeringwerken** zullen landelijk worden uitgevoerd. Vitale kunstwerken, waar oppervlaktewater uit zee, rivier of zwamp een gevaar vormt voor de gemeenschap, zullen worden onderhouden of verbeterd. De bestedingen voor deze programmaonderdelen zijn respectievelijk geraamd op SRD 5.500.000,- en SRD 4.500.000,-. In het kader van beleidsprogramma's **Verkeersvoorzieningen** en **Onderhoud verkeerstechnische voorzieningen** is respectievelijk SRD 900.000,- en SRD 1.597.000,- opgenomen ter verbetering van de verkeersveiligheid en ter ontwikkeling van een vlottere verkeersafwikkeling. Vanrails, wegbegrenzings, zweepmasten met oversteekvoorzieningen en verkeerspaaltjes zullen worden aangebracht. Verkeersborden, markeringen en verkeersdrempels worden aangebracht. Waar nodig zullen bermen worden verhard.

In het kader van het beleidsprogramma **Verbetering van landsgebouwen met hun toebehoren** zal in het planjaar 2017 SRD 3.900.000,- besteed worden aan renovatiewerkzaamheden ten behoeve van diverse afdelingen van het Ministerie van Openbare Werken evenals andere overheidsgebouwen in Paramaribo en districten. **Bouw en uitbreiding van landsgebouwen en ambtenarenwoningen** is voor SRD 29.742.000,- begroot. Afbouw van diverse overheidsgebouwen, het restaureren van monumentale panden en nieuw op te zetten overheidsgebouwen zal geschieden in het kader van dit beleidsprogramma. Het bedrag van SRD 600.000,- is begroot voor de uitvoering van het beleidsprogramma **Bouwen van landsgebouwen**. Het gaat hierbij om renovatie van dienstwoningen van het Ministerie van Openbare Werken en diverse kantoorruimten in het district Nickerie. In het kader van het beleidsprogramma **Volkswoningbouw** is SRD 12.800.000,- begroot. De activiteiten zullen gericht zijn het voorbereiden en uitvoeren van specifieke bouwprojecten en toezicht op de uitvoering. Integraal voorzien in wegen en ontwateringsnetwerken en het aanleggen van nutsvoorzieningen ten behoeve van volkswoningen in Paramaribo en districten. De bouw van het streekziekenhuis te Wanica, met inbegrip een Onderstation van EBS, drinkwatervoorziening en overige infrastructurele voorzieningen.

III.3.13.3 Milieu Strategie, Rampenbestrijding: potentiële door mensen of door de natuur veroorzaakte rampen

Implementatie van het beleidsprogramma **Vuilophaal- en Verwerkingsdienst** zal moeten resulteren in verbetering van de logistieke, fysieke en beheers voorzieningen voor een efficiënte vuilophaaldienst en vuilverwerking. Ter realisatie hiervan is het bedrag van SRD 43.100.000,- begroot.

Het beleidsprogramma **Ophalen van dichtbegroeide lozingen** is voor SRD 2.450.000,- begroot. Hierbij zullen aannemers worden aangetrokken voor het opschonen van de diverse lozingen in onder andere Paramaribo en Wanica.

Het beleidsprogramma **Opruimen van illegale vuilstortplaatsen en ophalen van groot vuil** is voor SRD 2.300.000,- begroot. Het beleid op het stuk van het opruimen van illegale vuilstortplaatsen en het schoonmaken van de binnenstad zal worden voortgezet. Het huren van trucks en kleine graafmachines voor diverse opruimingswerkzaamheden wordt uit dit beleidsprogramma gefinancierd, alsmede het huren van bezemwagens.

III.3.13.4 Milieu Strategie, Regionale en Ruimtelijke planning, zoneringsplan

In het kader van het beleidsprogramma **Upgraden Grond mechanisch Laboratorium** zal het grondmechanica Laboratorium verder worden gemoderniseerd en institutioneel worden versterkt. Machines en apparatuur zullen worden aangeschaft. Ter concretisering van dit programmaonderdeel is SRD 300.000,- begroot. Het beleidsprogramma **Verbetering dienstverlening Waterloopkundige Dienst** is voor SRD 280.000,- begroot. Hydro-metrische instrumenten en laboratorium benodigdheden zullen in dit kader worden

aangeschaft. Ten behoeve van het beleidsprogramma **Verbetering dienstverlening Meteorologische Dienst** is SRD 550.000,- begroot voor het dienstjaar 2017.

III.3.13.1 Milieu Strategie, Regionale en Ruimtelijke planning, zoneringsplan

Ter implementatie van het beleidsmaatregel **Maaien van parken en pleinen** is SRD 2.400.000,- gereserveerd. Binnen dit programma zal het maaien van parken en pleinen plaatsvinden, evenals het onderhoud van diverse bermen en taluds van secundaire en tertiaire trezen. Het programmaonderdeel **Stadsverfraaiingsprojecten en Groenvoorziening** is voor SRD 2.327.000,- begroot. In het dienstjaar 2017 zal het rehabiliteren en herinrichten van diverse parken en pleinen middels groenvoorzieningen worden voortgezet. De beleidsmaatregel **Nationale Schoonmaakactie en overige milieuprojecten** zal ook in het dienstjaar 2017 gecontinueerd worden om zodoende een bijdrage te leveren aan de verbetering van de leef- en woonomgeving. Uit het beleidsprogramma worden de Nationale Schoonmaakactie en de Clean Up the World actie gefinancierd. Dit beleidsprogramma is voor SRD 3.200.000,- begroot.

Voor werkzaamheden betreffende het programma **Ruimtelijke ordening urbane gebieden** is SRD 600.000,- begroot. Deskundigen zullen worden aangetrokken voor het ontwerpen van het project Structuurplan Woongebieden .

III.3.14 Ministerie Van Natuurlijke Hulpbronnen

III.3.14.1 Algemeen

De ontwikkelingsinspanningen ten laste van de beleidsprogramma's via het Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen zullen in het planjaar 2017 oplopen tot besteding van SRD 103.447.000,-.

III.3.14.2 Ontwikkeling van de voorwaarde scheppende Sectoren Water

Het Ministerie stelt zich op het stuk van het Programma: Drinkwatervoorziening ten doel:

- Zorgdragen voor een optimale en kostenefficiënte voorziening van goed en gezond drinkwater voor de gehele Surinaamse bevolking tegen reële en betaalbare prijzen; toezicht houden op en aansturen van de Dienst Water Voorziening (DWV);
- het identificeren en implementeren van oplossingsmodellen voor drinkwatervraagstukken;
- periodieke evaluatie van de bedrijfsgegevens bij de waterproductie en waar nodig aanpassing van de productie-efficiëntie en/of het watertarief;het bevorderen van de export van water;
- instelling van, participatie in, toezicht houden op en sturing van commissies, stichtingen en instituten die onder het Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen vallen; via haar structuren toezicht houden op en sturing geven aan de Surinaamsche Waterleiding Maatschappij NV (SWM).

Ten behoeve van de voortzetting van de bouwwerkzaamheden aan de nieuwbouw voor de afdeling Begroting en Financiële Zaken van het Ministerie is een bedrag van SRD 6.400.000,- geraamd voor 2017.

De Dienst Watervoorziening zal in 2017 in alle 10 districten investeringen en aanschaffingen plegen ten behoeve van de **Watervoorziening** voor een bedrag groot SRD 30.000.000,-. In dit kader zullen de projecten versneld worden uitgevoerd.

Enkele van de te ontplooiën activiteiten zijn:

- Het bouwen, rehabiliteren en aanpassen van nieuwe waterstations
- Het aanleggen van nieuwe en rehabiliteren van bestaande distributie- en transportleidingen
- Het boren en ontwikkelen van nieuwe waterbronnen
- Het aanschaffen van pompen en pomponderdelen
- Overdracht van het waterleidingstation van Uitkijk aan de SWM
- Het opvoeren van de oppompcapaciteit van de diverse stations
- Het plaatsen en vernieuwen van stalen filters, stalen buizen, galerijen en watertorens.
- Het bouwen van platformen voor reinwatertanks en aanschaffen van rein-watertanks.
- Het aankopen van veldlaboratorium-equipment, boten en buitenboordmo-toren en geofysische instrumenten, watertrucks, etc.
- Het verzwaren en aanleggen van distributienetten
- Renovatie van bedrijfswoningen

De waterleidingbedrijven zullen zodanig worden toegerust, dat de diverse stations goed en gezond drinkwater kunnen distribueren in de verschillende dorpen in het rurale achterland. Daartoe is op de post **Instandhouding waterleidingbedrijven en nieuwe aansluitingen** een bedrag opgebracht van SRD 6.900.000,- voor de aankoop van materialen en de uitvoering van diverse werkzaamheden. Dit zijn reguliere operationele kosten. Voor de **Uitvoering van waterleidingprojecten in de kustvlakte en binnenland** is SRD 1.827.000,- begroot. Voor opzetten van een productiecentrum voor drinkwater in Commewijne is een bedrag van SRD 10.000.000,- begroot en voor wet en regelgeving **Watersector** SRD 350.000,-.

III.3.14.3 Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Energie

Het Energie Programma van het Ministerie wordt gekenmerkt door de volgende speerpunten:

- zorgdragen voor een optimale en kostenefficiënte voorziening van energie aan de totale bevolking van Suriname (in zowel de kustvlakte als het binnenland) tegen reële en betaalbare prijzen;
- toezicht houden op en het aansturen van de werkzaamheden van de Dienst Elektriciteitsvoorziening (DEV);
- het identificeren en implementeren van oplossingsmodellen voor de energievraagstukken;
- het stimuleren van de ontwikkeling en het gebruik van alternatieve vormen van energie, zoals hydro-, bio-, zonne- en windenergie, al dan niet in eigen beheer of middels samenwerking met de private sector en overige ontwikkelingspartners;
- periodieke evaluatie van de bedrijfsgegevens bij de energieproductie en waar nodig aanpassing van de productie-efficiëntie en/of het energietarief;
- instelling van, participatie in, toezicht houden op en sturing van commissies, stichtingen en instituten die onder het Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen vallen;
- via haar structuren toezicht houden op en sturing van de NV Energiebedrijven Suriname (EBS).

Beleidsmaatregel **Energievoorziening** is voor SRD 14.370.000,- begroot. De Dienst zal zorgen voor het **Instandhouden van de Elektrische centrales in het Binnenland** voor een bedrag van SRD 6.500.000,-. Er zal onderzoek worden verricht naar de mogelijkheden ter toepassing van herwinbare energie. In dat kader is er op de post **Renewable Energy** SRD 2.500.000,- begroot. Voor **Openbare Straatverlichting** in districten en dorpen in het binnenland is een bedrag van SRD 5.052.000,- begroot. Dit bedrag zal worden aangewend voor het gefaseerd aanbrengen van cobrahead lampen voor straatverlichting. Er zal SRD 1.048.000,- besteed worden voor het opzetten van een **Energie Autoriteit Suriname**.

III.3.14.4 Ontwikkeling van de Productieclusters in de mijnbouw en Extractieve Industrie

In het kader van Uitvoering van projecten door de **De Geologisch Mijnbouwkundige Dienst (GMD)** is SRD 7.500.000,- gereserveerd. De GMD is verantwoordelijk voor:

- het opsporen van de minerale bodemschatten van het land, alsmede de inventarisatie daarvan;
- het bewerken van en de zo economisch mogelijke ontginning van de minerale bodemschatten van het land;
- het geven van adviezen over de uitgifte van rechten van opsporing of ontginning van delfstoffen;
- het medewerken aan handhaving van het naleven van de bepalingen op mijnbouwgebied;
- het medewerken aan de vernieuwing van deze bepalingen;
- het onderhouden van contacten en aangaan van samenwerking met internationale diensten.

De regering heeft gigantische plannen met de ontwikkeling van de mijnbouwsector. Enkele van deze plannen zullen nu worden geïmplementeerd. Een structurele monitoring van de markten, de prijzen en de ontwikkeling is nodig. Er is grote behoefte aan een organisatie die de marktontwikkelingen volgt, analyseert, prognoses maakt en adviezen kan uitbrengen. Hiertoe is het noodzakelijk dat de voorbereidingen ter instelling van een Mineralen Instituut worden afgerond. Ten behoeve van het **Voorbereiding Mineralen Instituut** is een bedrag van SRD 810.000,- begroot.

III.3.14.5 Ontwikkeling van de Productieclusters in de mijnbouw en Extractieve Industrie, Goud

De beleidsmaatregel **Ordering van de Goudsector** zal met dezelfde voortvarendheid worden uitgevoerd. Derhalve is voor het planjaar 2017 een bedrag van SRD 7.000.000,- uitgetrokken. De activiteiten zijn erop gericht ordening te brengen in de sector en het overheidsgezag te herstellen. Hierdoor kan effectief worden

gewerkt aan verbetering van de leefomgeving van de mensen, de bewaking van de sociale orde en effectieve inning van belastingen.

III.3.14.6 Ontwikkeling van de Productieclusters in de mijnbouw en Extractieve Industrie, Bauxiet

Aan het **Bauxiet Instituut Suriname** zal in totaal SRD 3.190.000,- worden besteed. Het instituut heeft als doel een rationele en duurzame ontwikkeling te bewerkstelligen en het verkrijgen van een rechtvaardig aandeel uit de opbrengsten van de bauxietindustrie voor Suriname. Het Bauxiet Instituut Suriname heeft als taak:

- Het verzamelen en verwerken van data die betrekking hebben op het gebeuren in en rond de bauxietindustrie nationaal en internationaal door het daartoe gespecialiseerd kader.
- Voorbereiden van het bauxietbeleid van de Regering
- Bijdragen in de uitvoering van het bauxietbeleid van de Regering
- Het controleren van de bauxietmaatschappijen in Suriname en deze toetsen aan de wet en de diverse relevante overeenkomsten

III.3.15 Ministerie Van Ruimtelijke Ordening, Grond- En Bosbeheer

III.3.15.1 Algemeen

De ontwikkelingsinspanningen via het Ministerie van Ruimtelijke Ordening Grond- en Bosbeheer zullen in het planjaar 2017 resulteren in een besteding van SRD 16.600.000,- in het kader van de hoofdbeleidsgebieden Productie en Ontwikkelingscapaciteit

III.3.15.2 Regionale en Ruimtelijke Planning, Integratie van regionale en sector strategieën

In het kader van de ruimtelijke ordening is de samenwerking tussen de verschillende, plannings- en ordeningsinstanties van groot belang. De gezamenlijke inspanning en samenwerking zal zichtbaarder worden in 2017. Dit zal resulteren in vernieuwde wetgeving op het gebied van ruimtelijke ordening. Ten behoeve van de **Institutionele versterking Ruimtelijke Ordening** zal er een bedrag van SRD 100.000,- worden besteed.

III.3.15.3 Regionale en Ruimtelijke Planning, Strategische plannen voor lokale economieën

Een duurzaam bos- en natuurbeheer is van eminent belang voor de gezondheid van mens en dier en voor een verantwoord ecologisch evenwicht. De subsidie aan de **Stichting Natuurbehoud Suriname** zal worden voortgezet voor het bedrag van SRD 750.000,-. De beleidsresultaten van deze inspanningen zullen zijn:

- Efficiëntie op het gebied van duurzaam bosbeheer;
- Kwalitatief en kwantitatief verbeterd recreatieoord;
- Kwalitatief getraind personeel op het gebied van bosbouw en milieu;
- Verbeterde gast- en arbeidersverblijven

Voor **Institutionele versterking Natuurbeheer** is SRD 500.000,- opgebracht in het komend planjaar.

III.3.15.4 Ontwikkeling van de Productieclusters; Productiecluster Bosbouw en Verwante Industrie

De **Stichting Bosbeheer en Bostoezicht** zal in 2017 subsidie ontvangen van SRD 13.000.000,- met als doel de operationele kosten te dekken. Daarnaast zal worden voorzien in de noodzakelijke transportmiddelen. De Stichting Bosbeheer en Bostoezicht heeft als hoofddoel:

Het bevorderen van een duurzame, optimale benutting van de bossen van Suriname in het algemeen en voor de houtproductie bestemde bossen in het bijzonder door toepassing van de in de Wet Bosbeheer 1992 en andere relevante wet- en regelgeving daarvoor gegeven richtlijnen. De activiteiten worden als volgt samengevat;

- Toezicht op de naleving van de wet Bosbeheer en aanverwante wettelijke regelingen met betrekking tot de bosbouw.
- Het bevorderen van een duurzame, optimale benutting van de bossen in Suriname in het algemeen.
- Het verzamelen, verwerken en ter beschikking stellen van data (aan nationale en internationale organisaties).
- Het geven van adviezen aan de regering en andere relevante organisaties op het gebied van bosbouw.
- Het stimuleren van onderzoek en training op het gebied van houtindustrie.
- Faciliteren en begeleiden van de productiesector.

In 2017 zal de SBB de volgende maatregelen continueren;

Aanschaf van moderne communicatiemiddelen, transportmiddelen, kantoorfaciliteiten etc., voor een adequaat toezicht op naleving van de Wet Bosbeheer. Het assisteren bij de implementatie van het geformuleerde bosbeleid. Training en upgradering van het personeel voor het verhogen van de kwaliteit van de uit te voeren werkzaamheden. Enige uitbreiding van het personeel in het algemeen. Opzetten van permanente en semi-permanente veldposten in het gehele land voor een efficiëntere controle op de houtkap en begeleiding.

III.3.15.5 Ontwikkeling van voorwaarde scheppende, Kennissector

Subsidie aan de stichting **Jan Starke Opleidings- en Ontspanningscentrum (JSOOC)** zal in 2017 SRD 750.000,- bedragen. Het doel van het Jan Starke Opleidings- en Ontspanningscentrum is het bevorderen van natuurbehoud, milieubescherming en het duurzaam benutten en conserveren van de Surinaamse bossen enerzijds en anderzijds het bieden van faciliteiten tot recreatie. Het beleid van het JSOOC zal er in 2017 op gericht zijn het centrum te profileren, zowel als voorbeeld opleidingsinstelling voor de Groene sector als educatief recreatiecentrum in Suriname. De stichting is actief in onder andere het exploiteren en beheren van leerbosarealen, het verzorgen van trainingen en praktijkonderwijs en het uitvoeren van educatieve projecten.

III.3.16 Ministerie Van Landbouw Veeteelt en Visserij

III.3.16.1 Algemeen

Teneinde de afhankelijkheid van voedselimporten te verminderen, zal er een strategie worden gevolgd die neerkomt op verbeterde ontwikkeling van de agrarische productie gericht op het verwerven van een groter marktaandeel van Surinaamse producten op de binnenlandse markt. Het agrarische beleid wordt uitgevoerd op basis van de volgende beleidsdoelen:

- het realiseren en waarborgen van de voedselzekerheid voor de totale Surinaamse bevolking;
- het waarborgen van de agrarische gezondheid en voedselveiligheid;
- het doen ontwikkelen van de agrarische sector tot voedselleverancier voor het Caribisch gebied;
- het vergroten van de bijdrage van de agrarische sector aan de nationale economie.

Investerings in de agrarische productiesectoren binnen de verschillende **Hoofdbeleidsgebieden Productie en Ontwikkelingscapaciteit van het Ontwikkelingsplan 2017 -2021** gedurende het jaar 2017 tot een totaal bedrag van SRD 141.539.000,-, moeten resulteren in de vergroting van de bijdrage van de agrarische sector aan het Bruto Binnenlands Product (BBP) en aan de duurzame bestrijding van armoede.

III.3.16.2 Ontwikkeling van Productieclusters, Agrarische Sector: Grootlandbouw en Agro-industrie

Binnen het programma **Alliance** zal in het planjaar 2017 middels een reeds opgezet bedrijfsplan worden gewerkt aan rehabilitatie en herstructurering van het bedrijf Alliance. De financiering uit de nationale begroting en de lening van de Islamic Development Bank (IsDB) bedragen respectievelijk SRD 1.065.000,- en SRD 5.191.257,-. De **Stichting Nationale Parken (STINAPA)** heeft als doel het aanleggen, inrichten en onderhouden van nationale parken in Suriname en het beheren en exploiteren van bedoelde parken in het belang van het Surinaamse publiek en het toerisme. Voor de reguliere werkzaamheden is SRD 192.000,- voor het planjaar 2017 begroot. Het programma **Stichting Proeftuinen Suriname (STIPRIS)** is gericht op het verrichten van onderzoek voor het uitroeien van ziekten en plagen die land- en tuinbouwgewassen aantasten, om de kwaliteit van deze gewassen te verhogen. Voor efficiënte uitvoering van de werkzaamheden in 2017 is SRD 318.000,- begroot. Voor de **Stichting Landbouw Ontwikkeling Commewijne (SLOC)** is voor het planjaar SRD 450.000,- begroot. De **Stichting Nationaal Rijstonderzoeks Instituut (SNRI/ ADRON)** houdt zich bezig met het uitvoeren van onderzoek over het telen en verwerken van rijst, het zuiver houden van de bestaande en het ontwikkelen van nieuwe rijstassen, het opzetten en het verzekeren van de beschikbaarheid van goed zaaizaad en het verzamelen, documenteren, bewerken en verspreiden van informatie welke van belang is voor de rijstsector. Verder is het doel van de stichting om samenwerking met instellingen in binnen- en buitenland aan te gaan, die op hetzelfde terrein werkzaam zijn. Verder zorgt de stichting voor het bevorderen van en meewerken aan opleidingen ten dienste van de rijstsector. Ook wordt zorggedragen voor het aanwenden van andere wettelijke middelen welke bevorderlijk zijn voor het gestelde doel. Om de werkzaamheden optimaal te kunnen uitvoeren is in het planjaar SRD 6.125.000,- begroot.

III.3.16.3 Regionale en Ruimtelijke Planning, Integratie van Regionale en Sector strategieën

Voor het programma **Landaanwinning en –ontginningen** is in 2016 de voorbereiding gestart voor de studie voor het plaatsen van overlaat en inlaatwerken aan de oostelijke polders van de zwampkerende dam in Coronie, waarna een aanvang gemaakt wordt met de uitvoering. Afhankelijk van de voortgang daarvan zal er in 2017 continuering van de kunstwerken in de oostelijke polders van Coronie plaatsvinden met een begroot bedrag van SRD 720.000,-.

De totale kosten die geraamd zijn voor werkzaamheden binnen het programma **Cultuurtechnisch Onderhoud** bedragen SRD 63.082.000,-. Van de Islamic Development Bank (IsDB) is SRD 92.114.000,- beschikbaar voor de rehabilitatie van het pompemaal te Wageningen.

III.3.16.4 Institutionele Ontwikkeling Structurele Verandering, Het bevorderen van Investerings, Ondernemerschap en Export

Binnen het programma **Institutionele vormgeving**, waarvoor de kosten zijn geraamd op SRD 20.946.000,-, worden in het kader van de waarborging van agrarische gezondheid en voedselveiligheid de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Ondersteuning van de activiteiten van het Caribisch agentschap voor agrarische gezondheid en voedselveiligheid (CAHFSA) is in Suriname gehuisvest voor optimale dienstverlening aan nationale en regionale instituten met een begroot bedrag van SRD 500.000,-;
- Ondersteuning van activiteiten voor bescherming van de volksgezondheid (voor verbetering voedselveiligheid) en bevordering van de handel in agrarische producten door de Inter-American Development Bank (IaDB) met een bedrag van SRD 7.300.000,-;
- Plantgezondheidscontrole reorganiseren en institutioneel versterken voor waarborging van nationale plantgezondheid met een geraamd bedrag van SRD 5.840.000,- van de IaDB;
- Werving, training en uitrusting van personeel om te werken conform de moderne standaarden van bewaking, monitoring en surveillance van plantgezondheid en voedselveiligheid voor een begroot bedrag van SRD 2.200.000,-;
- Afronding bouw en inrichting van Nieuwbouw Residu Laboratorium, waarvoor de kosten geraamd zijn op SRD 6.000.000,-;
- Oplevering en inrichting clusterlaboratorium voor landbouwkundig onderzoek, training van voorlichters en landbouwers in veilig gebruik van chemicaliën en onderzoek naar de teelt van nieuwe variëteiten van landbouwgewassen met een raming van SRD 5.950.000,-;
- Vaststelling agrarische innovatiestrategie en agenda met een koppeling tussen onderzoek en voorlichting voor innovatieprojecten van land- en tuinbouw, veeteelt en visserij, in samenwerking met nationale en internationale onderzoeksinstituten, gefinancierd uit de IaDB-lening welke SRD 2.920.000,- bedraagt.

In het kader van effectief beheer en onderhoud van de agrarische infrastructuur, worden bestaande waterschappen gefaseerd gereactiveerd. De rehabilitatiewerkzaamheden aan het waterschap Henarpolder worden in 2017 afgerond. Na afronding van de studies van de waterschappen Bruto & Nannipolder, Wasima, Clarapolder en Paradise & Longmay, zal een aanvang gemaakt worden met de rehabilitatie werkzaamheden. Daarnaast zal er in het planjaar een aanvang worden gemaakt met de studies met betrekking tot waterschap Europolder Zuid en waterschap Uitbreiding Groot Henar 1 + II. Voor de opgesomde activiteiten en de studies binnen het programma **Reactivering waterschappen** is begroot SRD 14.310.000,-.

III.3.16.5 Institutionele Ontwikkeling Structurele Verandering, Het bevorderen van Investerings, Ondernemerschap en Export

De begroting voor het programma **Bouwwerkzaamheden** bedraagt SRD 1.801.000,- voor het planjaar 2017 bestemd voor renovatie/bouw van beheerderswoningen en kantoorgebouwen en voor de bouw van een ananas en cassave fabriek.

III.3.16.6 Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Kennissector

Voor het programma **Kennis** is de raming gesteld op SRD 226.000,- voor trainingen in Agro ondernemerschap, cursussen in Aanbestedingen, begeleiding, voorlichting ten aanzien van de agro coöperaties voor capaciteitsversterking binnen het Coöperatiewezen en landelijk trainingen ter bevordering van de erfcultures. Binnen het programma **Landbouwtelling** worden jaarlijks agrarische surveys uitgevoerd voor de update van

de bestaande data. Bij de uitvoering van de surveys worden gegevens verzameld, verwerkt, geanalyseerd en gepubliceerd. Voor de verdere capaciteitsopbouw en operationalisering van het Surinaams Agrarisch Informatie Systeem (SAIS) worden trainingen verzorgd aan het personeel van de afdeling Landbouw Statistiek en het personeel van de rayon- en ressortkantoren. Met de officiële launch van Suriname CountrySTAT zal agrarische data online beschikbaar zijn op de “Countrystat.org” website. De bovengenoemde activiteiten zullen deels uit deze post en de rest uit exploitatiekosten worden uitgevoerd. De begroting voor het jaar 2017 bedraagt SRD 13.000,-. In 2017 worden trainingen aan landbouwers verzorgd om de kwaliteit en kwantiteit van de productie en export van agrarische producten te verhogen.

III.3.16.7 Institutionele Ontwikkeling Structurele Verandering, Het bevorderen van Investerings-, Ondernemerschap en Export

In het kader van Public-Private Partnership worden agrariërs ondersteund in het Global GAP-certificeringsproces. Deze activiteiten binnen het programma **Privatesector ontwikkeling** zijn geraamd op SRD 240.000,-.

De raming voor het planjaar 2017 voor het beleidsprogramma **Stimulering Landbouwsector** bedraagt SRD 5.942.000,- voor de volgende maatregelen:

- Bevordering Erfcultures;
- Bevordering Rijstsector;
- Telen in plantenkas ter garanderen van kwaliteit en kwantiteit van de productie;
- Continuering van het project Schooltuinen;
- Aanvang van de studie voor podosiri en pomtayer ter diversificering van de agrarische sector;
- Aanschaf van zaad, chemicaliën en meststoffen ten behoeve van tuinbouwers;
- Verzorging van trainingen voor verbetering en verhoging van de voedselproductie in het Binnenland.

Verder worden projecten voor de grootschalige productie van cacao en kokos ter hand genomen, waarbij voor het Kokosproject en het Cacaoproject in het planjaar 2017 respectievelijk SRD 110.020.000,- en SRD 122.430.000,- is begroot, gefinancierd uit een IsDB-lening. Beide projecten hebben als doel om zorg te dragen voor diversificatie van de economie, vergroting van werkgelegenheid, rurale ontwikkeling, imports substitutie en vergroting van export naar regionale markten alsook deviezen genereren en verhoging van de bijdrage aan het BBP.

III.3.16.8 Ontwikkeling van de bestaande Productieclusters in de Landbouw, Veeteelt

Binnen het programma **Veehouderij** waarvoor de raming SRD 20.858.000,- bedraagt, worden in het kader van Dierziekte monitoring- en bewaking de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Aanschaf van identificatie middelen;
- Uitvoering van de TBC survey bij melkvee runderen;
- Disease monitoring;
- Salmonella baseline survey in de leg-pluimvee en varkenssector;
- Uitvoering van Rabies (hondsdolheid) -onderzoek;
- Aanpak van antimicrobiële resistentie.

Andere activiteiten die zullen worden uitgevoerd binnen genoemd beleidprogramma voor het planjaar 2017 zijn de volgende:

- Het nieuwbouw veterinaire laboratorium wordt, onder toezicht van de directievoerder, bouwkundig en technisch opgeleverd en ingericht met meubilair en niet specifieke laboratorium apparatuur;
- Specifieke laboratoriumapparaten en verbruiksmaterialen worden aangeschaft;
- Het laboratoriumpersoneel wordt getraind in het verrichten van de verschillende analyses;
- Monsters worden naar geaccrediteerde buitenlandse laboratoria verzonden voor het verrichten van testen die hier niet mogelijk zijn, of voor confirmatie van de bevindingen van het veterinaire laboratorium;
- De melkcollectie centra voor het Reeberggebied op de Staatsboerderij worden opgeleverd en ingericht;
- In Wanica-B zal een tweede melkcollectie station opgezet en ingericht worden;
- Het in aanbouw zijnde slachthuis is bouwkundig opgeleverd en ingericht om te voldoen aan de internationale standaarden met betrekking tot voedselveiligheid;
- In Nickerie wordt een kantoor Veeteelt bijgebouwd en ingericht voor het optimaal functioneren van het onderdirectoraat Veeteelt;

- Het opleiden van kader zal uitgevoerd worden door het Polytechnic College (PTC) middels het aanbieden van de HBO opleiding “Animal Production and Health Technology”;
- Renovatie van woningen, aanschaf van vee-voeding supplementen, bouw van opstallen, verbetering van nutsvoorzieningen en operationele kosten voor het Project Kleine Herkauwers te Tibiti in Para;
- Aanpassing en formulering van de veeteeltwetgevingsproducten;
- GAP - trainingen aan veehouders van diverse typen veeteeltbedrijven en HACCP - awareness activiteiten en trainingen ten behoeve van slachthuizen, vleeswinkels en -verwerkingsbedrijven worden verzorgd ter waarborging van agrarische gezondheid en voedselveiligheid;
- Een veeopvangbedrijf zal worden opgezet en lokaal aangeboden vrouwelijke runderen zullen opgekocht worden om het voortplantingspotentieel van de nationale kudde optimaal in te zetten;
- Ter verbetering van de karkaskwaliteit bij kleine herkauwers wordt rasverbetering en vermeerdering via gebruik van productievare veetypen gehanteerd;
- Er zal genetisch onderzoek bij Criollo runderen en oso fowroes uitgevoerd worden;
- Opzetten van een veredelingsstation;
- Toepassen van bevruchtingstechnieken ter behoud van lokale rassen van landbouwhuisdieren;
- Bewustwordingsactiviteiten om het welzijn van dieren te verbeteren en duurzame productiesystemen te ontwikkelen;
- Veevoederonderzoek;
- Onderzoek naar alternatieven voor groeivoeders bij runderen en de inrichtingen (irrigatiesystemen);
- Uitvoering van een studie voor het opzetten van een grootschalige teelt van voedergewassen;
- Om het veeteeltbeleid verder gestalte te geven, wordt voor het binnenland de ontwikkeling van de verschillende subsectoren verder gepromoot worden;
- Uitvoering van een studie voor grootschalige slacht- en melkvee;
- Ter stimulering van de veehouderij in Suriname worden aanschaffingen gedaan ten behoeve van de veehouders;
- De inspecteurs van de Veterinaire Dienst worden opgeleid tot Buitengewoon Agent van Politie (BAVP’ers);
- De faciliteiten voor het uitvoeren van de grens- en havencontroles worden opgezet;
- De faciliteiten voor het uitvoeren van controles op veetransport worden in orde gemaakt;
- Keurmeesters en andere veterinaire inspecteurs worden opgeleid;
- Ter stimulering van de varkensproductie in Coronie wordt in het planjaar 2017 een verwerkingsbedrijf voor vlees en vleesproducten van varkens opgezet en ingericht.

Er zullen ook andere investeringen in de veeteelt sector, in verschillende beleidsgebieden gepleegd worden met leningen. Zo zal de voedselveiligheid zal verder gegarandeerd worden door de productie van melk met een langere houdbaarheid en door aanschaf van koeltransportwagens en andere equipment voor de verwerking van zuivelproducten. Hiervoor is een bedrag van SRD 57.526.000,- begroot, welke gefinancierd wordt uit de India Creditline. De diergezondheid zal versterkt worden met een bedrag van SRD 5.840.000,- geleend van de IsDB.

Voor het garanderen van voedselveiligheid zal de IsDB ook enkele projecten financieren:

- Voor het Slachthuis Nickerie worden de infrastructurele werken afgerond en benodigde apparatuur aangeschaft, waarvoor een bedrag van SRD 2.190.000,- is begroot;
- Opzet van een grootschalige slachtvee productie unit, waarbij in het planjaar een bedrag van SRD 20.425.000,- geraamd is;
- Opzet van een Vermeerderingsstation voor kleine herkauwers, met een begroot bedrag van SRD 14.600.000,- in het planjaar;
- Opzet en inrichting van een Kunstmatige Inseminatie Station voor herkauwers voor een begroot bedrag van SRD 9.709.000,-;
- Grootschalige gemechaniseerde teelt van voercomponenten, waarbij een haalbaarheidsstudie uitgevoerd zal worden voor een begroot bedrag van SRD 37.000,-;
- Stimulering varkens productie in het district Coronie. Hierbij wordt een varkenshal opgezet en infrastructurele werken uitgevoerd voor een begroot bedrag van SRD 2.190.000,-.

III.3.16.9 Productie; Ontwikkeling van de bestaande Productieclusters in de Landbouw, Visserij

Voor duurzame visserij- en aquacultuurontwikkeling worden binnen het programma **Visserij** waarvoor de raming SRD 5.190.000,- bedraagt, de volgende maatregelen getroffen en activiteiten ontplooid:

- Het Fish Disease Monitoring programma wordt opgezet ter monitoring van de ziekten bij aquatische dieren;
- Het opzetten van een aquacultuur onderzoek- en kweekstation voor zoetwater te Coronie;
- Het opzetten van een aquacultuur onderzoek- en kweekstation voor brakwater te Pomona (Commewijne);
- Uitvoering van “Reduction of bycatch in tropical shrimp trawling” (REBYC - II LAC). De voorgestelde modificaties worden uitgetest op de garnalen trawlers voor het reduceren van bijvangsten binnen de sleepnet visserij. Verder Bycatch Reduction Device testing voor betere planning binnen een regionaal visserijbeheerssysteem;
- Opzetten van een trainingschool en een documentatiecentrum met equipment voor de vissers met als doel training in onder andere botenbouw, netten reparatie en onderhoud van boten en motoren;
- In het kader van voedselveiligheid wordt het galvaanmateriaal van de ijsboxen van vissersboten vervangen door stainless-steel;
- In samenwerking met de private sector (PPP) zal er een coöperatieve vrieshuis in het district Coronie worden opgericht voor coöperatieve doeleinden ter ondersteuning van de bevolkingsvisserij;
- Voor de verdere ontwikkeling van de bevolkingsvisserij worden visserijcentra gereorganiseerd en eventueel opgezet;
- In het kader van voedselveiligheid worden moderne rookkasten in de visrokerijen in de districten Commewijne en Nickerie geïnstalleerd en worden trainingen over hygiëne, viskwaliteit, opslag en verwerking verzorgd;
- Intensivering van Monitoring, Controle en Surveillance activiteiten (MCS);
- Onderzoek in de genderverhoudingen in de garnalen trawlervisserij;
- Laboratorium onderzoeksactiviteiten.

III.3.16.10 Institutionele Ontwikkeling en Structurele Verandering, Versterking en hervorming van het Politiek Bestuurlijk Apparaat, Public Sector Reform

In 2017 wordt binnen het beleidsprogramma **Landbouwinfrastructuur en exportpromotion** de studie van een “Packing House System” afgerond voor een bedrag van SRD 61.000,-.

III.3.17 Ministerie Van Regionale Ontwikkeling

III.3.17.1 Algemeen

Het Ministerie van Regionale Ontwikkeling heeft voor de uitvoering van haar programma voor het planjaar 2017 een bedrag van SRD 65.405.000,- geraamd in het kader van het de uitvoering van het Hoofdbeleidsgebied **Ontwikkelingscapaciteit** uit het Ontwikkelingsplan 2017-2021. Decentralisatie, Rurale ontwikkeling, Rurale infrastructuur en Human resource staan centraal in het beleid voor het die

De kerntaken van het Ministerie zijn:

- het regionaal bestuur;
- de betrekkingen tussen de regionale en de centrale overheid;
- een geïntegreerd overheidshandelen, gericht op regionale ontwikkeling en verbetering van het woon- en leefklimaat van de bewoners in de districten en de wederopbouw van het binnenland;
- het onderhouden van de relaties van de centrale overheid met de dignitarissen en de bewoners van het binnenland;

III.3.17.2 Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Infrastructuur

Het programma onderhoud van gebouwen en openbare terreinen zal uitgevoerd worden conform het opgesteld onderhoudsplan van de technische dienst van het Ministerie. Er zullen in dit kader de investeringen ter onderhoud, renovatie en uitbreiding gepleegd worden in 2017 voor een bedrag van SRD 4.250.000,-. Onderhoudswerkzaamheden aan zowel de natte als droge infrastructuur zullen in het dienstjaar 2017 uitgevoerd worden in het kader van het programma onderhoud, wegen, irrigatie- en kunstwerken tot een bedrag van SRD 2.700.000, -. Voor het uitvoeren van Bouwkundige werken is een bedrag van SRD 6.940.000,- geraamd.

In het kader van het programma Waterschappen zullen de verschillende kunstwerken in de districten beoordeeld worden op hun staat van functioneren. Voor het uitvoeren van haar taken werkzaamheden is een bedrag van SRD 6.000.000,- voor het dienst jaar 2017 begroot.

III.3.17.3 Regionale en Ruimtelijke Planning, integratie van Regionale en Sector Strategieën

Onder dit programma zijn ten laste van de tien gedecentraliseerde en gecertificeerde districten en Bestuur ressorten is een bedrag van totaal SRD 21.750.000,- opgebracht. De districten zullen in dit kader verder versterkt worden in burgerparticipatie, communicatie, planning, het beheer van civieltechnische werken en milieuaspecten.

Radio Boskopu richt zich voornamelijk op het bevorderen van het ontwikkelingsbewustzijn bij de binnenland bewoners . Hiervoor is een bedrag van SRD 1.000.000,- begroot voor de aanschaf van de nodige apparatuur.

III.3.17.4 Institutionele Ontwikkeling en Structurele Verandering, Versterking en hervorming van het Politiek Bestuurlijk Apparaat, Centraal en Regionaal Bestuur

Het Onder directoraat Districtsbestuur en Decentralisatie voert het beleidsprogramma Decentralisatie en Districtsbestuur uit. De aandacht zal voornamelijk besteed worden aan het versterken van de diverse districtbesturen om hun verdien capaciteit binnen de grenzen van de regionale wetgeving te verhogen. Voor het uitvoeren hiervan is begroot SRD 7.630.000,-.

III.3.17.5 Institutionele Ontwikkeling en Structurele Verandering, Versterking en hervorming van het Politiek Bestuurlijk Apparaat, Centraal en Regionaal Bestuur

Voor de beleidsmaatregel Stichting Fonds Ontwikkeling Binnenland (SFOB) is een bedrag van SRD 6.275.000,- begroot. De Stichting Fonds Ontwikkeling is een belangrijk beleidsinstrument van het Ministerie van Regionale Ontwikkeling met als doel de sociaaleconomische achterstand van de gemeenschappen in het binnenland weg te werken. Het programma Dorpsontwikkeling heeft als doel het bevorderen en ontwikkelen van klein ondernemerschap van achtergestelde gebieden in districten op een projectmatig tot stand te brengen daarvoor is een bedrag van SRD 1.000.000, - begroot.

Het doel van het programma Grondenrechten en Traditioneel Gezag is het onderhouden van de realisatie tussen het Traditioneel Gezag en de overheid en het oplossen van het grondenrechtenvraagstuk. De diverse stakeholders zullen geïnformeerd en geconsulteerd worden ten einde het draagvlak voor het overheidstandpunt betreffende het grondenrechtenvraagstuk, te verbreden. Het traject voor de wettelijke erkenning van de Tribale volkeren wordt voortgezet en er zullen bij wet criteria worden vastgesteld voor het begrip “Tribale volkeren”. Voor het dienstjaar 2017 is een bedrag van SRD 5.860.000, - begroot.

III.3.17.6 Ontwikkeling van de Voorwaarde scheppende Sectoren, Kennissector

De middelbare beroepsopleiding voor de bestuursdienst, die door het Instituut voor de Opleiding van Bestuursambtenaren Suriname (IBAS) ten behoeve van de bestuursdienst wordt verzorgd, zal overgeheveld worden naar het Ministerie van Onderwijs en Cultuur. Het zal ondergebracht worden bij het IMEAO onder een nieuwe richting, waarmee wordt beoogd toepassingsgericht onderwijs te verzorgen teneinde voldoende kader voor het bestuur van de districten op te leiden. IBAS blijft de HBO voor de bestuursdienst verzorgen. Het reeds in gang gezette proces tot verzelfstandiging van dit Instituut wordt voortgezet. Het curriculum van de verschillende opleidingen zullen geëvalueerd worden teneinde de cursisten meer handvaten te bieden die van toepassing zijn in hun eigen toekomstige werkomgeving. Het budget nodig voor vermelde activiteiten inclusief, administratieve kosten, huur van gebouwen, en bijkomende vaste lasten, bedraagt SRD 2.000.000, -

Annex 1: Statistische Annex

Tabel I.1.1-1: Jaarlijkse procentuele groei van het BBP van de Wereld, De Ontwikkelde Economieën, de opkomende en Ontwikkelingseconomieën, de Latijns-Amerikaanse en Caraïbische economieën en de op komende en ontwikkelingseconomieën van Azië en de jaarlijkse procentuele groei van de wereld handel in goederen en diensten

Country Group Name	2005/07	2008/09	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
World	5.3	1.5	-0.1	5.4	4.2	3.5	3.3	3.4	3.1
Advanced economies	2.9	-1.6	-3.4	3.1	1.7	1.2	1.2	1.8	1.9
Emerging market and developing economies	7.9	4.4	3.0	7.4	6.3	5.3	4.9	4.6	4.0
Latin America and the Caribbean	5.4	1.3	-1.2	6.1	4.9	3.2	3.0	1.3	-0.1
Emerging and developing Asia	10.2	7.4	7.5	9.6	7.8	6.9	6.9	6.8	6.6
Trade volume of goods and services	8.3	-3.7	-10.5	12.4	7.1	2.8	3.4	3.5	2.8

Bron: World Economic Outlook, IMF, April 2016 (<https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/weodata/download.aspx>)

Tabel I.1.1-2: Jaarlijkse procentuele groei van het BBP van de Wereld, De Ontwikkelde Economieën, de opkomende en Ontwikkelingseconomieën, de Latijns-Amerikaanse en Caraïbische economieën en de op komende en ontwikkelingseconomieën van Azië en de jaarlijkse procentuele groei van de wereld handel in goederen en diensten

Country Group Name	2016	2017	2018	2019	2020	2021
World	3.2	3.5	3.6	3.8	3.8	3.9
Advanced economies	1.9	2.0	2.0	1.9	1.8	1.8
Emerging market and developing economies	4.1	4.6	4.8	5.0	5.1	5.1
Latin America and the Caribbean	-0.5	1.5	2.1	2.6	2.7	2.8
Emerging and developing Asia	6.4	6.3	6.3	6.3	6.3	6.4
Trade volume of goods and services	3.1	3.8	4.1	4.3	4.3	4.3

Bron: World Economic Outlook, IMF, April 2016 (<https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/weodata/download.aspx>)

Tabel 1.2.1.1: Groeipercentages BBP, relatieve aandelen sectoren en macro-economische grootheden 2011-2016

Groei percentages	2011	2012*	2013*	2014*	2015**	2016***
BBPmp reële groei (2007=100)	5.3	3.1	2.8	1.8	-2.1	-8.9
Primair	7.7	7.5	-9.4	2.8	-1.3	-0.1
Secundair	4	-12	8.8	-3.3	0.3	-7.1
Tertiair	4.6	5.7	5	4.9	-4	-11.9
Overheid	-3.5	20.5	2.4	1.7	-3.6	-35.9
Relatieve aandelen sectoren in BBP-basisprijzen						
Primair	17	16.9	15	15	14.7	17
Secundair	31.3	31	29.2	28.3	23.4	27.4
Tertiair	40.6	41.3	43.7	46.1	46.6	46.5
Overheid	11.1	10.9	12.1	12.5	12.9	9.2
Macro-economische grootheden (SRD 1000)						
BBP (basisprijzen)	13,128	15,003	15,494	15,791	15,112	22,399
BBP (basisprijzen 2007=100)	8,712	8,883	9,131	9,298	9,083	8,077
BBP (markt prijzen)	14,452	16,434	16,932	17,194	16,707	23,817
BBP (markt prijzen 2007=100)	9,573	9,867	10,147	10,334	10,119	9,120
Bruto Nationaal Inkomen (basisprijzen)	12,259	14,363	15,086	15,587	15,016	22,303
Bruto Nationaal Inkomen (markt prijzen)	13,583	15,793	16,524	16,990	16,611	23,722
Beschikbaar Inkomen	13,872	16,037	16,747	17,228	16,833	23,944
Nationaal Inkomen per capita in SRD(nominaal)	25,158	29,158	30,032	30,406	29,434	41,617

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek en Stichting Planbureau Suriname.
Bewerking: Planbureau,

*) Voorlopige cijfers (ABS), **) Schatting en ***) Projectie(SPS)

Tabel 1.2.2.3: Reële groei Primaire sectoren 2011-2015

Bedrijven en Huishoudens	2011	2012*	2013*	2014*	2015**	2016***
Landbouw, Veeteelt en Bosbouw	4.6	13.9	-15.6	3.1	5.6	2.5
Visserij	4	1.2	-6.8	17.9	0.6	1.5
Mijnbouw	13.7	3.1	-2.4	-4.3	-10.9	-5
Industrie/fabricage	1.8	-18.1	8.7	-11.3	-2.7	-7.5
Elektriciteit, Gas en Water	15	1.1	7.8	-2.1	0.1	1.5
Constructie	11.7	11.8	9.4	23.5	7.6	-8.3
Handel	2.9	5	5.1	6	-4.1	-20
Hotels en Restaurants	3.4	4.8	3.8	11.5	-7.1	-3.4
Transport, Opslag en Communicatie	4.3	4.9	6.2	6.6	-7	-6.7
Financiële Instellingen	7.6	11.5	5.5	-2.7	-1.1	-1.7
Zakelijke diensten	6.3	2.6	2.9	3.7	-1.2	-5.1
Onderwijs	4.6	1.9	-4.5	3	3	0
Gezondheidszorg	1.6	4.6	1.9	1.4	1.2	0
Ov. Gemeenschaps-, Sociale en Persoonlijke diensten	33.3	4	2.4	4.2	4.3	0
Subtotaal	5.1	0	2.8	1.9	-2.1	-8
Sector Overheid						
Landbouw, Veeteelt en Bosbouw	-5.5	2.6	-0.5	2.3	-3.6	-35.9
Elektriciteit, Gas en Water	1.4	32.3	11.2	11.4	-3.6	-35.9
Constructie	-9.4	-24.3	-27.9	4.5	-3.6	-35.9
Transport, Opslag en Communicatie	4	-12.2	4.9	-1	-3.6	-35.9
Public administration	-2.2	45.9	6.1	1	-3.6	-35.9
Onderwijs	-2.3	1.9	-4.5	3	-3.6	-35.9
Gezondheidszorg	-7.7	4.6	1.9	1.4	-3.6	-35.9
Subtotaal	-3.5	20.5	2.4	1.7	-3.6	-35.9
BBP tegen basisprijzen	4.2	2	2.8	1.8	-2.3	-11.1
Indirecte belastingen minus subsidies op producten en importen	17.9	14.3	3.3	1.9	0.1	0.7
BBP tegen marktprijzen	5.3	3.1	2.8	1.8	-2.1	-9.9

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek en Stichting Planbureau Suriname
Bewerking: Stichting Planbureau Suriname

*) Voorlopige cijfers, **) Schatting, ***) Projectie

Basis Macro-Economische Indicators 2011-2015

Indicator	2011	2012	2013	2014	2015
Reële groei, productie en inkomen per capita:					
BBPmp in 2007 prijzen, (x mln SRD)	9,573	9,867	10,147	10,334	10,121
Groei BBPmp in %	5.3	3.1	2.8	1.8	-2.1
Nat. Inkomen per capita in lopende prijzen in SRD	25,158	29,158	30,032	30,406	29,726
Nat. Inkomen per capita in lopende prijzen in USD	7,509.90	8,703.90	8,964.80	9,076.40	8,666.00
Overheid (in mln. SRD)					
Ontvangsten en schenkingen	3,537.50	4,024.50	3,960.30	3,750.90	3,398.70
Lopende ontvangsten	3,422.10	4,024.50	3,960.30	3,750.90	3,398.70
Uitgaven en netto leningen	3,551.10	4,410.40	4,728.50	4,564.50	5,005.60
Lopende uitgaven	2,854.20	3,680.90	3,972.50	3,671.50	4,571.40
Saldo Lopende Rekening	568	344	-12	79	-1,173
Saldo Totale Rekening	-285	-445	-1,027	-978	-1,757
Financiering	284.7	444.8	1,027.30	977.7	1,757.10
Betalingsbalans:					
Export goederen op transactiebasis in mln USD****	2,466.80	2,380.50	2,204.40	1,917.70	1,814.30
Import goederen op transactiebasis in mln USD****	-1,639	-1,733	-2,310	-1,827	-1,904
Saldo handelsbalans op transactiebasis in mln USD****	828.2	647.2	-105.1	90.9	-90.2
Saldo lopende rek.Betalingsbalans in mln. USD(kasbasis)	431.4	162.4	-195.9	-415.4	-808.1
Saldo finansiële rekening in mln. USD.	-84.9	487.2	429.1	688.1	747.3
Saldo totale rek.Betalingsbalans op kasbasis in mln. USD.	381.5	642.6	233.3	272.2	-59.6
International reserve(in mln USD)	816.9	1,008.40	775.4	625.1	330.2
Dekkingsgraad monetaire reserve in aantal mnd. import *	4.4	4.7	3.4	2.7	1.5
Monetaire en financiële sector:					
Binnenlandse liquiditeiten in mln SRD**	6,710	8,129	9,028	9,520	10,639
Vv- tegoeden van ingezetenen (USD mln)	3,291.70	3,741.40	4,274.20	4,536.70	5,569.80
Gemiddelde nominale krediet (debet rente) in %	11.8	11.8	12	12.5	13.4
Wisselkoers en inflatie:					
Gemiddelde officiële wisselkoers SRD /USD (verkoopkoers)	3.35	3.35	3.35	3.35	3.43
Inflatiepercentage (jaargemiddelde)	17.7	5	1.9	3.4	6.9
Staatsschuld:					
Buitenlandse Staatsschuld in mln. USD***	463	567	739	810	876
Binnenlandse Staatsschuld in mln.SRD.***	1,360	1,653	2,583	1,889	3,588

Bron: SPS-bewerking van databronnen

Basistabel Sociaal-Maatschappelijke Indicatoren

Indicator	2010	2011	2012	2013	2014	2015*)
Demografie (2013, 2014 en 2015: voorlopige cijfers) ¹⁾						
Omvang bevolking	531.170	539.910	550.365	560.670	571.327	564.435
Geboorte per 1000	18,3	18,0	18,6	17,9	18,2	18
Sterfte per 1000	6,3	6,5	6,7	6,3	6,3	6,5
Immigratie per 1000	7,4	9,1	7,8	7,4	7,3	8,5
Emigratie per 1000	4,1	3,9	0,7	0,5	0,5	0,5
Morbiditeit en mortaliteit ²⁾						
% vaccinatiedekking DKTP	96	86	84	87	85	89
% vaccinatiedekking MMR	90	85	73	93	85	94
Aantal malariagevallen	700	254	155	193	49	81
Aantal Tuberculose (TBC) gevallen	201	132	135	141	158	n.b.
Aantal chronische patiënten N.N.C.	151	152	157	195	200	326
Aantal chronische patiënten P.C.S.	231	187	181	188	188	173
Zuigelingsterftecijfer	20	15	18	16	n.b.	n.b.
Moedersterfte cijfer	154	144	69	130	n.b.	n.b.
Sterfte aantallen t.g.v.v.:						
TBC	15	11	13			
Suicide	137	127	145	133	n.b.	n.b.
HIV/Aids	119	105	107	96	n.b.	n.b.
Diabetes	222	251	245	198	n.b.	n.b.
Kanker	376	390	426	457	n.b.	n.b.
Hart- en vaatziekten	870	767	873	864	n.b.	n.b.
Het Verkeer	87	86	82	74	71	59
Sociale zekerheid ³⁾						
Onvermogens (kaarthouders)	32,355	31,916	21,592	15,913		
Minvermogens (kaarthouders)	51,506	50,177	45,717	48,284		
Werkgelegenheid ¹⁾						
Arbeidspotentieel	145551	146811	147827	150855	147175	2015
Werkzamen	135.138	135.820	135.854	140.896	143.973	
<i>Werklozen w.v.</i>	10.312	10.991	11.973	9.959	10.743	
- Mannen	3.161	3.579	4.398	3.272	3.202	
- Vrouwen	7.252	7.412	7.575	6.687	7.541	
- Jongeren (15-24)	2.757	3.924	3.908	4.033	3.263	
(Strikt) Werkloosheidcijfern w.v.	7,1	7,5	8,1	6,6	7,3	
- Mannen	3,6	4,1	5,1	3,6	3,5	
- Vrouwen	12,6	12,4	12,4	11,0	13,4	
- Jongeren (15-24)	13,7	20,0	20,5	20,9	18,5	
Veiligheid en criminaliteit (aantal geregistreerde misdrijven) ⁴⁾						
Diefstal middels geweldpleging	1592	1214	1172	1203	1127	1206

Indicator	2010	2011	2012	2013	2014	2015*)
Economische delicten	144	148	156	197	96	112
Misdrijven tegen leven en personen	3639	3999	4925	5879	4936	4592
Moord en doodslag (excl. poging daartoe)	28	28	23	28	30	35
Drugsgelateerde misdaad	168	165	157	195	186	150
Brandbestrijding	2112	2617	3139	2140	3274	3465
Onderwijs						
	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Examenresultaten Glo-6-toets (% geslaagd) ⁵⁾	75,6	72	80,3	83,4	81,2	
Mulo	63,1	57,7	61,1	53,6	53,1	56
LBGO	12,5	14,3	19,2	29,8	28,1	
Toelatingsexamen VOS²⁾	73,7	59,5	73,8	70,4	76,1	62,9
VWO	20	16,8	24,1	25,9	24,7	23,6
Havo	10,8	11,3	14,3	10,8	12,1	8,9
Natin	42,9	31,4	35,4	33,7	39,3	30,4
Eindexamen resultaten (% geslaagd)⁵⁾						
Mulo eindexamen (incl. herexamen)	59,3	52,6	63,5	56,1	61,6	64
VWO (incl. herexamen)	76	69	76	77	85	
Havo (incl. herexamen)	64	63	66	53		
Amto (incl. herexamen)	73	69	69			
Natin (incl. herexamen)	81	75	70	79		
Imeao (incl. herexamen)	83	68	66	63		
Noten:						
*) Voorlopige cijfers						
**) Definitie van een werkloze: een persson tussen 15 en 64 jaar, die niet werkzaam was, werk zocht en beschikbaar was voor werk in de referentie periode van het ABS huishoud onderzoek						
Bronnen:						
1) Algemeen Bureau vor de Statistiek						
2) Ministerie van Volksgezondheid						
3) Ministerie van Sociale Zaken						
4) Korps Politie, Dienst Criminele Informatie Voorziening (DCIV)						
5) Ministerie van Onderwijs, Wetenschappen en Cultuur, Examen Bureau						

ANNEX 2.a: Overzicht Beleidsmaatregelen naar Ministerie

ANNEX 2.b: Overzicht Beleidsmaatregelen naar Financieringsbron